

دروس خارج فقه

سال ۹۵-۹۴

آیت الله سید رحیم توکل

به همراه صوت دروس

بسم الله الرحمن الرحیم

آرشیو دروس خارج فقه آیت الله سیدرحیم توکل ۹۵-۹۴

نویسنده:

آیت الله سیدرحیم توکل

ناشر چاپی:

سایت مدرسه فقاهت

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

آرشیو دروس خارج فقه آیت الله سیدرحیم توکل۹۵-۹۴

مشخصات کتاب

سرشناسه:توکل،سیدرحیم، ۱۳۳۱

عنوان و نام پدیدآور:آرشیو دروس خارج فقه آیت الله سیدرحیم توکل۹۵-۹۴/سیدرحیم توکل.

به همراه صوت دروس

منبع الکترونیکی : سایت مدرسه فقاهت

مشخصات نشر دیجیتالی:اصفهان:مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری:نرم افزار تلفن همراه و رایانه

موضوع: خارج فقه

احکام الجنابه، احکام الاغسال، الطهاره بحث الفقه

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الجنابه، احکام الاغسال، الطهاره

(کلام السید فی العروه) فصل فیما یحرم علی الجنب و هی أیضا أمور. (۱)

(کلام السید فی العروه) الأول : مس خط المصحف علی التفصیل الذی مر فی الوضوء . (۲)

و لایخفی ان المسئله اجماعیه و لا خلاف فیه و قد ادعی جماعه الاجماع علیها فان لم یکن فی الآیه الشریفه او فی الروایات ما یدل علی ذلک فالاجماع هو الدلیل فی المسئله و ان کان لکان الاجماع مدرکیاً و الدلیل هو النقل و الاجماع صار تائیداً فی المسئله .

و قد یقال انه لیس فی الاخبار ما یدل بالصراحه علی حرمه مس الجنب المصحف الشریف کما اشار الی ذلک المحقق الخویی بما هذا لفظه : لم یرد حرمه مس الجنب کتابه المصحف فی شیئ من الاخبار الا ان ما ورد فی عدم جواز مس الکتاب من غیر وضوء یکفینا . (۳)

و سیاتی الکلام فی دلاله بعض الاخبار و عدم دلالتها .

و اما الاستدلال علی ذلک بالایه الشریفه فی قوله تعالی : لایمسه الا المطهرون . (۴) فلا دلاله فیها علی المدعی فی حدّ ذاتها

للفرق بين المطهر و المتطهر لاـنّ الثانی ظاهر فی التطهر من الحـدث (سواء کان من الاصـغر او الاکبر) و اما الاول فهو ظاهر فی الطهاره و التنزه عن الـذنب و الخطاء و الزلل کما هو المصـرح فی آیه التطهیر بقوله تعالی : انما یریـد الله لیـذهب عنکم الرجس اهـل البیت و یطهرکم تطهیراً (۵) ، فبالعنـابه الی هـذه الآیه الشـریفه یفهم ان المراد من قوله تعالی و لایمسه الا المطهرون هو ان للقرآن الشـریف معانی و بواطن لایعرفها و لا یدرکها الا من عصـمه الله تعالی و طهّره فعلیه لا تدل الایه الشریفه علی حرمه مس الجنب الکتاب الشریف مضافاً الی ان محط الآیه الشریفه فی الکتاب المکنون لا المصحف الذی بین ایدی الناس.

ص: ۱

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۰۹، ط. جامعه المدرسین.

۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۰۹، ط. جامعه المدرسین.

۳- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۰۳.

۴- سوره الواقعه، آیه ۷۹.

۵- سوره احزاب، آیه ۳۳.

و اضف الی ذلک ان للآیه الشریفه احتمالین :

الاول : ما ذکرناه آنفاً

و الثـانی : مـا هو محـط الکلاـم فیما نحن بصـدده فاذا کان للآیه الشـریفه احتمالان فلا یصـح التمسک بها و الاسـتدلال بها علی المدعی کما لایخفی .

و لکن لایذهب علیک ان هذا الاسـتدلال لکان بالنظر الی نفس الآیه الشـریفه من دون عنایه الی الروایه و لکن سیأتی اسـتدلال الامام – علیه الصـلوه و السـلام – بهذه الآیه الشـریفه علی عدم جواز مس الجنب المصحف و لامنافاه بین کلا المعنیین من عدم جواز مسّ المصحف علی الجنب و ان للقرآن الشریف معانی و مفاهیم و بواطن لایدرکها الا من عصمه الله تعالی .

و اما الاسـتدلال علی المدعی بموثقه أَبِی بَصِـیرٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصـلوه و السـلام – عَمَّنْ قَرَأَ فِی الْمُصْـحَفِ وَ هُوَ عَلَی غَیْرِ وُضُوءٍ قَالَ لَا بَأْسَ وَ لَا یَمَسَّ الْکِتَابَ . (۱)

فیقال فی تقریب الاستدلال انه اذا ثبت حرمه المس لمن لا وضوء له فیصح التعدی منه الی الجنب بالاولویه القطعیه .

فقال المحقق الخویی ما هـذا لفظه : هـذا لا للاولویه القطعیه کما فی کلمات بعضـهم نظراً الی ان المحـدث بالحدث الاصـغر اذا حرم مسّه الکتاب فالمحـدث بالحدث الاکبر یحرم مسّه الکتاب ایضاً بطریق اولی حتی یقال ان الملاک فی حرمه مس المحدث بالاصـغر لعله غیر متحقق فی المحـدث بالحـدث الاکبر و لا علم لنا بتلازمهما و لا بالملاکات الواقعیه بل التعدی من جهه اطلاق نفس الموثقه حیث ان الجنب بنفسه من مصـادیق من لا وضوء له لان سبب الجنابه امران کلاهما ناقض للوضوء و هما الجماع و الاـنزال فمسّ الجنب محرم بمـا انه لاـ وضوء له نعم اذا اغتسـل عن الجنابه یجوز له المس لا لانه لیس بجنب بل لانه علی وضوء

حیث ان غسل الجنابه یغنی عن الوضوء . (۲)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۳۸۳، ابواب الوضوء، باب۱۲، ح۱، ط آل البیت.

۲- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۰۴.

احکام الجنابه، احکام الاغسال، الطهاره ۹۴/۰۶/۲۹

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الجنابه، احکام الاغسال، الطهاره

اقول : و لا یخفی ما فی کلامه من التامل لانه :

اولاً : ان کفایه غسل الجنابه عن الوضوء لایستلزم صحه القول بانه علی وضوء بل یصح القول بانه علی طهاره و الطهاره اعم من الطهاره عن الحدث الاصغر و الاکبر و هی المجوزه للدخول فیما یشترط فیه الطهاره لان القول بان احداً علی وضوء لکان لمن اتی بالوضوء لا لمن اتی بالغسل الجنابه و الظاهر ان ما ذکره المحقق الخویی کان سهواً من قلمه الشریف .

و ثانیاً : ان قوله ان الجنب بنفسه من مصادیق من لا ـ وضوء له فهو محل تأمل ایضاً لان الجنب لکان من مصادیق المحدث لان من مصادیق من لا وضوء له لان المحدث یطلق علی من طرء علیه الحدث سواء کان من جهه النوم او خروج البول او الغائط او الریح او المنی او الحیض او الاستحاضه و لذا ان القول بان الجنب من مصادیق من لا وضوء له غیر سدید .

و ثالثاً : ان قوله فی ردّ الاولویه بانه لا علم لنا بتلازمهما (ای تلازم بین الحدث الاصغر و الحدث الاکبر) و لا بالملاکات الواقعیه .

ففیه : ان عدم العلم بالملاکات الواقعیه امر صحیح و لکن التلازم بینهما فی ایجاد الحدث امر مسلم مع ایجاب الغسل لان طرو الحدث بالجنابه اعظم من طرو الحدث بخروج البول مثلاً و لذا یعبّر عن المنی (الموجب للجنابه) بالماء الاعظم و لذا ان الاعلام یعبرّوا عن الجنابه بالحدث الاکبر (مع ان التعبیر بالاکبر لکان فی مقابل الاصغر) فی مقابل البول مثلاً بالحدث الاصغر و لیس المراد بالتلازم هو التلازم فی جمیع الاثر .

ص: ۳

و الحاصل ان الاستدلال بموثقه ابی بصیر و القول بالاولویه بلا اشکال .

و اما الاستدلال بما وراها عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ – علیه الصلوه و السلام – قَالَ الْمُصْحَفُ لَا تَمَسَّهُ عَلَى غَيْرِ طُهْرٍ وَ لَا جُنُباً وَ لَا تَمَسَّ خَيْطَهُ وَ لَا تُعَلِّقْهُ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ لا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ . (۱)

و قد یشکل علی هذه الروایه الشریفه ان الروایه لا تدل علی المدعی لان الاستدلال منوط بان المراد من المس هو مس ظاهر البدن و من الضمیر فی قوله تعالی – لا یمسه – هو القرآن الشریف و من قوله تعالی – المطهرون – هو المطهرون من الحدث و لکن کل هذه الامور قابل للخدشه لاحتمال کون المراد من المس هو النیل یعنی لاینال و المراد من الضمیر هو الکتاب المکنون لقوله تعالی – فی کتاب مکنون لا یمسه الا المطهرون – و یکون المراد من المطهرون هم المعصومون – علیهم الصلوه و السلام –

و لکن یرد علی جمیع هـذه الامور ان السائل سـئل عن المصـحف و لایخطر بباله هو الکتاب المکنون لان ذلک الکتاب لایکون مورداً للابتلاء حتی یسـئل عن جواز مسه و عـدمه کما ان الظاهر من الروایه و ما هو المتبادر الی الـذهن هو المصـحف الشـریف الـذی بین ایـدی النـاس و یقرؤون علیه و کـان مورداً للابتلاء و الامام – علیه الصـلوه و السـلام – قـد اجاب عن سوال السائل و اسـتدل بالایه الشـریفه و لو کان المراد من قوله لایمسه الا المطهرون هم المعصومون خاصه فلا یصح الاستدلال بها جواباً لسوال السائل .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۳۸۴، ابواب الوضوء، باب ۱۲، ح ۳، ط آل البیت.

و ایضاً قد یشکل بان بعض المذکورات فی الروایه لکان علی وجه الکراهه لا الحرمه مثل قوله : لا یمس خیطه بناء علی ان الصادر من الامام – علیه الصلوه و السلام – هو خیطه لا خطه فان مس خیط القرآن مکروه بلا اشکال و لو کان الصادر هو خیطه فاللازم هو ان المراد من قوله (ع) المصحف لا یمسه هو نفس القرآن الشریف حتی لا یستلزم التکرار لانه لو کان المراد من المصحف هو خط المصحف لا خیطه لکان قوله – لا یمس خطه تکرار لما ذکر اولاً مع ان مس المصحف مکروه بلا اشکال و الامر کذلک فی تعلیق القرآن الشریف فلاجل وجود هذه الامور التی لا اشکال فی کراهتها لا یجوز التمسک بالروایه علی حرمه مس المصحف للجنب .

و فیه : ان النهی یدل علی الحرمه کما ان الامر یدل علی الوجوب کقوله اغتسل للجمعه و الجنابه و لکن لا منافاه بین دلاله عباره علی الوجوب او الحرمه و القول بالکراهه او الاستحباب لوجود بعض القرائن الخارجیه فی بعض فقراتها .

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۶/۳۱

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

و اما قول بعض بان النهی فی الروایه الشریفه یحمل علی المرجوحیه حتی یلائم مع النهی فی بعض المذکورات (لان المرجوحیه عنوان تشمل الکراهه و الحرمه معاً لاجل ان الحرمه لکانت فیها المرجوحیه مع عدم وجود النقیض من الجواز و الکراهه فیها مرجوحیه مع وجود النقیض من الجواز فالعنوان یشملهما و لاجل ذلک تلائم المرجوحیه الحرمه ایضاً) فغیر صحیح لان النهی ظاهر فی الحرمه و لا یصح رفع الید عنها الا بدلیل متصلاً کان او منفصلاً فوجود القرینه الخارجیه لاستحباب غسل الجمعه یحکم بعدم الوجوب کما ان القرینه الموجوده الخارجیه یحکم فی بعض فقرات هذه الروایه بالکراهه .

ص: ۵

(کلام السید فی العروه) و کذا مس اسم الله تعالی. (۱)

و المسئله فی اسم الله تعالی مما اتفق علیه الاعلام بل ادعی بعض الاجماع علیه و قال بعض الاعلام ان ذلک کان ضروره بین المسلمین و حتی عند اهل الخلاف) و ان قالوا ان المس مکروه و لکن ادعوا ان الکراهه فی اصطلاحهم تطلق علی الحرمه و عن الجواهر انه لم یظهر فیه خلاف الا عن بعض متاخری المتأخرین ممن لا یقدح خلافه فی تحصیل الاجماع، انتهی کلامه .

و یدل علیه بعض النصوص :

تا اینجا اصلاح شد

منها : ما رواه عَمَّارِ بْنِ مُوسَی عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام – قَالَ لَا یَمَسَّ الْجُنُبُ دِرْهَماً وَ لَا دِینَاراً عَلَیْهِ اسْمُ اللَّهِ. (۲)

و دلالتها علی ما نحن بصدده واضحه مع عدم الخصوصیه فی مورد الدرهم و الدینار بل یکون لاجل کثره الابتلاء بهما لان الابتلاء و لو علی وجه الکثره لایوجب التحلیل فی المس .

و لکن فی مقابلها روایات تدل بظاهرها علی خلاف مفاد روایه عمار

منها : روایه إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ عَنْ أَبِی إِبْرَاهِیمَ – علیه الصلوه و السلام – قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْجُنُبِ وَ الطَّامِثِ یَمَسَّانِ بِأَیْدِیهِمَا الدَّرَاهِمَ الْبِیضَ قَالَ لَا بَأْسَ. (۳)

۱- وه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص ۵۰۹، ط. جامعه المدرسین.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۱۴، ابواب الجنابه، باب ۱۸، ح ۱، ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۱۴، ابواب الجنابه، باب ۱۸، ح ۲، ط آل البیت.

فذهب بعض الى الجمع بين الروايتين بان عمل النهى فى الروايه الاولى على الكراهه بقرينه الجواز فى الروايه الثانيه و لكن يمكن الجمع بينهما بوجه اخر لان حرمه مس الجنب اسم الله تعالى مسلمه و لايمكن ان تحمل على الكراهه و لذا ان هذا الحمل مما لا وجه له و لكن يمكن الحمل بوجه اخر حتى يجمع بين الروايتين بحيث لا تكون منافاه بينهما و كذا بين ما كان مسلّماً بين المسلمين من حرمه المس تقريب ذلك ان روايه عمار ظاهر فى الحرمه و من البديهى ان الحرمه لكانت فى موضع فيه اسم الله تعالى لان المراد من حرمه المس هو مس نفس اسم الله تعالى و الترخيص فى روايه اسحاق بن عمار فى الجواز مطلق يصح تقييد الاطلاق و الحكم بجواز المس فى موضع لايكون فيه اسم الله تعالى .

ان قلت : ان مسّ موضع الذى لايكون فيه اسم الله تعالى امر واضح لايحتاج الى السوال .

قلت : ان الدرهم و الدينار الذى فيه اسم الله تعالى يمكن ان يكون مس الموضع الذى ليس فيه اسم الله هتكاً لحرمه اسمه تعالى لان الموضع الخالى عن الاسم لكان فى جنب الموضع الذى فيه اسم الله تعالى و لذا سئل عن جواز المس و انه هل يكون مس ذلك الموضع هتكاً فى نظر العرف ام لا نظير الجلوس على صندوق فيه القرآن الشريف لان الهتك فى هذه الصوره امر مسلم و ان لايكون بين القرآن الشريف و بين موضع الجلوس اتصال او مس و لكن العرف يحكم بالهتك و الحاصل انه لا منافاه بين الروايتين لامكان الجمع بينهما بوجه معقول مع حفظ حكم حرمه المس على المصحف الشريف .

و منها : (ای من الروایات التی ظاهرها ینافی مادل علی حرمه المس) روایه أَبِی الرَّبِیعِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام – فِی الْجُنُبِ یَمَسُّ الدَّرَاهِمَ وَ فِیهَا اسْمُ اللَّهِ وَ اسْمُ رَسُولِهِ قَالَ لَا بَأْسَ بِهِ رُبَّمَا فَعَلْتُ ذَلِکَ. (۱)

و فیه : ان هذه الروایه لا تکون معارضه لمادل علی حرمه المس .

لانه اولاً : ان السند ضعیف لان ابا الربیع و خالد (فی سند الروایه) لم یوثقا فی الرجال و اما وجود حسن بن محبوب بین الرواه و کان من اصحاب الاجماع فالکلام فی حقه علی قولین :

فذهب بعض الی ان من کان من اصحاب الاجماع لایروی الا عن ثقه و فی کل روایه کان بین الرواه احد من اصحاب الاجماع فالروایه صحیحه و لا ینظر الی سائر الرواه فعلی هذا القول فالروایه من حیث السند مما لا اشکال فیه .

و لکن ذهب بعض الی ان من کان من اصحاب الاجماع و ان لایروی الا عن ثقه و لکن یمکن ان یکون المورد ثقه فی نظره و لم یکن بثقه فی نظر غیره مضافاً الی ان الروایه اذا صدرت من ذلک الثقه فیمکن القول بالصحه فی السند و لکن اذا نقل ذلک الثقه الروایه من فرد اخر فلا یصح القول بصحه فی السند

بصرف وجود فرد من اصحاب الاجماع فی سند الروایه فلزم النظر فی الدلاله (مع فرض صحه السند) و لذا ان صحه السند او عدمها منوطه بالمبنی فی حق اصحاب الاجماع .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۱۵، ابواب الجنابه، باب ۱۸، ح ۴، ط آل البیت.

و اضف الی ذلک ان الروایه مرسله لان المحقق لم یذکر ممن یروی هذا الحدیث .

الثانی : ان ما ذکرناه فی الجمع بین الروایتین (من الحکم بالحرمه فی موضع الاسم الشریف و عدم الحرمه و الجواز فی الموضع الخالی منه) یأتی فی هذه الروایه ایضاً .

الثالث : ان القائلین فی المقام علی صنفین فذهب بعض الی الحرمه و بعض اخر الی الجواز مع الکراهه و من البدیهی ان الامام – علیه الصلوه و السلام – لم یعمل بالکراهه فضلاً عن ارتکابه الحرام و لذا مع قطع النظر عن السند و غمض العین عن الاشکال فیه ان الدلاله محل تامل جداً .

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۷/۰۱

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

و من الروایات ایضا: ما رواها المحقق فی کِتَابِ جَامِعِ الْبَزَنْطِیِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ – علیه الصلوه و السلام – قَالَ سَأَلْتُهُ هَلْ یَمَسُّ الرَّجُلُ الدِّرْهَمَ الْأَبْیَضَ وَ هُوَ جُنُبٌ فَقَالَ وَ اللَّهِ إِنِّی لَأُوتَی بِالدِّرْهَمِ فَآخُذُهُ وَ إِنِّی لَجُنُبٌ . (۱)

اقول: ان المکتوب علی الدرهم او الدینار ان کان هو آیات من الکتاب الشریف کما یقال ان الدرهم المشکوک فی عهد الائمه الطاهرین کان مکتوباً علیه ایات من القرآن العزیز فعلی هذا لکانت الروایه خارجه عما نحن بصدده لان الکلام فی مس اسم الله تعالی لا فی مس القرآن الشریف مع ان حرمه مس الکتاب العزیز مسلمه عند الاعلام و لکن الکلام فیما نحن بصدده هو مس اسم الله تعالی لا مس الکتاب العزیز

ص: ۹

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۱۴، ابواب الجنابه، باب ۱۸، ح ۳، ط آل البیت.

و لذا نقول اولاً : ان الحق فی المسئله و کذا فی هذا الروایه هو ما ذکرناه من جواز المس فی الموضع الخالی فی الدرهم او الدینار لا فی الموضع الذی فیه اسم الله تعالی .

و ثانیاً: ان الامام – علیه الصلوه و السلام – لم یرتکب مکروهاً قطعاً فقوله (ع) فی الاخذ بالدرهم فی حال الجنابه محل تامل جداً لانه کما ان ارتکاب الکراهه بعید فی حقهم کذلک ان البقاء علی الجنابه من غیر عله ایضاً بعید جداً فلا یعقل ان الامام – علیه الصلوه و السلام – صار جنباً و لم یغتسل بلا عله فیبقی علی الجنابه ثم یأخذ الدرهم الذی فیه اسم الله تعالی .

و ثالثاً: ان التاکیدات فی کلام الامام – علیه الصلوه و السلام – محل تامل جداً فالتعبیر بقوله و الله لاوتی بالدرهم فاخذه و انی لجنب مع هذه التاکیدات و الاتیان بقسم الجلاله مما لایحتاج الیها کما یمکن للامام – علیه الصلوه و السلام – فی جواب

السائل ان يقول لا بأس . نظير ما فی روایه عمار و هـذا ایضاً یوجب الضـعف فی دلاله الروایه علی الجواز فیأتی فی المقام ما عن صاحب الجواهر فی الروایه انه کلما زاد فی صحته زاد فی سقمه .

مضافاً الی ان نفس السـوال عن الـدرهم الـبیض من جواز المس و عـدمه کـان قرینه واضـحه علی ان المس لکـان مورد منع فی نظرهم لاـنه لـو لاـ تصور المنع عن المس لمـا وجه للسوال عن جوازه و عـدمه و لکن النـاس یقعون فی محـذور اخر و هو شـده ابتلائهم بهـذه الـدراهم او الـدنانیر و لـذا کان فی محـذورین من حرمه المس من جهه و عدم امکان ترکهم الدراهم و الدنانیر و عدم مسهم من جهه اخری .

و لذا لزم الاخذ بما ذكرناه اولاً مع غمض العين عن سائر الاشكالات الوارده فى الدلاله .

و اما قول بعض بانه لو حرم مس اسم الله تعالى فى حال الجنابه للزم الهرج و المرج و الحرج و لاجل ذلك لا اشكال فى جواز المس فى تلك الحاله فغير سديد بل منع قطعاً .

لانه بعد اثبات الحرمه فلا معنى للقول بالجواز بصرف لزوم الحرج لاجل انه بعد امكان الاخذ بالموضع الذى لايكون فيه اسم الله تعالى فلا يلزم الحرج الذى يوجب رفع اليد عن ارتكاب الحرام مع انه ليس المقام نظير الاكل فى المخمصه من جواز الاكل (او المس فى المقام) بقدر المحذور و عدم جواز الازيد منه لان جواز الاكل بقدر المحذور مسلم و لكن لايجوز مس اسم الله تعالى و لو بمره واحده مع انه لا ضروره فى البين اذا يمكن مس الموضع الخالى من الاسم تعالى مضافاً الى ان فى مورد الاكل فى المخمصه لكان اللازم هو الاخذ بالاهم و هو حفظ النفس عن الهلاكه ففى هذه الصوره لزم ترك المهم و المضى عنه (اى اكل الحرام) و لكن المقام ليس كذلك و ليس الامر بمثل هذه الضروره اذا يمكن الاخذ بكلا الامرين من عدم جواز المس و اخذ الدرهم فى موضع لايكون فيه محذور من المسّ .

نعم ان المحذور موجود و وجود المشكل بديهى للزوم المراعاه حين الاخذ و لكن لايكون المحذور على حدّ الضروره حتى يجوز للمكلف ترك المهم و الدخول فى الحرام .

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۷/۰۴

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) و سائر أسمائه و صفاته المختصه . (۱)

و قد یقال ان الدلیل فی المسئله هو الاجماع کما یدعی ان روایه عمار تدل علی ذلک ایضاً بان عدم جواز مس الجنب اسم الله تعالی یشمل اسمائه المختصه فعلیه یشملها ما یدل علی حرمه مس الجنب اسم الله تعالی .

و لکن یمکن ان یقال (کما علیه المختار) ان لله تعالی اسماء تختص به فلا اشکال فی عدم جواز مسها جنباً کما ان لله تعالی اسماء اخر تشمل اسم الله تعالی و تشمل علی غیره ایضاً کالعالم و القادر و المعین و الرفیق و الشفیق و الطبیب و هکذا فان هذه الاسماء الشریفه کما یطلق علی الله تعالی یطلق علی غیره ایضاً فمع عدم وجود القرینه فلا اشکال فی عدم حرمه المس لان الحکم ای الحرمه یترتب علی موضوعه المعین لا علی الموضوع المشکوک فیه و لکن اذا کان الاسم محفوفاً بالقرائن التی توجب اختصاصه بالله تعالی کقوله العالم بکل شئ او القادر علی کل شئ او العالم الذی لایخفی علیه شئ ففی هذه الصوره لایجوز مسه ایضاً لان القرائن تدل علی ان هذا الاسم لله تعالی فمع اثبات الموضوع و تحققه خارجاً فلا اشکال فی ترتب الحکم علی الموضوع و هو حرمه مس اسم الله تعالی .

و ایضاً لایخفی علیک ان من کتب اسم الله تعالی علی قرطاس و لم تکن معه قرائن و لکن الکاتب اراد فی الکتابه اسم الله تعالی فلا یجوز للکاتب مسه لعلمه بان هذا الاسم اسم الله تعالی و ان کان للغیر جواز المس لعدم علمه بتحقق الموضوع خارجاً .

ص: ۱۲

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۰۹، ط. جامعه المدرسین.

و قال المحقق الخویی ما هذا لفظه : و اما اذا احتفت بقرائن تخصصها بالذات المقدسه کما اذا قال العالم بکل شئ و یا من لا تشتبهه علیه الاصوات حیث انهما مختصان بالذات فلا یبعد جواز مسها ایضاً و ذلک لان الظاهر المستفاد من اسم الله هو کون اللفظه علماً موضوعاً له کما هو الحال فی غیره فان الاسم ظاهر فی العلمیه و الوضع و لا یراد منه مطلق ما انبأ عن الذات المقدسه و من البدیهی ان تقیید اللفظه المطلقه بقیود منبئه عن الذات المقدسه لایجعلها علماً موضوعاً له فی حقه. (۱)

اقول : و فیه ما لایخفی لان الاسم ما لم یکن محفوفاً بالقرائن فلا دلاله فیها علی انه من اسماء الله تعالی فمع عدم تحقق الموضوع فلا معنی لترتب الحکم علیه و اما اذا حفّ بالقرائن الداله فلا اشکال فی اثبات الموضوع فمع اثبات الموضوع فلا اشکال ایضاً فی ترتب الحکم علیه لانه لا معنی لعدم ترتب الحکم اذا ثبت الموضوع کما انه ایضاً لا معنی لترتب الحکم عند عدم اثبات الموضوع .

و ایضاً ان الاسم تاره یـدل علی موضوع بالعلمیه و الوضع من دون احتیاج الی القرائن و اخری یـدل علی ذلک الموضوع ایضاً و لکنه لاـ بـالوضع بـل بـالقرائن ففی کلاـ الموردین ان الموضوع قـد ثبت و لکن بطریقین بـالوضع و بالقرائن و الملاک هو اثبات الموضوع من غیر فرق فی الطرق التی توصلنا الی ذلک الموضوع.

و امـا القول بـان الاـسم ظاهر فی العلمیه و لایراد منه مطلق ما انبأ عن الـذات فهو و ان کان فی نفسه کلام صـحیح لان الاسم من ماده وسم و هی العلامه فالاسم طریق الی تشـخیص الموضوع و لکن الطریق الی تشخیص الموضوع غیر منحصر بما ذکر فالمهم هو العلم بـان هـذا الاسم هو الاسم الله تعالی ام لا فمع تعیین الموضوع بای طریق کان من الوضع او القرینه فلا اشـکال فی ترتب الحکم علی الموضوع .

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۰۹.

و ایضاً لایذهب علیک ان عدم جواز مس اسم الله تعالی فی حال الجنابه لایختص بالفاظ العربیه بل اسم الله تعالی بای لغه کانت لکان بحکم اللفظ العربی فبعد تحقق الموضوع بای لغه کانت فقد تحقق الموضوع فیترتب علیه حکمه .

(کلام السید فی العروه) و کذا مس أسماء الأنبیاء و الأئمه ع علی الأحوط. (۱)

قد یقال انه لم نجد نصاً علی الحرمه الا ان عدم جواز المس فی حال الجنابه هو مقتضی التعظیم و الاکرام لاسمائهم – علیهم الصلوه و السلام – و علیه المشهور و هو المحکی فی کثیر من کتب القدماء و عن الغنیه الاجماع علیه و الظاهر انه لا دلیل علیه غیر الاجماع .

و لا یخفی علیک امور :

الاول : ان مقتضی العقل و ان کان هو التعظیم و الاکرام و لکن لا یکون ذلک مدرکاً للاجماع لان الاجماع لکان کاشفاً عن کلام المعصوم (ع) حتی یکون حجه و لکن مقتضی العقل لایکون کلاماً من المعصوم (ع) فلو لم یکن فی البین دلیل نقلی لکان الاجماع حجه و دلیلاً فی المقام لعدم وجود مدرک له .

الثانی : انه لو کان الملاک هو الدلیل العقلی و ما هو مقتضاه لم یکن فی البین ملاک معین حتی یکون هو المرجع عند الشک فی مورد بان هذا المورد من مصادیق الاحترام ام لا ؟ لان حکم العقل بالنسبه الی الافراد و مقدار درکهم و عقلهم مختلف فلیس فی البین ما هو الملاک و المرجع عند الشک .

بخلاف الدلیل اللفظی من صحه الاخذ باطلاق الدلیل او عمومه ان لم یکن فی البین تقیید او تخصیص او لزوم الاخذ بالمقید او المخصص ان کان فی البین تقیید او تخصیص .

ص: ۱۴

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۰۹، ط. جامعه المدرسین.

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۷/۰۵

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

الثالث : انه لایصح الاخذ بتنقیح المناط فی المقام المعبر عنه بالاولویه لان الوارد فی نصوص لکان فی حق اسم الله تعالی فالاولویه فی المقام غیر جاریه لان الله تعالی هو الاولی فی المقام و لیس احد اعظم شأناً او اعظم حقاً من الله تبارک و تعالی فالاولویه غیر جاریه فی المقام .

و من جهه اخری انا لا نعلم ان المناط الجاری فی حق اسم الله تعالی هل یجری فی حق اسم غیره من الاعاظم ام لا فمع الشک فی الجریان لا یصح الاخذ بالمناط الجاری فی حق اسم الله تعالی و لذا ان الاولویه الموجوده فی قوله تعالی – و لا تقل لهما اف – من جریان الحرمه من الاف الی الضرب لا تجری فی المقام لانه یصح جریان حکم الحرمه من الاف الی الضرب بالاولویه و لایصح ذلک فی المقام من جریان الحکم من الاولی الی غیر الاولی .

و قال المحقق الخویی ما هذا لفظه : و الذی یمکن ان یستدل به علی حرمه مسها امور :

الاول : الشهره الفتوائیه علی حرمت مسها .

و فیه ان الشهره الفتوائیه غیر معتبره عند المتاخرین فلا حجیه لها بوجه . (۱)

اقول : ان الشهره الفتوائیه اقوی من الشهره الروابیه لانه ربما یکون فی البین روایات متعدده و لکن لایکون علی مفادها فتوی الاعلام و لاجل ذلک قیل ان الشهره الفتوائیه اقوی من الشهره الروائیه لان الفتوی من الاعلام دلیل علی صحه روایه معتبره و یکون عمل الاصحاب علی طبقها و لو کان فی البین روایات متعدده مع عدم فتوای الاعلام علی طبقها لکان ذلک قرینه علی عدم صحه مضمونها و لذا قال صاحب الجواهر کلما زاد فی صحته زاد فی سقمه .

ص: ۱۵

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص ۳۱۰.

الثانی : من الوجوه التی ذکرها المحقق الخویی) الاجماع علی حرمته کما عن ابن زهره (فی الغنیه)

و یدفعه : ان الاجماع المنقول مما لا اعتبار به و لا سیما اجماعات ابن زهره حیث لایعلم ابتنائها علی المبنی الذی یستکشف به قول الامام عند المتاخرین. (۱)

اقول : ان الاجماع المذکور من ابن زهره و ان یمکن ان لایکون دلیلاً فی المقام لعدم العلم بان هذا الاجماع مبنی علی ما هو الصحیح فی باب الاجماع و لکن رفع الید عنه مشکل فلا اقل من الاحتیاط فی ترک المس و ان لم یعلم بتحقق الحرمه فی

المس .

الثالث : (من الوجوه) : ان مسها جنباً خلاف تعظيم شعائر الله .

و يـدفعه : ان مقتضـى الاسـتدلال بـذلك هو اسـتحباب ترك مسـها لا وجوبه فان التعظيم له مراتب عديده و ليس التعظيم واجباً بجميع مراتبه و الا لم يجز اجتياز الجنب من الصحن الشريف و لا مسه حائط الصحن لانه خلاف تعظيم الشعائر . (٢)

اقول : ان الامر الـذى له مراتب و يكون فى بعض مراتبه الزام من الوجوب او الحرمه دون بعض مراتبه فاحتمـال كلا الامرين من الالـزام و عـدمه موجود و لايصـح تعيين مرتبه من المراتب الا بقرينه معينه (من الالـزام و عـدمه) مضافـاً الى ان احتمـال الالزام ينتفى بالاصـل لان الالـزام تكليف خـاص يحتاج الى دليل و موؤنه زائـده و الاصل عـدمه و لكن احتمال الالزام يقتضـى مراعاه الاحتيـاط مضافـاً الى ان الشـهره الفتوائيه ايضـاً تقتضـى ذلك و اضف اليه ان الشـهره الفتوائيه التى اشار اليها المحقق الخويى مع عـدم وجود روايه فضـلًا عن الروايـات تقتضـى المراعـاه ايضـاً لاحتمـال ان يكون فى البين روايات افتى عليها الاعلام و لكن لم تصـل الينـا مع ان الاجماع الـذى ادعاه ابن زهره يوجب التامل و ان يمكن القول بعـدم الاعتبار بالاجماع المنقول من قبله و لكن لايصح عدم الاعتناء به ايضاً فلزم الاحتياط و عدم مس اسماء الانبياء و الائمه – عليه الصلوه و السلام – فى حال الجنابه .

١- التنقيح فى شرح العروه الوثقى، السيد أبوالقاسم الخوئى - الشيخ ميرزا على الغروى، ج۶، ص٣١١.

٢- التنقيح فى شرح العروه الوثقى، السيد أبوالقاسم الخوئى - الشيخ ميرزا على الغروى، ج۶، ص٣١١.

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۷/۰۶

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

الثالث : انه لایصح الاخذ بتنقیح المناط فی المقام المعبر عنه بالاولویه لان الوارد فی نصوص لکان فی حق اسم الله تعالی فالاولویه فی المقام غیر جاریه لان الله تعالی هو الاولی فی المقام و لیس احد اعظم شأناً او اعظم حقاً من الله تبارک و تعالی فالاولویه غیر جاریه فی المقام .

و من جهه اخری انا لا نعلم ان المناط الجاری فی حق اسم الله تعالی هل یجری فی حق اسم غیره من الاعاظم ام لا فمع الشک فی الجریان لا یصح الاخذ بالمناط الجاری فی حق اسم الله تعالی و لذا ان الاولویه الموجوده فی قوله تعالی – و لا تقل لهما اف – من جریان الحرمه من الاف الی الضرب لا تجری فی المقام لانه یصح جریان حکم الحرمه من الاف الی الضرب بالاولویه و لایصح ذلک فی المقام من جریان الحکم من الاولی الی غیر الاولی .

و قال المحقق الخویی ما هذا لفظه : و الذی یمکن ان یستدل به علی حرمه مسها امور :

الاول : الشهره الفتوائیه علی حرمت مسها .

و فیه ان الشهره الفتوائیه غیر معتبره عند المتاخرین فلا حجیه لها بوجه . (۱)

اقول : ان الشهره الفتوائیه اقوی من الشهره الروابیه لانه ربما یکون فی البین روایات متعدده و لکن لایکون علی مفادها فتوی الاعلام و لاجل ذلک قیل ان الشهره الفتوائیه اقوی من الشهره الروائیه لان الفتوی من الاعلام دلیل علی صحه روایه معتبره و یکون عمل الاصحاب علی طبقها و لو کان فی البین روایات متعدده مع عدم فتوای الاعلام علی طبقها لکان ذلک قرینه علی عدم صحه مضمونها و لذا قال صاحب الجواهر کلما زاد فی صحته زاد فی سقمه .

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص ۳۱۰.

الثانی : من الوجوه التی ذکرها المحقق الخویی) الاجماع علی حرمته کما عن ابن زهره (فی الغنیه)

و یدفعه : ان الاجماع المنقول مما لا اعتبار به و لا سیما اجماعات ابن زهره حیث لایعلم ابتنائها علی المبنی الذی یستکشف به قول الامام عند المتاخرین. (۱)

اقول : ان الاجماع المذکور من ابن زهره و ان یمکن ان لایکون دلیلاً فی المقام لعدم العلم بان هذا الاجماع مبنی علی ما هو الصحیح فی باب الاجماع و لکن رفع الید عنه مشکل فلا اقل من الاحتیاط فی ترک المس و ان لم یعلم بتحقق الحرمه فی

المس .

الثالث : (من الوجوه) : ان مسها جنباً خلاف تعظيم شعائر الله .

و يـدفعه : ان مقتضـى الاسـتدلال بـذلک هو اسـتحباب ترک مسـها لا وجوبه فان التعظيم له مراتب عديده و ليس التعظيم واجباً بجميع مراتبه و الا لم يجز اجتياز الجنب من الصحن الشريف و لا مسه حائط الصحن لانه خلاف تعظيم الشعائر . (۲)

اقول : ان الامر الـذی له مراتب و يکون فی بعض مراتبه الزام من الوجوب او الحرمه دون بعض مراتبه فاحتمـال کلا الامرين من الالزام و عـدمه موجود و لايصـح تعيين مرتبه من المراتب الا بقرينه معينه (من الالزام و عـدمه) مضافـاً الی ان احتمـال الالزام ينتفی بالاصـل لان الالزام تکليف خـاص يحتاج الی دليل و موؤنه زائـده و الاصل عـدمه و لکن احتمال الالزام يقتضـی مراعاه الاحتيـاط مضافـاً الی ان الشـهره الفتوائيه ايضـاً تقتضـی ذلک و اضف اليه ان الشـهره الفتوائيه التی اشار اليها المحقق الخويی مع عـدم وجود روايه فضـلًا عن الروايـات تقتضـی المراعـاه ايضـاً لاحتمـال ان يکون فی البين روايات افتی عليها الاعلام و لکن لم تصـل الينـا مع ان الاجماع الـذی ادعاه ابن زهره يوجب التامل و ان يمکن القول بعـدم الاعتبار بالاجماع المنقول من قبله و لکن لايصح عدم الاعتناء به ايضاً فلزم الاحتياط و عدم مس اسماء الانبياء و الائمه – عليه الصلوه و السلام – فی حال الجنابه .

۱- التنقيح فی شرح العروه الوثقی، السيد أبوالقاسم الخوئی - الشيخ ميرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۱۱.

۲- التنقيح فی شرح العروه الوثقی، السيد أبوالقاسم الخوئی - الشيخ ميرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۱۱.

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۷/۰۷

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) الثانی دخول مسجد الحرام و مسجد النبی – صلی الله علیه و آله – و إن کان بنحو المرور. (۱)

و المسئله اجماعیه کما عن الغنیه و المعتبر و المدارک و عن الحدائق انه لا خلاف فیه و علیها النصوص الکثیره .

منها : صحیح ٭جَمِیلٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام – عَنِ الْجُنُبِ یَجْلِسُ فِی الْمَسَاجِدِ قَالَ لَا وَ لَکِنْ یَمُرُّ فِیهَا کُلِّهَا إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَ مَسْجِدَ الرَّسُولِ – صلی الله علیه و آله – . (۲)

و کذا صحیحه أَبِی حَمْزَهَ قَالَ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ – علیه الصلوه و السلام – إِذَا کَانَ الرَّجُلُ نَائِماً فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَوْ مَسْجِدِ الرَّسُولِ – صلی الله علیه و آله – فَاحْتَلَمَ فَأَصَابَتْهُ جَنَابَهٌ فَلْیَتَیَمَّمْ وَ لَا یَمُرَّ فِی الْمَسْجِدِ إِلَّا مُتَیَمِّماً وَ لَا بَأْسَ أَنْ یَمُرَّ فِی سَائِرِ الْمَسَاجِدِ وَ لَا یَجْلِسْ فِی شَیْ ءٍ مِنَ الْمَسَاجِدِ . (۳)

و کذا صحیحه ٭مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ – علیه الصلوه و السلام – فِی حَدِیثِ الْجُنُبِ وَ الْحَائِضِ وَ یَدْخُلَانِ الْمَسْجِدَ مُجْتَازَیْنِ وَ لَا یَقْعُدَانِ فِیهِ وَ لَا یَقْرَبَانِ الْمَسْجِدَیْنِ الْحَرَمَیْنِ . (۴)

ص: ۱۹

۱– العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۰۹، ط. جامعه المدرسین.
۲– وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۰۵، ابواب الجنابه، باب۱۵، ح۲، ط آل البیت.
۳– وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۰۶، ابواب الجنابه، باب۱۵، ح۶، ط آل البیت.
۴– وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۱۰، ابواب الجنابه، باب۱۵، ح۱۷، ط آل البیت.

و المستفاد من الروایات ان المرور مع الجنابه حرام فی المسجدین کالبقاء علیها و لاجل عدم امکان الاغتسال لوجب علی المحتلم التیمم حتی یجوز له المرور علی طهاره و لکن فی سائر المساجد ان المرور مع عدم التوقف لا یوجب اشکالاً .

و لایخفی علیک ان المصرح فی الروایه هو الخروج متیمماً اذا طرئت الجنابه فی المسجد و عدم جواز العبور مع عدم التیمم و لکن هذا امر عرفی متعارف لاغلب الناس بان الاغتسال فی المسجدین عند امکانه) کما فی المسجد الحرام سابقاً فی محل بئر زمزم – او الخروج عنهما کان اکثر زماناً من التیمم ففی هذه الصوره لوجب التیمم ثم الخروج بعده و لو فرض ان التیمم کان اکثر زماناً من الخروج کمن کان قرب باب الخروج بخطوه او خطوتین مثلاً و یمکن له الخروج بسرعه فی زمان اقل زماناً من الزمان الذی یستعمل فی الاتیان بالتیمم ففی هذه الصوره لوجب علیه الخروج بسرعه و عدم جواز التیمم فهذا امر بدیهی یحکم به العقل استقلالاً فلا یحتاج الی صدور الجواز من النقل لان البقاء فی المسجدین حرام فلزم الاخذ بالعمل الذی کان اقل زماناً و

اقل بقاء من العمل الاخر کما ان جواز الاغتسال ایضاً لکان فیما اذا لم یکن فی البین محذور اخر من تنجیس المسجد او هتکه او محذور اخر .

(کلام السید فی العروه) الثالث المکث فی سائر المساجد بل مطلق الدخول فیها علی غیر وجه المرور . (۱)

و عن جماعه کان التعبیر بالمکث و عن التذکره و المختلف و المهذب بالاستبطان و فی کلام بعض بالجلوس فالتعابیر مختلفه و لکن المراد فی جمیع هذه التعابیر واحد و ان کان فی التعبیر بالاستبطان تامل لان معناه بالفارسیه : نفوذ کردن – فرو رفتن – جذب شدن – به قعر یا به ته چیزی رسیدن – فلا یصدق هذا العنوان علی الجلوس مده قلیله بنظر العرف .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۰۹، ط. جامعه المدرسین.

و الـدليل على الحرمه من الاـيه الشـريفه قوله تعـالى : لا تقربوا الصـلوه و انتم سـكارى حتى تعلموا ما تقولون و لا جنباً الا عابرى سبيل . (۱)

فمن البديهى انه ليس المراد من قوله تعالى : عابرى سبيل هو المرور من الصـلوه للزوم الوقار و السـكينه فى الصلوه بل المراد هو العبـور من مكـان الصـلوه و هو المساجـد و يـدل على ذلـك صـحيحه زُرَارَهَ وَ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ – عليه الصـلوه و السلام – قَالَا قُلْنَا لَهُ الْحَائِضُ وَ الْجُنُبُ يَدْخُلَانِ الْمَسْجِدَ أَمْ لَا قَالَ الْحَائِضُ وَ الْجُنُبُ لَا يَدْخُلَانِ الْمَسْجِدَ إِلَّا مُجْتَازَيْنِ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَی يَقُولُ وَ لا جُنُباً إِلَّا عابِرِی سَبِيلٍ . (۲)

و الاـيه الشـريفه و ان كـان المـذكور فيهـا هو الجنب و لكن الامـام – عليه الصـلوه و السـلام – ادخـل الحـائض ايضاً فى الحكم لاشتراكهما فى الحدث الاكبر كما ان البول و الغائط و الريح و النوم مشتركان فى الحدث الاصغر .

و المسـئله مما لا اختلاف فيه و لكن ينسب الى سـلار انه ذهب الى الكراهه و لعل هذا المبنى منه ناش عن بعض الروايات الداله على الكراهه كما ورد فى وصـيه النبى – صلى الله عليه و آله – قَالَ نَهَی رَسُولُ اللَّهِ – صلى الله عليه و آله – أَنْ يَقْعُدَ الرَّجُلُ فِی الْمَسْجِدِ وَ هُوَ جُنُبٌ . (۳)

و كـذا ما فى فِی الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ الدَّيْلَمِیِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ – عليه الصـلوه و السـلام – قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ – صـلى الله عليه و آله – سِتَّهٌ كَرِهَهَا اللَّهُ لِی فَكَرِهْتُهَا لِلْأَئِمَّهِ مِنْ ذُرِّيَّتِی وَ لْتَكْرَهْهَا الْأَئِمَّهُ لِأَتْبَاعِهِمُ الْعَبَثُ فِی الصَّلَاهِ وَ الْمَنُّ بَعْدَ الصَّدَقَهِ وَ الرَّفَثُ فِی الصَّوْمِ وَ الضَّحِكُ بَيْنَ الْقُبُورِ وَ التَّطَلُّعُ فِی الدُّورِ وَ إِتْيَانُ الْمَسَاجِدِ جُنُباً . (۴) (۵)

۱- سوره نساء، آيه ۴۳.

۲- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملی، ج۲، ص۲۰۷، ابواب الجنابه، باب۱۵، ح۱۰، ط آل البيت.

۳- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملی، ج۲، ص۲۰۷، ابواب الجنابه، باب۱۵، ح۸، ط آل البيت.

۴- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملی، ج۲، ص۲۰۹، ابواب الجنابه، باب۱۵، ح۱۶، ط آل البيت.

۵- المحاسن البرقی، برقی، احمد بن محمد، ج۱، ص ۱۰، باب۴، ح۳۱، ط دارالكتاب الاسلاميه .

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۷/۰۸

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

و لکن لا یخفی علیک ان المراد من الکراهه هو الحرمه لان الکراهه بالمعنی المصطلح هو جواز العمل مع رجحان الترک و ذلک اصطلاح بین الفقهاء (لا فی لسان الائمه – علیهم الصلوه و السلام - لان رجحان الترک تاره یکون مع عدم المنع من النقیض و هو الکراهه المصطلحه بین الاعلام و اخری مع المنع من النقیض و هو الحرمه المصطلحه فی لسان الائمه الطاهرین – علیه الصلوه و السلام - .

و الشاهد علی ذلک هو حرمه بعض المذکورات فی الروایه الشریفه کالتطلع فی الدور و الرفث الی النساء فی نهار شهر رمضان و المنّ بعد الصدقه لان الاول موجب الایذاء و کشف ما لایرضی الناس ان یطلع علیه احد و ان حرمه الثانی مسلمه و الثالث ایضاً موجب للایذاء و هتک حرمه الفقیر و المسکین و ان لم یکن بمسلم کما ان المن یوجب ابطال الصدقه و لذا استفاده الکراهه مع هذه المحرمات محل منع ایضاً.

مضافاً الی ان ما ذکر من وصیه النبی –صلی الله علیه و آله - محل تامل للضعف فی سند الروایه لعدم معلومیه حال انس بن محمد – الموجود فی سند الروایه – لانه لم یری منه الا هذه الروایه کما ذکره المامقانی فی رجاله .

و الامر کذلک فیما رواه شُعَیْبِ بْنِ وَاقِدٍ عَنِ الْحُسَیْنِ بْنِ زَیْدٍ عَنِ الصَّادِقِ عَنْ آبَائِهِ – علیه الصلوه و السلام - فِی حَدِیثِ الْمَنَاهِی قَالَ نَهَی رَسُولُ اللَّهِ – صلی الله علیه و آله - أَنْ یَقْعُدَ الرَّجُلُ فِی الْمَسْجِدِ وَ هُوَ جُنُبٌ . (۱)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۰۷، ابواب الجنابه، باب۱۵، ح۸، ط آل البیت.

و الجواب عنها مضافاً الی ما ذکرناه من ان معنی الکراهه فی لسان الائمه – علیهم الصلوه و السلام - بمعنی الحرمه ان سندها محل تأمل لان شعیب بن واقد لم یکن له ذکر فی الرجال و لیس له ذکر الا فی طریق حدیث المناهی علی ما بیّنه المامقانی فی رجاله .

و قد ینسب الی الصدوق جواز النوم فی المساجد جنباً حیث حکی عنه انه قال لا بأس ان یختضب الجنب – الی ان قال – و ینام فی المسجد و یمرّ فیه . (۱)

اقول : و الظاهر ان مستند کلام الصدوق هو صحیحه ٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْقَاسِمِ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ – علیه الصلوه و السلام - عَنِ الْجُنُبِ یَنَامُ فِی الْمَسْجِدِ فَقَالَ یَتَوَضَّأُ وَ لَا بَأْسَ أَنْ یَنَامَ فِی الْمَسْجِدِ وَ یَمُرَّ فِیهِ . (۲)

و لکن الصدوق لم یقید جواز النوم فی المسجد بالاتیان بالوضوء فمن البدیهی ان جواز النوم بعد الوضوء هو المصرح فی الروایه مضافاً الی انه اذا اعتمد علی هذه الصحیحه لکان ذلک تخصیصاً للآیه الشریفه و کذا ما دل من الروایات علی حرمه المکث فی المساجد لان ذلک الحکم – ای الحرمه – لکان علی وجه الاطلاق و الصحیحه یحکم بالجواز عند الاتیان بالوضوء فکانت الصحیحه مخصصه لادله المنع .

و قال المحقق الهمدانی : ان حرمه الدخول مغیاه بالاغتسال لقوله تعالی – حتی تغتسلوا – و لذا کان بین حرمه الدخول فی المساجد الا ان یغتسل و بین هذه الصحیحه الداله علی الجواز بعد الاتیان بالوضوء تباین . (۳)

۱- المقنع، الشیخ الصدوق، ج۱، ص۴۵.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۱۰، ابواب الجنابه، باب۱۵، ح۱۸، ط آل البیت.

۳- الطهاره من مصباح الفقیه، همدانی، رضا، ص۲۳۳، ط، مکتبه الصدر.

و لکن لایخفی ما فیه لان الاغتسال یوجب الخروج عن حال الجنابه فاذا اغتسل عن جنابته و صار متطهراً – یجوز له الدخول هذا هو حکم الجواز و لکن اذا لم یغتسل و بقی علی جنابته لکان الدخول له حراماً و هذا هو حکم الحرمه و لکن هذا الحکم – (ای الحرمه) قد یخصص بعد الاتیان بالوضوء فالنسبه – بین الحکم بالحرمه و الجواز بعد الاتیان بالوضوء – هو العموم و الخصوص علی وجه المطلق.

و قال المحدث الکاشانی : ان المراد من التوضوء فی الروایه هو معناه اللغوی و هو الاغتسال بان النوم فی المسجد بلا مانع عند تحقق الاغتسال .

و فیه ما لایخفی لان جواز النوم او المرور مع الاغتسال بعد الجنابه مما لا اشکال فیه حتی یسئل عنه مع ان الظاهر من الصحیحه هو جواز العبور و المرور فی حال الجنابه و النوم فیه مع الوضوء هذا هو الظاهر من الصحیحه و لکن المهم هو ان جواز النوم مع الوضوء معرض عنه عند الاصحاب و لم یعمل به احد من الاصحاب و لم یذهب احد الی الجواز فی النوم فیه بعد الاتیان بالوضوء .

و الحاصل ان ما دل علی الحرمه لایکون له تقیید و لایعارض فیرجع الامر الی ان ما دل علی المکث او النوم مع الوضوء صدر عن تقیه فلا اعتبار به .

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۷/۱۱

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) و أما المرور فیها بأن یدخل من باب و یخرج من آخر فلا بأس به. (۱)

ص: ۲۴

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۰۹، ط. جامعه المدرسین.

و الظاهر ان الدخول من باب و الخروج من ذلک الباب لایصدق علیه عرفاً عنوان العبور بل اللازم هو الدخول من باب و الخروج من باب اخر کما فی صحیحه زُرَارَهَ وَ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ – علیه الصلوه و السلام - قَالَا قُلْنَا لَهُ الْحَائِضُ وَ الْجُنُبُ یَدْخُلَانِ الْمَسْجِدَ أَمْ لَا قَالَ الْحَائِضُ وَ الْجُنُبُ لَا یَدْخُلَانِ الْمَسْجِدَ إِلَّا مُجْتَازَیْنِ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی یَقُولُ وَ لا جُنُباً إِلَّا عابِرِی سَبِیلٍ . (۱)

و الامر کذلک فی صحیحه جَمِیلٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام - عَنِ الْجُنُبِ یَجْلِسُ فِی الْمَسَاجِدِ قَالَ لَا وَ لَکِنْ یَمُرُّ فِیهَا کُلِّهَا إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَ مَسْجِدَ الرَّسُولِ صلی الله علیه و آله . (۲)

و لذا ان الحکم فی الدخول هو الحرمه و لکن المرور قد استثنی عن الحرمه .

و الظاهر من عباره الاجتیاز هو الدخول من باب ثم التباعد منه و عدم المکث فی مکان حتی یخرج من باب اخر .

و لکن اذا دخل من باب و لم یمکث فی المسجد و کان فی حال الحرکه و الاجتیاز من مکان الی مکان اخر حتی مشی فی المسجد و طاف حوله ثم خرج من ذلک الباب الذی دخل منه فالظاهر هو عدم الاشکال لانه حین الدخول قد صدق علیه عنوان الداخل و حین الخروج قد صدق علیه عنوان الخارج و حین الحرکه و عدم المکث فی مکان قد صدق علیه عنوان المجتاز و المصرح فی الایه الشریفه هو عدم المکث و عدم الجلوس فی مقابل سوال السائل فی صحیحه جمیل انه یجلس فی المساجد فاجاب الامام – علیه الصلوه و السلام - لا و لکن یمر فیها فالاشکال لکان فی نفس الجلوس و المکث و لکن المرور و الاجتیاز من مکان الی مکان اخر لا یوجب الاشکال سواء دخل من باب و خرج من باب اخر او دخل من باب و بعد المرور و العبور بالاجتیاز خرج من ذلک الباب و لیس فی کلام الامام – علیه الصلوه و السلام - الخروج من باب اخر بل المهم هو عدم المکث و لکن فی روایه اخری من جمیل قد استثنی عنوان المشی (من الحرمه) و هو غیر المرور و الاجتیاز .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۰۷، ابواب الجنابه، باب۱۵، ح۱۰، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۰۵، ابواب الجنابه، باب۱۵، ح۲، ط آل البیت.

فعن ٠جَمِیلِ بْنِ دَرَّاجٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام - قَالَ لِلْجُنُبِ أَنْ یَمْشِیَ فِی الْمَسَاجِدِ کُلِّهَا وَ لَا یَجْلِسْ فِیهَا إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَ مَسْجِدَ الرَّسُولِ – صلی الله علیه و آله . (۱)

و لکن السند محل تامل لسهل بن زیاد بین الرواه لعدم وثاقته فی الرجال و مع قطع النظر عن السند .

فنقول : ان المذکور فی ایه الشریفه هو التعبیر بقوله تعالی – عابری السبیل – و المذکور فی الروایه الاولی من جمیل هو المرور و فی الروایه الثانیه هو المشی و من البدیهی ان المشی هو الاعم من العبور و المرور لامکان المشی لا علی وجه العبور مضافاً الی ان المشی لاینافی المکث و القعود اناماً و علیه هل یکون العبور و المرور بیان اخر و عباره اخری من التعبیر بالمشی او یکون العبور مخصصاً لعنوان المشی بان الجواز فی المشی لکان فیما اذا کان علی وجه العبور فاذا کان المراد من المشی هو الاجتیاز و العبور فالمسئله واضحه و اما اذا کان المراد من المشی غیر الاجتیاز .

فقال المحقق الخویی ما هذا لفظه : ان النسبه بینهما (ای بین صحیحه زراره و محمد بن مسلم و بین روایه جمیل) هو العموم و الخصوص من وجه (ثم قال فی تقریب کلامه) لان احدهما تدل علی حرمه الدخول بغیر اجتیاز سواء کان هناک مشی ام لم یکن و الاخری تدل علی حرمته من غیر مشی کان معه اجتیاز ام لم یکن یتعارضان فیما اذا کان دخله بالمشی فان الاولی تدل علی حرمته و الثانیه علی جوازه و فی موارد التعارض لابد من الرجوع الی المرجحات و الترجیح مع الصحیحه (ای صحیحه زراره و محمد بن مسلم) لموافقتها الکتاب لانه سبحانه استثنی عنوان العبور من المسجد بقوله – الا عابری سبیل – و هو عین الاجتیاز و المرور و لم یستثن عنوان المشی فی المساجد . انتهی کلامه . (۲)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۰۶، ابواب الجنابه، باب۱۵، ح۴، ط آل البیت.

۲- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۱۶ - ۳۱۷.

اقول : انه يخطر ببالی ان النسبه بینهما هو العموم و الخصوص المطلق لان المشی اعم من الاجتیاز و غیره – کما مرّ آنفاً – فاذا کان المشی علی وجه غیر الاجتیاز و کان فیه مکث فلا اشکال فی حرمته و ان لم یکن فیه مکث لوقع التعارض بین المشی علی وجه الاجتیاز و المشی علی غیر وجه الاجتیاز فاللازم هو تقدم ما دل علی الاجتیاز و هو المشی علی وجه الخاص لا علی وجه العام و الموافق للکتاب الشریف من المرجحات , مضافاً الی انه مع قطع النظر عن موافقه الآیه الشریفه لو فرض التعارض بین المشی الذی یکون علی غیر وجه الاجتیاز و بین المشی الذی یکون علی وجه الاجتیاز فمع التعارض یسقط کلا الدلیلین فیرجع الامر الی عموم حرمه الدخول الا ما خرج منه یقیناً و هو العبور علی وجه الاجتیاز .

مضافاً الی انه قد ذکرنا آنفاً ان المذکور فی الروایات هو عدم المکث او عدم الجلوس او عدم القعود او عنوان المشئ او الاجتیاز و لایذکر فیها قید من الخروج من باب اخر غیر الباب الذی دخل و لکن فی قوله تعالی الا عابری السبیل کما استشهد الامام – علیه الصلوه و السلام – فی بعض الروایات بهذه الایه الشریفه دلاله علی نکته لطیفه دقیقه و هی ان العرف لایحکم علی من دخل من باب ثم خرج من ذلک الباب انه عابر المسجد لان العابر من ماده عبر و العبور لیصدق علی من کان المسجد له محل عبور فاذا دخل من موضع ثم خرج من ذلک الموضع لایحکم علیه انه عبر المسجد بل یحکم علیه انه مشی فی المسجد ثم خرج منه و المشی لکان اعم من العبور و عدمه و لکن الایه الشریفه تدل علی المشی علی وجه العبور و الاجتیاز و ان العبور یستلزم الخروج من باب اخر علی وجه کان المسجد له محل عبور و کأن المسجد کان فی وسط طریقه و انه دخل من جهه و خرج من جهه اخری کالجسر الذی دخل علیه الانسان من طرف ثم خرج من طرف اخر فاذا شک فی مورد ان هذا المشی یصدق علیه العبور ام لا فالحکم الاولی هو الحرمه و هو المرجع اذا شک فی مصداق العبور او جواز الدخول .

ص: ۲۷

فالایه الشریفه تحکم اولاً بحرمه الدخول ثم استثنی عنها عنوان العبور فاذا شک فی تحقق المستثنی فالملاک هو الاخذ بالمستثنی منه ای حرمه الدخول .

الاجتیاز بالفارسیه – عبور کردن – گذر کردن – طی کردن

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۷/۱۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) و کذا الدخول بقصد أخذ شی ء منها فإنه لا بأس به . (۱)

و لا خلاف فی المسئله و حکی علیه الاجماع و عن المنتهی انه مذهب علماء الاسلام و علیه روایات :

منها : صحیحه عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام - عَنِ الْجُنُبِ وَ الْحَائِضِ يَتَنَاوَلَانِ مِنَ الْمَسْجِدِ الْمَتَاعَ يَكُونُ فِيهِ قَالَ نَعَمْ وَ لَكِنْ لَا يَضَعَانِ فِي الْمَسْجِدِ شَيْئاً . (۲)

یتناول : بالفارسیه ، گرفتن – دریافت کردن – پذیرفتن – دست دراز کردن برای گرفتن چیزی .

و منها : صحیحه زُرَارَهَ وَ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ – علیه الصلوه و السلام - قَالَ الْحَائِضُ وَ الْجُنُبُ لَا يَدْخُلَانِ الْمَسْجِدَ إِلَّا مُجْتَازَيْنِ إِلَى أَنْ قَالَ وَ يَأْخُذَانِ مِنَ الْمَسْجِدِ وَ لَا يَضَعَانِ فِيهِ شَيْئاً قَالَ زُرَارَهُ قُلْتُ لَهُ فَمَا بَالُهُمَا يَأْخُذَانِ مِنْهُ وَ لَا يَضَعَانِ فِيهِ قَالَ لِأَنَّهُمَا لَا يَقْدِرَانِ عَلَى أَخْذِ مَا فِيهِ إِلَّا مِنْهُ وَ يَقْدِرَانِ عَلَى وَضْعِ مَا بِيَدِهِمَا فِي غَيْرِهِ . (۳)

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۰۹، ط. جامعه المدرسین.
۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۱۳، ابواب الجنابه، باب۱۷، ح۱، ط آل البیت.
۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۱۳، ابواب الجنابه، باب۱۷، ح۲، ط آل البیت.

و المراد من التعلیل هو ان الجنب و الحائض لایتمکن من اخذ متاعه الذی فی المسجد الا بالدخول فیه و لکن یتمکن من وضع متاعه فی مکان اخر غیر المسجد و لاجل ذلک لایضطر الی الدخول فی المسجد.

و لکن فی المقام روایه اخری دلالتها تنافی ما دل من الروایات السابقه .

ففی روایه عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ فِي تَفْسِيرِهِ مُرْسَلًا عَنِ الصَّادِقِ – علیه الصلوه و السلام - إِلَّا أَنَّهُ قَالَ يَضَعَانِ فِيهِ الشَّيْ ءَ وَ لَا يَأْخُذَانِ مِنْهُ فَقُلْتُ مَا بَالُهُمَا يَضَعَانِ فِيهِ وَ لَا يَأْخُذَانِ مِنْهُ فَقَالَ لِأَنَّهُمَا يَقْدِرَانِ عَلَى وَضْعِ الشَّيْ ءِ فِيهِ مِنْ غَيْرِ دُخُولٍ وَ لَا يَقْدِرَانِ عَلَى أَخْذِ مَا

فِيهِ حَتَّى يَدْخُلَا . (۱)

و لکن الذی یسهل الخطب ان الروایه مرسله فلا اعتبار بها فلا یکون مفادها معارضاً لما ذکرناه سابقاً .

و لایخفی علیك انه وقع بحث فی ان الاخذ هل یکون جائزاً فی نفسه و کذا ان الوضع هل یکون محرماً فی نفسه مع قطع النظر عن الدخول او ان الاخذ او الوضع جائز او محرم من جهه استلزامهما الدخول فعلی الاول .

فقال المحقق الخویی ما هذه لفظه : فاما ان یکون الاخذ و الوضع جائزاً و محرماً فی نفسه و ذاته و اما ان یکون جائزاً و محرماً من جهه استلزامهما الدخول .

فان قلنا ان حرمه الوضع و جواز الاخذ مستندان الی انفسهما فکما لایجوز حینئذ الوضع فی المسجد من غیر الدخول فیه کذلك یحرم الاخذ بالدخول فیه للاخذ فان جواز الاخذ لایستلزم جواز الدخول و هما امران فلیس له ان یدخله لاخذ شی و اذا قلنا ان حرمه الوضع و جواز الاخذ مستندان الی استلزامهما الدخول فحیئند یجوز الدخول فی المسجد للاخذ و التناول کما یجوز وضع شیئ فیه من الخارج لا بالدخول لان المحرم هو الوضع بالدخول دون الوضع من غیر الدخول. انتهی کلامه . (۲)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۱۳، ابواب الجنابه، باب۱۷، ح۳، ط آل البیت.

۲- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۱۸.

اقول : قبل الخوض فی البحث و بیان نظر المحقق الخویی و التحقیق فی کلامه انه وقع السهو من قلمه الشریف لانه فی مقام بیان المسئله من الوضع او الاخذ فی نفسه قد تعرض مسئله الدخول و الحال ان الکلام فی حکم الوضع او الاخذ فی نفسه .

فالنظر الی کلامه الشریف فان قلنا ان حرمه الوضع و جواز الاخذ مستندان الی انفسهما فکما لایجوز حینئذ الوضع فی المسجد من غیر الدخول فیه کذلک یحرم الاخذ بالدخول فیه للاخذ – انتهی کلامه – فقوله یحرم الاخذ بالدخول فیه للاخذ قد کان خلطاً بین الاخذ فی نفسه و الاخذ الذی یستلزم الدخول مع ان الکلام فی نفس الاخذ مع قطع النظر عن الدخول .

فقال المحقق الخویی : فالصحیح ان حرمه الوضع و جواز الاخذ مستندان الی ذاتیهما و ذلک لانه الظاهر من صحیحه زراره و محمد بن مسلم لانه (ع) قد بیّن حکم الدخول قبل ذلک و انه محرم الا علی نحو الاجتیاز ثم بین جواز الاخذ و حرمه الوضع فمنه یظهر ان جواز الاخذ لیس من جهه جواز الدخول و کذا حرمه الوضع لیست مستنده الی حرمه الدخول لتقدم حکم الدخول حرمه و جوازاً فلا وجه لاعادته فلیس حرمه احدهما و جواز الاخر الا مستندین الی انفسهما . (۱)

اقول : ان البحث فی المقام لکان فی ثلاثه مواضع .

الاول : فی حکم نفس الدخول للجنب و الحائض .

الثانی : فی حکم الدخول للوضع او الاخذ .

الثالث : فی حکم نفس الاخذ و الوضع من دون الدخول کمن کان فی خارج المسجد فمد یده لاخذ شئ او وضعه فیه .

۱– التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی – الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۱۹.

فروایه زراره و کذا عبد الله بن سنان قد بینت حکم الدخول بانه محرم علیهما الا علی وجه المرور و الاجتیاز و اما حکم الدخول لغایه الاخذ و الوضع فقد بینت فی ذیلها بان الدخول للاخذ جائز و للوضع غیر جائز و اما نفس الاخذ او الوضع من غیر الدخول فالروایه ساکته عن حکمهما لان الامام – علیه الصلوه و السلام - قد صرح بجواز الاخذ و حرمه الوضع عند الدخول لصراحه قوله (ع) لانهما لایقدران علی اخذ ما فیه الا فیه و یقدران علی وضع ما بیدهما فی غیره فالظاهر المصرح ان محط الکلام هو الاخذ او الوضع عند الدخول و اما نفس الوضع او الاخذ من دون الدخول فلم یکن مورداً للبحث فی الصحیحین من روایه زراره و عبد الله بن سنان – فیرجع الامر الی الجواز لعدم دلیل علی الحرمه فیما ذکرناه یظهر ان ما قال به المحقق الخویی من ذکر حکم نفس الاخذ او الوضع من کلام الامام – علیه الصلوه و السلام - غیر سدید .

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۷/۱۳

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) و المشاهد کالمساجد فی حرمه المکث فیها. (۱)

وقع بحث فی ان المشاهد المشرفه هل تلحق المسجدین فیحرم الدخول حتی علی نحو المرور و الاجتیاز او تلحق بسائر المساجد فیحرم الدخول الا علی وجه المرور او لا تلحق بالمساجد فلا اشکال فی الدخول و المکث فیها الا فی صوره تحقق الهتک لان الهتک حرام فی ای صوره کانت من غیر دخاله فی الدخول و عدمه .

ص: ۳۱

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص ۵۰۹، ط. جامعه المدرسین.

فذهب بعض الی الحاقها بالمساجد و استدلوا علی ذلک بوجوه لزم النظر فی مفادها و وجهها

الوجه الاول : ان حرمه الدخول فی المساجد لکان لاجل شرافه مکانه لانه کان محلاً للعباده و التقرب الی الله تعالی و هذا المناط لکان موجوداً فی المشاهد المشرفه ایضاً بل یکون اتم و اکمل کما نشاهد بالعیان و ان اشتیاق الناس الی التشرف فی المشاهد لکان اکثر اشتیاقاً الی الدخول فی المساجد فلاجل ذلک ان حرمه الدخول فی المساجد تجری فی المشاهد ایضاً .

و فیه اولاً : ان حرمه الدخول فی المساجد فی الروایات لکانت علی عنوان المسجدیه حتی فی المسجد التی لا عباده و لا تقرب فیها مع بقاء العنوان علی المحل .

و لیس فی الروایات ما یدل علی ان الحرمه کان لاجل روح العباده و التقرب و امثال ذلک .

و ثانیاً : ان العقل لکان ابعد شئ الی درک مناطات الاحکام و ما یقال فی الوجه لکان من احکام العقل و استنباطه فلا اعتبار به .

و ثالثاً : لو كان الملاک هو التقرب و العباده و ذکر الله تعالی للزم ان یکون الحکم ینتفی بانتفاء الملاک و لکن المسلم هو بقاء الحکم عند بقاء الموضوع – و هو عنوان المسجد – من دون عنایه الی التقرب و العباده .

الوجه الثانی : ان عدم جواز الدخول او حرمه المکث بعده لکان من باب تعظیم الشعائر و الامر کذلک فی المشاهد ایضاً .

و فیه : ان تعظیم الشعائر الذی من تقوی القلوب لایستلزم وجوب التعظیم و الحکم بوجوبه لان ترک المکروه او الاتیان بالمستحبات ایضاً من تقوی القلوب فهل یجب ترک المکروه او الاتیان بالمستحب بصرف کونه من تقوی القلوب و بعباره اخری ان تعظیم الشعائر امر حسن بلا ریب و لکن للتعظیم مراتب و لیس مراعاته فی جمیع المراتب واجباً (ما لم یبلغ الی مرحله الهتک) مع انه ربما یکون بعض الافعال من التعظیم فی نظر العقل والعرف و لکن یرد نهی من الشرع الاقدس کمن کان جنباً و لم یتمکن من الاغتسال و التیمم لعدم وجود الماء و التراب (ای یکون فاقد الطهورین) او یکون الماء او التراب موجود و لکن لایسع له الوقت للاغتسال او التیمم (کما اذا کان التراب فی مکان غیر قریب) لاجل ذهاب القافله و بقائه وحده و لم یعرف السبیل حتی یبلغ الی القافله و لکنه مشتاق الی الزیاره اشتیاقاً شدیداً فالزیاره فی نظره امر عظیم و بحسبه العرف و العقل من الشعائر و لکن الشارع الاقدس یمنعه (علی فرض اثبات المنع و ایضاً قد نشاهد کثیراً فی الحرمین الشریفین بعض النسوان من المعذورات لایقدرن علی التشرف و الزیاره فترکن الحرم بلا زیاره مع البکاء و الحزن الشدید فالزیاره منهن فی هذا الحال تعظیم فی نظر العرف و لکنها ممنوع فی نظر الشرع (علی فرض اثبات المنع) فلیس کل تعظیم عرفاً واجباً شرعاً فالاستدلال لکان اعم من المدعی .

و اضف الی ذلک ان التعظیم او التوهین تاره ینسب الی القصد و اخری ینسب الی الفعل ففی الاول لکان الملاک هو القصد و النیه فمع قصد التعظیم یترتب الثواب و مع قصد التوهین یترتب العقاب - و ان لم یصدر منه فعل او عمل فی الخارج – و علی الثانی لکان الملاک هو نفس العمل من دون دخاله القصد حتی لو قصد عکس ذلک کمن کان قصده تعظیماً و لکن الفعل قبیح او لایقصد التعظیم و عدمه کمن جعل المصحف الشریف فی مکان کثیف من دون قصد الهتک فی ذلک و لکنه لوجب علیه اخراجه عن ذلک المکان بسرعه لان نفس هذا العمل قبیح سواء قصده ام لم یقصده .

و الامر کذلک فی صوره التعظیم فی بعض مراتبه – التی کان مراعاته واجباً – فوجب علیه الاتیان به اذا التفت الیه فلیس التعظیم فی جمیع مراتبه واجباً و ان کان فی جمیع مراتبه من تقوی القلوب فدخول الجنب اوالحائض و لو لم یکن هتکاً فی نظر العرف و لم یکن توهیناً لکنه حرام شرعاً .

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۷/۱۴

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

الوجه الثالث : و هو العمده فی المقام الروایتان بمضمون واحد .

احدهما : صحیحه مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ الصَّفَّارُ فِی بَصَائِرِ الدَّرَجَاتِ عَنْ أَبِی طَالِبٍ یَعْنِی عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الصَّلْتِ عَنْ بَکْرِ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ خَرَجْنَا مِنَ الْمَدِینَهِ نُرِیدُ مَنْزِلَ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام - فَلَحِقَنَا أَبُو بَصِیرٍ خَارِجاً مِنْ زُقَاقٍ وَ هُوَ جُنُبٌ وَ نَحْنُ لَا نَعْلَمُ حَتَّی دَخَلْنَا عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام - قَالَ فَرَفَعَ رَأْسَهُ إِلَی أَبِی بَصِیرٍ فَقَالَ یَا أَبَا مُحَمَّدٍ أَ مَا تَعْلَمُ أَنَّهُ لَا یَنْبَغِی لِجُنُبٍ أَنْ یَدْخُلَ بُیُوتَ الْأَنْبِیَاءِ قَالَ فَرَجَعَ أَبُو بَصِیرٍ وَ دَخَلْنَا. (۱)

ص: ۳۳

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۱۱، ابواب الجنابه، باب ۱۶، ح ۱، ط آل البیت.

و ثانیتهما : ما رواها الحمیری فی قرب الاسناد عن احمد بن اسحاق عن بکر بن محمد الازدی مثله . (۱) [۲]

و ایضاً عن لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحِمْیَرِیِّ عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ دَخَلْتُ عَلَی أَبِی عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام - وَ أَنَا أُرِیدُ أَنْ یُعْطِیَنِی مِنْ دَلَالَهِ الْإِمَامَهِ مِثْلَ مَا أَعْطَانِی أَبُو جَعْفَرٍ – علیه الصلوه و السلام - فَلَمَّا دَخَلْتُ وَ کُنْتُ جُنُباً قَالَ یَا بَا مُحَمَّدٍ مَا کَانَ لَکَ فِیمَا کُنْتَ فِیهِ شُغُلٌ تَدْخُلُ عَلَیَّ وَ أَنْتَ جُنُبٌ فَقُلْتُ مَا عَمِلْتُهُ إِلَّا عَمْداً قَالَ وَ لَمْ تُؤْمِنْ قُلْتُ بَلَی وَ لَکِنْ لِیَطْمَئِنَّ قَلْبِی فَقَالَ یَا بَا مُحَمَّدٍ قُمْ فَاغْتَسِلْ فَقُمْتُ وَ اغْتَسَلْتُ وَ صِرْتُ إِلَی مَجْلِسِی وَ قُلْتُ عِنْدَ ذَلِکَ إِنَّهُ إِمَام . (۲)

و لکن الدلاله فی الاولی منها محل تامل لان قوله (ع) لاینبغی ظاهر فی الکراهه علی ما هو المعروف بین الاعلام .

و لکن ذهب المحقق الخویی الی ان کلمه لا ـینبغی تـدل علی الحرمه فقـال مـا هـذا لفظه : و امـا بنـاءً علی مـا اسـتظهرناه من انها بمعنی لایتیسر و لا یتمکن و ان معنی لاینبغی لک ای لاتتمکن منه و حیث انه یتمکن منه تکویناً فتکون ظاهره فی عدم التمکن شرعاً و تشریعاً و هو معنی الحرمه . (۳)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۱۱، ابواب الجنابه، باب ۱۶، ذیل ح ۱، ط آل البیت .

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۱۲، ابواب الجنابه، باب ۱۶، ح ۳، ط آل البیت .

۳- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص ۳۲۲.

اقول : انه قبل النظر الی سائر القرائن الموجوده فی الروایات ان ظهور قوله لاینبغی بین الاعلام امر مسلم و بعید جداً انه یدل علی الحرمه و لکنه کان مغفولاً عنه عند الاعلام ففی بعض کتب اللغه یقال ما ینبغی لک ان تفعل ای مایصلح لک ذلک .

و فی مجمع البحرین حکی عن الکسائی انه سمع من العرب و ما ینبغی ان یکون کذا ای ما یستقیم و ما یحسن و فی المنجد ینبغی : سهّل و تیسّر کانه طلب فعل کذا فانطلب له، یقال لاینبغی لک ان تفعل ذلک ای لاتیّسر، انتهی کلامه .

فقوله لاتیسّر ای غیر یسیر لا غیر جائز . و علی ای حال فی الروایات قرائن اخر .

منها : ان ابابصیر لکان فی مقام الاختبار و الامتحان و الامام – علیه الصلوه و السلام - کان فی مقام الاعجاز و الاخبار عن مقام الامامه و الغیب بانه عالم بالخفیات و السرائر و البواطن فعلیه لیست الروایه فی مقام بیان الاحکام الشرعیه من الحرمه او الجواز فقوله (ع) لاینبغی لایدل علی الکراهه فضلاً عن الحرمه .

منها : انا لنعلم بدخول الافراد علی حال الجنابه فی محضرهم فی مجالسهم سیما فی اسفارهم لان الناس مشتاقون الی زیارتهم و کذا فی مجالسهم العامه فی الاعیاد مع عدم مبالاه اکثرهم کما یکون فی بعض الموارد من باب المصادفه بان بعض الناس یرون الامام – علیه الصلوه و السلام - مع عدم علمهم بالملاقاه قبل فیرونها مصادفه و لکن لم یرد نهی من الامام – علیه الصلوه و السلام - من دخول الجنب او امر بخروجهم عن محضرهم مع ان بیان الاحکام الشرعیه من اعظم الامور فی نظرهم و من الواضح لو کان لشاع و ظهر و لکنه لم یصل الینا خبر واحد فضلاً عن الاستفاضه و التواتر غیر ما ورد فی حق ابی بصیر.

و منها ایضاً : ان بیان الاحکام من قبل الائمه الطاهرین لکان تاره من جهه ابتلائهم بها و اهمیه الابتلاء و اخری من جهه بیان المعارف التی تکون غایه الخلقه و نهایه اثر العباده .

فاما الاول : فلا یکون حرمه حضور الجنب فی محضرهم (علی فرض اثبات الحرمه) اقل اهمیه من بیان الاستبراء و حکم الاستنجاء و کیفیه تطهیر مخرج البول او الغائط و لکن نشاهد صدور احکام کثیره فی مورد الاستبراء و الاستنجاء و امثالهما و لم یرد دلیل متین صریح الدلاله علی حرمه حضور الجنب و هذا یوجب تضعیف الحکم بالحرمه .

و اما الثانی : فنقول : ان العمل بالاحکام الشرعیه یوجب نورانیه الباطن و ایجاد الجلاء و الصفاء فی القلوب، و المعرفه ایضاً نازله فی القلوب الطیبه الطاهره – کما نری حکم الحکمه بعد تحقق التزکیه و تعلیم الکتاب مع ان المراد من الحکمه هو نور المعرفه کما فی الروایات – فاذا کان حکم ذاجهتین من الحکم الشرعی و العرفانی لکان الثانی بالذکر و البیان و المقام من هذا القبیل لان حرمه حضور الجنب فی محضرهم (علی فرض الاثبات) لکان من جهه حکم شرعی و تکلیف علی المکلف و من جهه اخری حکم عرفانی فی مقام بیان مقامات الائمه الطاهرین و خلفاء الله علی الخلق اجمعین فهذا الحکم لکان اولی بالبیان سیما اذا لم یکن فی البین – او مورد تقیه – و مع هذا لم نشاهد روایه تدل بالصراحه علی حرمه حضور الجنب فی محضرهم فی زمان حیاتهم او حرمه حضور الجنب فی مشاهدتهم بعد استشهادهم و لکن بعد جمیع ما ذکرناه الا هاهنا لایترک الاحتیاط و ان المشاهد کالمساجد فیجری حکمها علیها. و سیأتی حکم المختار

و ایضاً : انه لایخفی علیك انه لو قلنا بحرمه دخول الجنب فی محضـرهم ان الحرمه لا تشمل ازواجهم او اولادهم او خدمهم لان المراد مـن الروایـات (علی فرض اثبـات الحرمـه) هـو الـدخول علیهـم من الخـارج و من لم یکن معهم فی دارهم و بیـوتهم فلا یشمل ذلک الحکم من صار جنباً فی بیوتهم .

و ایضـاً : ان المسـلم ان المراد من حرمه الـدخول علی بیوتهم (علی فرض الاثبـات) لکان فی بیت کان الامام فیه ای کان البیت ظرفاً لوجوده الشریف) فلا یشمل البیت الذی کان منصوباً للامام – علیه الصلوه و السلام – و لکن لم یکن الامام – علیه الصلوه و السـلام – موجوداً فیه کبیت الـذی کان للامام – علیه الصـلوه و السـلام – و لکنه اسـتاجره لفرد اخر او باعه لان الحرمه لکانت تدور مدار الامام – علیه الصلوه و السلام – .

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۸/۱۰

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

و لکن المحقق فی المعتبر : روی عن البزنطی عن ابی عبد الله – علیه الصـلوه و السلام – انه یجوز للجنب و الحائض [(۱)] ان یقرأ ما شاء الله من القرآن الا سوره العزائم الاربع و هی اقرا باسم ربک و النجم و تنزیل السجده و حم السجده .

و قـال بعـد ذلـک روی ذلـک البزنطی فی جـامعه عن المثنی عن الحسن الصـیقل و هـذه الروایه لو کانت تامه سـنداً و دلاله فلا اشـکال فی رفع الاجمال بها و تعیین ما هو المراد من الروایه الشـریفه بان المراد هو جمیع الایات الموجوده فی السوره الشریفه لا خصوص ایه السجده.

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۱۵، ابواب الجنابه، باب۱۹، ح۱، ط آل البیت.

و اما السـند فهو محل تامل لما قال به المحقق الخویی لان المثنی بن الولید و ان امکن القول بحسـنه بما حکاه الکشی عن حسن بن فضال – انه لا بأس به – الا ان حسن الصیقل مما لم یرد توثیقه فی شئ من الکتب فالروایه ضعیفه . [(۱)]

واما القول بان البزنطی من اصـحاب الاجماع و اجمع القوم علی تصـحیح ما یصـح عنه فقد مرّ الکلام فی امثال المقام بان المبنی فی اصحاب الاجماع علی قولین الاول هو تصحیح ما یصح عنه فلا ینظر الی من وقع بعده فی سلسله السند .

الثـانی : ان الروایه اذا کـان من اصـحاب الاجمـاع تـدل علی توثیقه فی نظره فروایه الـبزنطی (فی المقـام) عن المثنی تـدل علی توثیقه فی نظره و اما روایه حسن بن الصیقل ایضاً کانت معتبره باعتبار توثیق المثنی فلا یثبت .

و اما الکلام فی دلاله روایه البزنطی فینبغی النظر فی بعض الروایات حتی یساعدنا فی دلاله روایته و ما یستفاد منها .

فمنها : ما رواها ٥أَبِی عُبَیْدَهَ الْحَذَّاءِ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ – علیه الصلوه و السلام - عَنِ الطَّامِثِ تَسْمَعُ السَّجْدَهَ فَقَالَ إِنْ کَانَتْ مِنَ الْعَزَائِمِ فَلْتَسْجُدْ إِذَا سَمِعَتْهَا . (۲)

و ما یستفاد منها : اولاً : ان السائل سئل عن ایه السجده لا عن سوره فیها السجده لانه لو کان المراد هو سوره السجده فلا معنی لسوال الامام – علیه الصلوه و السلام - بقوله ان کانت من العزائم لان ذلک هو نفس السوأل .

ص: ۳۸

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۲۶.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۴۰، وجوب سجده الحائض من ابواب الحیض، باب۳۶، ح۱، ط آل البیت.

و ثانیاً : لو کان السوال عن سوره السجده فاللازم هو استماع جمیع السوره من اولها الی اخرها لانه لا معنی عند استماع آیه من السوره ان یقال انها سمعت السوره .

و ثالثاً : ان جواب الامام – علیه الصلوه و السلام - بقوله ان کانت من العزائم فلتسجد اذا سمعتها قرنیه واضحه علی ان المراد من السجده هو الایه المخصوصه .

و الحاصل ان ما یستفاد من هذه الروایه هو ان المراد من السجده هو الایه المخصوصه .

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۸/۱۱

.Your browser does not support the audio tag

موضوع :

منها : ما عَنْ أَبِی بَصِیرٍ قَالَ قَالَ إِذَا قُرِئَ شَیْ ءٌ مِنَ الْعَزَائِمِ الْأَرْبَعِ وَ سَمِعْتَهَا فَاسْجُدْ وَ إِنْ کُنْتَ عَلَی غَیْرِ وُضُوءٍ وَ إِنْ کُنْتَ جُنُباً وَ إِنْ کَانَتِ الْمَرْأَهُ لَا تُصَلِّی وَ سَائِرُ الْقُرْآنِ أَنْتَ فِیهِ بِالْخِیَارِ إِنْ شِئْتَ سَجَدْتَ وَ إِنْ شِئْتَ لَمْ تَسْجُدْ . (۱)

و الظاهر المستفاد من قوله (ع) اذا قری شئ من العزائم الاربع هو الایات المخصوصه لا جمیع السوره لانه فرق واضح بین ما ذکره الامام – علیه الصلوه و السلام - فی هذه الروایه بقوله – اذا قرئ شئ من العزائم الاربع – و بین قوله (ع) فی روایه البزنطی (التی ذکرها المحقق فی المعتبر) بقوله (ع) انه یجوز للجنب و الحائض ان تقرأ ما شاء الله من القرآن الا سوره العزائم الاربع بالتعبیر بالسوره فی هذه الروایه و عدم التعبیر بها فی روایه ابی بصیر و لذا ان الظاهر من الروایه هو الایات المخصوصه .

ص: ۳۹

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۴۱، وجوب سجده الحائض من ابواب الحیض، باب۳۶، ح۲، ط آل البیت.

منها : ما عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام - قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْحَائِضِ هَلْ تَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَ تَسْجُدُ سَجْدَهً إِذَا سَمِعَتِ السَّجْدَهَ قَالَ لاتَقْرَأُ (۱) وَ لَا تَسْجُدُ . (۲)

و الظاهر من الروایه ایضاً ان المراد من السجده هو الآیه المخصوصه لان السوره التی فیها سجده واجبه هی النجم و العلق و فصلت (ای حم سجده) و السجده و لو کان المراد من السجده هو سوره التی فیها السجده لما یصح ان یقال اذا سمعت السجده لانه علی هذا الفرض لیشمل السوال – و کذا الجواب – سوره واحده من السور الاربعه لا جمیعها مع ان مراد السائل لایکون علی سوره خاصه بل یکون علی الایه السجده التی تکون فی تلک السور الاربعه .

مضافاً الی ان الالف و اللام فی قوله اذا سمعت السجده قرینه اخری علی ان المراد هو الآیه المخصوصه لانه علی فرض کون مراد السائل هو السوره لما یصح الاتیان بالالف و اللام فی کلمه السجده .

و اضف الی ذلک ان استفاده عنوان السوره من کلمه السجده محل تامل جداً و مع قطع النظر عن جمیع ما ذکرناه ان کلمه السجده فی الروایه لکانت ذات احتمالین السوره او الآیه فمع عدم القرنیه فی البین لکانت الروایه مجمله الا ان تاتی فی المقام قرینه علی التعیین .

و منها : ما مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی الْخَزَّازِ عَنْ غِیَاثٍ عَنْ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَلِیٍّ – علیه الصلوه و السلام - قَالَ لَا تَقْضِی الْحَائِضُ الصَّلَاهَ وَ لَا تَسْجُدُ إِذَا سَمِعَتِ السَّجْدَهَ . (۳)

۱- فی نسخه : لا تقرأ. (هامش المخطوط).

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۴۱، وجوب سجده الحائض من ابواب الحیض، باب۳۶، ح۴، ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۳۴۲، وجوب سجده الحائض من ابواب الحیض، باب۳۶، ح۵، ط آل البیت.

و قال صاحب الوسائل ما هذا لفظه : اقول قد عرفت وجهه و يحتمل هذا الحمل على التقيه لان اكثر العامه ذهبوا الى المنع ، انتهى كلامه فى ذيل الروايه الشريفه .

اقول : انه على القول بان المراد من السجده هو الآيات المخصوصه فى تلك السور الاربع فالمسلم عند الخاصه هو وجوب السجده لعدم القول بينهم على عدم الوجوب فالروايه محموله على التقيه .

و اما اذا كان المراد هو الآيات فى تلك السور لا الآيات المخصوصه فالوجوب محل تامل لذهاب كثير من الاعلام الى عدم الوجوب فعليه فلا تقيه فى البين و على اى حال ان الروايه اما تحمل على التقيه على الفرض الاول و اما على عدم التقيه على الفرض الثانى .

فاذا عرفت الكلام فى الروايات الوارده فى الباب فيرجع الكلام الى دلاله الروايه البزنطى (و قد مر ذكرها سابقاً و هى عن ابى عبد الله – عليه الصلوه و السلام – انه يجوز للجنب و الحائض ان يقرأ ما يشاء) من القرآن الا سوره العزائم الاربع و هى اقرأ باسم ربك و النجم و تنزيل السجده و حم السجده باب ۱۹ من ابواب الجنابه ح ۱)

فاقول : فى دلاله هذه الروايه الشريفه فيما يراد من السوره العزائم الاربع انه يحتمل ان يكون المراد هو تمام آياتها الموجوده فيها على وجه الاستغراق الافرادى فاللازم من ذلك هو عدم جواز القرائه و لو بآيه منها و لو بشطر آيه منها فعليه انهما لو قرأ آيه منها و لو غير الآيات المخصوصه فالحرمه جاريه فى حقهما .

كما يحتمل ان يكون المراد هو عدم جواز قرائه السوره بتمامها على وجه الاستغراق المجموعى بان الحرام هو قرائه هذه السوره بمجموعها الذى فيها الآيات المخصوصه ايضاً لان اللازم من قرائه المجموع هو قرائه الآيات المخصوصه ايضاً فعليه كانت الحرمه لاجل خصوص الآيات المخصوصه دون غيرها فاللازم من ذلك ان الممنوع هو قرائه الآيات المخصوصه لا غيرها فلو قرأ غيرها من الآيات الشريفه فلا اشكال فعلى الاول فلا اشكال فى عدم جواز قرائه سائر الآيات و على الثانى يصح استثناء غير الآيات المخصوصه لما دل من الروايات على جواز قرائتها مع ان الروايات التى ذكرناها آنفاً لكانت قرينه على ان الممنوع هو الايات المخصوصه دون جميع الآيات الموجوده مضافاً الى ما ذكرناه فى اول البحث من الاخذ بالقدر المتيقن لازم فيما اذا دار الامر بين القدر المتيقن و ما زاد عنه اذا كان مشكوكاً فيه لعدم الدليل على الحرمه فيما زاد عنه مع اجراء اصل البرائه فيه .

و کذا ما ذکرناه ایضاً من الحکم الجاری فی الاقل و الاکثر الاستقلالی من لزوم الاخذ بالاقل و البرائه و عدم الوجوب فی الاکثر .

و الحاصل من جمیع ما ذکرناه ان الحرمه لکانت فی نفس الآیات المخصوصه دون غیرها من الآیات الموجوده فی السوره الشریفه .

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۸/۱۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

و قال صاحب الحدائق نقلاً عن استاذه و شیخه – المذکور فی کتاب ریاض المسائل – ما هذا لفظه : و لیس المراد منه (ای من السجود) هنا حقیقته بل معناه المجازی و هو سبب السجده او محلها و لیس شئ من ابعاض السوره المذکوره سوی موضع الامر بالسجود سبباً او محلاً .

اقول : ان حکم السجود عند استماع الآیات المخصوصه حکم اختراعی من الشرع الاقدس و لیس للعقل سبیل الی نفس الحکم او کیفیته و الامر کذلک فی الموضوع و کیفیته من نفس الآیات التی فیها الامر بالسجود او فی غیرها فاللازم هو النظر فی الروایات الوارده و لیس المناط ما ذکره لانه لو فرض دلاله الروایات علی حرمه قرائه جمیع الآیات المذکوره فی السوره فلیس للعقل منع او استبعاد من السجود عند استماعها بل لزم علی المکلف الامتثال فالمناط هو دلاله الروایات لا کما ذکره ذلک العزیز.

و ایضاً یمکن ان یقال ان المقدر هو الآیه لا سببها او محلها فاذا جاء الاحتمال بطل الاستدلال کما ذهب بعض الی ان المقدر هو السوره لا الآیه مضافاً ا لی ان اللازم من طرو الاحتمالات المتعدده هو الاجمال فیما یراد من الروایه فالروایه کانت مجمله الا انها یأتی فی المقام قرینه معینه .

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۸/۱۶

ص: ۴۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله ۱ : من نام فی أحد المسجدین و احتلم أو أجنب فیهما أو فی الخارج و دخل فیهما عمدا أو سهوا أو جهلا وجب علیه التیمم للخروج إلا أن یکون زمان الخروج أقصر من المکث للتیمم فیخرج من غیر تیمم أو کان زمان الغسل فیهما مساویا أو أقل من زمان التیمم فیغتسل حینئذ . (۱)

و قد مرّ سابقاً فروع هذه المسئله على الاجمال و لا بأس بالنظر اليها مره اخرى .

الفرع الاول : ان المسئله مما عليه التسالم بين الاصحاب و لم ينقل فيها خلاف الا عن ابى حمزه فى الوسيله حيث جعل التيمم مستحباً من دون وجوب و لكن دلاله الروايه الصحيحه على وجوب التيمم و عدم دليل على رفع اليد عن الوجوب ليسهل الامر ففى صحيحهٍ أَبِی حَمْزَهَ قَالَ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ – عليه الصلوه و السلام – إِذَا كَانَ الرَّجُلُ نَائِماً فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَوْ مَسْجِدِ الرَّسُولِ – صلى الله عليه و آله – فَاحْتَلَمَ فَأَصَابَتْهُ جَنَابَهٌ فَلْيَتَيَمَّمْ وَ لَا يَمُرَّ فِی الْمَسْجِدِ إِلَّا مُتَيَمِّماً وَ لَا بَأْسَ أَنْ يَمُرَّ فِی سَائِرِ الْمَسَاجِدِ وَ لَا يَجْلِسْ فِی شَیْ ءٍ مِنَ الْمَسَاجِدِ . (۲)

و سياتى بيان بعض النكات الموجوده فى الروايه خلال الفروع الآتيه .

الفرع الثانى : ان الحكم بالتيمم هل يختص بالنوم و الاحتلام فى المسجدين او ان الحكم يعّم و يشمل من كان جنباً خارج المسجد فدخل فيهما عصياناً او سهواً او جهلاً , فالظاهر ان الحكم بوجوب التيمم يعّم و يشمل صوره العصيان و السهو و الجهل لان الحكم بوجوب التيمم جعل لاجل حرمه المسجدين و مراعاه حريمهما و عدم هتكهما من دون دخاله لخصوص النوم او الاحتلام فى المسجدين .

۱- العروه الوثقى، يزدى، سيد محمد كاظم بن عبد العظيم طباطبائى، ج ۱، ص ۵۱۰، ط. جامعه المدرسين.
۲- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملى، ج۲، ص۲۰۶، ابواب الجنابه، باب۱۵، ح۶، ط آل البيت.

مضافاً الى ان المذكور فى ذيل الروايه ابى حمزه لكان من احكام مطلق الجنابه سواء كانت الجنابه محققه خارج المسجدين او تحققت فيهما فقوله (ع) و لا يمّر فى المسجد الا متيمماً و لا بأس ان يمّر فى سائر المساجد و لا يجلس فى شئ من المساجد مطلق غير مختص بخصوص الجنابه و الاحتلام فى المسجدين.

الفرع الثالث : ان الامر بالتيمم هل يكون امراً تعبدياً لزم الاخذ به فى جميع الصور المفروضه او ان الحكم بالتيمم امراً اضطرارياً جعل فى ظرف عدم امكان الاغتسال (مع عدم طرو مشكل اخر كتنجيس المسجد او هتک حرمته) فالظاهر ان التيمم امر اضطرارى فمن نام و احتلم فى المسجدين و لم يمكن له الاغتسال و كذا لم يمكن له الخروج عنهما بسرعه فى زمان اقل زماناً من التيمم لوجب عليه التيمم و لكن من كان قرب باب الخروج و يمكن له ذلک بخطوه او خطوتين (و الملاک هو الخروج فى زمان اقل زماناً من زمان يستعمل للاتيان بالتيمم) فلا اشكال فى عدم جواز التيمم و لزوم الخروج بسرعه لان المناط هو مراعاه حرمه المسجدين باى طريق كان فاذا كان طريق تحقق تلک المراعاه اقل زماناً من سائر الطرق لوجب اختيار ذلک الطريق و من البديهى انه اذا كان استعمال جميع الطرق من التيمم او الاغتسال او الخروج يتحقق بزمان واحد فالمكلف مختار فى اختيار ايهما شاء . فما ذهب اليه السيد من لزوم الاغتسال حينئذ فمحل منع .

و قال المحقق الخويى ما هذا لفظه : الجهه الرابعه : اذا كان زمان التيمم و الخروج متساويين من حيث الطول و القصر فهل يجب

عليه التيمم حينئذ للخروج او انه يتخير بينه و بين الخروج من غير تيمم . . .

و الصحیح انه یتعین علیه الخروج من غیر تیمم و ذلک لانه و ان کان مضطراً الی البقاء دقیقه واحده الا انه اذا خرج فی تلک الدقیقه فهو و اما اذا لم یخرج و تیمم فی تلک الدقیقه فهو بعدها یحتاج الی دقیقه ثانیه حتی یخرج فیها عن المسجدین و هو مکث او اجتیاز فی المسجدین جنباً و هو حرام و التیمم غیر مسوّغ فی حقه لانه وظیفه المضطر و لا اضطرار الی التیمم لیکفیه فی الدقیقه الثانیه اذ له ان یخرج فی الدقیقه الاولی عن المسجدین من غیر حاجه الی التیمم فی ذلک و التیمم من غیر ضروره غیر مسوّغ للاجتیاز . (۱)

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۸/۱۸

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

اقول : فی الجواب عنه اولاً : ان المصرح فی الروایه هو وجوب التیمم عند تحقق الاحتلام و الجنابه فی المسجدین من غیر تفصیل لا فی کلام السائل و لا فی کلام الامام – علیه الصلوه و السلام - بین الصور المفروضه فی المسئله و لکن فی الصوره التی کان زمان الخروج او الاغتسال اقل زماناً من التیمم فالعقل یحکم بلزوم الاخذ بما کان محذوره اقل و اما فی صوره التساوی یتخیر المکلف فی الاخذ بما شاء لان المناط کما مرّ هو مراعاه حرمه المسجدین فاذا کان فی مورد مراعاتها علی السواء من التیمم و الاغتسال و الخروج فلا دلیل علی لزوم الاخذ بمورد دون مورد اخر .

و ثانیاً : قوله و هو مکث (فی الدقیقه الثانیه) او اجتیاز فی المسجدین جنباً و هو حرام . ففیه ما لایخفی لان الامام – علیه الصلوه و السلام - قد حکم بجواز ذلک من غیر تفصیل بین الموارد ، و الجنابه الطاریه عند تحققها فی المسجدین یستلزم الاتیان بالتیمم و مع امتثال الحکم فلیس له الحرمه فی المکث و الاجتیاز لانهما لا زمان للاتیان بالتیمم فجوازهما صادران من الامام – علیه الصلوه و السلام -.

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص ۳۳۰.

و ثالثاً : : قوله : و التیمم غیر مسوغ فی حقه لانه وظیفه المضطر و لا اضطرار له الی التیمم لیکفیه فی الدقیقه الثانیه .

ففیه : ان السائل اذا سئل عما ابتلی به فقدحکم الامام – علیه الصلوه و السلام - بالتیمم المجعول فی ظرف الاضطرار لعدم امکان الاتیان بغیره حسب الفرض بمقدار زمان اقل زماناً منه فحینئذ ان التیمم مجوّز للمکث ثم الاجتیاز بعده مضافاً الی ما ذکرناه آنفاً من ان السائل سئل عما ابتلی به من غیر تفصیل بین الموارد و لو فرض غفله السائل من التفصیل بین الموارد و لکن الامام – علیه الصلوه و السلام - حکم بالتیمم من دون تفصیل بین الموارد مع ان اللازم من ذلک التیمم هو المکث و الاجتیاز.

(کلام السید فی العروه) و کذا حال الحائض و النفساء (۱)

اقول : الکلام فی الحیض و النفاس یقع فی موردین :

الاول : فیما انقطع الـدم فی حقهما کما اذا حاضت المرأه و بعـد انقطاع الـدم دخلت المسـجدین – سـهواً او جهلًا او عمـداً – و الامر کـذلک فی حق النفسـاء اذا طرء علیها دم النفاس ثم انقطع (لان خروج الـدم و لو بـدقیقه یکفی فی تحقق النفاس علیها) فدخلت فی احد المسجدین .

الثانی : الکلام فی الحائض او النفساء مع جریان الدم من غیر انقطاع .

و اما الکلام فی الاول : فلا اشکال فی ان حکم الحائض حکم الجنب للتصریح بالالحاق و ان حکمها حکم الجنب فیجری علیها ما یجری علی الجنب .

ص: ۴۶

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۱۲، ط. جامعه المدرسین.

و یدل علیه صحیحه زُرَارَهَ وَ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ – علیه الصلوه و السلام – قَالَا قُلْنَا لَهُ الْحَائِضُ وَ الْجُنُبُ یَدْخُلَانِ الْمَسْجِدَ أَمْ لَا قَالَ الْحَائِضُ وَ الْجُنُبُ لَا یَدْخُلَانِ الْمَسْجِدَ إِلَّا مُجْتَازَیْنِ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَکَ وَ تَعَالَی یَقُولُ وَ لا جُنُباً إِلَّا عابِرِی سَبِیلٍ حَتَّی تَغْتَسِلُوا . (۱)

فالسوال فیها لکان عن الجنب و الحائض معاً و لکن الامام – علیه الصلوه و السلام – استدل بالآیه الشریفه فی حق الجنب فقط فلو کان حکم الحائض غیر حکم الجنب لایصح الاستدلال بالآیه التی تدل علی بیان حکم یختص بالجنب فیظهر بذلک اتحادهما فی الحکم .

و کذا ما عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ یَحْیَی رَفَعَهُ عَنْ أَبِی حَمْزَهَ قَالَ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ – علیه الصلوه و السلام – إِذَا کَانَ الرَّجُلُ نَائِماً فِی الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَوْ مَسْجِدِ الرَّسُولِ – صلی الله علیه و آله – فَاحْتَلَمَ فَأَصَابَتْهُ جَنَابَهٌ فَلْیَتَیَمَّمْ وَ لَا یَمُرَّ فِی الْمَسْجِدِ إِلَّا مُتَیَمِّماً حَتَّی یَخْرُجَ مِنْهُ ثُمَّ یَغْتَسِلَ وَ کَذَلِکَ الْحَائِضُ إِذَا أَصَابَهَا الْحَیْضُ تَفْعَلُ کَذَلِکَ وَ لَا بَأْسَ أَنْ یَمُرَّا فِی سَائِرِ الْمَسَاجِدِ وَ لَا یَجْلِسَانِ فِیهَا . (۲)

و السند و ان کان مرفوعاً و لکن عمل الاصحاب علی طبقها یجبر ضعف السند ففی هاتین الروایتین قد جری حکم الجنب علی الحائض ، هذا کله فی الحائض و اما فی النفساء فلم یرد دلیل او روایه علی حکمها بخصوصها من وجوب التیمم علیها اذا نفست فی المسجد ثم الخروج بعده و لاجل ذلک کان سریان الحکم من الجنب و الحائض الی النفساء یکون بدلیل الاجماع .

ص: ۴۷

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۰۷، ابواب الجنابه، باب۱۵، ح۱۰، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۰۵، ابواب الجنابه، باب۱۵، ح۳، ط آل البیت.

و لکن لایخفی علیک ان الاجماع حجه اذا لم یکن محتمل المدرکیه (فضلًا عن کونها مقطوعها) و فی المقام مایمکن استفاده الحکم للنفساء .

ففی روایه سئل السائل عن الحائض و لکن الامام – علیه الصلوه و السلام – اجاب بما یکون المورد مورد النفساء و ایضاً بما ورد ان النفاس حیض محتبس فعند تحقق الحیض خرج الدم و عند تحقق النفاس یحبس لیکون منه تغذیه الولد فمع قطع النظر الی الروایه (التی سیأتی ذکرها) تکون تلک الروایه هی الدلیل فالاجماع یکون مویداً فی المسئله نعم مع عدم النظر الیها فالاجماع هو الدلیل فیها .

فعن موثقه إِسْحَاقَ بْنِ عَمَّارٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام – عَنِ الْحَائِضِ تَسْعَى بَيْنَ الصَّفَا وَ الْمَرْوَهِ فَقَالَ إِی لَعَمْرِی قَدْ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ – صلی الله علیه و آله – أَسْمَاءَ بِنْتَ عُمَيْسٍ فَاغْتَسَلَتْ وَ اسْتَثْفَرَتْ وَ طَافَتْ بَيْنَ الصَّفَا وَ الْمَرْوَهِ . (۱)

و استثفرت المکان الذی یخاف منه هجوم العدو .

و اما دلاله الروایه فالسوال لکان عن الحائض و الجواب کان عن اسماء بنت عمیس و انها کانت نفساء لا حائضاً ، فبها یظهر وحده الحکم بینهما فما یجری علی الحائض یجری علی النفساء ایضاً .

و لا یخفی علیک ان قوله فاغتسلت لیس المراد انها بالاغتسال خرجت عن حاله النفساء لانه فی هذه الصوره قد خرجت عن الحدث الاکبر فلا یکون کلام الامام – علیه الصلوه و السلام – جواباً للسوال عن الحائض فالمراد بالاغتسال انها تنظفت ثم طافت بین الصفاء و المروه و لکنها بقیت علی حدثها الاکبر ففی هذه الصوره یصح جریان الحکم ممن ابتلی بالحدث الاکبر الی من کان مبتلی به .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱۳، ص ۴۶۰، ابواب الطواف، باب۸۹، ح۳، ط آل البیت.

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۸/۱۹

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

و ایضاً فی صحیحه ِ الْعِیصِ بْنِ الْقَاسِمِ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام - عَنِ الْمُسْتَحَاضَهِ تُحْرِمُ فَذَکَرَ أَسْمَاءَ بِنْتَ عُمَیْسٍ فَقَالَ إِنَّ أَسْمَاءَ بِنْتَ عُمَیْسٍ وَلَدَتْ مُحَمَّداً ابْنَهَا بِالْبَیْدَاءِ وَ کَانَ فِی وِلَادَتِهَا بَرَکَهٌ لِلنِّسَاءِ لِمَنْ وَلَدَتْ مِنْهُنَّ إِنْ طَمِثَتْ فَأَمَرَهَا رَسُولُ اللَّهِ – صلی الله علیه و آله - فَاسْتَثْفَرَتْ وَ تَمَنْطَقَتْ بِمِنْطَقٍ وَ أَحْرَمَتْ . (۱)

طمثت ای حاضت و الطامث الحائض .

تمنطقت من نطقت ای البسه المنطقه – النطاق جمع نُطُق مشقه تلیها المراه و تشّد وسطها فترسل الاعلی الی الاسفل و الاسفل ینجر علی الارض .

ففی هذه الروایه ان حکم المستحاضه (التی وجب علیها الغسل) و الحائض و النفساء واحد لان سوال لکان عن المستحاضه و لکن الامام – علیه الصلوه و السلام - اتی بالجواب فی حق النفساء و لذا لو لم یکن حکم النفساء هو حکم الحائض لم یکن فی ولاده الاسماء التی هی النفساء برکه علی من خاضت من النساء و لو کان لاحد تأمل فی جریان الحکم من النفساء الی الحائض بواسطه التعبیر بالبرکه فی الروایه لکانت الروایه الاولی یکفینا فی اتحاد الحکم بینهما .

و الحاصل : ان الدلیل علی جریان الحکم من الحائض و الجنب الی النفساء هو الاجماع مع قطع النظر عن دلاله الروایتین و مع النظر الیهما لکان الدلیل هو الروایه و الاجماع تاییداً لها هذا کله اذا انقطع الدم بعد الخروج .

و اما اذا لم ینقطع الدم و استمّر جریانه فقد ورد فی روایه ابی حمزه بطریق الکلینی فی الکافی و کذلک الحائض اذا اصابها الحیض تفعل ذلک .

ص: ۴۹

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱۲، ص۴۰۲، ابواب الاحرام، باب۴۹، ح۲، ط آل البیت.

و کذا ما ذکرناه آنفاً فی الروایه بعد بیان حکم الجنب فی المسجدین بعد الاحتلام من وجوب التیمم و عدم جواز الخروج الا متیمماً قال و کذلک الحائض اذا اصابها الحیض تفعل ذلک و لکن الروایه مرفوعه حیث رفعها محمد بن یحیی الی ابی حمزه (علی ما هو المصرح فی متن السند و اما روایته الصحیحه التی رواها الشیخ غیر مشتمله علی جمله – و کذلک الحائض –

فعلیه ان الروایه التی فیها ذکر الحائض سندها محل اشکال و اما الروایه التی سندها صحیح غیر مشتمله علی ذکر الحائض مضافاً الی ان المحتلم اذا اغتسل فی المسجدین عند الامکان او تیمم عند عدم امکانه فقد خرج عن حال الجنابه و لکن الحائض مع

عـدم انقطـاع دمهـا لم يرتفع عنها الحـدث و ان اغتسـلت او تيممت فمع عـدم الـدليل على تيممها او اغتسالها و عـدم الفائـده فى الاتيـان بهمـا (لاـن المفروض عـدم انقطـاع الـدم) و عـدم الـدليل على الحـاق الحائض (فى هـذه الصوره) بالجنابه و الاحتلام فاللازم عليها الخروج فوراً لان الزمان الذى يستلزم فيه المكث لاتيان التيمم مما لا دليل على جوازه فاذا لم يجز المكث للتيمم — لاجل عـدم انقطاع الـدم و عـدم الفائـده فى صوره الاتيان بالتيمم — لوجب عليها الخروج فوراً فاذا كان الحكم للحائض كذلك فالنفسـاء التى لم ينقطع دمها فكـذلك لان الوارد فى الروايات هو حكم المحتلم و الجنب فمع عـدم جواز القياس فى الشـريفه و عـدم جواز سـريان الحكم من موضوع الى موضوع اخر لايصـح الحكم بوجوب الـتيمم او الاغتسـال فى حق الحـائض و النفسـاء فاللاـزم عليهمـا (الحائض و النفساء عنـد عـدم انقطاع الـدم) الخروج فوراً لعـدم جواز المكث للتيمم نعم اذا يمكن التيمم حين الخروج بحيث لايوجب المكث فالاحوط يحكم بلزومه للجمع بين الخروج متيمماً و عدم المكث.

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۸/۲۰

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله ۲: لا فرق فی حرمه دخول الجنب فی المساجد بین المعمور منها و الخراب و إن لم یصل فیه أحد و لم یبق آثار مسجدیته نعم فی مساجد الأراضی المفتوحه عنوه إذا ذهب آثار المسجدیه بالمره یمکن القول بخروجها عنها لأنها تابعه لآثارها و بنائها . (۱)

و فی المسئله فروع :

الفرع الاول : الکلام فی المساجد المعموره فلا اشکال فی حرمه الدخول لمن ابتلی بالحدث الاکبر لان ذلک هو القدر المتیقن والمسلم من الحرمه .

الفرع الثانی : فی الخراب من المساجد فاذا بنی ذلک المسجد فی بلاد المسلمین و لکنه خرب فی طول الزمان بای عله کانت سواء کانت من البلاء السماویه او عله اخری فالحکم من الحرمه و عدمها لکان تابعاً لبقاء العنوان و عدمه فاذا اطلق علیه عنوان المسجدیه فی العرف و ان کان خرباً و لم یصل فیه احد فالحکم یتبع موضوعه فاذا بقی الموضوع لبقی الحکم ایضاً و مع انتفاء الموضوع فقد انتفی الحکم ایضاً فعلیه اذا کان فی مکان مسجد و لکنه خرب و انتفی الموضوع فصار مکاناً فی الطریق لاجل التوسعه فی الطریق او الجاده او وقع فی وسط نهر احدث لانتقال الماء من مکان الی مکان اخر و لاجله وقع فی مسیر النهر و امثال ذلک فالعنوان ینتفی فی هذه الصوره فلا یری العرف فی ذلک المکان مسجداً حتی یترتب علیه احکامه من حرمه الدخول للجنب ایضاً .

الفرع الثالث : الکلام فی المساجد الواقعه فی الاراضی المفتوحه عنوه – و المراد منها هو ما یتصرف بالقهر و الغلبه مع بقاء آثارها و بنائها فلا اشکال ایضاً فی ترتب الحکم علیها لاجل تحقق الموضوع لان الوقف – علی فرض صحته فی تلک الاراضی – طرء علی نفس الارض و بقاء الآثار یوجب بقاء العنوان فمع بقاء العنوان لوجب ترتب الحکم علی الموضوع فیترتب علی ذلک جریان احکامه .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۱۲، ط. جامعه المدرسین.

الفرع الرابع : فی المساجد الواقعه فی الاراضی المفتوحه عنوه مع تخریب الآثار و البناء فذهب السید صاحب العروه الی امکان القول بعدم الحرمه لانها تابعه للآثار و البناء ، و لایخفی علیک ان نفس الارض فی المقام تکون ملکاً للمسلمین و لا یکون ملکاً لاحد لان المروض انها کانت مفتوحه عنوه فذهاب المسجدیه لکان بذهاب العنوان فعنوان المسجدیه یوجب خروج المکان عن الملکیه – ای الملکیه للمسلمین – و لیست الارض فیها ملکاً لاحد حتی یقال یعود المال الی الملکیه بعد ذهاب الآثار کما ان

العبد بعد فک رقبته و تحقق تحریره لایمکن عوده الی الرقیه و صیرورته تحت ملکیه مالکه او احد غیره و ما ذکرناه سابقاً من ان المسجدیه بعد تغییر العنوان و تبدله بعنوان اخر یخرج عن ترتب الاحکام الجاریه علیه لایجری فی المقام لان المفروض فی المقام ان العرصه باقیه و عنوان المسجدیه علی نفس الارض صادق و الذاهب انما هو الآثار و الابنیه و اذا شک فی خروج المسجدیه بعد ذهاب الآثار لکان استصحاب المسجدیه ایضاً حاکم و لاجل ذلک کان الاحوط هو مراعاه المسجدیه و الاحتیاط فی رعایه احکامها .

نعم اذا خربت الآثار و الابنیه علی وجه لم تبق لها آثار کما یتحقق ذلک فی بعض البیوت و الابنیه عند طرو الزلازل و یخرج عرفاً عن عنوان المسجدیه بحیث لایحکم علیه العرف انه مسجد ففی هذه الصوره ینتفی الحکم بانتفاء الموضوع .

(کلام السید فی العروه) مسأله ۳: إذا عین الشخص فی بیته مکانا للصلاه و جعله مصلی له لا یجری علیه حکم المسجد . (۱)

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۱۳، ط. جامعه المدرسین.

و المسئله واضحه لامرين :

الاول : ان الاحکام تترتب علی عنوان المسجدیه لا علی عنوان الصلوه و لا علی عنوان المصلی فمع عدم تحقق العنوان لاتترتب علیه الاحکام المختصه بذلک العنوان .

والثانی : ان اللازم فی تحقق عنوان المسجد هو الوقف و خروج المکان عن تحت الملکیه و من المسلم ان ذلک الشخص لایرید خروج المکان عن ملکیته بل غایه ما یرید هو تعیین مکان لان یصلی فیه فلیس فی البین وقف و لا خروج شیء عن تحت الملکیه و لا تحقق عنوان فعلیه لایترتب علی ذلک المکان حکم من احکام المسجد .

(کلام السید فی العروه) مسأله ۴: کل ما شک فی کونه جزء من المسجد من صحنه و الحجرات التی فیه و منارته و حیطانه و نحو ذلک لا یجری علیه الحکم و إن کان الأحوط الإجراء إلا إذا علم خروجه منه . (۱)

و المسئله واضحه لان ما شک فی کونه من المسجد ام لا لایترتب علیه ما یترتب علی المسجد لوجوه:

الوجه الاول : البرائه عن وجوب مراعاه احکام المسجدیه لانها مترتبه علی عنوان المسجد فقط دون عنوان اخر و الشک فی العنوان لایثبت العنوان .

الوجه الثانی : استصحاب عدم کونه مسجداً لان المکان الذی شک فی کونه مسجداً لکان سابقاً یعنون بعنوان غیر المسجد فاذا شک فی صیرورته مسجداً یصح الاستصحاب ذلک العنوان السابق علی عنوان المسجدیه .

الوجه الثالث : انه لایصح التمسک بما دلّ علی وجوب مراعاه حرمه المسجد فی مورد المشکوک لانه کان من باب التمسک بالعام فی الشبهه المصداقیه فیه للعام نفسه .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۱۳، ط. جامعه المدرسین.

فبما ذکرناه یظهر عدم الوجه فی الاحتیاط الا من باب ان الاحتیاط حسن فی کل حال ، نعم اذا دلّت اماره فی مورد خاص علی المسجدیه فلا شک فی لزوم التبعیه عن تلک الاماره و من البدیهی ان الاماره اذا کانت غیر معتبره لکانت حکمها حکم الشک الذی لزم ان لایعتنی به .

(کلام السید فی العروه) مسأله۵ : الجنب إذا قرأ دعاء کمیل الأولی و الأحوط أن لا یقرأ منها أَ فَمَنْ کانَ مُؤْمِناً کَمَنْ کانَ فاسِقاً لا یَسْتَوُونَ لأنه جزء من سوره حم السجده و کذا الحائض و الأقوی جوازه لما مر من أن المحرم قراءه آیات السجده لا بقیه السوره . (۱)

اقول : و المسئله بعد ما ذکرناه سابقاً واضحه لان المحرم هو قرائه الآیات المخصوصه لا غیرها من الآیات و الحکم بالاولی تعظیم و احترام و ان کان غیر واجب و قد مرّ ایضاً الحاق الحائض بالجنب لانهما یشترکان فی الابتلاء بالحدث الاکبر و علیه دلاله النص .

(کلام السید فی العروه) مسأله ۶ : الأحوط عدم إدخال الجنب فی المسجد و إن کان صبیا أو مجنونا أو جاهلا بجنابه نفسه . (۲)

اقول : ان حکم المسئله یحتاج الی رسم امور :

الاول : ان الدخول فی المسجد للمجنون او الصبی او من جهل بحاله من الجنابه مما لایکون محرماً فی الشریعه لعدم بلوغ العقلی فی الاول و السنّی فی الثانی و عدم التکلیف فی الثالث ما دام بقاء الجهل.

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۱۳، ط. جامعه المدرسین.

۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۱۴، ط. جامعه المدرسین.

الثانی : ان الشارع الاقدس فی بعض الموارد لایرضی بتحقق امر فی الخارج بای کیفیه کانت حتی من المجنون او الصبی او الجاهل بالحکم او الموضوع کقتل النفس او اللواط او الزنا و امثال ذلک ففی هذه الموارد للزم علی کل مکلف الاقدام بمنع ذلک لمن اراد ان یفعله فضلاً عن الاقدام بالمباشره او التسبیب.

الثالث : ان من الاحکام من لایرضی الشارع بتحققه بالمباشره لا بالتسبیب کما اذا فرض عدم منع الشرعی فی حق من اراد الاتیان به کما فی شرب الماء النجس للمجنون او الصبی فان هذا الشرب غیر محرم فی حقهما فلا یجب المنع عن الشرب مع ان التسبیب فی الشرب ایضاً لایکون تسبیباً الی محرم فی الشریعه لان المفروض عدم الحرمه فی حقهما و المقام من هذا القبیل لان الدخول علی حاله الجنابه لیس امراً محرماً فی حق المذکورین و التسبیب فی الاقدام بهذا الفعل لیس تسبیباً الی محرم حتی یکون ممنوعاً شرعاً فاذا بلغ الصبی او علم الجاهل او صار مجنون عاقلاً حین کونه فی المسجد للزم علیه الاتیان بالتکلیف الفعلی و هو الخروج عن المسجد نعم الاحوط عدم التسبیب فی هذه الامور ایضاً .

و لایخفی علیک ان بعض الامور و ان کان غیر محرم لبعض الافراد و لکن یترتب علیه اثر وضعی فمن دخل فی المسجد حال جهله بجنابه نفسه ثم علم بعد الدخول فیه بانه کان جنباً لزم علیه الخروج ففی هذه الصوره لایترتب علیه اثر وضعی – علی الظاهر – و لکن اذا کان المورد من موارد الاکل و الشرب ففی هذه الموارد یترتب اثر وضعی و ان لم یکن ذلک الفعل بمحّرم فی حقه و من الواضح فرق بین الاثر التکلیفی و بین الاثر الوضعی ففی الثانی لزم الاحتیاط الذی لایترک ولم یدخل فی التسبیب فی الفعل الذی لایکون بمحرم فی حق احد و لکن یترتب علیه الاثر الوضعی .

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۰۹/۳۰

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله ۷: لا یجوز أن یستأجر الجنب لکنس المسجد فی حال جنابته بل الإجاره فاسده و لا یستحق أجره . (۱)

اقول : و فی المسئله فروع لزم النظر الیها .

الفرع الاول : انه هل یجوز استیجار الجنب لکنس المسجد حال جنابته ام لا ؟ فهذا الفرع ینقسم الی قسمین :

الاول : ان الاجیر و المستأجر کلاهما عالمان بالجنابه .

الثانی : ان الاجیر کان جاهلاً بجنابه نفسه فعلی الاول فلا اشکال فی تحقق الحرمه التکلیفیه لان اللازم من هذه الاجاره هو ارتکاب الحرام و اجاره المنفعه المحرمه حرام تکلیفاً کاجاره المکان او الدار

لبیع الخمر و اما الحرمه الوضعیه فی هذه الصوره فکذلک لانه اذا کانت المنفعه الحاصله من هذه الاجاره محرمه ممنوعه فی نظر الشارع الاقدس فلا تکون المنفعه مملوکه لان من شرائط الصحه کون المنفعه مملوکه و تکون تحت ید الاجیر و المفروض انها محرمه و لا تکون تحت ید الاجیر و الکنس فی المقام یستلزم الامرین الدخول فی المسجد مقدمه للکنس و المکث فیه المقارن للکنس و کلاهما محرمان و لکن فی هذا الفرض ان الجنب لو دخل المسجد (غیر المسجدین) و لکن اقدم لکنس المسجد علی وجه الاجتیاز و العبور بدون تحقق المکث فیه فالدخول غیر محرم و المکث غیر متحقق ففی هذا الفرض لایکون فی البین محرم تکلیفاً و لا وضعاً – ظاهراً – فالاجاره صحیحه و اجره المسمی لازمه علی المستاجر و لذا لزم ان یکون مفروض المسئله فی صوره الحرمه و هو الکنس الذی یستلزم المکث ففی هذه الصوره یکون المکث و الدخول محرمان و لاجل هذه الحرمه کانت المنفعه محرمه لنهی الشارع الاقدس عنها و من البدیهی ان الکنس اذا لایستلزم هذین الامرین فلا اشکال فی صحه الاجاره کما مرّ فمن ذهب الی المنع مطلقاً لو کان مقصوده هو المنع علی وجه الاطلاق فکلامه غیر سدید قطعاً و بذلک یظهر ما فی کلام بعض من عاصرناه لانه قال ما هذا لفظه :

ص: ۵۶

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۱۵، ط. جامعه المدرسین.

بل وجهه (ای وجه کون المنفعه غیر مملوکه للاجیر) ان الکنس المورد للاجاره یتوقف علی مقدمه و هی الدخول فی المسجد و هذه المقدمه حرام علی الفرض لکونه جنباً او الکنس مقارن لما یکون محرماً و هو المکث فی المسجد فمعهما لایکون الکنس تحت سلطه الاجیر حتی یقبل لان یصیر مورد الاجاره فلا تصح الاجاره فاجره المسمی منتفیه .

و وجه الاشـكال ان القول بفساد الاجاره مطلقاً – كما هو الظاهر من كلامه لعـدم وجود تقييد فى كلامه – محل منع لان الكنس اذا لايسـتلزم الحرام – كما اذا كان فى حال الاجتياز – فلا اشـكال فى الصـحه و انما يكون المنع اذا كان الكنس يستلزم المكث مع ان الاجـاره وقعت على نفس الكنس و الكنس فى حـد نفسه لايكون حراماً اللهم الا ان يقال ان محل النظر القائل بالمنع ليس على وجه الاطلاق بل كلامه منحصر بما اذا يستلزم الحرام .

الفرع الثـانى : فى اسـتحقاق الاـجير الاـجره فنقول اما اجره المسـمى فالظاهر عـدم اسـتحقاقه لها لان المنفعه اذا كانت محرمه فلا تكون الاجـاره صـحيحه فثمن الاجـاره غير جـائز شـرعاً و لكن لاـيخفى عليـك انه فرق بين كون نفس الاجاره امراً محرماً و بين كونه مورد الاجاره امراً غير محرم و لكنه يسـتلزم امراً محرماً و المقام من قبيل الثانى لان نفس كنس المسجد امر غير محرم لكنه يسـتلزم الحرام – فى صوره المكث – ففى هذه الصوره ان اجره المثل لازمه لان ما يضـمن بصـحيحه لا يضمن بفاسده فمقتضى هذه القاعده هو الضمان – اى ضمان اجره المثل –

احكام الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۰/۰۱

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احكام الجنابه، الطهاره

ص: ۵۷

(كلاـم السـيد فى العروه) نعم لو اسـتأجره مطلقـا و لكنه كنس فى حـال جنـابته و كان جاهلا بأنه جنب أو ناسـيا اسـتحق الأجره بخلاف ما إذا كنس عالما فإنه لا يستحق لكونه حراما و لا يجوز أخذ الأجره على العمل المحرم . (۱)

اقول : و قـد مرّ انه على فرض العلم بالجنـابه و بطلاـن اجره المسـمى ان الاجير يسـتحق اجره المثل لان نفس مورد الاجاره و هو الكنس لاـيكون امراً محرماً فى الشـريعه و ليس المقام كاجاره الـدار لبيع الخمر فعليه ان اجره المسـمى و ان كان محرمه و لكن اجره المثل لازمه لان الكنس فى نفسه ليس بمحرم شرعاً .

مضافاً الى مـا مرّ منـا آنفـاً ان حرمه الـدخول و عـدم لزوم اجره المسمى لكان فيما اذا كان فى البين تحقق حرام و لكن اذا كان الكنس على وجه لايسـتلزم المكث فى المسـجد بـل كـان على وجه الاجتيـاز و العبور فالـدخول ايضاً بلاـ مـانع فعليه ان الاجاره صحيحه و اجره المسمى على المستأجر لازمه ايضاً .

و امـا الكلاـم فى الفرع الثـالث : و هو كون الاـجير جاهلاً بجنابه نفسه فلا اشـكال فى لزوم اجره المسـمى لانه على فرض جهالته بحـاله فلاـ يكون له الـدخول و المكث حرامـاً محرمـاً فمع عـدم ارتكـاب الحرام فالاجاره صـحيحه و على المسـتاجر اعطاه اجره المسمى .

الفرع الرابع : فيما اذا كان الاجير جاهلاً بجنابه نفسه قـد مرّ الكلام فى صـحه الاجاره لعـدم تحقق الحرام من الاجير فعليه فلا فرق بين كون المسـتأجر عالمـاً بجنـابته ام لاـ لاـن الملاـك هو فعـل الاجير و تحقق الحرام منه و المفروض انه مع جهله لا يتحقق منه

حرام حتی فی صوره علم المستاجر فالاجاره بلا- اشکال کما انه لا اشکال فی لزوم اجره المسمی ففی صوره جهل المستاجر بالجنابه فالصحه بطریق اولی.

ص: ۵۸

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۱۵، ط. جامعه المدرسین.

الفرع الخامس : ما اذا كان المستاجر اجره لكنس المسجد على وجه الاطلاق من غير تقييد بحال الجنابه فالاجير اذا كنس المسجد فى حال الطهاره فلا اشكال فى صحه الاجاره و صحه اجره المسمى لعدم تحقق حرام فى هذه الصوره و اما اذا كان الاجير اختار الكنس فى حال الجنابه (من غير ان يكون مورد الاجاره مقيداً بهذه الحاله) فالاجاره فى هذه الصوره صحيحه لانه لا اشكال فى مورد نفس الاجاره و المستاجر ايضاً لا يستأجره لان يكنس المسجد فى وقت الجنابه بل الاجير اختار الكنس فى حال الجنابه بسوء ارادته و اختياره فذهب السيد صاحب العروه الى انه لايجوز اخذ الاجره على العمل الحرام و لكن الظاهر هو صحه الاجاره لانه اولاً ان مورد الاجاره و هو الكنس صحيح بلا اشكال و ثانياً ان المستاجر ايضاً لايستاجره لان يكنس المسجد فى حال الجنابه بل الاجير بنفسه اختاره فى تلك الحاله فالاجاره لم تقع على الاتيان بفعل الحرام كما ان المستاجر لايستاجره على ارتكاب الحرام بل الاجاره تقع على مورد الحلال الذى لم يكن فى الشرع منع عليه فغايه ما يمكن ان يقال ان عمل الاجير لاجل فعله الحرام لايستحق اجره المسمى و لكن اجره المثل بلا مانع قطعاً .

الفرع السادس : لو استاجر الجنب على الدخول فى المسجد و المكث فيه فى هذه الحاله فلا اشكال فى بطلان الاجاره و عدم استحقاق الاجير شئ من الاجاره لا اجره المسمى و لا اجره المثل لان الاجاره انما تقع على فعل الحرام لا على الكنس الذى لايكون حراماً فى نفسه .

و قال السيد صاحب العروه : لو استاجر على الدخول و المكث كانت الاجاره فاسده و لايستحق الاجره و لو كانا جاهلين لانهما محرمان و لايستحق الاجره على الحرام ، انتهى كلامه .

ص: ۵۹

اقول : و فیه انه قد مرّ فی صوره الجهل لا یکون فی البین حرام حتی یکون العمل محرماً و مع عدم الحرمه فلا اشکال فی استحقاق اجره المسمی فضلاً عن اجره المثل وقد مرّ منا ایضاً انه فی صوره جهل الاجیر بحال جنابته تصح الاجار ه(حتی مع علم المستأجر بحاله) لان فعل الاجیر لا یکون محرماً شرعاً و علم المستاجر لا یوجب تحقق فعل الاجیر علی وجه الحرام و الکنس عمل للاجیر الذی لایکون عمله محرماً شرعاً .

و ایضاً یظهر الاشکال فی کلام من استدل بان المروی عن النبی – صلی الله علیه و آله – انه قال ان الله اذا حرم شیئاً حرم ثمنه (کحرمه ثمن بیع الخمر لان البیع حرام فکذلک ثمنه) . و وجه الاشکال ان حرمه الثمن یترتب علی حرمه العمل و المفروض ان الاجیر مع جهله بحاله لا یکون عمله محرماً شرعاً بخلاف ما اذا کان نفس العمل حراماً کالاستیجار لبیع الخمر او الاستیجار لدخول المسجد و المکث فیه مع علم الاجیر و المستاجر علی الجنابه .

(کلام السید فی العروه) و کذا الکلام فی الحائض و النفساء . (۱)

الفرع السابع : فی حکم الحائض و النفساء فی استیجارهما لکنس المسجد فالمسلم بین الاصحاب ان حکمهما لکان کحکم الجنب بالتفصیل الذی مرّ الکلام فیه آنفاً من انه لو کانت الاجاره علی نفس الکنس علی جه الاجتیاز و العبور من دون المکث فیه فالاجاره صحیحه و علی المستاجر اجره المسمی لعدم تحقق الحرمه فی تلک الاجاره وان کان اللازم من الکنس هو المکث فلا یجوز مع الفرق بین العالم و الجاهل و الفرق بین کون الاجاره مطلقاً او مقیداً و بین کون الاجیر اختار الکنس فی هذه الحاله بسوء اختیاره و عدمه و علی ای حال ما ذکرناه من الفروع فی حال الجنابه یجری فی حق الحائض و النفساء لاشتراکهما معه فی الحدث الاکبر .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۱۶، ط. جامعه المدرسین.

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۰/۰۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) و لو کان الأجیر جاهلا أو کلاهما جاهلین- فی الصوره الأولی أیضا یستحق الأجره لأن متعلق الإجاره و هو الکنس لا یکون حراما و إنما الحرام الدخول و المکث فلا یکون من باب أخذ الأجره علی المحرم نعم لو استأجره علی الدخول أو المکث کانت الإجاره فاسده و لا یستحق الأجره و لو کانا جاهلین لأنهما محرمان و لا یستحق الأجره علی الحرام و من ذلک ظهر أنه لو استأجر الجنب أو الحائض أو النفساء للطواف المستحب- کانت الإجاره فاسده و لو مع الجهل . (۱)

اقول : قد مرّ انه فی صوره الجهل لم یقع فی البین حرام حتی تکون الاجاره فاسده لان الطهاره و ان کانت من الشرائط الواقعیه للطواف الواجب و لکنها لسیت بشرط واقعی للاجاره فی الطواف المستحب فالاجاره مع الجهل بالواقع صحیحه و علی المستاجر اجره المسمی نعم فی صور العلم فلا اشکال فی الحرمه و الاجاره علی العمل الحرام باطله لان اللازم من الاتیان بالطواف هو دخول المسجد الحرام و ذلک حرام و لو بخطوه واحده .

(کلام السید فی العروه) و کذا لو استأجره لقراءه العزائم- فإن المتعلق فیهما هو نفس الفعل المحرم بخلاف الإجاره للکنس فإنه لیس حراما و إنما المحرم شی ء آخر و هو الدخول و المکث فلیس نفس المتعلق حراما . (۲)

الفرع الثامن : فی استیجار الاجیر لقرائه العزائم فاقول الکلام فیه هو ما ذکرناه سابقاً من الفرق بین صوره العلم و صوره الجهل و الفعل الحرام انما یقع فی صوره العلم لا فی صوره الجهل فالاجاره فی صوره الجهل صحیحه و علی المستاجر اجره المسمی نعم اذا کانت الطهاره من الشرائط الواقعیه – کما فی الطواف الواجب – فالاجاره باطله و لکن علی المستاجر اجره المثل فی صوره جهله بالواقع .

ص: ۶۱

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۱۶، ط. جامعه المدرسین.

۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۱۸، ط. جامعه المدرسین.

(کلام السید فی العروه) مسأله ۸ : إذا کان جنبا و کان الماء فی المسجد یجب علیه أن یتیمم و یدخل المسجد لأخذ الماء أو الاغتسال فیه و لا یبطل تیممه لوجدان هذا الماء إلا بعد الخروج أو بعد الاغتسال و لکن لا یباح بهذا التیمم إلا دخول المسجد و اللبث فیه بمقدار الحاجه فلا یجوز له مس کتابه القرآن و لا قراءه العزائم إلا إذا کانا واجبین فورا . (۱)

اقول : فی المسئله فروع :

الفرع الاول : فی حکم دخول الجنب المسجد لاخذ الماء و لایخفی علیک انه قد مرّ فی المباحث السابقه ان وضع الشی فی

المسجد فی حال الجنابه ممنوع و لکن لا حرمه فی اخذ الجنب الشی من المسجد .

و ایضاً انه قد مرّ سابقاً ان الاخذ اذا لایستلزم المکث فی المسجد فلا اشکال فی صحه الاخذ و لو علی حال الجنابه الا ان یکون المراد هو الدخول فی المسجدین فان الدخول فیهما و لو بخطوه لایجوز الا ان یکون متطهراً ففی هذه الصوره لوجب علیه التیمم حتی یجوز له الدخول – فیما اذا کان الدخول واجباً فوریاً کما سیأتی) و من البدیهی ایضاً ان التیمم لجواز الدخول للزم ان یکون فی الواجب الذی خاف فوته لانه اذا کان الوقت موسعاً و یمکن الوصول الی الاغتسال فی ساعه اخری بحیث لایفوت الواجب علیه لوجب علیه الصبر و التاخیر حتی یکون واجداً للماء .

و ایضاً ان الاغتسال الذی وجب علی المکلف فی ظرف الواجب لو یستلزم المکث فیه کما هو الغالب لوجب فی هذه الصوره التیمم للدخول فی المسجد و لو فرض امکان الاتیان بالاغتسال من دون تحقق المکث فیه لما وجب علیه التیمم لعدم تحقق حرمه فی الدخول حتی یجب علیه التیمم لرفع تلک الحرمه.

ص: ۶۲

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۱۸، ط. جامعه المدرسین.

و لایذهب علیک ان قول السید صاحب العروه : و لایبطل تیممه لوجدان هذه الماء الا بعد الخروج او بعد الاغتسال لکان شاره الی الاشکال الذی اورد علی جواز التیمم للدخول و هو انه اذا تیمم الجنب لم یکن له مانع من الدخول و الوصول الی الماء الذی کان فی المسجد فمع عدم المانع من الوصول لکان واجداً للماء و مع وجدان الماء ینتقض تیممه لان التیمم واجب عند فقدانه فیلزم من صحه التیمم عدم الصحه .

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۰/۰۶

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

و قال المحقق الخویی فی تقریب هذا الاشکال ما هذا لفظه :

ان المکلف اذا تیمم لغایه الصلوه حکم علیه بالطهاره شرعاً لانه اذا کان فاقداً جاز التیمم فی حقه فاذا تیمم صار محکوماً بالطهاره و المتطهر یجوز له جمیع الغایات المتوقفه علی الطهاره التی منها دخول المسجد فبمجرد تیممه جاز له الدخول فی المسجد فاذا جاز له الدخول تمکن من استعمال الماء و اذا تمکن منه انتقض تیممه لا محاله واذا انتقض تیممه لم یجز له الدخول فی المسجد فیلزم من القول بجواز الدخول فی المسجد عدم جوازه و هو مستحیل و لذا قلنا ان تیمّمه لایترتب علیه جواز الدخول فی المسجد و یدل علی ما ذکرناه قوله تعالی و لا جنباً الا عابری سبیل حتی تغتسلوا حیث جعل الغایه الاغتسال و لم یقل حتی یتمموا لانه باطلاقه یدل علی ان وظیفته الغسل ، تیمم ام لم یتیمم و علی الجمله لا یجوز له الدخول فی المسجد بالتیمم الا ان یکون مضطراً الیه اضطراراً شرعیاً کتوقف انقاذ نفس المحترمه علی الدخول فیه و نحوه . (۱)

ص: ۶۳

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۴۳.

اقول : انه علی الظاهر وقع خلط بین الغایه التی توجب بطلان التیمم و هو الماء لاجل الصلوه و بین الغایه التی وجب علیه التیمم مع قطع النظر عن الماء و وجدانه و هو الدخول فی المسجد و فی المقام لیس التیمم لاجل فقدان الماء حتی یقال ان التیمم لاجل البلوغ الی الماء یوجب کونه واجداً للماء و یوجب تحقق عنوان واجداً للماء فالتیمم صار باطلاً بل التیمم لکان لاجل جواز الدخول فی المسجد لاجل غایه واجبه اخری و من البدیهی ان هذا الغایه لا توجب بطلان التیمم .

و الحاصل ان التیمم لاجل الدخول صحیح و یحکم بصحه العمل فبعد الدخول لکان متمکناً من الماء فیجب علیه الاغتسال بعد الوصول و الوجدان لاجل الصلوه فغایه التیمم هو جواز الدخول مع قطع النظر عن عنوان وجدان الماء او فقدانه و الاغتسال ایضاً لایوجب بطلان التیمم لانه لیس لاجل فقدان الماء حتی یکون وجدانه موجباً لخروجه عن عنوان فاقداً للماء فما ذکره السید صحیح بلا اشکال .

و اما ما ذکره المحقق الخویی فی اخر کلامه الشریف استدلالاً بالآیه الشریفه من ان الایه الشریفه جعل الغایه الاغتسال و لم یقل

حتی تیمموا .

فـاقول : ان ذلک سـهو من قلمه الشـریف لان الایه الشـریفه لکان فی مقام بیان عـدم جواز العبور الا متطهراً و الاحکام ناظره الی الاحکـام الاولیه ای فی غیر حـاله الاضـطرار و التیمم لکان فی ظرف الاضـطرار فی حق من لم یکن واجـداً للماء و کما ان الایه الشریفه غیر ناظره الی حاله الاضطراریه الاخری کانقاذ النفس المحترمه التی اشار الیها المحقق الخویی فی اخر کلامه فهل یصح القول بعدم جواز انقاذ النفس المحترمه لاجل ان الایه الشریفه لم تشیر الی هذه الحاله الاضطراریه و انه لایجوز الدخول و العبور الا بعد الاغتسال – و ان کان فی البین هلاکه نفس محترمه –) .

ص: ۶۴

والحاصل ان الایه الشریفه کانت فی صور هالاختیار دون الاضطرار بای وجه کان .

احکام الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۰/۱۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) و لکن لا یباح بهذا التیمم إلا دخول المسجد و اللبث فیه بمقدار الحاجه فلا یجوز له مس کتابه القرآن و لا قراءه العزائم إلا إذا کانا واجبین فورا (۱)

اقول : ان الاحکام الشرعیه تاره تترتب علی عنوان الحدث کما فی حرمه مس کتابه القرآن الشریف لان عدم جواز المس یترتب علی عنوان الحدث فلا یجوز للمحدث ان یمس الکتاب الشریف کما ان الصلوه تترتب و تتحقق علی عنوان الطهاره ای عدم الحدث کقوله (ع) لا صلوه الا بطهور ای لا یجوز الاتیان بالصلوه مع عدم الطهاره ففی هذه الصوره ان التیمم اذا کان بدلاً عن الغسل یوجب رفع الحدث فیجوز الاتیان بما لایجوز عند کونه محدثاً ما دام کون العذر باقیاً .

و اخری ان الاحکام تترتب علی عنوان الجنب کحرمه دخول المسجد لا علی عنوان الحدث و لذا یجوز لمن لم یکن علی وضوء ان یدخل المسجد فانه و ان کان محدثاً و لکن یجوز له الدخول . فالحکم یترتب علی العنوان الخاص و هو الجنب لقوله تعالی : « و لا جنباً الا عابری سبیل حتی تغتسلوا » (۲) ففی هذه الصوره ان التیمم لایوجب ارتفاع الجنابه و ان یوجب ارتفاع الحدث ای الحدث الذی یمنع الدخول لا الحدث الذی علی معنی الجنابه و لذا یقال ان المتیمم جنب متطهر او انه جنب غیر محدث لا انه لیس بجنب و لاجل ذلک لو وجد الماء و صار خارجاً عن عنوان الفاقد للماء لوجب علیه الغسل فلو کان التیمم رافعاً للجنابه فلا معنی لوجوب الغسل علیه عند وجدان الماء فبالحکم بوجوب الاغتسال علیه یعلم ان الجنابه لا ترتفع عنه بل انه کان جنباً متطهراً و انه کان باقیاً علی حاله الجنابه فیترتب علیه حکم الجنابه و وجوب رفعها فیما یشترط فیه الطهاره فعلیه ان المحذور یقدر بقدره فاذا تیمم مع کونه جنباً فی الواقع فلا یجوز له الاتیان بعمل اخر الذی یشترط فیه الطهاره عن الجنابه فلا یجوز له قرائه العزائم او مسّ الکتاب الشریف لعدم جواز المس او القرائه للجنب و نظیر ذلک ما اذا کان المیت تیمم و لایغسل لاجل جراحه عظیمه فی بدنه فان مسّه لوجب الغسل قبل التیمم فاذا تیمم و مسّه احد لوجب علیه الغسل مره اخری لان التیمم یوجب رفع الحدث عن التیمم للعذر عن الاغتسال و لکن غسل مس المیت انما طرء علی عنوان الخاص و هو مس میت الذی برد جسده و لم یغسل و هذا ایضاً میت برد جسده و لم یغتسل و التیمم لا یرتفع هذا العنوان و مع تحقق الموضوع لطرء علیه حکمه من وجوب الاغتسال عند مس المیّت .

ص: ۶۵

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۱۹، ط. جامعه المدرسین.

۲- سوره النساء / آیه.

و لکن ذهب بعض الی ان التیمم فی هذه الحاله یقوم مقام الغسل فعلیه اذا برد جسده فغسله مسلم لایوجب مسّه الغسل فالام

كذلك اذا تيمم فانه لايوجب مسّه بعد برد جسده الغسل فالبحث موكول الى محله ان شاء الله .

و فى المقام اذا كان الدخول واجباً فورياً بحيث لايجوز التاخير و المكث بمقدار الاتيان بالتيمم فلا اشكال حينئذ فى وجوب الدخول و الاتيان بما هو الواجب فوراً كانقاذ نفس محترمه وان كان الداخل على حاله الجنابه لان المهم لوجب رفع اليد عنه عند طرو الاهم .

و اما ما قال به المحقق الحكيم بما هذا لفظه : اذ حينئذ يصدق عليه عدم الوجدان بالنسبه اليهما (اى مس كتابه القرآن و قرائه العزائم) . (۱)

فغير سديد لان وجدان الماء او فقدانه امر عرفى و الجنب لكان واجداً للماء عرفاً و لكنه لم يسع له الوقت لان يأتى بالاغتسال او التيمم بل الحق هو ما ذكرناه من جواز رفع اليد عن المهم عند طرو الاهم كالاكل فى المخمصه .

(كلام السيد فى العروه) مسأله ۹: إذا علم إجمالا ـ جنابه أحد الشخصين لا يجوز له استيجارهما و لا استئجار أحدهما لقراءه العزائم أو دخول المساجد أو نحو ذلك مما يحرم على الجنب . (۲)

و المسئله تاره يبحث عنها عند عدم علم الاجيرين بجنابه انفسهما و اخرى يبحث عنها مع علمهما بجنابه احدهما من غير تعيين .

۱- مستمسک العروه الوثقى، السيد محسن الطباطبائى الحكيم، ج۳، ص۶۲، ناشر: مكتبه آيهالله العظمى المرعشى النجفى .

۲- العروه الوثقى، يزدى، سيد محمد كاظم بن عبد العظيم طباطبائى، ج ۱، ص۵۱۹، ط. جامعه المدرسين.

ففی الصوره الاولی : فلا یتحقق فی البین حرام سواء علم الموجر بجنابه احـدهما او لایعلم لانه فی هذه الصوره لایتحقق فی البین حرام حتی یوجب فساد الاجـاره و لاجـل ان کـل واحـد من الاـجیرین عالم بطهاره نفسه فالاجاره صـحیحه و علی الموجر اجره المسمی .

و امـا فی الصوره الثـانیه : ان علم الاجمـالی بجنـابه احـدهما (کـالعلم التفصـیلی فی وجوب الاحتیـاط فالاجـاره بـاطله لان العلم الاجمـالی اذا کان محصوراً و کان کلا طرفیه مورداً للابتلاء للزم المراعاه فالاجاره باطله و لا اجره علی الموجر و لا شـیئ للاجیر اذا علم الموجر و الاجیران بالجنابه .

و اما قول السید صاحب العروه و لا استیجار احدهما .

فنقول : ان هـذا لکان فیما اذا کان کلا طرفیه مورداً للابتلاء کما مرّ او کان احـد طرفیه مورداً للابتلاء و الاخر صار خارجاً عنه و لکن العلم الاجمالی قـد تحقق قبل خروج احدهما عن الابتلاء و اما اذا کان احدهما قد خرج عن الابتلاء ثم طرء العلم الاجمالی بجنابه احـدهما ففی هـذه الصوره فلا اشـکال لانحلال العلم الاجمالی الی الشک البدوی فی مورد الابتلاء و الاصل فیه هو جواز العمل فالاجاره صحیحه و علی الموجر اجره المسمی و جواز استیفائها من طرف الاجیر .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۰/۱۴

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السیـد فی العروه) مسأله ۱۰ : مع الشـک فی الجنابه لا یحرم شـی ء من المحرمات المـذکوره إلا إذا کانت حالته السابقه هی الجنابه . (۱)

و المسئله واضحه کمامرّ نظیرها فی بعض الابحاث المختلفه لان المکلف لاتخرج حالته عن کلتا الصورتین الاولی انه علم بحالته السـابقه من الجنابه او الطهاره و اخری لا علم له بها ففی الصوره الاولی اذا شک فی الحال و حالته من الجنابه او الطهاره فاللازم هو الاخذ بالحاله السابقه و استصـحابها الی زمان الشک و فی الصوره الثانیه فلا اشـکال فی عدم الحکم بالجنابه فی حقه للشک فی تحققهـا و لاـن الحرمه حکم من الشـرع علی موضوع الجنـابه فمع عـدم احراز الموضوع فلاـ معنی لجریان الحکم فاللازم هو اجراء حکم البرائه فی حقه و جواز الدخول فی المسجد و کذا ارتفاع جمیع المحرمات الطاریه علی عنوان الجنابه .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۱۹، ط جامعه المدرسین.

(کلام السید فی العروه) فصل فیما یکره علی الجنب

و هی أمور : الأول : الأکل و الشرب و یرتفع کراهتهما بالوضوء أو غسل الیدین و المضمضه و الاستنشاق أو غسل الیدین فقط.

الثانی : قراءه ما زاد علی سبع آیات من القرآن ما عدا العزائم و قراءه ما زاد علی السبعین أشد کراهه.

الثالث : مس ما عدا خط المصحف من الجلد و الأوراق و الحواشی و ما بین السطور.

الرابع : النوم إلا أن یتوضأ أو یتیمم إن لم یکن له الماء بدلا عن الغسل.

الخامس : الخضاب رجلا کان أو امرأه و کذا یکره للمختضب قبل أن یأخذ اللون إجناب نفسه.

السادس : التدهین.

السابع : الجماع إذا کان جنابته بالاحتلام.

الثامن : حمل المصحف.

التاسع : تعلیق المصحف (۱)

اقول : و لکل مورد من هـذه الموارد روایات : و للاعلام فی بعض هذه الموارد اختلاف و کلام و لکن لاجل کون محط البحث ههنا فی الکراهه نستدعی من الاعزه المراجعه الی روایات الباب و الاخذ بما هو المستفاد منها بعد الدقه فی مفادها مضافاً الی انه قد وقع البحث فی بعض فقرات هذه المکروهات سابقاً کالبحث فی قرائه ما عدا العزائم و بیان کراهتها او عدمها فراجع .

(کلام السید فی العروه) فصل [فی أحکام غسل الجنابه]

غسل الجنابه مستحب نفسی و واجب غیری للغایات الواجبه و مستحب غیری للغایات المستحبه و القول بوجوبه النفسی ضعیف (۲)

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۰، ط. جامعه المدرسین.
۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۱، ط. جامعه المدرسین.

اقول : قبل الخوض فی المسئله ان الاتیان بالغسل امر راجح و محبوب فی نظر الشرع الاقدس لان الغسل من الجنابه یوجب الطهاره و الخروج عن الحدث الاکبر و ذلک مرغوب فیه فی الشرع مضافاً الی قوله تعالی : ان الله یحب التوابین و یحب المتطهرین . (۱)

و کما ان التوبه یوجب طهاره الروح من دنس الذنوب و لذلک کان محبوباً فی الشریعه فکذلک کل امر یوجب الطهاره و التطهیر فی الروح ایضاً کان محبوباً فی نظر الشرع و الغسل من الجنابه من مصادیق ذلک کما ان الامر کذلک فی الاتیان بالوضوء ایضاً و فی النبوی من قوله –صلی الله علیه و آله - أَکْثِرْ مِنَ الطَّهُورِ یَزِیدُ اللَّهُ فِی عُمُرِکَ وَ إِنِ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَکُونَ بِاللَّیْلِ وَ النَّهَارِ عَلَی طَهَارَهٍ فَافْعَلْ فَإِنَّکَ تَکُونُ إِذَا مِتَّ عَلَی طَهَارَهٍ مِتَّ شَهِیداً . (۲)

فاذا عرفت ذلک فاعلم انه وقع الخلاف فی ان محبوبیته نفسیه او غیریه مع انه لا ثمره و لا فائده عملیه فی هذا البحث لان الجنب لوجب علیه الاتیان بالغسل سواء کان وجوبه نفسیاً او غیریاً . نعم یصح القول بانه اذا کان وجوبه نفسیاً فمن ترک الصلوه فعلیه عقابان لترکه الواجبان الغسل و الصلوه و علی القول بانه واجب غیری فقد ترک واجباً واحداً و هو الصلوه و الغسل کان فی هذه الصوره من شرائط صحه تلک الصلوه و المشهور من الاعلام انه واجب غیری و لکن خالف فی ذلک بعض الاساطین کابن حمزه و العلامه فی المنتهی و المختلف و التحریر و صاحب المدارک و صاحب الذخیره و الاردبیلی و غیرهم و لا بأس بذلک بعض الادله التی استدل بها القائلون بالوجوب النفسی.

ص: ۶۹

۱- سوره بقره / آیه ۲۲۲.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۳۸۳، ابواب الوضوء، باب۱۱، ح۳، ط آل البیت.

منها قوله تعالی : و ان کنتم جنباً فاطهروا . (۱)

تقریب الاستدلال بان الامر بالطهاره یدل علی الوجوب و الظاهر من الوجوب هو الوجوب النفسی

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۰/۱۵

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و لکن الجواب عنه واضح لان صدر الایه الشریفه و ذیلها یدلان علی الوجوب الغیری و اما الصدر فقوله تعالی : اذا قمتم الی الصلوه فاغسلوا وجوهکم و ایدیکم الی المرافق . (۲) و هذا یدل علی ان الامر بالوضوء او الغسل امر لتحقق شرطیه الطهاره و ان الطهاره واجبه لاجل الصلوه الی لقوله تعالی: اذا قمتم الی الصلوه و اما ذیلها فقوله تعالی : فلم تجدوا ماءً فتیمموا صعیداً طیباً . (۳) و التیمم اقیم بدلاً عن الغسل عند فقدان الماء فلو کان الغسل وجوبه نفسیاً للزم القول بوجوب النفسی للتیمم الذی کان بدلاً عنه و هذا مما لایلتزم به احد .

و ایضاً من الاخبار روایات استدل بها علی هذه المدعی .

منها : ما رواها ٍعَنْ مُعَاذِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام - أَنَّهُ سُئِلَ عَنِ الدِّینِ الَّذِی لَا یَقْبَلُ اللَّهُ مِنَ الْعِبَادِ غَیْرَهُ وَ لَا یَعْذِرُهُمْ عَلَى جَهْلِهِ فَقَالَ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّداً رَسُولُ اللَّهِ – صلی الله علیه و آله -وَ الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَ صِیَامُ شَهْرِ رَمَضَانَ وَ الْغُسْلُ مِنَ الْجَنَابَهِ وَ حِجُّ الْبَیْتِ وَ الْإِقْرَارُ بِمَا جَاءَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ جُمْلَةً وَ الِائْتِمَامُ بِأَئِمَّهِ الْحَقِّ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ – صلی الله علیه و آله - . (۴)

ص: ۷۰

۱- سوره مائده / آیه ۶.

۲- سوره مائده / آیه ۶.

۳- سوره مائده / آیه ۶.

۴- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۲۸، ابواب مقدمه العباده، باب۱، ح۳۸، ط آل البیت.

و تقریب الاستدلال : ان الغسل من الجنابه عدّ من ارکان الدین و جعله فی جنب الصلوه الخمس و صیام شهر رمضان و حج البیت و من البعید ان یکون امراً غیریاً فی جنب الواجبات التی لا خلاف فی کونها واجبات نفسیه .

مضافاً الی ان للصلوه شرائط اخر کالاستقبال و اباحه المکان و طهاره اللباس و البدن و امثال ذلک و لا وجه لتخصیصه بالذکر من بین تلک الشرائط اللازمه فی الصلوه .

و اما الجواب عنها فذهب بعض الی الاشکال فی السند بان خبر معاذ ضعیف لا یمکن الاعتماد علیه فی ذلک کما اشار الیه المحقق الحکیم . (۱)

و لکن المحقق الخویی قال ما هذا لفظه : و هذه الروایه و ان کانت معتبره بحسب السند لوجود الحسین بن سیف فی اسانید کامل الزیارات . (۲)

اقول : انه مع قطع النظر عن صحه السند او سقمه یرد علی الدلاله :

اولاً ـ : ان بعض الواجبات التی کانت اعظم حرمه من غسل الجنابه لم یذکر فی الروایه لانه لایمکن بلا شک و لا ریب ان یکون غسل الجنابه اعظم حرمه و اکثر شأناً من النهی عن المنکر و الامر بالمعروف الذین کان سائر الواجبات فی جنبهما کالقطره فی جنب البحر کما انه لا یمکن ان یکون الغسل من الجنابه اعظم شأناً من الجهاد فی سبیل الله تعالی الذی کان عزاً للاسلام و المسلمین و کذا عن الزکاه التی ورد فی حقها انه لا صلوه لمن لا زکاه له .

ص: ۷۱

۱- مستمسک العروه الوثقی، السید محسن الطباطبائی الحکیم، ج۳، ص۷۱، ناشر: مکتبه آیه‌الله العظمی المرعشی النجفی .

۲- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۵۰.

و ثانیاً : ان الروایه بعد فرض قبول الاهمیه فی مورد الغسل کانت ساکته فی بیان انه واجب بالوجوب النفسی او انه واجب بوجوب الغیری .

وثالثاً : ان الایه الشریفه تتبین کیفیه الوجوب فی مورد الغسل من الجنابه بانه واجب عند القیام الی اقامه الصلوه و بها یرتفع الاجمال عن الروایه مع قطع النظر عن السند و بما اوردناه علی الدلاله .

و منها : ما رواها عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا – علیه الصلوه و السلام - قَالَ سَأَلْتُهُ مَتَی یَجِبُ الْغُسْلُ عَلَی الرَّجُلِ وَ الْمَرْأَهِ فَقَالَ إِذَا أَدْخَلَهُ فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ وَ الْمَهْرُ وَ الرَّجْمُ . (۱)

و کذا ما رواها ٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْفُضَیْلِ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ – علیه الصلوه و السلام - عَنِ الْمَرْأَهِ تُعَانِقُ زَوْجَهَا مِنْ خَلْفِهِ فَتُحَرِّکُ عَلَی ظَهْرِهِ فَتَأْتِیهَا الشَّهْوَهُ فَتُنْزِلُ الْمَاءَ عَلَیْهَا الْغُسْلُ أَوْ لَا یَجِبُ عَلَیْهَا الْغُسْلُ قَالَ إِذَا جَاءَتْهَا الشَّهْوَهُ فَأَنْزَلَتِ الْمَاءَ وَجَبَ عَلَیْهَا الْغُسْلُ . (۲)

و کذا ما ورد من قوله (ع) انما الماء من الماء . (۳)

اقول : فی الجواب عن هذه الروایات و ما ورد فی امثالها ان الظاهر منها هو بیان الحد الذی وجب علی الملکف الغسل بان الادخال او غیبوبه الحشفه او الانزال یوجب الغسل کما یوجب المهر و الرجم و الحد و اما ان الغسل الذی واجب فی هذه الموارد کان واجباً بالوجوب النفسی او الغیری فالروایه ساکته عنه و العمری ان ذلک واضح بادنی تامل و لا ندری جداً لای جهه ذهب بعض الاعلام الی دلاله الوجوب النفسی من هذه الروایات مع کونهم من الاعاظم .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۱۸۲، ابواب الجنابه، باب۶، ح۱، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۱۸۷، ابواب الجنابه، ب۷، ح۴، ط آل البیت.

۳- تهذیب الاحکام، شیخ طوسی، ج۱، ص۸۴ ابواب، ب۴، ح۶۹، دار الکتب الاسلامیه تهران.

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۰/۱۶

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و منها : ما رواها عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ الدَّيْلَمِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام – قَالَ فِي حَدِيثٍ إِنَّ رَجُلًا سَأَلَ أَبَا جَعْفَرٍ – علیه الصلوه و السلام – عَنِ الْمَيِّتِ لِمَ يُغَسَّلُ غُسْلَ الْجَنَابَهِ قَالَ إِذَا خَرَجَتِ الرُّوحُ مِنَ الْبَدَنِ خَرَجَتِ النُّطْفَهُ الَّتِي خُلِقَ مِنْهَا بِعَيْنِهَا مِنْهُ كَائِناً مَا كَانَ صَغِيراً أَوْ كَبِيراً ذَكَراً أَوْ أُنْثَى فَلِذَلِکَ يُغَسَّلُ غُسْلَ الْجَنَابَهِ . (۱)

اقول : و فيه اولاً : انه لايلتزم احد بان الواجب على المكلفين تغسيل الميت بنيه الغسل من الجنابه و ان خرجت عنه النطفه بل لو غسله بهذه النيه لايكفى ذلک من الاغسال الثلاثه الواجبه من السدر و الكافور و القراح حتى لو علم ان الميت قبل موته كان جنباً فلا يصح ايضاً تغسيله غسل الجنابه بل لو فعل ذلک بعنوان من الشريعه لكان ذلک بدعه محرمه .

و ثانياً : ان المذكور فى بعض الروايات ان عله غسل الميت كانت لاجل انه تلاقى الملائكه فلزم ان يكون طاهراً نظيفاً .

فعَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْقَزْوِينِيِّ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ – علیه الصلوه و السلام – عَنْ غُسْلِ الْمَيِّتِ لِأَيِّ عِلَّهٍ يُغَسَّلُ وَ لِأَيِّ عِلَّهٍ يَغْتَسِلُ الْغَاسِلُ قَالَ يُغَسَّلُ الْمَيِّتُ لِأَنَّهُ جُنُبٌ وَ لِتَلَاقِيهِ الْمَلَائِكَهَ وَ هُوَ طَاهِرٌ وَ كَذَلِکَ الْغَاسِلُ لِتَلَاقِيهِ الْمُؤْمِنِينَ . (۲)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۴۸۷، ابواب غسل المیت، باب۳، ح۲، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۴۸۸، ابواب غسل المیت، باب۳، ح۶، ط آل البیت.

و ثالثاً : ان فى الدلاله ايضاً تأمل لان الظاهر ان النطفه التى خلق منها الانسان قد تتبدل بالعلقه ثم بالمضغه ثم باللحم و العظام فما بقى منها شئ على صورتها الاصليه حتى تخرج بالموت و لانها لو بقيت على صورتها الاصليه فلا تتحصل منها شئ لاجل التغيير و النمو و لو لم يبق على تلک الصوره فما بقيت منها شئ براسه حتى تخرج من البدن عند الموت فالدلاله محل تامل و نظر نعم يمكن ان يقال ان يكون المراد من النطفه التى خلق منها الانسان هو المنى الذى كان خلق الانسان من المنى بان الخارج من الانسان هو المنى الذى خلق منه لا نفس المنى الذى دخل فى رحم امه المسمى بالنطفه .

و اما الاستدلال بما هو العمده للقائلين بوجوب النفسى ما هذا خلاصته :

ان الواجب المضيق المشروط بالطهاره كصوم شهر رمضان للزم ان يكون المكلف حين دخول الوقت ان يكون طاهراً فاذا كان المكلف على الجنابه لوجب عليه الغسل قبل الوقت حتى يدخل فى الوقت طيباً طاهراً فعليه ان وجوب الغسل اما ان يكون نفسياً و هو المطلوب و اما ان يكون غيرياً و اما ان لايكون واجباً براسه و الاخير منتف قطعاً لان المفروض وجوب الغسل على المكلف حتى يدخل فى الوقت طاهراً و اما اذا كان غيرياً فيرد عليه الاشكال لان الوجوب الغيرى المقدمى يستحيل ان يتصف بالوجوب

قبل وجوب ذی المقدمه فعلیه لا مناص الا فی القول بوجوبه النفسی و هذا هو المطلوب .

اقول : و لکن یرد علیه

اولاً : ان اللازم علی القول بوجوبه النفسی هو تعدد المطلوب کمن ترک صیام شهر رمضان و هذا مما لا یلتزم به القائلون بالوجوب النفسی .

ص: ۷۴

و ثانیاً : ان هذا الاشکال لایختص بغسل الجنابه بل انه وارد علی غسل الحیض و النفاس اذا طهرت الحائض او النفساء قبل دخول الوقت فلزم القول بالوجوب النفسی فی غسل الحیض و النفاس و الظاهر ان القائلین لا یلتزمون به .

و ثالثاً : انه قد مرّ فی الاصول ان الواجب المشروط بالطهاره اذا لایمکن اتیانها فی الوقت (ای بعد دخول الوقت) فالعقل یحکم بوجوب الاتیان بالمقدمه قبل الاتیان بالواجب (الذی کان مشروطاً بها) لان المفروض عدم امکان الاتیان بعد دخول الوقت و بعباره اخری انه قد مرّ فی الاصول – فی بعض الواجبات – ان الوجوب فعلی و لکن الواجب استقبالی فبملاک فعلیه الوجوب للزم الاتیان بالغسل و هذا لکان مع قطع النظر عن کون وجوب الغسل نفسیاً او غیریاً بل العقل حاکم بوجوب الغسل مع انه یمکن تقریب الاستدلال بوجه اخر من انه اذا لم یغسل الجنب فلا شک فی بطلان الواجب و هو صوم شهر رمضان و هذا البطلان یتحقق بفعل اختیاری من المکلف لانه کان یقدر علی الاتیان بالغسل قبل دخول الوقت فترکه الغسل یوجب تفویت الواجب اختیاراً و هذا غیر معذور فی الشریعه فوجب علیه حفظ الواجب و عدم تفویته و لاجل هذا یحکم العقل باتیان الغسل قبل دخول الوقت لانه اذا دخل فی الوقت و کان جنباً و لو آناً ما یکفی فی بطلان الصوم الواجب المشروط بالطهاره .

و رابعاً : یرد علی الروایه التی تدل علی لزوم تغسیل المیت لملاقاه روحه مع الملائکه لان المیت قد لاقی ملک الموت حین قبض روحه و کذا الملائکه التی جائت مع ملک الموت تحنیه لروح المومن و تعذیباً لروح الکافر او المذنب و من البدیهی ان التغسیل لکان بعد قبض الروح و بعد ملاقاه الروح مع الملائکه .

و خامساً : ان المصرح فی الروایه هو خروج النطفه عن الانسان کائناً ما کان صغیراً او کبیراً ففیه انه اذا مات احد بعد مضی اربعه اشهر فی بطن امه و بعد ولوج الروح فخروج النطفه ای المنی (لان النطفه قد تغیرت و تبدلت بالعلقه و المضغه) عنه امر بعید جداً .

و سادساً : ان الاستدلال بهذه الروایه (ای روایه محمد بن سلیمان الدیلمی) للمدعی فی کمال البعد لان البحث لکان فی غسل الجنابه للانسان الذی قد اراد الاتیان بامر یشترط فی الطهاره لا فی المیت الذی سقط عنه جمیع التکالیف الشرعیه و قد خرج عن رقبه التکلیف .

و سابعاً : ان محط الکلام فیما هو الواجب علی المکلف حین الاتیان بالتکلیف و تغسیل المیت واجب علی غیر هذا المکلف لانه واجب علی سائر المسلمین بوجوب کفائی .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۰/۲۰

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) و لا یجب فیه قصد الوجوب و الندب بل لو قصد الخلاف لا یبطل إذا کان مع الجهل بل مع العلم إذا لم یکن بقصد التشریع و تحقق منه قصد القربه. (۱)

و قد مرّ فی باب الوضوء انه لایلزم قصد الوجوب او الندب بل اللازم علی المکلف هو نفس الاتیان بالعمل فکما لایشترط تعیین القصد فی الوضوء فالامر کذلک فی الغسل و الدلیل علی ذلک انه لم یرد دلیل علی لزوم تعیین القصد من الوجوب او الاستحباب فی الوضوء او الغسل و لو کان لازماً لوجب علی الشارع البیان فعدم الدلیل او البیان دلیل علی عدم اللزوم و لذا ان الفعل اذا صدر من المکلف لوقع فی محله سواء کان المحل واجباً او مستحباً .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۱، ط. جامعه المدرسین.

و اما الکلام فیما اذا نوی الخلاف فقصد الوجوب مکان الاستحباب او الاستحباب مکان الوجوب فهل یبطل الغسل مطلقاً او یبطل عند العلم و لایبطل فی صوره الجهل فذهب السید صاحب العروه الی الصحه حتی فی صوره العلم اذا لم یقصد التشریع فی الدین مع تمشی قصد القربه منه .

فذهب المحقق الحکیم بما هذا لفظه : ان مجرد التشریع فی مقام الامتثال لایقدح فی التقرب ما لم یرجع الی التشریع فی ذات الامر الباعث له علی الفعل الموجب لفوات قصد القربه . (۱)

و قـال بعض من عاصـرناه بمـا هـذا لفظه : ان نيه الخلاف ان كانت على وجه التقييـد فلا تصـح العباده و ان كانت على غير وجه التقييد فلا تضر نيه الخلاف و ان كان على وجه الشريع . (۲)

و قال المحقق الخويى ما هذا لفظه : قد يقال بان حرمه التشـريع لا تستلزم بطلان العباده مطلقا بل انما توجبه فيما اذا كان التشريع فى مقام الامر و التكليف كما اذا علم بوجوب شـئ فبنى على استحبابه و اتى بداعى انه مستحب فانه محكوم ببطلانه اذ لايتمشى معه قصد القربه و الامتثال و اما التشـريع فى مقام الامتثال و التطبيق كما اذا سمع ان المولى امره بشئ و لم يعلم انه اوجبه او ندب اليه و لكنه بنى على انه اوجبه و ان الامـر هو الوجوبى فلاـ يوجب هـذا بطلاـن عمله و لاينـافى ذلـك قصـد القربه و الامتثال كما فصّـل بـذلك صـاحب الكفـايه و التزم بـان التشـريع لايسـتلزم بطلان العمل مطلقا بل فيما اذا كان راجعاً الى الامر و التكليف . و لايمكن المساعده على ذلك لعدم انحصار الوجه فى بطلان العباده مع التشـريع لعدم التمكن عن قصد التقرب و الامتثال ليفصل بين الصورتين بـل له وجه اخر يقتضـى بطلاـن العباده مع التشريع فى كلتا الصورتين و هو مبغوضـيه العمل و حرمه المخالفه عن كونه مقربـاً لاـن حرمه البقـاء و التشـريع تسـرى الى العمـل المـاتى به فى الخارج و به يحكم بحرمته و مبغوضـيته و معهما كيف يكون العمل مقرباً به ليحكم بصحته . (۳)

۱- مستمسک العروه الوثقی، السید محسن الطباطبائی الحکیم، ج۳، ص۷۲، ناشر: مکتبه آیهالله العظمی المرعشی النجفی .

۲- ذخیره العقبی فی شرح العروه الوثقی، صافی گلپایگانی، علی، ج۷ ص۱۷۷، ناشر : گنج عرفان.

۳- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۵۵.

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۰/۲۱

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

اقول : انه اذا کان الصادر من الشریعه هو الوجوب و نوی المکلف الاستحباب او العکس فلا اشکال فی ان ذلک تشریع محرم لانه قصد ما لم یکن مطابقاً لما هو الصادر فی الشریعه و المکلف حینئذ تاره تکون نیته هو التشریع فی مقام الامر و التکلیف بان اعتقد ما اراد ان یفعله هو مستحب مع علمه بانه لیس بمستحب ففی هذه الصوره لایمکن ان یتمشی منه قصد القربه فلا اشکال فی البطلان لان ذلک الاعتقاد ردّ و اعراض عن حکم صدر عن الحکیم العلیم مضافاً الی الاحکام یکون مطابقه للمصالح و المفاسد الموجوده فی نفس الامر و الواقع.

و اخری تکون نیته فی مقام العمل و الامتثال من دون تعرض للامر فی مقام التکلیف فذهب السید صاحب العروه الی الصحه اذا یتمشی قصد القربه من المکلف و ذهب المحقق الخویی فی اخر کلامه الی البطلان لاجل مبغوضیه العمل و حرمته لان حرمه البناء و التشریع تسری الی العمل و الظاهر من کلام المحقق الخویی اولاً ان العمل مبغوض فی الشریعه و ثانیاً ان حرمه البناء و التشریع تسری الی العمل و ثالثاً انه مع المبغوضیه کیف یکون العمل مقرباً . (۱) هذا هو خلاصه من کلامه الشریف .

و لکن یرد علی کلامه الشریف اولاً : ان مبغوضیه ذلک العمل فی الشریعه اول الکلام لانه مع فرض اثبات المبغوضیه فلا یشک احد فی الحرمه و البطلان کما لایشک احد فی ان المحرم لایکون مقرباً و لذا ان المحقق الحکیم و بعض ما عاصرناه من الاعلام لم یذهبوا الی البطلان و ذلک قرینه علی ان المبغوضیه فی نظرهم الشریف غیر متحققه فالمبغوضیه بنفسها محل تامل اذا کان المکلف لایتعرض الحکم فی مقام التشریع بل انه اعتقد بما هو الصادر و انه هو الحق و انما الکلام فی مقام العمل و الامتثال .

ص: ۷۸

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۵۵.

و ثانیاً : ان المحقق الخویی قال ان حرمه البناء و التشریع تسری الی العمل و هذا ایضاً محل تأمل لان مفروض المسئله ان المکلف قد اعتقد ان المستحب مستحب او ان الواجب واجب و لکن فی مقام العمل اتی بغیر ما اعتقده فلیس فی البین حرمه بناء او تشریع حتی تسری العمل و بعباره اخری ان مفروض کلام المحقق الخویی ان حرمه النباء مسلمه فعلیها ان تلک الحرمه تسری الی العمل و لکن نفس حرمه النباء محل منع لان المفروض – کما مرّ – انه معتقد بما هو الصادر علی وجهه و لکنه عمل بخلاف ما اعتقده و انما الاشکال فی مقام الامتثال مع ان السید صاحب العروه قیّد کلامه بالصحه بعد تحقق قصد القربه فیرجع کلامه الی امور :

الاول : انه اعتقد بما هو الصادر فی الشریعه و الثانی : ان المخالفه لکانت فی مقام العمل فقط و الثالث انه اذا اتی المکلف العمل

مع قصد القربه فالاعتقاد صحیح و العمل یکون مع قصد القربه – علی الفرض – فلا وجه لبطلان العمل فی هذه الصوره .

و یمکن القول فی صحه العمل فی مقام الامتثال (و ان خالف مقام الجعل) بوجه اخر ، هو ان قوام العمل لکان باجزائه و شرائطه فمع تحققهما لتحقق العمل خارجاً علی وجه الصحه و نیه الوجوب او الاستحباب لیس من قوام العم و لاجل ذلک قلنا سابقاً ان هذه النیه لیس بواجبه ولم یذکر فی الروایات وجوب الاتیان بها فیعلم من ذلک ان هذه النیه لیست من قوام العمل فعلیه ان الاعتقاد اذا کان علی وجه الصحه و اعتقد بما هو فی مقام الجعل و العمل ایضاً یکون مع جمیع اجزائه و شرائطه و انما ترک المکلف ما لیس من قوام تحقق العمل فمع تمشی قصد القربه فلا وجه للبطلان .

ص: ۷۹

(کلام السید فی العروه) فلو کان قبل الوقت و اعتقد دخوله فقصد الوجوب لا یکون باطلا و کذا العکس . (۱)

و قد مرّ خلال البحث ان نیه الخلاف ان کان علی وجه التقیید بان کان العمل مستحباً فاتی بقصد التقیید بالوجوب و قال لو کان العمل واجباً لاتیت به و الا فلا .

فلا اشکال فی بطلان العباده لانه مع علمه بالاستحباب و اتیانه بقصد الوجوب مع کونه مقیداً فلا یصدر منه قصد القربه و لکن اذا اعتقد دخوله فی الوقت فعمل باعتقاده و قصد الوجوب (مع عدم التقیید) ثم بان ان الوقت لم یدخل فلا اشکال فی صحه العمل و عدم الضرر فی تلک النیه (مع قطع النظر عن الوقت) لانه لم یکن عمله علی وجه التقیید و التشریع فضلاً عن التشریع المحرم فی مقام الامتثال فضلاً عن التشریع فی مقام الامر و التکلیف .

(کلام السید فی العروه) و مع الشک فی دخوله یکفی الإتیان به بقصد القربه لاستحبابه النفسی أو بقصد إحدی غایاته المندوبه أو بقصد ما فی الواقع من الأمر الوجوبی أو الندبی . (۲)

اقول : انه مع الشک فی دخول الوقت فلا یصح منه قصد الوجوب لانه مع دخول الوقت لطرء علی المکلف اتیان الصلوه بقصد الوجوب فمع عدم العلم به فلا معنی لقصد الوجوب فی فعل کان الوجوب منوطاً بتحققه و بعباره اخری ان وجوب المقدمه لکان فرع وجوب ذیها فمع عدم دخول الوقت فلا وجوب علی ذی المقدمه حتی تکون المقدمه واجبه فمع انتفاء ذلک و الشک فی دخول یصح له نیه الکون علی الطهاره لانها محبوبه فی جمیع الاوقات سواء بعد دخول الوقت او قبله او قصد امراً استحبابیاً غیر الکون علی الطهاره کالاتیان بقرائه القرآن الشریف او الاتیان بذکر الشریف من الاذکار المبارکه مع الطهاره و امثال ذلک ففی جمیع هذه الموارد یصح الاتیان بالغسل قبل الوقت .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۱، ط. جامعه المدرسین.

۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۲، ط. جامعه المدرسین.

و اما الاستحباب النفسی الذی ذکره السید فی المتن فقد مرّ الکلام فی ان الاستحباب النفسی صحیح لعدم الدلیل علیه و ان المستفاد من الآیات و الروایات هو الاستحباب .

کما یصح الاتیان بالنیه علی ما هو علیه فی الذمه من الوجوب او الاستحباب فهذا ایضاً صحیح فوقع العمل علی ما هو علیه فی الواقع فان کان واجباً فالنیه واقعه علیه و ان کان مستحباً فکذلک و قد مرّ فی باب الوضوء و خلال الابحاث السابقه ان تعیین النیه غیر واجب لعدم الدلیل علیه و ان الاتیان بالنیه مع هذه الکیفیه کاف فی الصحه و کم لها من نظیر کمن لم یصل فی الوقت حتی ضاق ثم یشک فی کیفیه الاتیان بالصلوه من نیه الاداء (ان بقی الوقت) او القضاء (ان خرج الوقت) فالمسلم من الاعلام عدم لزوم تعیین نیه الاداء او القضاء و صحه الاتیان بالعمل علی ما هو علیه من الاداء او القضاء .

و کذا من شک فی الدین بان ذمته هل تکون مشغولاً بالدین ام لا ؟ مع عدم العلم بدائن بشخصه فیصح له اخراج المال من ماله بنیه انه کان مدیوناً فهذا المال یوجب برائه ذمته و ان لم تکن فیحاسب للباذل فالنیه بهذه الصوره ایضاً صحیحه و لا اشکال فیها .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۰/۲۲

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) والواجب فیه بعد النیه غسل ظاهر تمام البدن . (۱)

و المسئله اجماعیه و لاخلاف فی ذلک بین الفقهاء . و قد یستدل بعض بالآیه الشریفه و ان کنتم جنباً فاطهروا . (۲)

ص: ۸۱

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۲، ط. جامعه المدرسین.
۲- سوره مائده، آیه۶.

تقریب الاستدلال ان صدر الایه الشریفه فی مقام بیان الوضوء بقوله تعالی : اذا قمتم الی الصلوه . . . . و قد بیّنت مواضع الوضوء من الغسلات و المسحات و محلها و اما فی مورد الغسل فلم تبیّن مواضعه و کیفیته بل حکم بالطهاره علی الاطلاق من دون بیان موضعها و محلها فهذا یدل علی وجوب التطهیر فی تمام البدن .

اقول : و فیه اولاً : ان مفاد الایه الشریفه هو وجوب الغسل فمع عدم البیان فی کیفیته تکون الایه مجمله فلا یستفاد منها شئ فلزم البیان و لولاه لما صح من الشارع الاقدس العقاب لقبح العقاب بلا بیان مضافاً الی ان العبادات امور اختراعیه و لیس للعقل سبیل الی کیفیتها لان العقل ابعد شئ الی مناطات الاحکام .

و ثانیاً : ان اللازم من جریان الاطلاق هو تحقق مقدماته و لکن اثبات المقدمات محل تامل لان کون المولی فی مقام بیان جمیع

مراده فاتی کلامه علی وجه الاطلاق لکان اثباته محل منع و مشکل جداً .

و ثالثاً : انه لو ورد دلیل اخر علی بیان کیفیه الغسل مثلاً بان اللازم علی المکلف هو غسل نصف البدن دون النصف الاخر فلا یکون هذا الدلیل منافیاً لما هو المستفاد من الایه الشریفه و هو غسل تمام البدن – حسب ما هو المدعی – فهذا دلیل علی ان مفاد الایه الشریفه لا تدل علی لزوم غسل تمام البدن حتی تکون منافیاً مع هذا الدلیل .

و لایکون المقام من باب الاطلاق و التقیید حتی یقال انه لا منافاه بینهما لصحه تقیید الاطلاق بدلیل اخر

لان الظاهر من الدلیل الاول هو غسل جمیع البدن (علی حسب المدعی) و مفاد الدلیل الثانی هو غسل نصف البدن (علی الفرض) لا جمیع ا لبدن فیکون مفاد الثانی غیر مفاد الاول لاتقییده و فیعلم بذلک ان الدلیل الاول لایکون ظاهره غسل جمیع البدن و لاجل ذلک لایکون بینهما منافاه ولذا فرق واضح بین قوله اعتق رقبته الدال علی الاطلاق بظاهره و امکان تقییده بدلیل اخر و بین قوله فاطهروا الدال علی لزوم التطهیر .

ص: ۸۲

و بعباره اخری ان اللازم من الاخذ بالاطلاق هو وجود لفظ فی البین من دون تقییدفیه فیوخذ باطلاقه بعد جریان المقدمات فیه و لکن فی المقام لیس لفظ حتی یوخذ باطلاقه بل الموجود هو الحکم بوجوب التطهیر و الروایات الوارده فی الباب یبینه و یوضح متعلق بالحکم بالتطهیر بان التطهیر للزم ان یکون فی جمیع البدن لا بعضه دون بعض – کما فی الوضوء

و رابعاً : انه اذا کان مفاد الایه الشریفه مجملاً فورد دلیل علی بیان کیفیه الغسل لکان ذلک الدلیل رافعاً للاجمال الموجود فی الایه الشریفه فلا یکون منافیاً لها .

و خامساً : ان الایه الشریفه لکانت فی مقام بیان الاحکام علی وجه التشریع بان الجنب لوجب علیه الاتیان بالغسل وتحصیل الطهاره فیما یشترط فیه الطهاره کما ان صدر الایه الشریفه فی مقام بیان الوضوء لو لم یذکر فیها کیفیه الوضوء من الغسلات و المسحات لقلنا بان صدر الآیه فی مقام بیان التشریع بان الطهاره – من الوضوء – شرط فی الاتیان بالصلوه .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۰/۲۳

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و اما الکلام فی غسل جمیع البدن فعلیه دلاله بعض الروایات :

منها : ما عن عُمَرَ بْنِ أُذَیْنَهَ عَنْ زُرَارَهَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام - عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فَقَالَ تَبْدَأُ فَتَغْسِلُ کَفَّیْکَ ثُمَّ تُفْرِغُ بِیَمِینِکَ عَلَی شِمَالِکَ فَتَغْسِلُ فَرْجَکَ وَ مَرَافِقَکَ ثُمَّ تَمَضْمَضْ وَ اسْتَنْشِقْ ثُمَّ تَغْسِلُ جَسَدَکَ مِنْ لَدُنْ قَرْنِکَ إِلَی قَدَمَیْکَ لَیْسَ قَبْلَهُ وَ لَا بَعْدَهُ . (۱)

فقوله (ع) ثم تغسل جسدک من لدن قرنک الی قدمیک تصریح بلزوم غسل (بالفتح) فی جمیع البدن .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص ۲۳۰، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۵، ط آل البیت.

و منها : ما عن ٭أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی نَصْرٍ عَنِ الرِّضَا –علیه الصلوه و السلام - . . . ثُمَّ أَفِضْ عَلَی رَأْسِکَ وَ سَائِرِ جَسَدِکَ . (۱)

و منها : ما عَنْ سَمَاعَهَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام - . . . ثُمَّ یُفِیضُ الْمَاءَ عَلَی جَسَدِهِ کُلِّهِ . (۲)

و کذا ما عن حجر بن زائده انه سئل ٭عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام - قَالَ مَنْ تَرَکَ شَعْرَهً مِنَ الْجَنَابَهِ مُتَعَمِّداً فَهُوَ فِی النَّارِ . (۳)

و المراد من الشعر اما معناه الحقیقی بانه لزم غسل (بالفتح) الشعر الموجود فی البدن ما یحسب من توابعه فمن الواضح انه اذا کان غسل الشعر الذی من توابع البدن واجباً لکان غسل محل الشعر واجباً بطریق اولی کما یمکن ان یکون المراد هو معناه المجازی ای مقدار قلیل من البدن علی حدّ الشعر فمن ترک غسل الجسد بهذا المقدار متعمداً فهو فی النار . و علی کل حال لکان المراد واضحاً و لاجل وضوح الحکم فی المسئله لنکتفی بهذه الروایات لصراحه دلالتها علی المراد و لکن ذهب المحقق الخوانساری الی عدم الاعتناء بمقدار یسیر من الجسد اذا لم یضر بصدق عنوان غسل جمیع البدن.

منها : صحیحه إِبْرَاهِیمَ بْنِ أَبِی مَحْمُودٍ قَالَ قُلْتُ لِلرِّضَا –علیه الصلوه و السلام - الرَّجُلُ یُجْنِبُ فَیُصِیبُ جَسَدَهُ وَ رَأْسَهُ الْخَلُوقُ وَ الطِّیبُ وَ الشَّیْ ءُ اللَّکِدُ مِثْلُ عِلْکِ الرُّومِ وَ الظَّرْبِ وَ مَا أَشْبَهَهُ فَیَغْتَسِلُ فَإِذَا فَرَغَ وَجَدَ شَیْئاً قَدْ بَقِیَ فِی جَسَدِهِ مِنْ أَثَرِ الْخَلُوقِ وَ الطِّیبِ وَ غَیْرِهِ قَالَ لَا بَأْسَ .. (۴)

ص: ۸۴

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۳، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۱۶، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۱، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۸، ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۱۷۵، ابواب الجنابه، باب۱، ح۵، ط آل البیت.

۴- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۹، ابواب الجنابه، باب ۳۰، ح ۱، ط آل البیت.

و کذا ما فی روایه الکلینی عن محمد بن یحیی (الطراز) بدل الضرب . (۱)

و کذا ما رواها إِسْمَاعِیلَ بْنِ أَبِی زِیَادٍ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِیهِ عَنْ آبَائِهِ –علیه الصلوه و السلام - قَالَ کُنَّ نِسَاءُ النَّبِیِّ – صلی الله علیه و آله - إِذَا اغْتَسَلْنَ مِنَ الْجَنَابَهِ یُبْقِینَ صُفْرَهَ الطِّیبِ عَلَی أَجْسَادِهِنَّ وَ ذَلِکَ أَنَّ النَّبِیَّ – صلی الله علیه و آله - أَمَرَهُنَّ أَنْ یَصْبُبْنَ الْمَاءَ صَبّاً عَلَی أَجْسَادِهِنَّ . (۲)

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۰/۲۶

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و کذا ما عَنْ عَمَّارِ بْنِ مُوسَی عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام - فِی الْحَائِضِ تَغْتَسِلُ وَ عَلَی جَسَدِهَا الزَّعْفَرَانُ لَمْ یَذْهَبْ بِهِ الْمَاءُ قَالَ لَا بَأْسَ . (۳)

فنقول قبل الخوض فی الجواب انه لا باس بالتوضیح فی بعض المفردات الموجوده فی هذه الروایات فنقول الظرب یکون مغلوطاً فی النسخ و الصحیح هو الضرب و لذا فی مجمع البیان ذکر هذه الروایه – بعضها – فی ماده – ضرب – و هو العسل الابیض الغلیظ و الظاهر انه یستعمل لانسجام الشعور و ایجاد حاله خاصه علیها.

و الطرار کما فی مجمع البیان هو الطین و یستعمل للتزئین و لو بالتعلیق و لیس مما یلصق البدن .

و الطراز هو الاسلوب و یستعمل للتزئین بایجاد النقوش علی البشره (من دون جرم فیه) و قد رأینا فی بلاد العرب انواعه بالوان مختلفه و یستعمل فی ناحیه الید و الذراع و الصوره سیما فی الکف و ظهره للتزیین .

ص: ۸۵

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۹، ابواب الجنابه، باب۳۰، ح۱، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۹، ابواب الجنابه، باب۳۰، ح۲، ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۹، ابواب الجنابه، باب۳۱، ح۳، ط آل البیت.

و اما الجواب عن هذه الروایات اولاً : ان ما ذکر فی هذه الروایات من عدم الباس فی الموارد المذکوره لو کان تلک الموارد مما یلصق بالبدن و ان اللازم من ذلک عدم وصول الماء الی تحته فما دل من روایه حجر بن زائده الداله علی من ترک شعره من الجنابه متعمداً فهو فی النار یفسرها و یبینها مضافاً الی مفاد فهو فی النار تصریح و تهدید من عدم جواز ترک غسل حتی شعره واحده .

فتحصل من ذلک ان الموارد المذکوره مما لایکون مانعاً عن وصول الماء الی تحته لان نفس الاستعمال اعم من الالصاق و

عدمه .

و ثانیاً : ان مفاد الروایات و الاجماع علیها من الاعلام یوجب طرح هذه الروایات لو کان المراد من مذکورات هو مما یلصق بالبدن فیرجع الامر الی ان مفادها (علی فرض الالصاق) معرض عنه عند الاصحاب فلا یعتنی بها .

و ثالثاً : ان هذه الروایات لها احتمالان الاول انه مما لصق بالبدن و الثانی مما لایلصق به بل یستعمل لاجل التزئین فمع وجود الاحتمالین لایصح التمسک بها علی المدعی من جواز ترک یسیر من البدن فی الغسل اذا لم یضر باطلاق الغسل علی البدن .

و رابعاً : ان فی بعض الروایات قرائن تدل علی ان المراد هو اثر تلک المذکورات لابقاء عینها المانع عن وصول الماء تحته کما فی روایه ابراهیم بن محمود فی قول السائل فاذا فرغ وجد شیئاً قد بقی فی جسده من اثر الخلوق و الطیب و غیره (مع ان کلمه غیره یشمل جمیع المذکورات فی الروایه و امثالها) و من البدیهی ان اثر الخلوق او الطیب هو الرائحه و لایکون فیه مانع من الوصول مضافاً الی ان الخلوق و الطیب من المایعات و لایکون فیهما جرم .

ص: ۸۶

و خامساً : ان فی روایه اسماعیل بن زیاد قرینه اخری علی ان ما بقی لیس مما یلصق بالبدن کقوله و یبقین (بقیت) صفره الطیب علی اجسادهن ای اثر الطیب و لیس فیه جرم و کـذا فی روایه عمار بن موسـی لقوله تغتسل و علی جسـده الزعفران لم یذهب به الماء مع ان الزعفران جسمه و اصله مما یذهب به الماء بسهوله و لکن اثرها و هو الصفره بقی فی البدن و لم یذهب به الماء .

و الحاصل من جمیع ما ذکرناه مع التصـریح باثر هذه الموارد (التی لا بقاء فی جرمها) یرتفع اجمال بعض اخر من الروایات (لو کان فیها اجمال) مضافاً الی تصـریح روایات تـدل علی عـدم جواز حتی شـعره واحده من البدن و اضف الی ذلک ان قوله (ع) من ترک شـعره من جسده متعمداً فهو فی النار لکان اصـرح من جمیع ما ذکرناه من القرائن لانه لیس شئ اقل مقداراً من الشعره او محلها فلا وجه للقول بان ترک مقدار یسـیر من البدن اذا لم یضر بعنوان الغسل لایکون مضراً به مع ان الغسل – کما مرّ – من المخترعات الشریعه فلیس للعقل سبیل الیها و الاخذ بالاطلاق ایضاً لایجوز اذا لم یجر فی المقام مقدمات الحکمه .

(کلام السید فی العروه) دون البواطن منه فلا یجب غسل باطن العین و الأنف و الاذن و الفم و نحوها . (۱)

و امـا الکلام فی عـدم وجوب غسل البواطن من العین و الانف و الاذن و الفم فالظاهر من الاعلام کما هو المسـتفاد من الروایات – و علیه المختـار – عـدم وجوب غسـل البواطن کمـا قال العلامه فی المنتهی ان عـدم وجوب غسل البواطن مما لا خلاف فیه و قبل الخوض فی الدلیل الاجتهادی لو شک فی وجوب غسل البواطن و عدمه و وصـلت النوبه الی الاصل العملی (مع فرض عدم وجود الـدلیل الاجتهـادی) و یرجع الامر الی الشک فی جزئیه شـئ او شـرطیته بان غسل الباطن جزء من اجزاء الغسل الواجب او شرط فی تحققه فـالبرائه هو الحـاکم نعم من ذهب الی الاحتیاط عنـد الشک فی جزئیه شـئ او شـرطیته لزمه الاحتیاط فی المقام لان شکه یرجع الی الشک فی المحصل و الاصل عدمه حتی یثبت .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۲، ط. جامعه المدرسین.

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۰/۲۷

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و لکن الظاهر عدم الاشتراط لوجوه :

الوجه الاول : ان الظاهر المستفاد فی العرف من غسل الجسد (کما هو المصرح فی بعض الروایات) هو غسل ظاهر الجسد و لایشمل هذا العنوان البواطن من الفم و الانف و الاذن و العین الا ما هو الظاهر منها کما انه فی بعض الروایات ما هو اصرح من ذلک .

ففی روایه ٭عَمَّارِ بْنِ مُوسَی السَّابَاطِیِّ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام - عَنِ الْمَرْأَهِ تَغْتَسِلُ . . . ثُمَّ تمرُّ یَدَهَا عَلَی جَسَدِهَا کُلِّه . (۱)

و من الواضح ان قوله (ع) تمر یدها علی جسدها کله یشمل ظاهر البدن دون الباطن لعدم المعنی لامرار الید فی العین او الانف او الفم مثلاً .

الوجه الثانی : اذا کان المتعارف من الغسل هو غسل ظاهر الجسد دون الباطن (لو کان غسل الباطن واجباً علی الفرض) للزم علی الشارع البیان حتی یفهمه العرف لانه اذا کان مراد الشارع غیر ما هو المتعارف بینهم للزم علی الشارع تفهیم ذلک بان ما هو الموجود عندکم غیر مراد عندنا و ان المستفاد فی اذهانهم غیر ما هو المامور به فی الشریعه فمع عدم البیان یعلم ان ما هو المرتکز فی اذهان العرف هو المامور به عند الشارع الاقدس فالعقاب علی ترک غسل الباطن قبیح لقبح العقاب بلا بیان .

الوجه الثالث : ان الغسل الارتماسی لکان عدل الغسل الترتیبی غایه الامر ان الترتیب لازم فی الترتیبی و لکن فی الارتماسی یکون تحقق الارتماس دفعه واحده و من البدیهی ان الناس حین الاتیان بالارتماسی لاتکون اعینهم و افواههم مفتوحه فیفهم ان الترتیبی ایضاً کذلک و لو کان الانفتاح فی الاعین و الافواه واجباً فی الترتیبی دون الارتماسی للزم البیان فمع عدمه یعلم عدم لزومه فی کلا الغسلین .

ص: ۸۸

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۵۷، ابواب الجنابه، باب۳۸، ح۶، ط آل البیت.

الوجه الرابع : انه لو کان ایصال الماء الی الباطن واجباً فی الشریعه للزم البیان و لو بیّنه لشاع و ظهر فمع عدم الشیاع او عدم وجوده یعلم عدم البیان ای عدم اللزوم فیستفاد منها ایکال الامر الی العرف و قد مرّ ان العرف لایری غسل البواطن من مقدمات الغسل (بالضم) .

ان قلت : ان المامور به هو الترتیبی و لکن الارتماسی مجز عنه و لاجل ذلک یمکن ان یکون امراً مشروطاً فی الماموربه دون ما یجزی عنه .

قلت : ان الارتماسی لکان عدلاً عن الترتیبی و المکلف مختار فی الاخذ بایهما شاء و بعباره اخری انهما کانا ماموراً بهما فی عرض واحد لکنهما علی نحوین و المکلف مختار فی الاخذ بایهما شاء غایه الامر ان فی واحد منهما لزم مراعاه الترتیب دون الاخر کما ان اللازم فی احدهما الابتداء بالراس ثم البدن و هذا غیر مشروط فی الارتماسی و اما فی شرطیه شی فی احدهما دون الاخر للزم البیان فی امرین الاول فی اثبات الشرطیه فی احدهما و الثانی فی اثبات عدم اشتراط ذلک الشرط فی الثانی منهما فمع عدم البیان براسه یعلم عدم الاشتراط بتمامه .

الوجه الخامس : ان ما ورد فی باب الوضوء هو عدم اشتراط غسل البواطن فی تحصیل الطهاره و الخروج عن الحدث الاصغر .

کما فی ما عَنْ زُرَارَهَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ –علیه الصلوه و السلام - قَالَ الْمَضْمَضَهُ وَ الِاسْتِنْشَاقُ لَیْسَا مِنَ الْوُضُوءِ . (۱)

و کذا ما عَنْ مَالِکِ بْنِ أَعْیَنَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام - عَمَّنْ تَوَضَّأَ وَ نَسِیَ الْمَضْمَضَهَ وَ الِاسْتِنْشَاقَ ثُمَّ ذَکَرَ بَعْدَ مَا دَخَلَ فِی صَلَاتِهِ قَالَ لَا بَأْسَ . (۲)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۴۳۱، ابواب الوضوء، باب۲۹، ح۵ ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۴۳۰، ابواب الوضوء، باب۲۹، ح۳ ط آل البیت.

مع العنایه بان الطهاره فی الصلوه من الشرائط الواقعیه و النسیان و السهو و الجهل و العمد سواء فی عدم تحقق الطهاره فحکم الامام –علیه الصلوه و السلام – بعدم الباس یعلم عدم الباس فی النسیان فالامر کذلک فی العمد فاللازم من ذلک هو عدم الاشتراط بنفسه .

و کذا ما عَنْ زُرَارَهَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ لَیْسَ الْمَضْمَضَهُ وَ الِاسْتِنْشَاقُ فَرِیضَهً وَ لَا سُنَّهً إِنَّمَا عَلَیْکَ أَنْ تَغْسِلَ مَا ظَهَرَ . (۱)

و لا یخفی علیک ان کون المضمضه و الاستنشاق من السنه مسلم و لذا قال الشیخ ان المراد بانهما لیسا من السنه ای لایصح و لایحسن للمسلم ان یترکهما بلا عذر و لا محذور للتصریح فی بعض الروایات بانهما من السنه .

کما فی روایه ٠عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ الْمَضْمَضَهُ وَ الِاسْتِنْشَاقُ مِمَّا سَنَّ رَسُولُ اللَّهِ – صلی الله علیه و آله – . (۲)

و لذا عدم کونهما من الفریضه مع انهما من السنه یستدعی الاتیان بهما لانه ما من امر سنّه رسول الله –صلی الله علیه و آله – الا و فیه حسن و ثواب و عنایه و لذا ان ترکهما لیس بامر حسن فی الشریعه و ان لم یکونا واجبین.

مضافاً الی انه فی بعض الروایات تصریح بعدم الوجوب و بیان علته بان عدم وجوب المضمضه و الاستنشاق لاجل کونهما من الجوف لیس غسلهما واجباً کما عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَضْمَضَهِ وَ الِاسْتِنْشَاقِ قَالَ لَیْسَ هُمَا مِنَ الْوُضُوءِ و هُمَا مِنَ الْجَوْفِ . (۳)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۴۳۱، ابواب الوضوء، باب۲۹، ح۶ ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۴۳۰، ابواب الوضوء، باب۲۹، ح۱ ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۴۳۲، ابواب الوضوء، باب۲۹، ح۹ ط آل البیت.

مضافاً الی ان الاطلاق فی الروایات یشمل الوضوء و الغسل کما ان عدم وجوب الغسل یکون مصرحاً فی بعض اخر من الروایه علی وجه الاطلاق .

کما فی روایه أَبِی بَکْرٍ الْحَضْرَمِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ لَیْسَ عَلَیْکَ مَضْمَضَهٌ وَ لَا اسْتِنْشَاقٌ لِأَنَّهُمَا مِنَ الْجَوْفِ . (۱)

و الاطلاق فی الکلام یشمل الوضوء و الغسل .

و اما التصریح بذلک فعن الْحَسَنِ بْنِ رَاشِدٍ قَالَ قَالَ الْفَقِیهُ الْعَسْکَرِیُّ –علیه الصلوه و السلام – لَیْسَ فِی الْغُسْلِ وَ لَا فِی الْوُضُوءِ مَضْمَضَهٌ وَ لَا اسْتِنْشَاقٌ . (۲)

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۰/۲۸

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و التصریح بعدم وجوبهما فی هذه الروایه و بیان العله فی الروایات السابقه بانهما من الجوف کاف لنا فی عدم وجوب غسلهما لا فی الوضوء و لا فی الغسل مضافاً الی عدم الفرق بین باطن دون باطن اخر لان الحکم طرء علی عنوان الجوف و الجوف له مصادیق متعدده و الحکم علی العنوان یسری الی جمیع مصادیقه و لذا ان الحکم الطاری علی المضمضه و الاستنشاق – فی الفم و الانف – یسری فی العین و الاذن و امثالهما و اضف الی ذلک لو کان غسل البواطن واجباً فی الغسل للزم بیان حدّها و مقدار غسلها (بالفتح) کما فی غسل ظاهر الجسد من قوله (ع) مَنْ تَرَکَ شَعْرَهً مِنَ الْجَنَابَهِ مُتَعَمِّداً فَهُوَ فِی النَّارِ . (۳)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۴۳۲، ابواب الوضوء، باب۲۹، ح۱۰ ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۴۳۲، ابواب الوضوء، باب۲۹، ح۷ ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۱۷۵، ابواب الجنابه، باب۱، ح۵، ط آل البیت.

و لیس فی الروایات ما یدل علی تعیین الحد کما لایجوز الاخذ بالقدر المتیقن لانه یجوز فی الدلیل اللبی دون اللفظی و الشارع الاقدس اذا تبین حکم الغسل و الوضوء للزم علیه بیان الشرائط و حدودها فمع عدم البیان یعلم عدم الوجوب لان عدم البیان دلیل علی عدم الاشتراط .

(کلام السید فی العروه) و لا یجب غسل الشعر مثل اللحیه بل یجب غسل ما تحته من البشره و لا یجزی غسله عن غسلها نعم یجب غسل الشعور الدقاق الصغار المحسوبه جزء من البدن. (۱)

اقول : و اما غسل الشعور الدقاق و الصغار المحسوبه جزء من البدن و البشره فمما لا خلاف فيه كما انه لايعقل ان يكون غسل احدهما منفكاً عن غسل الاخر فاذا غسل الشعور الدقاق فاللازم هو غسل ما تحتها من البشره الا ما اذا كان فی البين مانع خارجی تحتها فيكون مانعاً عن ايصال الماء الی نفس البشره و انما الكلام فی الشعور التی ليست كذلك كاللحيه او شعور النساء و شعور روؤس الرجال اذا كانت طويله و خارجه عن الحد المتعارف فلا يجب غسلها لانها لاتعد من البدن و اجزائه كما مرّ فی باب الوضوء ان مسترسل اللحيه لايجب غسل ما كان خارجاً عن المتعارف و لايعد من اجزاء البدن و الامر فی الغسل ايضاً كذلك .

و اما الكلام فی الشعور التی محيطه بالمحل و لم تكن خارجه عن الحد المتعارف

فاقول : انه قبل بيان الحكم فی المسئله لزم الخوض و النظر فی الروايات حتی يعلم ما هو المستفاد منها لان ذلك من مخترعات الشرع الاقدس فلزم الاقتصار عليه و الغسل و ان كان نفسه مأخوذاً من العرف و لكن فی حدوده و كيفيه تحققه و شرائطه للزم النظر الی بيان الشرع .

۱- العروه الوثقی، يزدی، سيد محمد كاظم بن عبد العظيم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۲، ط. جامعه المدرسين.

ففی المقام طوائف من الروایات :

الطائفه الاولی : ما دل علی ان الجنابه تتحقق من جمیع الجسد و خروج الماء من کل عرق و شعره فی جسده و لاجل ذلک اوجب الله تعالی الغسل علی غسل (بالفتح) جمیع البدن .

منها : ما عن مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنِ الرِّضَا –علیه الصلوه و السلام - أَنَّهُ کَتَبَ إِلَیْهِ فِی جَوَابِ مَسَائِلِهِ عِلَّهُ غُسْلِ الْجَنَابَهِ النَّظَافَهُ وَ لِتَطْهِیرِ الْإِنْسَانِ مِمَّا أَصَابَهُ مِنْ أَذَاهُ وَ تَطْهِیرِ سَائِرِ جَسَدِهِ لِأَنَّ الْجَنَابَهَ خَارِجَهٌ مِنْ کُلِّ جَسَدِهِ فَلِذَلِکَ وَجَبَ عَلَیْهِ تَطْهِیرُ جَسَدِهِ کُلِّهِ . (۱)

اذاه = بالفارسیه ، اذیت شدن ، آزرده شدن ، صدمه زدن

ومنها : باسناده (ای باسناد الروایه السابقه) قَالَ جَاءَ نَفَرٌ مِنَ الْیَهُودِ إِلَی رَسُولِ اللَّهِ – صلی الله علیه و آله – فَسَأَلَهُ أَعْلَمُهُمْ عَنْ مَسَائِلَ وَ کَانَ فِیمَا سَأَلَهُ أَنْ قَالَ لِأَیِّ شَیْ ءٍ أَمَرَ اللَّهُ تَعَالَی بِالِاغْتِسَالِ مِنَ الْجَنَابَهِ وَ لَمْ یَأْمُرْ بِالْغُسْلِ مِنَ الْغَائِطِ وَ الْبَوْلِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ – صلی الله علیه و آله – فَإِذَا جَامَعَ الرَّجُلُ أَهْلَهُ خَرَجَ الْمَاءُ مِنْ کُلِّ عِرْقٍ وَ شَعْرَهٍ فِی جَسَدِهِ فَأَوْجَبَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ عَلَی ذُرِّیَّتِهِ الِاغْتِسَالَ مِنَ الْجَنَابَهِ إِلَی یَوْمِ الْقِیَامَهِ وَ الْبَوْلُ یَخْرُجُ مِنْ فَضْلَهِ الشَّرَابِ الَّذِی یَشْرَبُهُ الْإِنْسَانُ وَ الْغَائِطُ یَخْرُجُ مِنْ فَضْلَهِ الطَّعَامِ الَّذِی یَأْکُلُهُ الْإِنْسَانُ فَعَلَیْهِ فِی ذَلِکَ الْوُضُوءُ . (۲)

و المستفاد من روایات هذه الطائفه لزوم ایصال الماء الی نفس البشره و عدم کفایه غسل الشعر عن غسل البشره فلو ورد روایه (کما سیاتی) من کفایه غسل الشعر المحیط بالمحل عن غسل البشره فی الوضوء فلا تجری ذلک فی مورد الغسل لان البول و الغائط لکانا من فضله الشراب و الطعام و لکن الجنابه لکانت من جمیع البدن و من کل عرق و شعره .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۱۷۸، ابواب الجنابه، باب۲، ح۱، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۱۷۹، ابواب الجنابه، باب۲، ح۲، ط آل البیت.

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۰/۲۹

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

الطائفه الثانیه : من الروایات ما ورد فی عدم لزوم تبطین الشعر و تخلیله لان یصل الماء الی البشره و اللازم من ذلک کفایه غسل الشعر (المحیط بالمحل) عن غسل البشره .

منها : ما عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا –علیه الصلوه و السلام – قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الرَّجُلِ یَتَوَضَّأُ أَ یُبَطِّنُ لِحْیَتَهُ قَالَ لَا . (۱)

و منها : عَنْ حَمَّادٍ عَنْ زُرَارَهَ قَالَ قُلْتُ لَهُ أَ رَأَیْتَ مَا کَانَ تَحْتَ الشَّعْرِ قَالَ کُلُّ مَا أَحَاطَ بِهِ الشَّعْرُ فَلَیْسَ لِلْعِبَادِ أَنْ یَغْسِلُوهُ وَ لَا یَبْحَثُوا عَنْهُ وَ لَکِنْ یُجْرَی عَلَیْهِ الْمَاء . (۲)

و الظاهر من الروایه ان قوله – ارایت – لیس اول الروایه و یحتمل قویاً ان هذا الکلام لکان مسبوقاً بسوال و یحتمل ان یکون السوال عن لزوم غسل نفس البشره بعد غسل الشعور المحیط بالمحل فاجاب الامام –علیه الصلوه و السلام – بما اجاب .

و منها : ما عن ٠زُرَارَهَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ قُلْتُ لَهُ أَ رَأَیْتَ مَا أَحَاطَ بِهِ الشَّعْرُ فَقَالَ کُلُّ مَا أَحَاطَ بِهِ مِنَ الشَّعْرِ فَلَیْسَ عَلَی الْعِبَادِ أَنْ یَطْلُبُوهُ وَ لَا یَبْحَثُوا عَنْهُ وَ لَکِنْ یُجْرَی عَلَیْهِ الْمَاءُ . (۳)

و لایخفی علیک ان الروایه الاولی لکانت المصرح فیها هو باب الوضوء و لکن الروایتین الاخیرتین و ان کانتا مطلقتان و لا تختصان بالوضوء فقط و لکن بقرینه الروایه فی الطائفه الاولی من تحقق الجنابه من کل عرق و شعره من الجسد یفهم ان الروایتین الاخیرتین ایضاً تختصان بالوضوء و لایکفی غسل الشعر المحیط بالمحل عن غسل البشره لان الوضوء لکان من البول و الغائط و کلاهما من فضله الشراب او الطعام و یخرجان عن محل خاص ولا یتحقق فیهما خساره و لا اذی و لا صدمه و لایخرجان من کل عرق او شعره من بدن الانسان فعلیه لایصح القول بجریان ما فی الوضوء الی ما فی الغسل .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۴۷۶، ابواب الوضوء، باب۴۶، ح۱ ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۴۷۶، ابواب الوضوء، باب۴۶، ح۲ ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۴۷۶، ابواب الوضوء، باب۴۶، ح۳ ط آل البیت.

الطائفه الثالثه : ما دل علی لزوم بلوغ الماء الی البشره و من البدیهی ان اللازم من الغسل (بالفتح) هو جریان الماء فی المحل فالمراد من البلوغ فی بعض الروایات او کفایه البلوغ علی وجه التدهین فی بعض اخر هو الکفایه علی حد یتحقق به مصداق الجریان لا نفس البلوغ علی وجه البلل لمنافاه ذلک مع عنوان الغسل .

فمنها : عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ الْحَائِضُ مَا بَلَغَ بَلَلُ الْمَاءِ مِنْ شَعْرِهَا أَجْزَأَهَا . (۱)

و المستفاد منها هو البلوغ مع عدم الفرق بین الجنابه و بین الحیض .

و لایخفی علیک انه فرق بین قوله ما بلغ بلل الماء الی شعرها و بین قوله ما بلغ بلل الماء من شعرها لان الظاهر من الاول هو بلوغ البلل و ان لم یکن فیه جریان الماء و اللازم من ذلک عدم لزوم الجریان فی الماء و ذلک مناف لعنوان الغسل و لکن الظاهر من الثانی و هو بلوغ بلل الماء من شعرها هو بلوغ الماء من شعرها الی محل اخر – و هو تحت الشعر – و اللازم من ذلک هو الجریان و ذلک هو عنوان الغسل لروایه محمد بن مسلم بل الجریان لکان منظوراً فیه بنفس هذه الروایه لا تستلزم کلمه –من – الی امر اخر الذی هو الغایه لکلمه – من –

و منها : ما عَنْ زُرَارَهَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ الْجُنُبُ مَا جَرَی عَلَیْهِ الْمَاءُ مِنْ جَسَدِهِ قَلِیلُهُ وَ کَثِیرُهُ فَقَدْ أَجْزَأَهُ . (۲)

۱– وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۱، ابواب الجنابه، باب۳۱، ح۴، ط آل البیت.

۲– وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۱، ابواب الجنابه، باب۳۱، ح۳، ط آل البیت.

و المستفاد منها بعد البلوغ هو لزوم جریان الماء لان عنوان الغسل یتحقق به .

و عَنْ زُرَارَهَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا جَعْفَرٍ –علیه الصلوه و السلام - عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ قَالَ أَفِضْ عَلَی رَأْسِکَ ثَلَاثَ أَکُفٍّ وَ عَنْ یَمِینِکَ وَ عَنْ یَسَارِکَ إِنَّمَا یَکْفِیکَ مِثْلُ الدَّهْنِ . (۱)

و المراد بقوله مثل الدهن هو کفایه نفس الجریان لا علی وجه البلل فقط فاللازم مما یستفاد من هذه الطائفه هو ان غسل الشعر و ان کان محیطاً بالمحل لایکفی من غسل نفس البشره و لو ورد فی بعض الروایات (کما سیاتی) من ان النساء تروّی راسها من الماء و تعصره حتی یروّی فاذا روّی فلا باس علیها فالمراد هو تروّی الشعور ببلوغ الماء الیها و مع العصر یصل الماء الی نفس البشره ففی العصر امران الاول بلوغ الماء الی جمیع الشعور و الثانی بلوغ الماء الی اصولها و هی نفس البشره لان الشعور لیست کالصوف الذی یجلب الماء بل یوجب العصر سریان الماء من محل الی محل اخر ای من نفس الشعور الی اصولها.

تروی بالفارسیه : آبیاری کردن روّی : سیراب کردن

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۰/۳۰

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و هذا یستفاد من ماده روّی و من البدیهی انه عند تحقق معنی – روّی – یبلغ الماء من الشعور الی اصولها.

الطائفه الرابعه : ما دّل علی عدم وجوب نقض المرأه شعرها فیرجع الامر الی عدم التبطین و عدم التخلیل (فی الشعور) و هذا یشمل الرجال فی لحیتهم لان الحکم فی النساء و الرجال علی وجه واحد .

ص: ۹۶

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۱، ابواب الجنابه، باب ۳۱، ح۶، ط آل البیت.

و قبل الخوض فی بیان هذه الطائفه لزم ذکر نکته مهمه و هی انها لیس المراد من عدم وجوب النقض کفایه غسل الشعور من غسل البشره کما مرّ من الادله علی وجوب بلوغ الماء الی نفس البشره بل محط النظر فی هذه الطائفه هو ان نقض الشعور فی نفسه واجب فی الغسل او ان ترویها یکفی اذا وصل الماء الی اصولها .

فعَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ –علیه الصلوه و السلام - قَالَ حَدَّثَتْنِی سَلْمَی خَادِمُ رَسُولِ اللَّهِ – صلی الله علیه و آله – قَالَتْ کَانَتْ أَشْعَارُ نِسَاءِ النَّبِیِّ – صلی الله علیه و آله – قُرُونُ رُءُوسِهِنَّ مُقَدَّمَ رُءُوسِهِنَّ فَکَانَ یَکْفِیهِنَّ مِنَ الْمَاءِ شَیْ ءٌ قَلِیلٌ فَأَمَّا النِّسَاءُ الْآنَ فَقَدْ یَنْبَغِی لَهُنَّ أَنْ یُبَالِغْنَ فِی الْمَاءِ . (۱)

قرون جمع قرن – منبت شعر

و المراد ان نساء النبی – صلی الله علیه و آله – کان شعورهن مقدم روؤسهن بمعنی ان شعورهن مجتمعه فی محل واحد فیکفی غسلها بمقدار قلیل من الماء و لکن فی بعض النساء لاجل عدم اجتماع شعورهن فی محل واحد لیحتاج غسلها الی ماء کثیر .

و عَنْ غِیَاثِ بْنِ إِبْرَاهِیمَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَلِیٍّ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ لَا تَنْقُضِ الْمَرْأَهُ شَعْرَهَا إِذَا اغْتَسَلَتْ مِنَ الْجَنَابَهِ . (۲)

و المستفاد المصرح فیها عدم وجوب نقض الشعور و من البدیهی ان النهی فی المقام لیس بالنهی المولوی یجب امتثال بل المراد هو عدم وجوب ذلک و انه یمکن تحصیل المقصود –و هو بلوغ الماء الی البشره –بوجه اخر من دون احتیاج الی نقض الشعر .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۵۵، ابواب الجنابه، باب۳۸، ح۱، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۵۵، ابواب الجنابه، باب۳۸، ح۳، ط آل البیت.

و اما النقض بالفارسیه – خراب کردن – ناقص کردن – بهم ریختن

و لکن لا تدل الروایه علی کفایه غسل الشعور عن غسل محلها بل محط النظر فیها هو عدم وجوب النقض فی نفسه لامکان ایصال الماء الی الشعور و الی اصولها من دون لزوم نقضها و لاجل ان الجنابه تتحقق من کل عرق و شعره من البدن حسب ما هو المصرح فی الروایات – للزم وصول الماء الی جمیع الجسد کما ذکرنا سابقاً فی حدیث عن ابی عبد الله –علیه الصلوه و السلام – من ترک شعره من الجنابه متعمداً فهو فی النار .

و منها : ما عن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ یَحْیَی الْکَاهِلِیِّ قَالَ قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام - إِنَّ النِّسَاءَ الْیَوْمَ أَحْدَثْنَ مَشْطاً تَعْمِدُ إِحْدَاهُنَّ إِلَی الْقَرَامِلِ مِنَ الصُّوفِ تَفْعَلُهُ الْمَاشِطَهُ تَصْنَعُهُ مَعَ الشَّعْرِ ثُمَّ تَحْشُوهُ بِالرَّیَاحِینِ ثُمَّ تَجْعَلُ عَلَیْهِ خِرْقَهً رَقِیقَهً ثُمَّ تَخِیطُهُ بِمِسَلَّهٍ ثُمَّ تَجْعَلُهُ فِی رَأْسِهَا ثُمَّ تُصِیبُهَا الْجَنَابَهُ فَقَالَ کَانَ النِّسَاءُ الْأُوَلُ إِنَّمَا یَتَمَشَّطْنَ الْمَقَادِیمَ فَإِذَا أَصَابَهُنَّ الْغُسْلُ تُغْدِرُ مُرْهَا أَنْ تُرْوِیَ رَأْسَهَا مِنَ الْمَاءِ وَ تَعْصِرَهُ حَتَّی یَرْوَی فَإِذَا رَوِیَ فَلَا بَأْسَ عَلَیْهَا . (۱)

المشط بفتح المیم بالفارسیه شانه کردن المشط بضم المیم بالفارسیه : شانه

الماشط بالفارسیه : آرایشگر الماشطه : بالفارسیه آرایشگر زن

قرمل : شجر ضعیف لا شیک فیه قرامل و قرامیل من الشعر و الصوف ما وصلت به المرأه شعرها عمد بالفارسیه : نگه داشتن تعمد بالفارسیه با قصد کاری را انجام دادن – امری را منظور داشتن

سلّ بالفارسیه : آرام بیرون کشیدن مثل بیرون کشیدن شمشیر از نیام به آرامی یا چوبی و یا میلی را از لابلای موها به آرامی خارج کردن سله : جوال دوزی کردن – بشکل ستون یا هرم در آوردن

ص: ۹۸

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۵۶، ابواب الجنابه، باب۳۸، ح۵، ط آل البیت.

تعذر : ترک الشعر علی حاله و لا تنقضه

و المستفاد من هذه الروایه ان نساء النبی – صلی الله علیه و آله – لاجل التزیین فی شعورهن یفعلن ما یناسب التزیین و عند تحقق الجنابه ثم ینقضن شعورهن بل ترکنها علی حالها و من البدیهی کما مرّ آنفاً مع التصریح به فی هذه الروایه ان تروی الشعور ثم عصرها یدل علی لزوم ایصال الماء الی البشره مع احتمال لزوم ایصال الماء الی جمیع الشعور ایضاً .

و عَنْ عَمَّارِ بْنِ مُوسَی السَّابَاطِیِّ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام- عَنِ الْمَرْأَهِ تَغْتَسِلُ وَ قَدِ امْتَشَطَتْ بِقَرَامِلَ وَ لَمْ تَنْقُضْ شَعْرَهَا کَمْ یُجْزِیهَا مِنَ الْمَاءِ قَالَ مِثْلُ الَّذِی یَشْرَبُ شَعْرُهَا وَ هُوَ ثَلَاثُ حَفَنَاتٍ عَلَی رَأْسِهَا وَ حَفْنَتَانِ عَلَی الْیَمِینِ وَ حَفْنَتَانِ عَلَی الْیَسَارِ ثُمَّ تُمِرُّ یَدَهَا عَلَی جَسَدِهَا کُلِّهِ . (۱)

حفن : بالفارسیه دو دست پر مقداری که در دو کف بهم چسبیده آب جمع میشود .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۱/۰۳

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و المستفاد منها عدم لزوم نقض الشعر بل اللازم هو استعمال الماء علی الحدّ الذی یشرب شعرها و هذا هو الذی عبّر عنه فی الروایه السابقه بالتروی و لذا ان هاتین الروایتین الاخیرتین کانتا علی مضمون واحد و هو لزوم تروّی الشعور و من البدیهی کما مرّ سابقاً ان الشعور لاجل عدم جذبها الماء یسری الماء منها الی اصولها و یصل الی البشره و ایضاً ان التعبیر بالحفنات علی الراس و الحفنات علی الیمین و الیسار لکان اشاره الی امر اخر و هو کفایه هذا المقدار من الماء علی تحقق المقصود .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۵۷، ابواب الجنابه، باب۳۸، ح۶، ط آل البیت.

و الحاصل من جمیع ما ذکرناه من هذه الطائفه امور :

الاول : ان الجنابه تتحقق من کل عرق و شعره من الجسد .

الثانی : ان عدم تبطین و تخلیل الشعور لکان فی باب الوضوء لا فی باب الغسل .

الثالث : لزوم ایصال الماء الی نفس البشره و جریانه فی المحل حتی یتحقق به عنوان الغسل .

الرابع : عدم وجوب نقض الشعور اذا کانت کثیره کما فی النساء او فی بعض الرجال فی لحیتهم .

الخامس : لزوم تروّی الشعور علی حدّ تشرب به .

و الحاصل من جميع ذلک لزوم غسل الشعور مع ایصال الماء الی نفس البشره و جریانه فی المحل فلو کان فی الشعور مانع عن ایصال الماء فاللازم هو رفعه الا فیما لایحسب من توابع البدن کما فی مسترسل اللحیه او فی بعض النساء اذا کانت شعورهن طویله خارجه عن حدّ المتعارف .

(کلام السید فی العروه) و الثقبه التی فی الاذن أو الأنف للحلقه إن کانت ضیقه لا یری باطنها لا یجب غسلها و إن کانت واسعه بحیث تعد من الظاهر وجب غسلها . (۱)

اقول : و لایخفی علیک ان الحکم یدور حول موضوع الظاهر او الباطن و الثقبه فی الاذن او الانف من المصادیق و الحکم فی الالحاق بایهما هو نظر العرف کما ان المضمضه و الاستنشاق لاجل کونهما من الجوف و الباطن لایجب غسلهما فعلیه ان العرف اذا حکموا بان هذه الثقبه من الباطن کما اذا کانت ضیقه فلا یری باطنها فلا یجب غسلها و ان حکموا بان هذه الثقبه فی مورد خاص من الظاهر کما اذا کانت واسعه لوجب غسلها .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۲، ط. جامعه المدرسین.

و بعباره اخری ان حکم الغسل امر اختراعی من الشارع الاقدس و الموضوع ماخوذ من العرف و لولا تاسیس من الشارع الاقدس فی الموضوع للزم النظر الی ما یفهمه العرف فاذا حکم العرف فی امر بانه من الظاهر او من الباطن للزم الاخذ به الا اذا صدر من الشارع الاقدس ردّع عنه و الامر واضح .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۱/۰۴

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) و له کیفیتان- الأولی الترتیب- و هو أن یغسل الرأس و الرقبه أولا ثمَّ الطرف . (۱)

فلزم البحث فی الجهتین :

الجهه الاولی : فی وجوب تقدیم غسل الراس علی غسل الایمن و الایسر .

و الجهه الثانیه : فی وجوب تقدیم غسل الایمن علی الایسر .

و اما الکلام فی الجهه الاولی فعلیه الشهره بل الاجماع علیه و لم یحک الخلاف الا عن ظاهر الصدوقین و ابن الجنید ، قبل نقل الروایه ان الاجماع لاجل کون المسئله ذات روایات لکان تاییداً فی المقام .

و من الروایات ما رواها مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا –علیه الصلوه و السلام- قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فَقَالَ تَبْدَأُ بِکَفَّیْکَ فَتَغْسِلُهُمَا ثُمَّ تَغْسِلُ فَرْجَکَ ثُمَّ تَصُبُّ عَلَى رَأْسِکَ ثَلَاثاً ثُمَّ تَصُبُّ عَلَى سَائِرِ جَسَدِکَ مَرَّتَیْنِ فَمَا جَرَى عَلَیْهِ الْمَاءُ فَقَدْ طَهُرَ . (۲)

و الظاهر من الروایه تقدم غسل الراس علی الجسد ای الجانبین لدلاله کلمه – ثم – الداله علی التراخی – فالامر معها واضح و لکن فی الروایه ایرادان تدلان علی الاستحباب فیوهم ذلک کون الترتیب فی الغسل ایضاً یکون مستحباً .

ص: ۱۰۱

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۲، ط. جامعه المدرسین.
۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۲۹، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۱، ط آل البیت.

الایراد الاول : ان غسل الکفین و الفرج مستحب بلا اشکال

و الثانی : ان غسل الراس بثلاث مرات و غسل الجسد مرتین غیر واجب قطعاً فلا وجوب للغسل بثلاث مرات او بمرتین و لکن یدفع هذا التوهم لوجوه :

الوجه الاول : ان غسل الکفین و الفرج لکان لاجل ابتلائهما بالنجاسه غالباً ففی الفرج علی الیقین و فی الکفین علی الغالب فلزم

تطهير ظاهر البدن مقدمه للغسل (بالضم) و لاجل ذلک ای لاجل عدم دخلهما فی حقیقه الغسل لم یکن فی بعض الروایات (الآتیه) اشاره الی غسلهما .

الوجه الثانی : ان الامر ظاهر فی الوجوب فلا استبعاد فی دلاله امر علی الوجوب بنفسه ثم حمله علی الاستحباب بقرینه خارجیه بان الامر بغسل الکفین و الفرج یدل علی الوجوب (فی نفسه) و لکن بقرینه کون غسلهما لاجل تطهیر البدن و ان اللازم من ذلک عدم وجوب التطهیر اذا لم یکونا حتی فی الفرج بعد الدخول – اذا لم یکن بالانزال – یعلم ان ذلک امر استحبابی لاجل عدم دخولهما فی حقیقه الغسل کما مرّ آنفاً .

مضافاً الی ان الامر فی الموارد المذکوره فی الروایه متعدد فلا مانع من دلاله بعضها علی الوجوب و بعضها الاخر علی الاستحباب بالقرینه .

الوجه الثالث : ان الامر بثلاث مرات فی غسل الراس لکان الظاهر منه هو وصول الماء الی تحت الشعور و نفس البشره فی الرأس للرجال و النساء و فی الوجه للرجال فقط و لذا لاجل عدم المانع فی الجسد یکفی وصول الماء الی جمیع الجسد بالمرتین مضافاً الی ان الثلاث او المرتین لا خصوصیه فیهما لعدم الوجوب فی تعیین هذین العددین و لاجل وضوح الامر لم یذهب عالم الی وجوب تعیینهما و ان الملاک هو وصول الماء الی نفس البشره و بعد حصول المطلوب ان ما زاد عنه غیر لازم و اذا لم یحصل للزم تکرار الغسل حتی یحصل و ان زاد علی الثلاث فی الراس او الاثنین فی البدن .

ص: ۱۰۲

و منها : (الثانيه) ای من الروایات التی تدل علی لزوم تقدیم الراس علی البدن – ما رواها زراره قَالَ قُلْتُ كَيْفَ يَغْتَسِلُ الْجُنُبُ فَقَالَ إِنْ لَمْ يَكُنْ أَصَابَ كَفَّهُ شَيْ ءٌ غَمَسَهَا فِي الْمَاءِ ثُمَّ بَدَأَ بِفَرْجِهِ فَأَنْقَاهُ بِثَلَاثِ غُرَفٍ ثُمَّ صَبَّ عَلَى رَأْسِهِ ثَلَاثَ أَكُفٍّ ثُمَّ صَبَّ عَلَى مَنْكِبِهِ الْأَيْمَنِ مَرَّتَيْنِ وَ عَلَى مَنْكِبِهِ الْأَيْسَرِ مَرَّتَيْنِ فَمَا جَرَى عَلَيْهِ الْمَاءُ فَقَدْ أَجْزَأَهُ . (۱)

فما ذکرناه فی الروایه السابقه من ان لزوم تطهیر البدن قبل الغسل لکان لاجل التطهیر و مع عدم النجاسه لایلزم کان مصرحاً فی هذه الروایه فالیدان لاجل عدم ابتلائهما بالنجاسه لایجب غسلهما و اما الفرج فلاجل ابتلائه بالنجاسه قطعاً لزم غسله (الا فی صوره الدخول بلا انزال) ثم ان الترتیب بین الاعضاء مصرح فیها کما ان مفاد الغسل (بالفتح) یتحقق بجریان الماء علی المحل مصرح فیها ایضاً .

و منها – الثالثه – عَنْ حَرِيزٍ عَنْ زُرَارَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام- قَالَ مَنِ اغْتَسَلَ مِنْ جَنَابَةٍ فَلَمْ يَغْسِلْ رَأْسَهُ ثُمَّ بَدَا لَهُ أَنْ يَغْسِلَ رَأْسَهُ لَمْ يَجِدْ بُدّاً مِنْ إِعَادَةِ الْغُسْلِ . (۲)

و بهذا المضمون روایه اخری من حَرِيزٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام- قَالَ مَنِ اغْتَسَلَ مِنْ جَنَابَةٍ وَ لَمْ يَغْسِلْ رَأْسَهُ ثُمَّ بَدَا لَهُ أَنْ يَغْسِلَ رَأْسَهُ لَمْ يَجِدْ بُدّاً مِنْ إِعَادَةِ الْغُسْلِ . (۳)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۲۹، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۲، ط آل البیت.
۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۵، ابواب الجنابه، باب۲۸، ح۱، ط آل البیت.
۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۵، ابواب الجنابه، باب۲۸، ح۳، ط آل البیت.

فهاتان الروایتان تـدلان علی وجوب اعاده الغسل لو لم یغسل الراس و لکن یمکن ان یقال ان مفاد الروایه فی بطلان الغسل لکان لاجل عـدم الاتیـان بغسل الراس – فالغسل ناقص غیر تام و لـذا لزم اعادته و لا دلاله فیها علی لزوم تقـدیم الراس علی الجانبین لامکان ان یکون غسل الراس مقارناً لغسل الجانبین فلا یجب تقدیم الراس علیهما .

و لکن یمکن ان یجـاب عنه بـان فی المقام ذهب بعض الی وجوب تقـدیم غسل الراس علی الیمین و الیمین علی الیسار کما هو المشـهور و قال بعض بوجوب تقـدیم غسل الراس علی الجانبین من دون تقـدیم احـد الجانبین علی الاخر و لیس فی المقام قول بتقـدیم الجـانبین علی الراس کمـا لم یکن قول بجواز تـاخیر غسـل الراس علی الجانبین و اما القول بصـحه المقارنه بین الراس و الجانبین فهو قول بلا قائل بین الاقوال مضافاً الی ان الروایات یفسر بعضها بعضاً .

فما ذکرناه من الروایات الظاهر منها لزوم تقدیم غسل الراس علی البدن یفسر هذه الروایه و بیّنها .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۱/۰۵

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و منها : الرابعه – ما رواها حریز – مقطوعه - فِی الْوُضُوءِ یَجِفُّ قَالَ قُلْتُ فَإِنْ جَفَّ الْأَوَّلُ قَبْلَ أَنْ أَغْسِلَ الَّذِی یَلِیهِ قَالَ جَفَّ أَوْ لَمْ یَجِفَّ اغْسِلْ مَا بَقِیَ قُلْتُ وَ کَذَلِکَ غُسْلُ الْجَنَابَهِ قَالَ هُوَ بِتِلْکَ الْمَنْزِلَهِ وَ ابْدَأْ بِالرَّأْسِ ثُمَّ أَفِضْ عَلَی سَائِرِ جَسَدِکَ قُلْتُ وَ إِنْ کَانَ بَعْضَ یَوْمٍ قَالَ نَعَمْ . (۱)

و دلاله الروایه فی تقدیم غسل الراس علی الجسد ظاهره و لکن الاشکال فی الاضمار و التقطیع لانه لایعلم من هو المسئوول عنه بانه امام او غیره و لکن یدفع الاشـکال بان حریز من اجلاء اصـحاب مولانا الصادق –علیه الصلوه و السلام- کزراره و محمد بن مسلم و لیس من شأنه ان یسئل عن غیر الامام –علیه الصلوه و السلام-

---

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۷، ابواب الجنابه، باب۲۹، ح۲، ط آل البیت.

مضافـاً الی مـا قـال به المحقق الخویی : بـان الصـدوق رواهـا فی مـدینه العلم عن حریز مسـنداً الی ابی عبـد الله –علیه الصـلوه و السلام- و الراوی عن الصدوق هو الشهید فی الذکری علی ما فی الوسائل و الشهید ثقه عدل یتبع روایته عن کتاب مدینه العلم و ان کان هذا الکتاب غیر موجود فی عصرنا لانه مسروق و لکن الشهید – حسب روایته – ینقل عن نفس الکتاب . (۱)

فعلی هذا دلاله الروایه مع صحه السند قابله للاخذ کما انها تدل علی ما ذهب الیه المشهور من لزوم الترتیب.

و لکن لایخفی علیک ان فی المقام روایات تدل علی عدم لزوم الترتیب .

منها الاولی : ما رواها أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ يَعْنِی ابْنَ أَبِی نَصْرٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَا –علیه الصلوه و السلام- عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فَقَالَ تَغْسِلُ يَدَکَ الْيُمْنَی مِنَ الْمِرْفَقَيْنِ إِلَی أَصَابِعِکَ وَ تَبُولُ إِنْ قَدَرْتَ عَلَی الْبَوْلِ ثُمَّ تُدْخِلُ يَدَکَ فِی الْإِنَاءِ ثُمَّ اغْسِلْ مَا أَصَابَکَ مِنْهُ ثُمَّ أَفِضْ عَلَی رَأْسِکَ وَ جَسَدِکَ وَ لَا وُضُوءَ فِيهِ . (۲)

تقریب الاستدلال ان قوله (ع) ثم افض علی راسک و جسدک یدّل علی عدم وجوب مراعاه الترتیب للجمع بین الراس و الجسد بامر واحد لان کلمه – واو – تدل علی الجمع و کذا عدم لزوم الترتیب بین الجانبین.

و منها – الثانیه - عَن يَعْقُوبَ بْنِ يَقْطِينٍ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ –علیه الصلوه و السلام- قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فِيهِ وُضُوءٌ أَمْ لَا فِيمَا نَزَلَ بِهِ جَبْرَئِيلُ –علیه الصلوه و السلام- قَالَ الْجُنُبُ يَغْتَسِلُ يَبْدَأُ فَيَغْسِلُ يَدَيْهِ إِلَی الْمِرْفَقَيْنِ قَبْلَ أَنْ يَغْمِسَهُمَا فِی الْمَاءِ ثُمَّ يَغْسِلُ مَا أَصَابَهُ مِنْ أَذًی ثُمَّ يَصُبُّ عَلَی رَأْسِهِ وَ عَلَی وَجْهِهِ وَ عَلَی جَسَدِهِ كُلِّهِ ثُمَّ قَدْ قَضَی الْغُسْلَ وَ لَا وُضُوءَ عَلَيْهِ . (۳)

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۶۹.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۰، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۶، ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۶، ابواب الجنابه، باب۳۴، ح۱، ط آل البیت.

و الظاهر منها انها کالروایه السابقه حکم بالتقارن بین الراس و الجسد بدلاله کلمه – واو بین الراس و الجسد .

و منها : –الثالثه – مرسله ٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِی حَمْزَهَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام– فِی رَجُلٍ أَصَابَتْهُ جَنَابَهٌ فَقَامَ فِی الْمَطَرِ حَتَّی سَالَ عَلَی جَسَدِهِ أَ یُجْزِیهِ ذَلِکَ مِنَ الْغُسْلِ قَالَ نَعَمْ . (۱)

و اما الجواب عن هذه المدعی بهذه الروایات

فنقول : و اما الروایه الاخیره فهی مضمره و السند ضعیف فلا اعتبار بها مضافاً الی عدم انجبار السند بعمل الاصحاب لان القول بالمقاربه غیر موجود بین الاصحاب .

و اما الروایه الثانیه و کذا قبلها لکانت فی مقام بیان لزوم جریان الماء فی تحقق الغسل علی البدن بتمامه و لیس فی المقام بیان کیفیه الغسل من لزوم الترتیب بین الراس و الجانبین و عدمه فعلیه لکانت الروایه علی وجه المطلقات او بیان اصل الغسل و ما دلّ علی لزوم الترتیب یکون علی وجه المقیدات او علی وجه التفسیر و التبیین فلزم اخذ الروایه علی التقیید او التبیین).

ان قلت : ان سوال السائل فی روایه المطر (مع قطع النظر عن الضعف فی سند الروایه) لکان فی مقام بیان تحقق الغسل و کیفیته و ترک الاستفصال یحکم بصحه الغسل مع عدم لزوم الترتیب .

قلت : ان الظاهر من السوال ان السائل سئل عن امکان صحه الغسل بالقیام فی المطر و عدمها و الامام –علیه الصلوه و السلام– اتی بالجواب بان الملاک هو اجراء الماء علی البدن سواء کان بالمطر او بامر اخر و لیس السوال عن کیفیه الغسل من لزوم الترتیب بین الاعضاء و عدمه بل السوال لکان عن کفایه تحقق الغسل بالمطر و عدمها مضافاً الی العنایه بالتعبیر فی کلام السائل بقوله – ایجزیه ذلک من الغسل – فالمراد هو اجزاء جریان الماء علی البدن بواسطه المطر و عدمه مضافاً الی ان الروایه لها احتمالان : الاول : فی بیان کفایه الغسل تحت المطر و عدمها . و الثانی : فی عدم لزوم الترتیب – کما توهم – فالروایه ذات احتمالین و لایصح التمسک بها علی المدعی.

ص: ۱۰۶

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۳، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۱۴، ط آل البیت . .

كما ان الروايه الثانيه سئل السائل عن الوضوء فی غسل الجنابه بانه هل یجب علی الرجل الوضوء بعد غسل الجنابه – او قبله – و الامام –علیه الصلوه و السلام- حکم بعدم وجود الوضوء مع غسل الجنابه و لذا بعد بیان کیفیه الغسل علی وجه الاجمال حکم بانه لا وضوء مع غسل الجنابه .

و الامر کذلک فی الروایه الاولی بعد سوال السائل عن غسل الجنابه ان الامام –علیه الصلوه و السلام- اتی ببیان اجمالی فی کیفیه الاتیان بالغسل بان اللازم فی الغسل هو غسل تمام البدن و لیس الامر فیه کالامر فی الوضوء من وجوب الغسلات و المسحات فی مواضع معینه دون غیرها .

و اضف الی ذلک ان امثال هذه الروایات لکانت فی مقام بیان آداب الغسل و ما یکون فیه و لذا ذکر فیها بعض المستحبات من غسل الیدین و بعض الملزومات قبل تحقق الغسل کغسل الفرج و نکات اخر کتعدد صب الماء من الثلاث او المرتین و کیفیه الاتیان بالغسل من غسل الراس و الجانبین و لیست فی مقام بیان کیفیه الغسل علی وجه التفصیل من لزوم الترتیب بین الاعضاء و عدمه و لذا ما دل من الروایات علی لزوم الترتیب هو الحاکم فی المقام .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۱/۰۶

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

هل الرقبه داخله فی غسل الراس ام لا ؟

قال صاحب الحدائق فی بیان کیفیه الغسل : انه علی وجهین احدهما الترتیب و هو غسل الراس اولاً و منه الرقبه من غیر خلاف یعرف بین الاصحاب . . . الی ان انتهت النوبه الی جمله من متاخر المتاخرین منهم الفاضل الخراسانی فی الذخیره و شیخنا المحقق صاحب ریاض المسائل فی الکتاب المذکور ، فاستشکلوا فی الحکم لفقد النص فی الدخول و عدمه . . . و وقع مثل ذلک لشیخنا المعاصر الشیخ عبد الله بن صالح البحرانی فاستشکل فی المسئله و جعلها من المتشابهات و قال ان المعروف من کتب اللغه و الشرع ان الرقبه لیست من الراس و انه لم یعرف فی کلام اهل العصمه سلام الله علیهم نص یتضمن دخول الرقبه فی الراس و ان هذه المسئله من المسائل الاجتهادیه التی افتی بها المجتهدون من غیر دلیل و عین فیها الاحتیاط بالجمع بین غسلها مع الراس حینئذ کما قاله الاصحاب و غسلها مع البدن کما استظهره . (۱)

ص: ۱۰۷

۱- الحدائق الناضره فی أحکام العتره الطاهره، الشیخ البحرانی، یوسف (صاحب الحدائق(، ج۳، ص۶۵، ناشر: موسسه النشر الاسلامی .

و قال والد صاحب الحدائق : المفهوم من کلام علمائنا تصریحاً فی مواضع و تلویحاً بحیث لم یعلم خلاف منهم بل هو کالاجماع فیما بینهم ان الواجب هو غسل الرقبه مع الراس من غیر فرق بین کون الرقبه جزء من الراس او خارجه و کون اطلاق

الراس علی ما یشمل الرقبه حقیقه علی سبیل الاشتراک اللفظی او مجازاً علی سبیل التبع . (۱)

اقول : اولاً : انه لو کان فی المسئله دلیل من الروایات و لو بالاحتمال فالاجماع مدرکی فلا یکون دلیلاً فی المقام .

و ثانیاً : انه لو کان الاجماع دلیلاً لکان اختلاف متاخری المتاخرین خرقاً للاجماع کما فی مسئله انفعال ماء البئر فلا یکون الاجماع الواقع فی زمان ان یکون حجه فی طول الاعصار مع وجود الاختلاف بعد تحقق الاجماع فی عصر .

و ثالثاً : القول بان المعروف بین کتب اللغه و الشرع ان الرقبه لیست من الراس ففیه ان البحث من حیث اللغه صحیح لان الراس لغه اسم لمنبت الشعر من فوق الاذنین و من البدیهی ان هذا المعنی لایجری فی المقام لان اللازم من ذلک عدم لزوم غسل الاذنین – لعدم صدق الراس علیهما – فضلاً عن الوجه و فضلاً عن الرقبه .

و القول بخروج الاذنین و الوجه عن غسل الراس کما تری و اما القول بان الرقبه لیست من الراس فی کتب اهل الشرع ای کتب الاعلام فهو ایضاً محل منع لانه مع قطع النظر عن دلاله الروایات ان کلام الاعلام لو لا تحقق الاجماع المسلم لایکون دلیلاً لمجتهد اخر .

۱- الحدائق الناضره فی أحکام العتره الطاهره، الشیخ البحرانی، یوسف (صاحب الحدائق(، ج۳، ص۶۶، ناشر: موسسه النشر الاسلامی .

و اما الکلام فی الاحتیاط فهو حسن فی کل حال و لکن الـذهاب الیه لکان اتمام عـدم دلاله الروایات علی التعیین و لو فرض ان الروایات تدل علی التعیین بان الرقبه من الراس او من البدن فلا مجال للاحتیاط الا من باب انه حسن علی کل حال .

و اما قول والد صاحب الحدائق بان الواجب هو غسل الرقبه مع الراس من غیر فرق بین کون الرقبه جزء من الراس او خارجه .

فنقول : انه لو کـان المراد من هـذا الکلام هو معنـاه اللغوی فقـد مرّ الکلام فیه آنفاً و لو کان المراد هو حکم العرف ففیه انه لو کانت الرقبه خارجه عن الراس للزم دخولها فی البدن و عدم لزوم غسـلها مع الراس لعدم امکان الرقبه ان لا تکون من الراس و لا تکون من البدن فاذا انتفی کونها من الراس للزم کونها من البدن و ذلک خلاف ما ذکره .

و قال بعض المحققین من علماء متاخر المتاخرین (علی ما ذکره صاحب الحدائق) ان الراس عند الفقهاء یقال علی معان :

الاول : کره الراس التی هو منبت الشعر و هو راس الحرم

الثانی : انه عباره عن ذلک مع الاذنین و هو راس الصائم

الثالث : انه مع ذلک مع الوجه و هو راس الجنایه فی الشجاج

الرابع : انه ذلک کله مع الرقبه و هو راس المغتسل (۱) , انتهی کلامه .

الشجاج بالفارسیه شکستن – شکافتن خصوصاً در ناحیه جمجمه

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۱/۰۷

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

ص: ۱۰۹

۱- الحدائق الناضره فی أحکام العتره الطاهره، الشیخ البحرانی، یوسف (صاحب الحدائق(، ج۳، ص۶۶، ناشر: موسسه النشر الاسلامی.

اقول : و فیه ان التلازم من هـذا القول ان الراس اسم مشترک بـاشتراک لفظی علی معـان مختلفه فلزم تعیین المراد من بین تلک المعـانی علی وجود قرینه معینه کالیـد التی تطلق علی الاصابع و علی الزنـد و علی الصاعـد و علی ما بلغ الی المنکبین و بـذلک یظهر ایضاً ان ذلک یوجب حلّ الاشکال بل یزید فیه کما لایخفی .

و ثانیاً : ان هـذا الکلام الذی افتی به هذا العالم او افتی به بعض الاعلام لایکون دلیلاً لسائر الاعلام لانهم کانوا تسـلیماً فی مقابل النص و الروایه و اما فی غیرها فاللازم علی العالم المجتهد ان ینظر الی اجتهاده و استنباطه و ما وصل الیه ظنه و لذا صرف کلام

صدر عن عالم لایکون حجه لغیره .

ثالثاً : ان هذا التحقیق من ذلک المحقق الشریف لایکون اشد اهمیه من الاجماع الذی ادعاه صاحب الحدائق فی اول کلامه فقد اوردناه الاشکال علی الاجماع – کما مرّ آنفاً – فاذا لا اشکال فی عدم الاعتبار بما کان دونه اهمیه فعلیه اذا کان اقوال الاعلام مما لایغنی من الجوع و لا یسمن لعدم الاتفاق بینهم ای بین القدماء و بین متاخر المتاخرین و عدم دلاله اللغه علی تعیین المراد حتی یکون هو المرجع عند الشک فی المصداق الخارجی للزم النظر الی مفاد الروایات فان دلت علی معنی بحیث لایکون فیه شک و لا ـ شبهه و لا ـ خلجان فی النفس فلا اشکال فی لزوم الاخذ به و الا لزم الاحتیاط من غسلها تاره مع الراس واخری مع البدن ای نصفها مع الطرف الایمن و نصفها الاخر مع الطرف الایسر .

لفارسیه شکستن – شکافتن خصوصاً در ناحیه جمجمه

ص: ۱۱۰

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۲/۱۱

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و قال المحقق الخویی : ما هذا لفظه : المعروف بینهم انها داخله فی الراس و هذا هو الصحیح لا لدعوی ان الراس یطلق علی الرقبه و ما فوقها لیقال انها غیر ثابته و ان الراس اسم لما نبت علیه الشعر فوق الاذنین مع ان اطلاقه و اراده الرقبه و ما فوقها لیس اطلاقاً غریباً بل قد یستعمل کذلک فیقال قطع رأسه او ذبح و لایراد بذلک انه قطع عما فوق الاذنین ؛ نعم لیس اطلاقاً متعارفاً کثیراً بل من جهه ان حکم الرقبه حکم الراس فیجب غسلها مقدماً علی غسل البدن لقیام القرینه علی ذلک (۱) ؛ انتهی کلامه.

اقول : و فیه ایضاً ما لایخفی لانه:

اولاً : ان ذلک لکان من باب الاستعمال الخارجی و ما هو المتعارف بین الناس فی مسئله الذبح لان الذبح لکان فی الرقبه لا فی ما فوق الاذنین او تحتهما او فی الفم و الامر الذی یکون متعارفاً شایعاً مرسوماً فی امر خاص کالذبح لایسری فی العبارات الشرعیه التی توجب الزامات علی المکلفین .

و ثانیاً : ان قوله حکم الرقبه حکم الراس فیجب غسلها مقدماً علی غسل البدن لقیام القرینه فنقول ان ذلک تصریح علی ان حکم الرقبه یکون داخلاً فی حکم الراس ببرکه قیام القرینه لا بدلاله اللفظ فیرجع الامر الی ان الراس لایدل علی الرقبه الا ان یکون فی مقام خاص وجود قرینه علی ذلک .

و ثالثاً : انه لو قیل ذبح فلان فالامر فیه علی ثلاثه انحاء :

ص: ۱۱۱

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۷۲.

الاول : انه ذبح تحت الذقن بلا فصل . الثانی انه ذبح فوق المنکبین بلا فصل . الثالث انه ذبح علی وسط الرقبه فعلی الاول ان الرقبه لاتدخل فی عنوان الراس و علی الثانی انها لاتدخل فی عنوان البدن و علی الثالث ان الرقبه

مشترکه بعضها داخل فی الراس و بعضها داخل فی البدن فیرجع الامر الی ان الرقبه کالید اسم مشترک صادق علی اجزاء مختلفه کالید التی تطلق علی الاصابع کما فی باب السرقه و علی الصاعد کما فی باب الوضوء و کما تطلق علی الزند و کذا تطلق علی ما وصل الی المنکب فالموارد مختلفه و هذا یوجب عدم الدلاله علی ان الرقبه تکون داخله فی عنوان الراس و لذا لو ذبح علی تحت الذقن بلا فصل فالعرف یحکم علی صدق الذبح مع ان الرقبه فی هذه الصوره بتمامها خارجه عن محل الذبح فاللازم هو النظر فی الروایات للاختلاف فی صدق العرفی.

منها : الروایه الاولی صحیحه زراره -قَالَ قُلْتُ کَیْفَ یَغْتَسِلُ الْجُنُبُ فَقَالَ إِنْ لَمْ یَکُنْ أَصَابَ کَفَّهُ شَیْ ءٌ غَمَسَهَا فِی الْمَاءِ ثُمَّ بَدَأَ بِفَرْجِهِ فَأَنْقَاهُ بِثَلَاثِ غُرَفٍ ثُمَّ صَبَّ عَلَی رَأْسِهِ ثَلَاثَ أَکُفٍّ ثُمَّ صَبَّ عَلَی مَنْکِبِهِ الْأَیْمَنِ مَرَّتَیْنِ وَ عَلَی مَنْکِبِهِ الْأَیْسَرِ مَرَّتَیْنِ فَمَا جَرَی عَلَیْهِ الْمَاءُ فَقَدْ أَجْزَأَهُ . (۱)

و ما یستفاد منها

اولاً- : لزوم تطهیر البدن قبل الشروع فی الغسل و اذا لم یکن الکف نجساً و ما اصابه شئ فلا یجب غسله قبل الاغتسال و اما الفرج فالظاهر الغالب هو نجاسته الا فی موارد خاصه – کالجماع بلا انزال – و لاجل ذلک امر الامام – علیه الصلوه و السلام - بغسله قبل الشروع فی الاغتسال .

ص: ۱۱۲

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۲۹، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۲، ط آل البیت.

و ثانیاً : التعبیر بثلاث غرفاً لانقاء الفرج لکان الظاهر منه ان نقاء المحل یتحقق بهذا المقدار من الماء و هذا هو القدر المتعارف لتطهیر المحل فلا موضوعیه فی تعیین هذا المقدار فیمکن التطهیر باقل من ذلک کما یمکن التطهیر فی بعض الموارد بالاکثر .

و ثالثاً : الصب علی الراس بثلاث مرات ثم الصب علی کل واحد من المنکبین بمرتین لایدل علی الوجوب من لزوم الاغتسال علی هذا العدد بل یدل علی امکان تحقق الغسل و کفایته بهذا المقدار و الزیاده بمره واحده فی الراس لکان لاجل وجود الشعر فی الراس او المحاسن فی الوجه الموجب لاستفاده الماء باکثر من الماء اللازم فی غسل کل من الطرفین و لکن المناط – کما مرّ – هو لزوم ایصال الماء الی البدن کما هو المصرح فی ذیل الروایه بقوله فما جری علیه الماء فقد اجزأ ایضاً هذا الملاک فی تحقق الاغتسال الصحیح من جریان الماء فی المحل .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۲/۱۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و رابعاً : ان الرقبه لو لم تکن داخله فی الراس مع عدم دخولها فی البدن لان المنکب یصدق علی ما بعد الرقبه فاللازم هو عدم لزوم غسلها لا حین غسل الراس لان المفروض عدم کونها من الراس و لا حین غسل المنکب لان المنکب کما مرّ یصدق علی ما بعد الرقبه و هو کما تری فبذلک یفهم ان الرقبه داخله فی ناحیه الراس و الراس و ان کان فی اللغه یطلق علی ما نبت علیه الشعر و لکن فی اصطلاح الشرع الاقدس – فی المقام – یطلق علی ما نبت علیه الشعر و الاذنین و الوجه و الرقبه و هذا هو المطلوب .

ص: ۱۱۳

و الروایه الثانیه : موثقه سَمَاعَةَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ إِذَا أَصَابَ الرَّجُلَ جَنَابَةٌ فَأَرَادَ الْغُسْلَ فَلْیُفْرِغْ عَلَی کَفَّیْهِ وَ لْیَغْسِلْهُمَا دُونَ الْمِرْفَقِ ثُمَّ یُدْخِلُ یَدَهُ فِی إِنَائِهِ ثُمَّ یَغْسِلُ فَرْجَهُ ثُمَّ لْیَصُبَّ عَلَی رَأْسِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِلْ ءَ کَفَّیْهِ ثُمَّ یَضْرِبُ بِکَفٍّ مِنْ مَاءٍ عَلَی صَدْرِهِ وَ کَفٍّ بَیْنَ کَتِفَیْهِ ثُمَّ یُفِیضُ الْمَاءَ عَلَی جَسَدِهِ کُلِّهِ فَمَا انْتَضَحَ مِنْ مَائِهِ فِی إِنَائِهِ بَعْدَ مَا صَنَعَ مَا وَصَفْتُ فَلَا بَأْسَ . (۱)

و ما یستفاد منها اولاً : ان غسل الکفین دون المرفقین لکان لاجل النظافه لو کانا غیر نجسین او لاجل التطهیر لو کانا نجسین و الامر واضح .

و ثانیاً : ان غسل الفرج لکان لاجل التطهیر غالباً لنجاسه المحل بالجماع .

و ثالثاً : ان التقیید بالثلاث لیس بتقیید شرعاً – کما مرّ – بل المراد ان غسل الراس یمکن ان یتحقق بثلاث الاکف من الماء اذا ملأ کفیه منه و لا باس بالزیاده عنها او النقصان عنه .

و رابعاً : ان صبّ الماء علی صدره او علی الکتف فالظاهر منه لکان لاجل وصول الماء الی تمام الجسد بسرعه و التسریع فی جریان الماء و لذلک قال (ع) ثم یفیض الماء علی جسده و اراده الغسل بعد ان یفیض الماء .

و خامساً : لو لم تکن الرقبه من الراس فلیس لها ذکر فی الاغتسال لان صب الماء علی الصدر او علی المنکب – و هما من البدن کانا تحت الرقبه – قرینه علی ان یکون المراد من الجسد هو الصدر و المنکب و ما تحتها فلا یخطر ببال احد ان الرقبه داخله فی البدن فاللازم هو کونها من الراس فیجب غسلها مع غسل الراس .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۱، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۸، ط آل البیت . .

و قال بعض ان الرقبه داخله فی الجسد فیجب غسلها عند غسل البدن و استدلوا بصحیحه أَبِی بَصِیرٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فَقَالَ تَصُبُّ عَلَی یَدَیْکَ الْمَاءَ فَتَغْسِلُ کَفَّیْکَ ثُمَّ تُدْخِلُ یَدَکَ فَتَغْسِلُ فَرْجَکَ ثُمَّ تَتَمَضْمَضُ وَ تَسْتَنْشِقُ وَ تَصُبُّ الْمَاءَ عَلَی رَأْسِکَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ وَ تَغْسِلُ وَجْهَکَ وَ تُفِیضُ عَلَی جَسَدِکَ الْمَاءَ . (۱)

و بمضمون هذه الروایه مع عن علی بن یَقْطِینٍ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فِیهِ وُضُوءٌ أَمْ لَا فِیمَا نَزَلَ بِهِ جَبْرَئِیلُ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ الْجُنُبُ یَغْتَسِلُ یَبْدَأُ فَیَغْسِلُ یَدَیْهِ إِلَی الْمِرْفَقَیْنِ قَبْلَ أَنْ یَغْمِسَهُمَا فِی الْمَاءِ ثُمَّ یَغْسِلُ مَا أَصَابَهُ مِنْ أَذًی ثُمَّ یَصُبُّ عَلَی رَأْسِهِ وَ عَلَی وَجْهِهِ وَ عَلَی جَسَدِهِ کُلِّهِ ثُمَّ قَدْ قَضَی الْغُسْلَ وَ لَا وُضُوءَ عَلَیْهِ . (۲)

و الاستشهاد بهاتین الروایتین بعد بیان عله غسل الیدین و الفرج – کما مرّ سابقاً – ان غسل الراس اذا لم یشمل الوجه لاجل ذکر الوجه بعد الحکم بصّب الماء علی الراس فلا یشمل الرقبه قطعاً فلا تدخل الرقبه فی غسل الراس و قد ذهب الی ذلک الشیخ عبد الله بن صالح البحرانی و قد ذکرنا کلامه فی اول البحث بان الرقبه فی نظره من المتشابهات لعدم نص منها فی الروایات .

و قال المحقق الخویی ما هذا لفظه : ان اراد ان الرقبه و الوجه لایغسلان مع غسل الراس مقدماً علی غسل البدن فلا دلاله علیه فی شی من الروایتین بل هما یغسلان بغسله و انما امره بغسل الوجه اما لاستحبابه فی نفسه و لو مع غسله بغسل الراس و اما لاجل الاهتمام به . (۳) انتهی کلامه .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۱، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۹، ط آل البیت ..

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۶، ابواب الجنابه، باب۳۴، ح۱، ط آل البیت . .

۳- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۷۳.

اقول : اولاً ـ : فی کلام المحقق الخویی تامل فی قوله انما امره بغسل الوجه اما لاستحبابه و فیه انه لا دلیل علی استحباب غسل نفس الوجه فی جنب وجوب غسل الراس فی تحقق الاغتسال .

و اما قوله : لاجل الاهتمام به – ایضاً – نظر فلو کان نظره الشریف ان الشعر الموجود فی الوجه یوجب الدقه حین الاغتسال من وصول الماء الی نفس البشره سیما اذا کان الشعر محیطاً بالوجه و لاجل ذلک یقتضی کثره الاهتمام و الدقه فهو امر صحیح و ان کان مراده الشریف غیر ذلک فهو ایضاً محل تأمل .

و ثانیاً : ان ما استدل به بعض بالروایتین ففیه ما لایخفی لان المسلم ان الوجه داخل فی الراس بالاتفاق حتی علی قول من ذهب الی ان الرقبه لیست من الراس فعلیه هل یصح القول بان الراس اذا لم یشمل الوجه فبطریق اولی لم یشمل الرقبه لان اللازم من ذلک هو خروج الوجه عن عنوان الراس فهو باطل بالاتفاق . لانه لیس فی البین قول بالفصل بان الرقبه لاتدخل فی الراس و لا تدخل فی البدن لاجل ان الکلام یدور مدار کونها اما داخله فی الراس و اما داخله فی البدن فاذا فرض ان الراس لایشمل الرقبه علی وجه التعیین و لایشمل البدن ایضاً الرقبه علی وجه التعیین و یحتمل کونها داخله فی احدهما فالروایه من هذه الجهه تکون مجمله و لکن ما مرّ من الادله سابقاً یوجب رفع الاجمال عن هذه الروایه بان الرقبه من الراس فتغتسل مع غسله و هذا هو الحق فی المسئله و لکن لایترک الاحتیاط من غسلها مع الراس و کذا مع البدن .

ص: ۱۱۶

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۲/۱۵

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) و له کیفیتان- الأولی الترتیب- و هو أن یغسل الرأس و الرقبه أولا- ثمَّ الطرف الأیمن من البدن ثمَّ الطرف الأیسر و الأحوط أن یغسل النصف الأیمن من الرقبه ثانیا مع الأیمن و النصف الأیسر مع الأیسر و السره و العوره یغسل نصفهما الأیمن مع الأیمن و نصفهما الأیسر مع الأیسر و الأولی أن یغسل تمامهما مع کل من الطرفین . (۱)

اقول : ان الترتیب بین الجانبین بتقدیم الجانب الایمن علی الایسر هو المشهور و المعروف بین الاصحاب بل ادعی علیه الاجماع .

و الشهره بین القدماء مسلمه و اما الاجماع فکذلک موجود بین القدماء و لکن ذهب بعض من المتاخرین کالشیخ البهائی فی حبل المتین و الاردبیلی و علی ما قال به المحقق الخویی فی التنقیح فی شرح العروه الوثقی ج ۶ ص ۳۷۴) و صاحب المدارک و الذخیره الی عدم لزوم الترتیب بین الجانبین .

فالاجماع فی نفسه مع قطع النظر عن المخالف او تحقق الاجماع بلا خلاف فی زمان لایکون حجه فی المسئله لوجود روایات تدل علی ذلک فالاجماع محتمل المدرکیه لو لم نقل بمقطوعها فاللازم هو النظر فی مفاد روایات تدل علی لزوم الترتیب ثم النظر فی مفاد روایات تدل علی عدم لزومه .

و ما دل علی لزوم الترتیب منها ما ورد فی صحیحه زُرَارَهَ قَالَ قُلْتُ کَیْفَ یَغْتَسِلُ الْجُنُبُ فَقَالَ إِنْ لَمْ یَکُنْ أَصَابَ کَفَّهُ شَیْ ءٌ غَمَسَهَا فِی الْمَاءِ ثُمَّ بَدَأَ بِفَرْجِهِ فَأَنْقَاهُ بِثَلَاثِ غُرَفٍ ثُمَّ صَبَّ عَلَی رَأْسِهِ ثَلَاثَ أَکُفٍّ ثُمَّ صَبَّ عَلَی مَنْکِبِهِ الْأَیْمَنِ مَرَّتَیْنِ وَ عَلَی مَنْکِبِهِ الْأَیْسَرِ مَرَّتَیْنِ فَمَا جَرَی عَلَیْهِ الْمَاءُ فَقَدْ أَجْزَأَهُ . (۲)

ص: ۱۱۷

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۲، ط. جامعه المدرسین.
۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۲۹، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۲، ط آل البیت.

و السند صحیح و الدلاله واضحه من لزوم صب الماء علی المنکب الایمن بعد الراس و علی المنکب الایسر بعد المنکب الایمن .

و قال المحقق الخویی فی الرد علی الاستدلال بهذه الصحیحه ما هذا لفظه : فیدفعه انه لا دلاله لها علی ان الغسل له اجزاء ثلاثه بل له جزءان و انما عبّر بغسل الراس ثم الجانب الایمن و الجانب الایسر لان الماء فی مفروض الروایات هو الماء القلیل و الکیفیه المتعارفه العادیه فی غسل البدن بالماء القلیل انما هو غسل الراس ثم احد الجانبین ثم الجانب الاخر و لیس ذکره کذلک لکونه

واجباً معتبراً فی الغسل (۱) ؛ انتهی کلامه .

اقول : و لایخفی ما فیه لانه

اولاً : ان السائل سئل عما ابتلی به و الامام –علیه الصلوه و السلام - اتی بالجواب مع علمه بان هذا الکلام یوخذ به فی الاعصار الآتیه و انه لاینحصر و لایقتصر بزمان دون زمان و بکیفیه (کقله الماء) دون کیفیه اخری (لکثره الماء) و علی هذا اقتصار کلام الامام –علیه الصلوه و السلام - بزمان خاص او کیفیه خاصه غیر صحیح .

و ثانیاً : ان القول بان الکیفیه المتعارفه العادیه فی غسل البدن بالماء القلیل هو غسل الراس ثم احد الجانبین ثم الجانب الاخر .

فهو کما تری حداً لانه علی مفروض الکلام و انه اذا لم یشترط تقدیم الجانب الایمن علی الایسر لکان المتعارف هو غسل البدن من دون عنایه الی جانب دون جانب اخر بل الفاعل اتی بغسل البدن و لذا تاره یقدم الجانب الایسر علی الایمن و اخری یقدم الایمن علی الایسر و ثالثه اختلط فی الغسل بین الجانبین و اتی بالغسل من دون تقدم – و هو الاکثر علی فرض اثبات عدم لزوم التقدم –کالابتداء بالصدر و البطن و السره او صبّ الماء علی المنکبین و جریان الماء الی تمام الجسد بامرار الید حتی یصل الماء الی تمام الجسد .

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۷۴.

و ثالثاً : انه کما ان تقدم الراس علی الجانبین غیر مرتبط بقله الماء و عدمها بل انه مأخوذ من الحکم الصادر من الامام –علیه الصلوه و السلام – و انه (ع) حکم باتیان الوظیفه علی طبق کلامه و امره من دون عنایه الی قله الماء و کثرته فکذلک الامر فی تقدم الجانب الایمن علی الایسر لان ذلک لکان مستفاداً من کلامه (ع) و لایعقل القول بان الناس یقدمون الجانب الایمن علی الایسر لکونه متعارفاً بینهم و ان الامر مرسوم بین الناس .

و رابعاً : و انه لایظهر من کلام السائل ان مورد السوال کان فی مکان ابتلی بقله الماء بل السائل مع قطع النظر عن کیفیه الماء سئل سوالاً و الامام –علیه الصلوه و السلام – اتی بالجواب من دون عنایه الی مقدار الماء و لو فرض غفله السائل عن التفصیل بین قله الماء و عدمها و لکن عدم التفصیل فی کلام الامام –علیه الصلوه و السلام –یدل علی عدم الفرق بین الموارد .

و خامساً : ان الغسل (بالضم) امر اختراعی و لایکون للعقل سبیل الی کیفیته و ان کان نفس الغسل (بالفتح) امر مرتکز بین العرف فلایعقل اقدام الناس علی الاتیان بامر اختراعی بزعمهم و نظرهم و لذا کان مفاد اکثر روایات الباب هو السوال عن کیفیه الغسل (بالضم) و الامام –علیه الصلوه و السلام –اتی بالجواب فی بیان کیفیته .

و سادساً : ان الشارع الاقدس فی مقام التشریع لکان غیر ناظر الی الخارج من وجود بعض الموانع و المعضلات بل حکم بامر علی المکلفین و اتی بکیفیه اتیانه نعم فی صوره وجود بعض المعضلات قد اتی باحکام ثانویه مقام الاحکام الاولیه و لذا ان القول بان قله الماء دخل فی کیفیه الاحکام ، کلام غیر سدید جداً .

ص: ۱۱۹

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۲/۱۶

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و سابعاً : من ای قرینه یعلم ان مورد السوال کان مع قله الماء و ان الماء فی ذلک الزمان قلیل غیر مسموع لوجود اماکن متعدده کالحوض فی بعض المنازل و وجود الغدیر فی بعض الاماکن مع سعه واسعه حتی یدخل الناس مع اغنامهم و احشامهم فیه و وجود حمامات و خزائن لتأمین ماء الحوض فی وسط الحمام من تلک الخزائن و امثال ذلک .

و ثامناً : انه لو فرض قله الماء فما فرق فی غسل الجسد بین تقدیم احد الجانبین علی الجانب الاخر و بین عدم تقدیمه لان اللازم هو غسل جمیع البدن سواء کان بالترتیب او بعدمه لان الماء اللازم فی غسل البدن علی کلا الوجهین بمقدار واحد و

تاسعاً : انه لو فرض قله الماء فاذا یکفی لتحصیل الغسل الواجب فلا مانع فی الاتیان به و اذا لم یکف الماء لوصلت النوبه الی التیمم لا الاتیان بغیر ما هو المامور به .

و عاشراً : انه لو کانت العله فی الاتیان بالغسل – بالضم – بهذه الکیفیه هی قله الماء فلای جهه ذهب القدماء باجمعهم الی لزوم تقدیم الجانب الایمن علی الایسر و لم یفهموا ان ذلک التقدیم کان لاجل قله الماء .

الحادی عشر : ان الناس غالباً یدخلون الحمامات و اتوا بالغسل فیها و لم ینقل من احد بقله الماء فی الحمامات حتی یحتاج الناس الی تقدیم جانب علی جانب الاخر لاجل قله الماء و لذا ورد فی بعض الروایات کما هو المتعارف فی بعض القری من وجود خزینه فی حماماتهم و یدخلون الناس فیها حتی اتی بعضهم بالغسل الارتماسی فیها و ذلک قرینه علی عدم قله الماء .

ص: ۱۲۰

ثم قال المحقق الخویی : بعد کلامه الاول : ما هذا لفظه : بل یمکن القول بدلالتها (ای دلاله روایه زراره) علی عدم لزوم الترتیب بین الجانبین و ذلک لان معنی الترتیب ان النصف الایمن لابد من ان یغسل بتمامه قبل النصف الایسر و الروایات دلّت علی انه بعد صب الماءحفنتین علی احد الجانبین یصب الماء حفنتین علی الجانب الاخر و هل یمکن ان یغسل بحفنتین من الماء تمام الجانب الایمن حتی یکون الکفّان بعد ذلک لغسل النصف الایسر بل یستحیل عاده . (۱)

اقول : و فیه ایضاً : ان المسلم هو لزوم غسل الطرفین حتی لایبقی رأس ابره لم یصل الیه الماء فالواجب هو ان یغسل جمیع مواضع البدن و فی هذا المهم لا فرق بین ان یقدم الایمن علی الایسر او لایکون تقدیم فی البین – علی فرض هذه الدعوی – فاذا لم یمکن غسل الجانب – من الطرفین – بحفنتین و عدم کفایه ذلک فی الغسل فلا فرق بین ان یقدم الایمن علی الایسر او یقدم الایسر علی الایمن او لا یکون فی البین تقدیم لان مفروض الکلام فی عدم کفایه ذلک المقدار من الماء و اذا فرض کفایه هذا المقدار فی تحقق الغسل الواجب فالروایه تدل علی التقدیم . و الاشکال فی غیر محله .

مضافاً الی انه قد مرّ سابقاً عدم الموضوعیه فی تعیین هذا المقدار من الماء بل المهم هو غسل نفس بشره الجسد فاذا کفی هذا المقدار فهو و اذا لم یکف لوجب استعمال الماء بقدر الکفایه .

ثم قال المحقق الخویی بعد ذلک ما هذا لفظه : ثم لو فرضنا ان کفین من الماء یکفی فی غسل تمام النصف او اخذنا بما دل علی صب الماء علی الجانبین مرتین و لو بمقدار یکفی فی غسل الطرفین الا ان فی صب الماء مرتین علی النصف الایمن لا محاله یغسل شیئ من النصف الایسر ایضاً اذ لم یجعل خط فاصل بین نصفی البدن نصفاً حقیقیاً یمنع عن وصول الماء من جانب الی جانب فاذا غسل شیئ من جانب الایسر بغسل الجانب الایمن فهو کاف فی غسل الجانب الایسر و لایلزم غسل ذلک المقدار منه ثانیاً بدلاله الصحیحه نفسها علی ان ما جری علیه الماء فقد اجزأ فهی بنفسها داله علی عدم اعتبار الترتیب بین الطرفین . (۲)

ص: ۱۲۱

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۷۴.

۲- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۷۵.

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۲/۱۷

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

اقول : و فیه ما لایخفی فی مفروض الکلام و هو کفایه الکفین من الماء لکل واحد من الطرفین لانه من البدیهی لیس خط فاصل بین الجانبین بل یغسل فی کل من الطرفین مقدار من الطرف الاخر ایضاً و لکن المراد من قوله فما جری علیه الماء فقد اجزأ هو انه اذا کان الواجب علی المکلف – حسب مبنی المشهور – غسل الطرف الایمن – مقدماً علی الایسر – فما جری الماء فی هذا الطرف الی کل موضع منه فقد اجزأ من غیر نظر الی الطرف الایسر و الشاهد علی ذلک هو نفس الروایه لان المسلم هو تقدیم غسل الراس علی الجانبین فهل یمکن القول بانه اذا اشتغل بغسل الراس و بلغ الماء – فی هذا الحال – الی طرف او الطرفین فقد اجزأ و لایجب علی المکلف غسل ذلک الموضع من البدن لوصول الماء الیه حین غسل الراس بل المسلم عند الجمیع انه یجب علی المکلف غسل الطرفین من غیر توجه و لا عنایه الی وصول الماء حین غسل الراس فما اجاب المحقق الخویی فی هذه الصوره لقلنا بذلک الجواب حین غسل کل واحد من الطرفین .

و ایضاً نسئل من جنابه انه هل یکون بین الراس و بین الجانبین حد فاصل حتی یفصل احدهما عن الاخر او ان الفاصل امر عرفی بان هذا المقدار ملحق بالراس و هذا المقدار ملحق بالبدن فوجب فی کل موضع غسل ذلک الموضع بتمامه فالامر کذلک بین الجانبین من انه لیس بینهما حد فاصل بل الفصل امر عرفی و لزم فی کل مورد غسل تمام ذلک الموضع فمن البدیهی ان الماء حین غسل موضع من المواضع الثلاثه یجری الی موضع اخر و لکن المکلف لوجب علیه غسل تمام الموضع الذی اراد ان یغسله ففی هذا المورد فما جری علیه الماء – من الموضع الخاص – فقد اجزأ فی مورده .

ص: ۱۲۲

ثم قال المحقق الخویی بعد ذلک ماهذا خلاصته : و استدل علی اعتبار الترتیب من مقدمتین احداهما من اعتبار الترتیب بانه یغسل راسه اولاً ثم یغسل طرفه الایمن ثم الایسر و ثانیتهما ما ورد من ان غسل المیت کغسل الجنابه ثم قال و یدفعه : ان الترتیب و ان کان معتبراً فی غسل المیت الا ان المقدمه الثانیه ممنوعه و ذلک لان الروایه ثم تشتمل علی ان غسل الجنابه کغسل المیت حتی یدل علی ان ما یعتبر فی المشبه به یعتبر فی المشبه و انما استعملت علی ان غسل المیت کغسل الجنابه و لا دلاله علی ان ما یعتبر فی غسل المیت یعتبر فی غسل الجنابه و الا فیعتبر فی غسل المیت تعدد الغسلات و المزج بشئ من السدر و الکافور و لایعتبر شئ من ذلک فی غسل الجنابه و انما شبّه بغسل الجنابه فیما یعتبر فیه اعنی لزوم اصابه الماء و وصوله الی تمام البدن بحیث لاتبقی منه و لو بقدر شعره واحده و هو یعتبر فی غسل المیت ایضاً . (۱)

اقول : ان الوارد فی الروایات علی ما صرّح به المحقق الخویی ان غسل المیت کغسل الجنابه فعلیه ان ما یعتبر فی غسل الجنابه للزم ان یکون معتبراً فی غسل المیت ایضاً و المسلم هو وصول الماء الی کل جزء من الاعضاء فی غسل الجنابه فلزم ان یکون هذا الامر کذلک فی غسل المیت و اما الاقتصار علی هذا الامر و عدم التعدی منه الی امر اخر یرجع الی المبنی فی المسئله فعلی قول المشهور ان الترتیب ایضاً معتبر فی غسل الجنابه فیکون الامر کذلک فی غسل المیت و لکن المحقق الخوئی قد جعل

المدعی دلیلاً لانه ذهب الی عدم لزوم الترتیب بین الجانبین و لذا اقتصر فی المسئله بوصول الماء الی جمیع الاجزاء و ادعی عدم اعتبـار الترتیب فهـذه مصـادره من جعل المـدعی دلیلاً و لو فرض ان مبنی المحقق الخویی هو لزوم الترتیب فی غسل الجنابه لما یقتصر فی التشبیه بخصوص وصول الماء الی جمیع الاجزاء بل ذهب الی لزوم کلا الامرین من الترتیب و الوصول .

ص: ۱۲۳

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۷۵.

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۴/۱۲/۱۹

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و ثانیاً : انه (ع) قال فی مقام بیان الاغتسال : افض علی راسک و جسدک فالمسلم بین الاعلام هو تقدم الراس علی الجسد – و ان کان فی کیفیه الاغتسال فی الجسد اختلاف – فهذه الروایه لو کانت فی مقام بیان کیفیه الاغتسال من لزوم مراعاه الترتیب لزم مراعاته بین الراس و الجسد ایضاً حتی یقال ان عدم مراعاه الترتیب فی غسل الرجلین ایضاً دلیل علی عدم وجوبه بینهما و لکن لا یستفاد من الروایه مراعاه الترتیب بین الراس و الجسد لان – واو – العاطفه بینهما لایدل علی الترتیب لصراحه کلام المحقق الخویی فی اول هذا البحث بما هذا لفظه : رداً لقول الفراء – القائل بان – واو – العاطفه للترتیب الذکری – و اما ان واو العاطفه – تدل علی الترتیب فهو خلاف المتسالم علیه بین الادباء لانها انما تدل علی مطلق الجمع دون الترتیب . (۱) انتهی کلامه .

فاذا لم تکن الروایه فی مقام بیان الترتیب بین الراس و الجسد فالامر کذلک فی غسل الرجلین فالمستفاد من الروایه ان الامام – علیه الصلوه و السلام – قال فی مقام بیان امور بعضها یدل علی النظافه و بعضها یدل علی بیان کیفیه الاغتسال علی وجه الاجمال من ان الاغتسال یتحقق بغسل الراس و غسل تمام البدن من دون عنایه الی تقدم بعض الاعضاء علی بعض اخر و لذا ان ما ذکرناه فی اول البحث من ما یستفاد من کلمه النظیف – و لو کان المراد منه هوالنجاسه مع کونه اعم منها – فلا یستفاد منها عدم لزوم الترتیب بین الرجلین .

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۷۴.

بل الامام – علیه الصلوه و السلام – امر بحکم فی مورد الرجلین بعد بیان حکم کیفیه الاغتسال من ان المکان ان کان نظیفاً فلا یحتاج الی غسلهما و ان کان غیر نظیف – سواء کان نجساً او غیر نجس – فلیغسلهما تطهیراً و تنظیفاً فلا یکون الامام –علیه الصلوه و السلام - فی مقام بیان تقدم احدی الرجلین علی الاخری مع ان احتمال ذلک یکفینا فی عدم الاستدلال بهما علی المدعی .

و منها : ای من الادله التی یستدل بها علی عدم وجوب الترتیب .

ما رواه الصدوق عَنْ عَمَّارِ بْنِ مُوسَى السَّابَاطِيِّ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام - عَنِ الْمَرْأَهِ تَغْتَسِلُ وَ قَدِ امْتَشَطَتْ بِقَرَامِلَ وَ لَمْ تَنْقُضْ شَعْرَهَا كَمْ يُجْزِيهَا مِنَ الْمَاءِ قَالَ مِثْلُ الَّذِی يَشْرَبُ شَعْرُهَا وَ هُوَ ثَلَاثُ حَفَنَاتٍ عَلَى رَأْسِهَا وَ حَفْنَتَانِ عَلَى الْيَمِينِ وَ حَفْنَتَانِ عَلَى الْيَسَارِ ثُمَّ تُمِرُّ يَدَهَا عَلَى جَسَدِهَا كُلِّهِ . (۱)

و قال المحقق الخویی ما هذا لفظه : و لعله اظهر ما فی الباب من الروایات ثم قال بعد نقل هذه الروایه ما هذا لفظه : و هی صریحه فی المدعی فان قوله (ع) ثم تمّر یدها تدل علی تراخی امرار الید عن صب الحفنتین علی الیمین و الیسار و لا وجه

للامرار بعد ذلک الا عدم وصول الحفنتین فی کل من الطرفین الی جمیع البدن و الا الامرار مما لا وجه له و لم تدل الموثقه علی انها تمرّ بیدها علی الجانب الایمن اولاً ثم تصب الحفنتین علی الایسر و تمر یدها علیه بل هی مطلقه فقد یکون الموضع الذی لم یصله الماء فی الطرف الایمن مع انها قد صبّت الحفنتین علی الایسر فانها دلّت علی انها لو مسحت بیدها ذلک الموضع کفی فی غسلها و لایتم هذا الا مع عدم لزوم الترتیب بین الجانبین . (۲)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۵۷، ابواب الجنابه، باب۳۸، ح۶، ط آل البیت.

۲- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۷۸.

اقول : اولاً : ان الترتیب فی کلام الامام -علیه الصلوه و السلام - بغسل الراس بثلاث حفنات اولاً و غسل الطرف الایمن بحفنتین ثانیاً و بغسل الطرف الایسر ثالثاً دلیل علی الترتیب لانه لولا لزوم الترتیب بین الجانبین لیمکن القول بغسل الجسد بعد غسل الراس کما فی روایه حکم بن حکیم بقوله افض علی راسک و جسدک فاغتسل – کما مرّ آنفاً –

و ثانیاً : ان المصرح فی کلام المحقق الخویی ان الامرار لکان لاجل وصول الماء الی الموضع الذی لم یصل الیه الماء مع انه قد مرّ فی الابحاث السابقه کما علیه المحقق الخویی لو لم یصل الماء الی موضع و لو برأس ابره لکن الغسل باطلاً فعلیه نقول :

ان المستفاد من الروایه هو بیان لزوم ایصال الماء ای الموضع الذی لم یصل الیه الماء و لو فرض ان الموضع الذی لم یصل الیه الماء کان فی ناحیه الراس فهل یلتزم المحقق الخویی بانه بعد امرار الید فی ناحیه الراس لایلزم اعاده غسل الجسد فمن البدیهی المسلم لزم ایصال الماء بامرار الید الی ذلک الموضع فی الراس ثم اعاده غسل البدن و الامر کذلک فی غسل الجانب الایمن فاذا علم بعدم غسل موضع فی الطرف الایمن لزم امرار الید حتی یصل الماء الی ذلک الموضع ثم اعاده الطرف الایسر کما یکون الامر کذلک فی ناحیه الراس فبصرف قوله (ع) ثم تمر یدها لا- تدل الروایه علی عدم لزوم مراعاه الترتیب و لذا ان الحاصل من الروایه هو لزوم الترتیب الذی ذکر فی صدر الروایه ثم لزوم ایصال الماء الی الموضع الذی لم یصل الیه مع قطع النظر عن الترتیب و عدمه و سواء کان ذلک الموضع فی الراس او فی الیمین او فی الیسار و یخطر ببالی ان التعبیر بالجسد فی الروایه یشمل الراس ایضاً من باب تصحیح کلام الحکیم کما مرّ فی الادبیات من صحه التعبیر بالجزء و استفاده الکل کما فی باب المجازات من اطلاق الرقبه و اراده الانسان .

فتحصل من جميع ذلک لزوم مراعاه الترتیب و اضف الی ما ذکرناه من المختار ان المسلم بین الاصحاب هو صحه الغسل مع مراعاه الترتیب و مع عدم مراعاه الترتیب فالشهره المتحققه او الاجماع علی عدم الصحه کما صرّح المحقق الخویی بوجود الشهره او الاجماع علی لزوم الترتیب .

کما ذکره المحقق الخویی بما هذا لفظه : فتحصل ان الترتیب بین الجانبین مما لادلیل علیه سوی الاجماعات المنقوله و الشهره المتحققه . (۱)

فالاحتیاط ایضاً یحکم بلزوم مراعاه الترتیب کما ان ذلک ایضاً هو المذکور فی کلام المحقق الخویی فی اخر البحث بقوله : فالصحیح عدم اعتباره – ای الترتیب – بین الجانبین و لکن الاحتیاط مع ذلک فی محله . (۲)

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۱/۱۷

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و قال المحقق الخویی ما هذا لفظه : و اما اذا کان المعلوم بالاجمال مردداً بین عضوین ترتیبین کما اذا علم بانه ترک جزء من راسه او من بدنه بناءً علی عدم الترتیب بین الجانبین و اما بناءً علیه فکما اذا علم بترک جزء من راسه او من جانبه الایمن فمقتضی اطلاق عباره الماتن ایضاً وجوب الاحتیاط حینئذ الا ان الصحیح انه لایجب علیه الجمع بین الاطراف وقتئذ و ذلک لانحلال العلم الاجمالی الی القضیه المتیقنه و المشکوک فیها بالشک البدوی و ذلک للقطع حینئذ بفساد غسل البدن او الطرف الایمن اما لانه بقی منه جزء لم یغسله و اما لبطلان غسل الراس ببقاء جزء منه فان بطلان غسله یبطل غسل البدن او الطرف الایمن للاخلال بالترتیب فلا مناص من اعاده غسله و اما الراس فهو مشکوک الغسل و عدمه و مقتضی قاعده التجاوز صحته اذا بنینا و بنی الماتن علی جریانها فی الغسل . (۳)

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۷۹.
۲- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۷۹.
۳- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۸۴.

اقول : و قد مرّ فی الاصول ان العلم الاجمالی اذا تحقق فی الموارد المحصوره کان منجزاً کالعلم التفصیلی فی لزوم العمل علی طبقه حتی یعلم بالبرائه و بعد تحقق العلم و شموله لاطرافه ان خروج بعض الاطراف عن الابتلاء لایوجب انحلال العلم الاجمالی و لکن اذا خرج بعض الاطراف عن الابتلاء ثم تحقق العلم الاجمالی فالخارج عن الابتلاء لایشمله العلم الاجمالی لانه لا اثر لشموله علیه ففی هذه الصوره ینحل العلم الاجمالی الی الشک البدوی فی الموجود و ما هو مورد للابتلاء و القضیه المتیقنه بالخارج عن الابتلاء فیصح ان یقال ان الموجود کان طاهراً - مثلاً - الان یکون کذلک فتثبت بالاستصحاب طهاره الموجود

فیصح الاخذ به و ان الخارج عن الابتلاء هو النجس – للعلم بان احدهما کان نجساً یقیناً فمع خروج الموجود عن الحکم النجاسه یظهر ان الخارج عن الابتلاء هو النجس لان المفروض دوران الامر بین الموردین فمع اثبات طهاره احدهما – و لو بالاستصحاب مع عدم وجود معارض لهذا الاستصحاب –یعلم ان النجس هو الاخر و فی المقام ان العلم الاجمالی قد تحقق و یشمل اطرافه بان الموضع الذی لم یغسل اما ان یکون فی الراس مثلاً ـ او فی الطرف الایمن فلا اشکال فی کون الشبهه محصوره فلزم الاحتیاط علی وجه علم بتحقق البرائه و لاتحصل الا ـ بغسل الراس فی الموضع الذی لم یغسل ثم غسل الطرف الایمن ثم الایسر لان فی هذا الترتیب یحصل العلم البرائه .

و قال المحقق الخویی غسل الایمن باطل علی ای صوره سواء کان الموضع الذی لم یغسل فی الایمن او یکون فی الراس اللازم منه عدم تمامیه غسل الراس فالشروع فی الایمن باطل ایضاً فعلیه ان المتیقن هو بطلان الایمن علی کلا الوجهین و احتمال الراس شبهه بدویه – کما مرّ کلامه آنفاً –

ص: ۱۲۸

اقول : و لکن الظاهر عدم صحه کلامه لانه :

اولاً : ان کلا الموضعین مورد للابتلاء و معه لاینحل العلم الاجمالی بخلاف ما اذا خرج احد الاطراف او الطرفین عن مورد الابتلاء و بعباره اخری ان الاستصحاب فی کلا الطرفین او الموردین جاریاً فیتعارضان فلا ینحل العلم الاجمالی بالشبهه البدویه فی الراس و القضیه المتیقنه فی الایمن و لو قیل ان المقام لیس من باب تعارض الاستصحابین بل من باب التیقن ببطلان الطرف الایمن لاجل بطلانه سواء کان بجهه عدم غسل الراس او الطرف الایمن .

لقلنا : اولاً : ان الامر یرجع الی ما ذکرناه آنفاً بان الشبهه البدویه فی الراس غیر جاریه فی مورد الابتلاء و لذا مع بقاء الابتلاء لایکون مجری للشبهه البدویه مع انه مع غسل الایمن لا یحصل له العلم بتمامیه غسل الراس لان الرأس احد طرفی العلم الاجمالی فلایجری فیه الحکم بالشبهه البدویه .

و ثانیاً : لو فرض ان المکلف بعد اتمام الغسل یتیقن بعدم تغسیل احد الاجزاء الثلاثه مع جفاف البدن فهل یحکم المحقق الخویی ببطلان الطرف الایسر علی ای جال و ان هذا الطرف هو المتیقن ام لا ؟

و هل یصح الحکم باجراء قاعده التجاوز فی الراس او الطرف الایمن بان یقال لو کانت الشبهه بین الراس و الایسر فالایسر متیقن علی ای حال و لکن فی الراس شبهه بدویه و کذا لو کانت الشبهه فی الایمن و الایسر فالایسر متیقن علی ای حال و لکن فی الطرف الایمن شبهه بدویه ، و الحال ان الحکم بجریان قاعده التجاوز فی هاتین الصورتین محل تأمل جداً مضافاً الی ما ذکرناه ان الخروج عن الابتلاء بعد تحقق العلم لایوجب الانحلال بالشبهه البدویه و القضیه المتیقنه .

و کذا لو کان الشبهه بین الراس و الطرف الایمن و الطرف ایسر فهل یصح الحکم بان الایسر متیقن علی ای حال فیصح جریان قاعده التجاوز فی الراس او الطرف الایمن و الظاهر انه کما تری .

و ثالثاً : ان قاعده التجاوز یمکن القول بجریانها فی غیر العلم الاجمالی المحصور کما اذا شک فی امر بعد التجاوز عنه لامکان الاتیان بذلک العمل فی موضعه و لکن طرء علیه الشک بعد و لکن اذا علم بعدم الاتیان و قطع به و لکنه لم یعلم موضعه فقاعده التجاوز غیر جاریه .

و یخطر ببالی انه وقع الخلط بین الموضع الذی یکون مجری القاعده التجاوز و بین الموضع الذی یجری فیه العلم الاجمالی الذی ینجز فی اطرافه کالعلم التفصیلی .

و رابعاً : انه فی الانائین المشتبهین فی کل منهما طهاره سابقه فیصح استصحاب و لکن فی المقام لیس للرأس حاله سابقه حتی تستصحب فالاصل لایجری فی ناحیه الراس .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۱/۱۸

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) الثانیه : الارتماس و هو غمس تمام البدن فی الماء دفعه واحده عرفیه .

المراد من الارتماس دفعه واحده لکان فی مقابل الترتیب الذی کان الغسل علی وجه التدریجی فلا یعتبر فیه الترتیب و المسئله مما لا خلاف فیه و الروایات علی ذلک مصرحه .

منها : ما عَنْ زُرَارَهَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فَقَالَ. . . وَ لَوْ أَنَّ رَجُلًا جُنُباً ارْتَمَسَ فِی الْمَاءِ ارْتِمَاسَهً وَاحِدَهً أَجْزَأَهُ ذَلِکَ وَ إِنْ لَمْ یَدْلُکْ جَسَدَهُ . (۱)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۰، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۵، ط آل البیت.

و الدلاله واضحه و المراد من قوله (ع) و ان لم یدلک جسده هو ان الدلک لکان لاجل ایصال الماء الی بعض المواضع من البدن الذی لم یبلغ الیه الماء و لکن اذا غمس فی الماء فالماء قد استولی علی البدن بتمامه فلا یحتاج الی الدلک لان المفروض انه وقع فی الماء بتمام بدنه .

و منها : ما عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلَبِیِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - یَقُولُ إِذَا ارْتَمَسَ الْجُنُبُ فِی الْمَاءِ ارْتِمَاسَهً وَاحِدَهً أَجْزَأَهُ ذَلِکَ مِنْ غُسْلِهِ . (۱)

و منها : ما عن السَّكَونِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - قَالَ قُلْتُ لَهُ الرَّجُلُ يُجْنِبُ فَيَرْتَمِسُ فِي الْمَاءِ ارْتِمَاسَةً وَاحِدَةً وَ يَخْرُجُ يُجْزِيهِ ذَلِكَ مِنْ غُسْلِهِ قَالَ نَعَمْ . (۲)

و قید العرفیه فی المتن ایضاً واضح لان الغمس فی الماء لم یکن امراً اختراعیاً حتی لزم علی الشارع بیانه - کما فی نفس الغسل لکان الامر کذلک- فاذا حکم العرف بان الغمس قد وقع دفعه واحده کفی فی صحه الغسل بنظر الشارع الاقدس .

مضافاً الی ان الغسل بالدقه العقلیه فی بعض الصور لم یتحقق بالدفعه الواحده حقیقه بل کان علی وجه التدریج فمن غمس بالراس مثلاً فی الماء لکان غمس الماء علی الراس اقدم زماناً من الغمس علی الرجل و لکن العرف یحکم بالدفعه العرفیه و الشارع الاقدس امضاها .

(کلام السید فی العروه) و اللازم أن یکون تمام البدن تحت الماء فی آن واحد و إن کان غمسه علی التدریج فلو خرج بعض بدنه قبل أن ینغمس البعض الآخر لم یکف کما إذا خرجت رجله أو دخلت فی الطین قبل أن یدخل رأسه فی الماء أو بالعکس بأن خرج رأسه من الماء قبل أن تدخل رجله و لا یلزم أن یکون تمام بدنه أو معظمه خارج الماء بل لو کان بعضه خارجا فارتمس کفی. (۳)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۲، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۱۲، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۲، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۱۳، ط آل البیت.

۳- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۴، ط. جامعه المدرسین.

اقول : و اما قول السيد فلو خرج بعض بدنه قبل ان ينغمس البعض الاخر لم يكف فالامر واضح لانه قد مرّ ان الارتماس هو احاطه الماء و استيلائه على البدن دفعه واحده فاذا خرج بعض بدنه قبل ان ينغمس البعض الاخر فلا يتحقق عنوان استيلاء الماء على تمام البدن دفعه واحده فاللازم هو البطلان كما اشار السيد انه لم يكف و الامثله فى بيان هذه الكيفيه كثيره .

و لاجل بيان بعض الفروع فى المسئله لزم تعيين معنى الارتماس حتى يعلم ان الاخبار ناظره الى اى وجه من الوجوه المتصوره مضافاً الى ان ارتماس البدن دفعه واحده فى الماء لايمكن ان يتحقق على وجه الحقيقه .

نعم اذا كان الارتماس بسرعه فالعرف يحكم بان هذا ارتماس حقيقه على التسامح و غمض العين عن لحظات التى كان البدن مشغولاً بالدخول فى الماء حتى يتحقق الاستيلاء على تمام البدن .

الوجه الاول : و هو المشهور و هو ان يرتمس فى الماء دفعه عرفيه من دون تراخ بين اعضاء البدن و يرتمس الاعضاء فى الماء متوالياً حتى تحصل الوحده الاتصاليه - عرفاً - ففى هذه الصوره يكون حدوث الارتماس تدريجياً و بقائه مرتمساً فى الماء بعد الحدوث و يكون تحقق ارتماس تمام البدن فى الماء فى زمان واحد و لذا لزم ان يكون مع النيه من اول الرمس الى اخره و يتحقق الرمس بالدفعه العرفيه فى هذه الصوره .

و الوجه الثانى : توالى غسل البدن فى الماء مع عدم اعتبار الوحده العرفيه على الوجه الذى يلاحظ فى الاول فيحصل الارتماس مع عدم الاتصال بين الاعضاء فى الرمس كما اذا ادخل رجله فى الماء ثم ادخل رجله الاخرى فمع عدم المكث بين الارتماسين فالارتماس يكون تدريجياً و الفرق بين الصورتين ان الوحده العرفيه حاصله فى القسم الاول لاجل الاتصال العرفيه و لكن هذه الوحده العرفيه لا تتحقق فى القسم الثانى نعم يوافق القسم الثانى مع القسم الاول من حيث شروع الغسل - بالضم - من اول حصول الارتماس الى اخر الاعضاء . و لاجل ذلك يجب ان يكون الشخص قاصداً للغسل من اول الارتماس الى اخر ارتماس الجزء الاخير من البدن.

الوجه الثالث : ان المراد من الارتماس هو استیلاء الماء علی جمیع البدن فی ان واحد حقیقه ففی زمان استیلاء الماء علی جمیع البدن یتحقق الارتماس فیجب کون الشخص ناویاً للغسل فی هذه الساعه - مع لزوم الحرکه کما سیاتی لتحقق معنی الغسل - بالفتح - لتحقق الغسل - بالضم -

و لایخفی علیک ان المراد من الوحده هو فی مقابل التعدد کما فی الغسل الترتیبی من غسل الراس اولاً ثم غسل الایمن ثم الایسر و ان کان بینها تراخ و فصل و ایضاً لایخفی ان الفصل فی القسم الثانی لزم ان لایکون مضراً بالوحده الاتصالیه لانه فی صوره الضرر لایتحقق عنوان الارتماس دفعه واحده لان الغسل الارتماسی الملحوظ فیه قید الوحده لکان فی مقابل الغسل الترتیبی الملحوظ فیه التعدد و اتیان بعض الاعضاء بعد بعض .

فتحصل بما ذکرناه ان تحقق الوحده الاتصالیه یتحقق بالتوالی بین الاعضاء فلزم مراعاه تلک الموالاه عرفاً.

و بذلک یظهر ایضاً کما مرّ آنفاً - ان الوحده حقیقه حین الارتماس لایمکن لان الارتماس و هو غمس البدن فی الماء لکان علی وجه التدریج و لکن المهم هو تحقق الوحده عرفاً فعلیه لو کان بعض بدنه خارج الماء و بعضه فی الماء فنوی الغسل حتی انغمس البدن فی الماء مع تحقق الاستیلاء علی جمیع البدن فالارتماس یتحقق و یکفی و سیاتی الکلام فی المسائل الآتیه .

(کلام السید فی العروه) بل لو کان تمام بدنه تحت الماء فنوی الغسل و حرّک بدنه کفی علی الاقوی. (۱)

و قال المحقق الحکیم ما هذا لفظه : فی وجوب التحریک تأمل لما عرفت سابقاً من عدم دخول الجریان فی مفهوم الغسل بل تمام مفهومه استیلاء الماء علی المحل بنحو یوجب النظافه ، و دعوی اعتباره فی المقام لاجل النصوص الخاصه به -مثل- ما جری علیه الماء فقد طهر (باب ۲۶ من ابواب الجنابه ح ۱ - او فقد اجزأ -المدرک ح ۳ - خلاف ظاهرهم من الاکتفاء بمجرد تحقق الغسل کما لا یخفی و لا سیما و قد ورد ایضاً کل شئ امسته الماء فقد انقیته - المدرک ح ۵ - و یعضده ظاهر نصوص الارتماس لخلوها عن ذکر التحریک . (۲) انتهی کلامه .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۵، ط. جامعه المدرسین.
۲- مستمسک العروه الوثقی، السید محسن الطباطبائی الحکیم، ج۳، ص۸۷، ناشر: مکتبه آیهالله العظمی المرعشی النجفی .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۱/۲۱

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

اقول : انه قد مرّ سابقاً ان جریان الماء علی المحل ملحوظ فی معنی الغسل – بالفتح – و ملاقاه الماء للشئ لایوجب تحقق عنوان الغسل و لاجل ذلک لو اراد غسل شئ کثیف مثلاً ـ لایتحقق عنوان الغسل فی نظر العرف بصرف ایصال الماء الیه بل الغسل یتحقق بجریان الماء علی ذلک الشئ حتی یوجب رفع قذارته و لذا قلنا سابقاً فی باب الغساله انها فی الطهاره و النجاسه تابعه للمحل فاذا کان المحل طاهراً بعد خروج تلک الغساله فهی ایضاً کذلک و الا فلا الا فی الغساله التی یطهّر المحل بالغسل مره واحده ففی هذه الصوره کان المحل طاهراً بخروج الغساله و لکنها نجسه لملاقاه الماء القلیل النجس .

و اما قوله بان النصوص داله علی الجریان – کما فی بعض الروایات – فلیس لاجل دلاله الروایات فی خصوص المقام بل النصوص تدل علی ما هو المرتکز فی تحقق عنوان الغسل –بالفتح – و هذا الارتکاز جار فی جمیع الموارد کما ان الدلاله ایضاً غیر مختصه بمورد دون مورد و من جملتها المقام فالنصوص لیست علی وجه دلاله خاصه فی المقام بل الدلاله ناظره الی تحقق عنوان الغسل.

و اما قوله بل تمام مفهومه استیلاء الماء علی المحل بنحو یوجب النظافه .

فاقول : اما استیلاء الماء فهو مفروض المسئله فی باب الارتماس و لیس فی لزوم الاستیلاء بحث و اما قوله لاجل النظافه فغیر سدید لان الاستیلاء علی المحل مع جریان الذی قد مرّ لزومه یوجب تحقق الطهاره عن قذاره الجنابه و لو کان المقصود هو النظافه – التی فی مقابها الکثافه – یمکن تحققها من دون الاستیلاء بل دون الماء – کالنظافه بالمواد الشیمیائیه – و لکن هذه النظافه غیر مقصوده فی المقام بل الطهاره عن الجنابه هی المقصوده فالعمل – ای الغسل بالضم – فی اصله اختراعی و فی نحو اتیانه عرفی من لزوم الجریان فی معنی الغسل عرفاً .

ص: ۱۳۴

و اما استشهاده بروایه کل شی امسسته الماء فقد انقیته – فنقول :

اولاً : فرق بین قوله کل شئ مسّه الماء و بین قوله امسسته الماء لانه فی الاول یکفی بلوغ الماء – حتی مع عدم الجریان – و فی الثانی لکان علی وجه ایصال الماء و اللازم من الایصال هو جریان الماء سواء کان بنفسه او بشئ اخر کالید و لذا یمکن القول بعدم لزوم جریان الماء فی مس الماء و لکن الجریان فی امساس الماء ظاهر .

و ثانیاً : یمکن ان یکون المراد من قوله امسسته الماء هو عدم النقاء اذا لم یسسمه الماء و لو بمقدار راس ابره فان الغسل فی هذه الصوره باطل فاللازم هو ایصال الماء الی جمیع البدن بتمامه .

و ثالثاً : لو كـان المرتكز فى ذهن السائـل – اى من كان احـداً من العرف – ان الغسل بالفتـح مساوق لجريان الماء فالنقاء الـذى يتحقق مع الامساس لكان مع الجريان .

و رابعاً : لو كان قوله (ع) امسسته الماء اجمال من لزوم الجريان و عدمه فالروايتين المذكورتين بقوله ما جرى عليه الماء فقد طهر او اجزأه توجبان رفع الاجمال عن هذه الروايه – مضافاً الى وجود فهم العرفى على ذلك .

و خامساً : لو كان فى نفس هـذه الروايه احتمالان من لزوم الجريان و عـدمه فالروايه من هذه الجهه مجمله فلا يمكن الاسـتدلال بها على عدم لزوم الجريان .

و اما قوله بان النصوص خاليه عن ذكر التحريک

فـاقول : انه اذا كـان الالفـاظ مـأخوذه من سـنه الناس و محاوراتهم لكان المراد من تلك الالفاظ هو المعنى المصـطلح بينهم فاذا كان المراد هو غير ما هو الموضوع بينهم للزم البيان و الاعلان بان المراد هو غير ما هو الموضوع له كما فى لفظ الصـلوه فى اللغه بمعنى الدعاء و الصـلوه فى الشريعه بمعنى الاركان المخصوصه و عليه ان خلّو قيد الجريان او التحريک لكان لاجل ان المراد هو المعنى المصطلح بين الناس من دون تصرف او تقييد فيه فلا يحتاج الى البيان .

و قال المحقق الخويی فی قول السید من کفایه التحریک تحت الماء ما هذا لفظه : بناء علی کفایه الارتماس بقاءً فی الامتثال و اما بناءً علی ما اسلفناه من ان الاوامر ظاهره فی الاحداث مطلقا ما دام لم تقم قرینه علی کفایه الابقاء فلا و من هذا لو کان فی السجده فتلیت آیه التلاوه فبقی فی السجده مقداراً بداعی امتثال الامر بالسجده لم یکف ذلک فی الامتثال لان ظاهر الامر طلب الایجاد و الاحداث فلا دلیل علی کفایه قصد الغسل و تحریک بدنه و هو تحت الماء لانه ارتماس بقائی فلا بد من ان یکون شئ من بدنه خارج الماء و یقصد الغسل بادخاله حتی یکون ارتماس بدنه بتمامه ارتماساً احداثیاً . (۱) انتهی کلامه .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۱/۲۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

اقول : اولاً ـ : ان البحث فی ان یکون الارتماس احداثیاً او ابقائیاً و علی الاحداث ان یکون الامر کذا و کذا و علی الابقاء ان یکون الامر کذا و کذا فهو امر عقلی و هذه الدقات بعیده عن الفهم العرفی لانه لایخطر ببال احد من العرف ان الامر بالارتماس دفعه واحده امر بالاحداث او یجوز الابقاء کما ان کثیراً من اهل العلم ایضاً لایخطر ببالهم هذه الدقیات فضلاً عن العوام .

و ثانیاً : ان الزمان متصرم الوجود و الفعل فی کل آن فعل جدید غیر الفعل الذی کان فی الان السابق و لذا ان الارتماس فی الماء فی کل ان ارتماس غیر الارتماس الذی کان فی الان السابق و لذا کان الارتماس فی کل ان ارتماساً احداثیاً لا بقائیاً – و لایخفی علیک ان هذا الجواب و ان کان علی وجه الدقه العقلیه و لکن اذا کان المستشکل یتمسک بالدقیات العقلیه یصح الجواب علیه بتلک الدقیات .

ص: ۱۳۶

۱– التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی – الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص۳۸۸.

و ثالثاً : لو کان اللازم علی القول الاحداث ارتماساً جدیداً للزم ان یکون الغاسل بتمام بدنه خارج الماء حتی یکون ارتماسه ارتماساً جدیداً لانه اذا کان بعض بدنه داخل الماء فلا یکون ارتماسه ارتماساً جدیدا بل یکون بعض ارتماس بدنه ارتماساً جدیداً لان ما کان داخلاً فی الماء لکان الارتماس بالنسبه الی ذلک المقدار ارتماساً بقائیاً .

فیعود الاشکال فعلیه ان قوله فلابد من ان یکون شئ من بدنه خارج الماء و یقصد الغسل بادخاله حتی یکون ارتماس بدنه بتمامه ارتماساً احداثیاً فغیر سدید لما ذکرناه و لو قیل ان الارتماس بتمام بدنه امر جدید احداثی اذا ادخل ما بقی خارج الماء فی الماء فوجود بعض بدنه فی الماء لایضر لان ارتماس تمام البدن یتحقق بادخال ذلک البعض .

فنقول ان هذا ایضاً من الامور العقلیه التی ان فهم العرف بعید عنها .

و رابعاً : قال المحقق الخویی انه لو کان فی السجده فتلیت علیه التلاوه فبقی فی السجده مقداراً بداعی امتثال الامر بالسجده لم

یکف فی الامتثال ، فنقول انه لو کان الانسان مشغولاً بتلاوه القرآن الشریف ففی هذه الحاله امره المولی بالتلاوه فهل یجب علیه المکث ثم القرائه حتی تکون القرائه علی وجه الاحداث او یکفی الاستدامه فی تلاوه القرائه و یحسب عرفاً انه امتثل الامر بالقرائه و الظاهر هو الثانی من دون لزوم المکث و ایجاد الاحداث فبقائه علی حاله القرائه یکفی عرفاً فی امتثال امره – مع لزوم نیه الامتثال لان الاعمال بالنیات – و لذا لو کان مشغولاً بضرب احد لجنایه فامره المولی فی هذه الحاله بضربه لتلک الجنایه فهل یجب علیه الامساک عن الضرب ثم الاقدام بضربه او یکفی استدامه الضرب و الظاهر ان العرف یحکم بالامتثال مع الاستدامه بنیه الامتثال .

ص: ۱۳۷

و اما ما قال به عند ایه التلاوه و کونه فی السجده فغیر مربوط بالمقام لان الآمر امر بالاتیان بالسجده و فرق بین الاتیان بها و کونه فی حاله السجود من البدیهی ان بقائه فی الجسده لایکفی فی مقام الاتیان بها .

و خامساً : ان الارتماس هو استیلاء الماء علی تمام البدن دفعه واحده من غیرنظاره الی الاحداث او الابقاء فاذا تحقق فی الخارج ذلک الموضوع ای الاستیلاء فیکفی نیه الغسل (بالضم)و تحریک البدن لاجل جریان الماء علیه لتحقق عنوان الغسل (بالفتح) فیکفی ذلک فی ما هو المقصود .

(کلام السید فی العروه) و لو تیقن بعد الغسل عدم انغسال جزء من بدنه وجب الاعاده و لایکفی غسل ذلک الجزء فقط . (۱)

و فی المسئله اقوال :

الاول : ما هو المشهور من وجوب اعاده الغسل مطلقا و وجهه ان الغسل الارتماسی یلزم ان یتحقق دفعه واحده و اذا فرض بقاء جزء من البدن لم یتحقق غسل جمیع البدن دفعه واحده فلزم اعاده الغسل مره اخری بتمامه .

الثانی : لاتجب اعاده الغسل و علیه العلامه فی القواعد وصاحب المستند فذهبا الی غسل ذلک الموضع الباقی من دون حاجه الی اعاده الغسل و استدلا بصحیحه زراره علی غسل الموضع الباقی فقط عند تیقنه ببقاء جزء من بدنه فنظر الی الروایه .

فعن زُرَارَهَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ –علیه الصلوه و السلام – فِی حَدِیثٍ قَالَ قُلْتُ لَهُ رَجُلٌ تَرَکَ بَعْضَ ذِرَاعِهِ أَوْ بَعْضَ جَسَدِهِ مِنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فَقَالَ إِذَا شَکَّ وَ کَانَتْ بِهِ بِلَّهٌ وَ هُوَ فِی صَلَاتِهِ مَسَحَ بِهَا عَلَیْهِ وَ إِنْ کَانَ اسْتَیْقَنَ رَجَعَ فَأَعَادَ عَلَیْهِمَا مَا لَمْ یُصِبْ بِلَّهً فَإِنْ دَخَلَهُ الشَّکُّ وَ قَدْ دَخَلَ فِی صَلَاتِهِ فَلْیَمْضِ فِی صَلَاتِهِ وَ لَا شَیْ ءَ عَلَیْهِ وَ إِنِ اسْتَیْقَنَ رَجَعَ فَأَعَادَ عَلَیْهِ الْمَاءَ وَ إِنْ رَآهُ وَ بِهِ بِلَّهٌ مَسَحَ عَلَیْهِ وَ أَعَادَ الصَّلَاهَ بِاسْتِیقَانٍ وَ إِنْ کَانَ شَاکّاً فَلَیْسَ عَلَیْهِ فِی شَکِّهِ شَیْ ءٌ فَلْیَمْضِ فِی صَلَاتِهِ . (۲)

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۵، ط. جامعه المدرسین.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص ۲۶۰، ابواب الجنابه، باب۴۱، ح۲، ط آل البیت

بدعوی ان الغسل الارتماسی کالترتیبی حیث لم یقید الصحیحه الحکم بالترتیبی فقط و ان بقی جزء منه لتسامح العرف بان ذلک لایضر بالدفعه الواحده .

الثالث : التفصیل بین طول الزمان و قصره و الوجه فی ذلک هو ان قصر الزمان لایضر بالوحده المعتبره بخلاف ما اذا کان الزمان طویلاً فانه یضر بالوحده العرفیه .

الرابع : التفصیل بین کون الجزء المتروک فی جانب الایسر فیکفی غسل ذلک الجزء فقط و بین ما اذا کان ذلک الجزء فی غیر جانب الایسر فیجب علیه غسله و غسل ما یلیه بدعوی کون الارتماسی هو الغسل الترتیبی حکماً فکما انه لو ترک جزءً من البدن فی الترتیبی یجب علی المکلف غسل ذلک الجزء و ما یلیه الامر کذلک فی الارتماسی ایضاً .

اقول : ان الحق هو القول الاول و قد مرّ الوجه فی ذلک بان الغسل الارتماسی لکان تحققه بالغمس دفعه واحده بحیث یصل الماء الی جمیع البدن دفعه واحده فلو بقی جزء منه سواء کان فی الراس او الطرف الایمن او الایسر فلا یتحقق ذلک العنوان فلا فرق فی ذلک بین ان یکون الزمان قصیراً او طویلاً او یکون الموضع فی الراس او الایمن و الایسر .

و اما القول الثانی فیردّه اولاً : ان صدر الروایه غیر مذکور فی هذه الروایه فلزم النظر الی صدرها الوارد فی باب الوضوء ، فعن زراره عن ابی جعفر -علیه الصلوه و السلام - انه قال اذا کنت قاعداً علی وضوئک فلم تدر اغسلت ذراعیک ام لا فاعد علیهما و علی جمیع ما شککت فیه انک لم تغسله او تمسحه مما سمی الله ما دمت فی حال الوضوء .

فمقتضى صدر الروايه الوارده فى الوضوء ان المراد بالغسل فى المقام هو الغسل الترتيبى لان الوضوء ايضاً امر ترتيبى فيرجع الامر الى ان حكم الغسل - بالفتح - الموجود فى الوضوء او الغسل - بالضم- حكمه كذا و كذا فعليه لايكون ذيلها فى مورد الغسل الارتماسى فتخرج الروايه عن الاستدلال بها فى المقام .

و ثانياً : فيمكن ان يقال ان يكون ذيلها ناظراً الى الصدر فيكون المورد من الغسل الترتيبى و يمكن ان يكون فى الغسل الارتماسى ايضاً - للاطلاق و عدم التفصيل فى الذيل - فاذا كان المورد ذا وجهين فلا يصح الاستدلال بها على مورد خاص .

و ثالثاً : لو سلمنا ان الذيل لايكون ناظراً الى الصدر بل يكون حكماً مستقلاً فى باب الغسل فمن المسلم فى الروايه وجود الفصل فى الغسل بين الاعضاء لانه قال اذا شك و كانت به بله و هو فى صلوته مسح بها عليه فقد وقع الفصل بين الاعضاء السابقه و العضو الذى شك فى غسله فلزم عليه المسح و لو كان فى صلوته فالامام (ع) قال اولاً بعدم الضرر فى الفصل فيرجع الامر الى عدم لزوم الموالاه فى الغسل و ثانياً انه مع الفصل لايتحقق ذلك العنوان اى الارتماس دفعه واحده فيكون الموردين مصاديق الغسل الترتيبى .

و رابعاً : اذا كان الواجب هو غسل جميع البدن دفعه واحده فهذا حكم اختراعى من الشارع الاقدس لايدخل فيه المسامحات العرفيه و غمض العين عن الشرط الذى عيّنه الشارع الاقدس فهل يصح المسامحه فى مقدار الكر او فى مقدار المسافه فى قصر الصلوه فى السفر فالامر كذلك فى المقام .

مضافاً الى ما ذكرناه سابقاً مستفاداً من الروايه ان ترك شعره واحده متعمداً فهو فى النار فكيف القول بالمسامحه فعليه ان هذا القول غير سديد عندنا .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۱/۲۴

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

ان قلت : ان القائلین بهذا القول لایقولون بعدم غسل الموضع و لو بشعره واحده حتی یرد علیهم ما یرد بل یقولون انه لزم غسل ذلک الموضع بعد تحقق الارتماس الاول .

قلت : و الجواب عنه واضح لان الغسل الارتماسی الذی لزم تحققه دفعه واحده و استیلاء الماء علی جمیع البدن لایتحقق و لذا لو لم یغسل موضع من البدن حین الارتماس و لکنه غسله بعد اتمام الارتماس لکان هذا الغسل غیر مرتبط به فیرجع الامر الی انه حین الاتیان بالارتماس قد ترک موضعاً من بدنه سواء کان ذلک عن عمد او غیر عمد لان الطهاره الحاصله من الارتماس طهاره واقعیه و لا فرق فی عدم تحققها بترک موضع من البدن بین ان یکون علی وجه العمد او علی غیره.

و اما القول الثالث : من التفصیل بین قصر الزمان و طوله فیرده ایضاً ان قصر الزمان او طوله سواء فی عدم تحقق عنوان الغسل بتمام بدنه دفعه واحده لان الواجب هو تحقق الارتماس و غمس تمام البدن فی الماء دفعه واحده و خروج بعض اعضاء البدن حین الارتماس لکان مضراً فی تحقق ذلک العنوان فعلیه فلا فرق فی غسل ذلک الباقی بین ان یکون الفصل زماناً قصیراً او طویلاً مضافاً الی ما ذکرناه آنفاً ان المسامحات العرفیه غیر جاریه فی الامور الاختراعیه من الشرع الاقدس الا اذا کان المسوّغ هو الشارع الاقدس .

و اما القول الرابع : من التفصیل بین کون الباقی فی جانب الایسر و غیره من عدم الاشکال فی الاول دون الثانی بان الغسل الارتماسی کالترتیبی حکماً فکما ان الامر فی الترتیبی هو غسل الموضع فقط اذا کان فی الطرف الایسر و غسل الموضع و ما یلیه من الاعضاء اذا کان فی غیر الایسر فالامر کذلک فی الارتماسی لانه بحکم الترتیبی فیرده ان الغسل –بالضم– الواجب علی المکلف حکم واحد و له مصداقان مستقلان کل واحد منهما غیر الاخر و لکن المکلف مختار فی الاخذ بایهما شاء و لکل مصداق حکم یختص به و لا یصح جریان بعض الاحکام الموجوده فی مصداق الی مصداق لصرف انهما مصداقان لعنوان واحد .

ص: ۱۴۱

(کلام السید فی العروه) و یجب تخلیل الشعر اذا شک فی وصول الماء الی البشره التی تحته .

و المسئله واضحه لان الجنابه لوقعت من کل جزء من البدن فلزم ایصال الماء الیه و غسله و لا فرق فی ذلک بین ان یکون الغسل ترتیبیاً او ارتماسیاً فکما وجب فی الترتیبی تخلیل الشعر للزوم وصول الماء الی نفس البشره فالامر کذلک فی الارتماسی بلا فرق مضافاً الی ان الاشتغال الیقینی یقتضی البرائه الیقینیه فمع الجنابه قد اشتغلت الذمه بالاغتسال (بالارتماس بتمام البدن دفعه واحده) و تحصیل الطهاره لما یشترط فیه الطهاره فلا تتحقق البرائه الیقینیه الا بعد العلم بحصول الماء الی جمیع اجزاء البدن فاذا

كان الشعر كثيفاً او يكون فی البدن مانعاً من وصول الماء الی نفس البشره للزم رفعه سواء كان ذلك قبل الشروع فی الغسل او حين الاتيان به اذا لم يزر بالدفعه العرفيه و الامر واضح .

(كلام السيد فی العروه) و لا فرق فی كيفيه الغسل بأحد النحوين بين غسل الجنابه و غيره من سائر الأغسال الواجبه و المندوبه . (۱)

اقول : اولاً : ان الغسل امر اختراعی ورد كيفيه اتيانه من قبل الشارع الاقدس و ليس للعقل سبيل اليه و الشارع قد بين كيفيته .

و ثانياً : ان الغسل طبيعه واحده لها مصداقان و الملكف مختار فی الاخذ بايهما شاء و بايهما اخذ فقد تحقق المقصود.

و ثالثاً : ان الشارع الاقدس حين بيان كيفيه الغسل لم يأت بالتفصيل بين الموارد بان غسل الجنابه كذا و كذا و غسل الجمعه – مثلاً ـ بنحو اخر بل انه بعد بيان كيفيه الغسل فقد اتی بالموارد التی يجب فيها الاتيان به او يستحب من دون تفصيل فی كيفيه الاتيان بل اكتفی بلزوم الاتيان به فمن البديهی ان المكلف يفهم ان كيفيه الغسل فی جميع هذه الموارد من الواجب او المستحب امر واحد .

۱– العروه الوثقی، يزدی، سيد محمد كاظم بن عبد العظيم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۶، ط. جامعه المدرسين.

و رابعاً : انه قد ورد فی بعض الروایات بالصراحه ان الغسل فی جمیع الموارد له کیفیه واحده .

منها : فَعَنْ زُرَارَهَ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ إِذَا حَاضَتِ الْمَرْأَهُ وَ هِیَ جُنُبٌ أَجْزَأَهَا غُسْلٌ وَاحِدٌ . (۱)

و منها : ما عن عَنْ شِهَابِ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – عَنِ الْجُنُبِ یُغَسِّلُ الْمَیِّتَ أَوْ مَنْ غَسَّلَ مَیِّتاً لَهُ أَنْ یَأْتِیَ أَهْلَهُ ثُمَّ یَغْتَسِلَ فَقَالَ سَوَاءٌ لَا بَأْسَ بِذَلِکَ إِذَا کَانَ جُنُباً غَسَلَ یَدَهُ وَ تَوَضَّأَ وَ غَسَّلَ الْمَیِّتَ وَ هُوَ جُنُبٌ وَ إِنْ غَسَّلَ مَیِّتاً تَوَضَّأَ ثُمَّ أَتَی أَهْلَهُ وَ یُجْزِیهِ غُسْلٌ وَاحِدٌ لَهُمَا . (۲)

و منها : ما عَنْ زُرَارَهَ قَالَ إِذَا اغْتَسَلْتَ بَعْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ أَجْزَأَکَ غُسْلُکَ ذَلِکَ لِلْجَنَابَهِ وَ الْحِجَامَهِ وَ عَرَفَهَ وَ النَّحْرِ وَ الْحَلْقِ وَ الذَّبْحِ وَ الزِّیَارَهِ فَإِذَا اجْتَمَعَتْ عَلَیْکَ حُقُوقٌ أَجْزَأَهَا عَنْکَ غُسْلٌ وَاحِدٌ قَالَ ثُمَّ قَالَ وَ کَذَلِکَ الْمَرْأَهُ یُجْزِیهَا غُسْلٌ وَاحِدٌ لِجَنَابَتِهَا وَ إِحْرَامِهَا وَ جُمُعَتِهَا وَ غُسْلِهَا مِنْ حَیْضِهَا وَ عِیدِهَا . (۳)

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۱/۲۵

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و منها : ما عَنْ أَبِی بَصِیرٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ سُئِلَ عَنْ رَجُلٍ أَصَابَ مِنِ امْرَأَهٍ ثُمَّ حَاضَتْ قَبْلَ أَنْ تَغْتَسِلَ قَالَ تَجْعَلُهُ غُسْلًا وَاحِداً . (۴)

ص: ۱۴۳

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۶۳، ابواب الجنابه، باب۴۳، ح۴، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۶۳، ابواب الجنابه، باب۴۳، ح۳، ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۶۱، ابواب الجنابه، باب۴۳، ح۱، ط آل البیت.

۴- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۶۳، ابواب الجنابه، باب۴۳، ح۵، ط آل البیت.

منها : ما عَنْ عَمَّارٍ السَّابَاطِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام – قَالَ سَأَلْتُهُ عَنِ الْمَرْأَهِ یُوَاقِعُهَا زَوْجُهَا ثُمَّ تَحِیضُ قَبْلَ أَنْ تَغْتَسِلَ قَالَ إِنْ شَاءَتْ أَنْ تَغْتَسِلَ فَعَلَتْ وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَلَیْسَ عَلَیْهَا شَیْ ءٌ فَإِذَا طَهُرَتْ اغْتَسَلَتْ غُسْلًا وَاحِداً لِلْحَیْضِ وَ الْجَنَابَهِ . (۱)

بقی هنا شئ و هو ان غسل المیت کغسل الجنابه هل یصح ان یوتی علی وجهین من الترتیبی و الارتماسی ام لا- فهو بحث موکول الی محله ان شاء الله مع الاتفاق فی صحه اتیانه بالترتیبی و اما فی الارتماسی فبین الاعلام بحث و کلام .

(کلام السید فی العروه) نعم فی غسل الجنابه لا یجب الوضوء بل لا یشرع بخلاف سائر الأغسال کما سیأتی إن شاء الله . (۲)

فیقع الکلام فی امرین :

الاول : فی عدم وجوب الوضوء بل عدم مشروعیته فی غسل الجنابه

الثانی : فی حکم الوضوء من الوجوب او المشروعیه او عدمه فی سائر الاغسال - غیر الجنابه-

اما الکلام فی الامر الاول : فالاتفاق من الاصحاب قدیماً و حدیثاً قائم علی عدم الوجوب کما ان الاجماع محصلًا و منقولاً علی وجه الاستفاضه ایضاً قائم و ان کان فی کون الاجماع دلیلًا فی المقام منع لوجود الدلیل اللفظی علی عدم الوجوب .

فمن الکتاب العزیز قوله تعالی : یا أَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا إذا قُمْتُمْ إِلَی الصَّلاهِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَکُمْ وَ أَیْدِیَکُمْ إِلَی الْمَرافِقِ.. . . وَ إِنْ کُنْتُمْ جُنُباً فَاطَّهَّرُوا . (۳)

ص: ۱۴۴

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۶۴، ابواب الجنابه، باب۴۳، ح۷، ط آل البیت.

۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۶، ط. جامعه المدرسین.

۳- سوره مائده، آیه ۶.

فالمصرح فیها وجوب الوضوء فی الحدث الاصغر و الاغتسال فقط فی الحدث الاکبر و لو لزم الاتیان بالوضوء فی الغسل للزم بیانه فعدم البیان دلیل علی العدم مضافاً الی ان الایه الشریفه لکانت فی مقام بیان التکلیف للمکلف الذی ابتلی بالحدث الاصغر و الاکبر فالاطلاق المقامی ایضاً یدل علی عدم وجوب الوضوء فی الاتیان بالغسل ، فالعقاب علی من لم یأت به لکان عقاباً بلا بیان فلا یصدر ذلک من الحکیم العلیم و لاجل کون الاحکام من مخترعات الشرع الاقدس فالاتیان بالوضوء مع عدم الدلیل علیه لکان تشریعاً محرماً .

و اضف الی ذلک استشهاد الامام -علیه الصلوه و السلام - بهذا الآیه الشریفه رداً لمن زعم وجوب الاتیان بالوضوء مع الغسل من الجنابه .

فعَنْ یَعْقُوبَ بْنِ شُعَیْبٍ عَنْ حَرِیزٍ أَوْ عَمَّنْ رَوَاهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ قَالَ قُلْتُ لِأَبِی جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام - إِنَّ أَهْلَ الْکُوفَهِ یَرْوُونَ عَنْ عَلِیٍّ -علیه الصلوه و السلام - أَنَّهُ کَانَ یَأْمُرُ بِالْوُضُوءِ قَبْلَ الْغُسْلِ مِنَ الْجَنَابَهِ قَالَ کَذَبُوا عَلَی عَلِیٍّ -علیه الصلوه و السلام - مَا وَجَدُوا ذَلِکَ فِی کِتَابِ عَلِیٍّ -علیه الصلوه و السلام -قَالَ اللَّهُ تَعَالَی وَ إِنْ کُنْتُمْ جُنُباً فَاطَّهَّرُوا . (۱)

و ان کان فی السند تامل لقوله - او عمن رواه و لکن فی بعض الروایات تصریح بذلک کما رواها زُرَارَهَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فَقَالَ تَبْدَأُ فَتَغْسِلُ کَفَّیْکَ ثُمَّ تُفْرِغُ بِیَمِینِکَ عَلَی شِمَالِکَ فَتَغْسِلُ فَرْجَکَ وَ مَرَافِقَکَ ثُمَّ تَمَضْمَضْ وَ اسْتَنْشِقْ ثُمَّ تَغْسِلُ جَسَدَکَ مِنْ لَدُنْ قَرْنِکَ إِلَی قَدَمَیْکَ لَیْسَ قَبْلَهُ وَ لَا بَعْدَهُ وُضُوءٌ . (۲)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۷، ابواب الجنابه، باب۳۴، ح۵، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص ۲۳۰، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۵، ط آل البیت .

و المصرح فیه عدم الوضوء و صحه استفاده عدم المشروعیه فی الاتیان به و منها ایضاً ما رواها ؛یَعْقُوبَ بْنِ یَقْطِینٍ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ -علیه الصلوه و السلام - قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فِیهِ وُضُوءٌ أَمْ لَا فِیمَا نَزَلَ بِهِ جَبْرَئِیلُ -علیه الصلوه و السلام - قَالَ الْجُنُبُ یَغْتَسِلُ یَبْدَأُ فَیَغْسِلُ یَدَیْهِ إِلَی الْمِرْفَقَیْنِ قَبْلَ أَنْ یَغْمِسَهُمَا فِی الْمَاءِ ثُمَّ یَغْسِلُ مَا أَصَابَهُ مِنْ أَذًی ثُمَّ یَصُبُّ عَلَی رَأْسِهِ وَ عَلَی وَجْهِهِ وَ عَلَی جَسَدِهِ کُلِّهِ ثُمَّ قَدْ قَضَی الْغُسْلَ وَ لَا وُضُوءَ عَلَیْهِ . (۱)

و التعبیر بقوله (ع) و لا وضوء علیه - یشمل قبل الاغتسال و بعده کما هو المصرح فی الروایه السابقه .

و منها : ایضاً ما رواها أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ -علیه الصلوه و السلام - عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فَقَالَ تَغْسِلُ یَدَکَ الْیُمْنَی مِنَ الْمِرْفَقَیْنِ إِلَی أَصَابِعِکَ وَ تَبُولُ إِنْ قَدَرْتَ عَلَی الْبَوْلِ ثُمَّ تُدْخِلُ یَدَکَ فِی الْإِنَاءِ ثُمَّ اغْسِلْ مَا أَصَابَکَ مِنْهُ ثُمَّ أَفِضْ عَلَی رَأْسِکَ وَ جَسَدِکَ وَ لَا وُضُوءَ فِیهِ .

فقوله (ع) و لا وضوء فیه یشمل قبل الاغتسال و بعده مع عدم المشروعیه فی الاتیان به فالاتیان به تشریع محرم .

و فی المقام روایات اخر تدل علی جواز الاتیان بالوضوء مع غسل الجنابه فلزم النظر الیها و ما یستفاد منها .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۱/۲۸

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و منها : ما رواها مُحَمَّدُ بْنُ الْمُیَسِّرِ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام - عَنِ الرَّجُلِ الْجُنُبِ یَنْتَهِی إِلَی الْمَاءِ الْقَلِیلِ فِی الطَّرِیقِ وَ یُرِیدُ أَنْ یَغْتَسِلَ مِنْهُ وَ لَیْسَ مَعَهُ إِنَاءٌ یَغْرِفُ بِهِ وَ یَدَاهُ قَذِرَتَانِ قَالَ یَضَعُ یَدَهُ وَ یَتَوَضَّأُ ثُمَّ یَغْتَسِلُ هَذَا مِمَّا قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ ما جَعَلَ عَلَیْکُمْ فِی الدِّینِ مِنْ حَرَجٍ . (۲)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۶، ابواب الجنابه، باب۳۴، ح۱، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۱، ص۱۵۲، ابواب الماء المطلق، باب۸، ح۵، ط آل البیت.

و کذا ما رواها ؛أَبو بَکْرٍ الْحَضْرَمِیِّ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام - قَالَ سَأَلْتُهُ قُلْتُ کَیْفَ أَصْنَعُ إِذَا أَجْنَبْتُ قَالَ اغْسِلْ کَفَّکَ وَ فَرْجَکَ وَ تَوَضَّأْ وُضُوءَ الصَّلَاهِ ثُمَّ اغْتَسِلْ . (۱)

و قال بعض من عاصرناه ما هذا لفظه : فلا تعارض الروایات الداله علی عدم الوجوب لانه علی فرض حجیه روایه ابی بکر و محمد بن میسر یحمل الامر بالوضوء فیها علی الاستحباب مضافاً الی یأتی ان شاء الله من عدم حجیتهما .

فلزم النظر فی کل واحد من الروایتین ثم ما یمکن ان یقول فی الجمع بینهما و ما هو النسبه بینهما و بین ما ذکرناه من الروایات

الداله علی عدم الجواز .

فنقول : و اما روایه محمد بن میسر فقوله –و یتوضأ– یمکن ان یقال انه من الوضوء بفتح الواو لا من الوضوء بضم الواو .

فالمراد علی هذا الاحتمال هو الغسل بالفتح ای غسل الیدین و ازاله الاذی عنهما ثم الاتیان بالغسل –بالضم –

و اما روایه ابوبکر الحضرمی فقوله (ع) و توضأ وضوء الصلوه – ثم اغتسل لکان الظاهر منه هو الوضوء بضم الواو و هذا هو الذی یستعمل لرفع الحدث فعلیه تکون هذه الروایه قرینه و مبیّنه لروایه محمد بن میسر بان المراد من قوله یتوضأ هو الوضوء الذی یستعمل لرفع الحدث و اما الجمع بینهما و بین الروایات تدل علی عدم الوجوب بل عدم المشروعیه فی الاتیان بالوضوء لا قبل الاغتسال و لا بعده فهو ان تلک الروایات تدل علی عدم الوجوب بقرینه هاتین الروایتین و هاتان الروایتان تدل علی الجواز من دون وجوب للتصریح بالجواز فیهما و لوجود الامر علیه فیهما یصح القول بالاستحباب فی الاتیان به دون الوجوب هذا کله مع قطع النظر عن سند الروایتین و لکن اذا ثبت عدم الحجیه فی کلام ابوبکر الحضرمی و محمد بن میسر فاللازم هو سقوط هاتین الروایتین عن الحجیه و اللازم من ذلک عدم الوجوب بل عدم المشروعیه فی الوضوء حین الاتیان بالاغتسال لا قبله و لا بعده .

۱– وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۷، ابواب الجنابه، باب۳۴، ح۶، ط آل البیت.

مع انه قد ورد سابقاً عَنْ حَکَم بْنِ حُکَیْم قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ - علیه الصلوه و السلام - عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ إِلَی أَنْ قَالَ قُلْتُ إِنَّ النَّاسَ یَقُولُونَ یَتَوَضَّأُ وُضُوءَ الصَّلَاهِ قَبْلَ الْغُسْلِ فَضَحِکَ وَ قَالَ وَ أَیُّ وُضُوءٍ أَنْقَی مِنَ الْغُسْلِ وَ أَبْلَغُ . (۱)

و اما الکلام فی الامر الثانی فی جواز الوضوء او عدمه فی سائر الاغسال .

فاقول : ان هذا البحث قد ذکر فی الجواهر و کذا فی مصباح الفقیه فی مبحث الحیض عند التعرض عن کفایه غسله عن الوضوء و عدمه و لکن لا بأس بالذکر الاجمالی فی المقام و تفصیله ان شاء الله فی محله .

فنقول : فی اجزاء ما عدا غسل الجنابه عن الوضوء و عدمه فالاقوال فی المسئله ثلاثه :

القول الاول : عدم اجزاء الغسل عن الوضوء فی غیر غسل الجنابه مطلقا سواء کان الغسل واجباً کغسل الحیض او مستحباً کغسل الجمعه .

القول الثانی : التفصیل بین الاغسال الواجبه و المندوبه بعدم الاجزاء فی المستحبات عن الوضوء و الاجزاء فی الواجبات .

القول الثالث : کفایه الغسل عن الوضوء و اجزائه مطلقا سواء کان الغسل واجباً او مستحباً .

و استدل للقول الاول بما رواها عَنِ ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ - علیه الصلوه و السلام - قَالَ کُلُّ غُسْلٍ قَبْلَهُ وُضُوءٌ إِلَّا غُسْلَ الْجَنَابَهِ . (۲)

و ایضاً بما رواها ابْنِ أَبِی عُمَیْرٍ عَنْ حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ أَوْ غَیْرِهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ - علیه الصلوه و السلام - قَالَ فِی کُلِّ غُسْلٍ وُضُوءٌ إِلَّا الْجَنَابَهَ . (۳)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۷، ابواب الجنابه، باب۳۴، ح۴، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۸، ابواب الجنابه، باب۳۵، ح۱، ط آل البیت .

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۸، ابواب الجنابه، باب۳۵، ح۲، ط آل البیت .

و یمکن ان یکون الروایتان روایه واحده و لکن الکلام فی السند فیرجع الامر الی ان مرسلات ابن ابی عمیر کالمسانید ام لا فیرجع الکلام الی المبنی فی مرسلات ابن ابی عمیر و لکن الدلاله واضحه و تشمل الواجبات و المستحبات من الاغسال .

و کذا ما روی عن غوالی اللیالی عن النبی -صلی الله علیه و آله- کل غسل لابد فیه من الوضوء الا الجنابه . (۱)

و لکن السند ضعیف کما لایخفی .

و مفاد هذه الروایات هو وجوب الوضوء فی کل غسل الا غسل الجنابه .

و استدل للقول الثانی : ای عدم اجزاء الاغسال المستحبه عن الوضوء دون الواجبه .

بما رواها عَنْ عَلِیِّ بْنِ یَقْطِینٍ عَنْ أَبِی الْحَسَنِ الْأَوَّلِ - علیه الصلوه و السلام - قَالَ إِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَغْتَسِلَ لِلْجُمُعَهِ فَتَوَضَّأْ وَ اغْتَسِلْ . (۲)

فیقال ان مورد الروایه و ان کان فی غسل الجمعه و لکن الامر کذلک فی سائر الاغسال للقول بعدم الفصل بین غسل الجمعه و سائر الاغسال الا غسل الجنابه .

و لکن اقول : ان الظاهر من هذه الروایه ان موردها هو غسل الجمعه الذی کان من الاغسال المستحبه و اللازم هو القول بعدم الفصل بین غسل الجمعه و سائر الاغسال المستحبه فقط لا سائر الاغسال من المستحبه و الواجبه الا غسل الجنابه لان المورد من المستحبات فلا تعارض فیها بالواجبات و ایضاً یستدل لهذا القول بان البول او غیره من النواقض یوجب الوضوء الا غسل الجنابه لخروجه بالنص .

۱- مستدرک الوسائل، محدث نوری (المیرزا حسین النوری الطبرسی)، ج۱، ص۴۷۷، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۳، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۹، ابواب الجنابه، باب۳۵، ح۳، ط آل البیت.

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۱/۲۹

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و لا یخفی علیک ان اللازم من ذلک هو وجوب الوضوء فی جمیع الاغسال من المستحبه و الواجبه الا غسل الجنابه .

و ایضاً یستدل بقوله تعالی : اذا قمتم الی الصلوه فاغسلوا وجوهکم . . . الی اخر الایه الشریفه (۱)

تقریب الاستدلال : ان الایه الشریفه تقتضی وجوب الوضوء و ان اغتسل و خرج خصوص غسل الجنابه بالنص فلا یجب معه الوضوء و کذا سائر الاغسال الواجبه فیبقی وجوبه فی سائر الاغسال المستحبه.

و یستدل للقول الثالث : و هو عدم وجوب الوضوء مع الغسل سواء کان الغسل من الجنابه او من غیرها واجباً کان او مستحباً و یستدل بروایات :

الاولی ما رواها مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ – علیه الصلوه و السلام – قَالَ الْغُسْلُ یُجْزِی عَنِ الْوُضُوءِ وَ أَیُّ وُضُوءٍ أَطْهَرُ مِنَ الْغُسْلِ . (۲)

الثانیه : مکاتبه مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْهَمْدَانِیَّ کَتَبَ إِلَی أَبِی الْحَسَنِ الثَّالِثِ – علیه الصلوه و السلام – یَسْأَلُهُ عَنِ الْوُضُوءِ لِلصَّلَاهِ فِی غُسْلِ الْجُمُعَهِ فَکَتَبَ لَا وُضُوءَ لِلصَّلَاهِ فِی غُسْلِ یَوْمِ الْجُمُعَهِ وَ لَا غَیْرِهِ . (۳)

بناءً علی ان المراد هو عدم الوجوب لا عدم الجواز .

الثالثه : ما رواها عَمَّارٍ السَّابَاطِیِّ قَالَ سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام – عَنِ الرَّجُلِ إِذَا اغْتَسَلَ مِنْ جَنَابَتِهِ أَوْ یَوْمِ جُمُعَهٍ أَوْ یَوْمِ عِیدٍ هَلْ عَلَیْهِ الْوُضُوءُ قَبْلَ ذَلِکَ أَوْ بَعْدَهُ فَقَالَ لَا لَیْسَ عَلَیْهِ قَبْلُ وَ لَا بَعْدُ قَدْ أَجْزَأَهُ الْغُسْلُ وَ الْمَرْأَهُ مِثْلُ ذَلِکَ إِذَا اغْتَسَلَتْ مِنْ حَیْضٍ أَوْ غَیْرِ ذَلِکَ فَلَیْسَ عَلَیْهَا الْوُضُوءُ لَا قَبْلُ وَ لَا بَعْدُ قَدْ أَجْزَأَهَا الْغُسْلُ . (۴)

۱- السوره مائده، آیه ۶.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۴، ابواب الجنابه، باب۳۳، ح۱، ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۴، ابواب الجنابه، باب۳۳، ح۲، ط آل البیت.

۴- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۴، ابواب الجنابه، باب۳۳، ح۳، ط آل البیت.

الرابعه : ما رواها حَمَّادِ بْنِ عُثْمَانَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام – فِی الرَّجُلِ یَغْتَسِلُ لِلْجُمُعَهِ أَوْ غَیْرِ ذَلِکَ أَ یُجْزِیهِ مِنَ الْوُضُوءِ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام – وَ أَیُّ وُضُوءٍ أَطْهَرُ مِنَ الْغُسْلِ . (۱)

و لکن الروایه مرسله غیر قابله للاستناد .

مضافاً الی ما ورد فی بعض الروایات کما رواها سُلَیْمَانَ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِی جَعْفَرٍ - علیه الصلوه و السلام -قَالَ الْوُضُوءُ بَعْدَ الْغُسْلِ بِدْعَهٌ . (۲)

و کذا ما رواها عَنْ یَحْیَی بْنِ طَلْحَهَ عَنْ أَبِیهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سُلَیْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ - علیه الصلوه و السلام - یَقُولُ الْوُضُوءُ بَعْدَ الْغُسْلِ بِدْعَهٌ . (۳)

و فی الجمع بین الاقوال یمکن القول بحمل ما دل علی الامر بالوضوء علی غیر غسل الجنابه و ما دل علی عدم الوضوء او ان الوضوء بعد الغسل بدعه علی خصوص غسل الجنابه .

و لکن هذا الجمع محل تامل لان حمل عموم قوله (ع) الغسل یجزی عن الوضوء علی خصوص الجنابه یوجب تخصیص الاکثر مضافاً الی ما ورد فی بعض الروایه من اجزاء الغسل عن الوضوء فی غیر غسل الجنابه ایضاً کغسل الجمعه او غسل یوم العید (قد مرّ ذکرها آنفاً) کما فی روایه عَمَّارٍ السَّابَاطِیِّ قَالَ سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ - علیه الصلوه و السلام - عَنِ الرَّجُلِ إِذَا اغْتَسَلَ مِنْ جَنَابَتِهِ أَوْ یَوْمِ جُمُعَهٍ أَوْ یَوْمِ عِیدٍ هَلْ عَلَیْهِ الْوُضُوءُ قَبْلَ ذَلِکَ أَوْ بَعْدَهُ فَقَالَ لَا لَیْسَ عَلَیْهِ قَبْلُ وَ لَا بَعْدُ . (۴)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۵، ابواب الجنابه، باب۳۳، ح۴، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۵، ابواب الجنابه، باب۳۳، ح۹، ط آل البیت .

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۵، ابواب الجنابه، باب۳۳، ح۶، ط آل البیت.

۴- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۴، ابواب الجنابه، باب۳۳، ح۳، ط آل البیت.

فیقع التعارض بین ما دل علی وجوب الوضوء فی غیر غسل الجنابه و ما دل علی عدم الوضوء فیه فبعد التعارض لزم الاخذ بالمرجحات فان کان المبنی هو الشهره الفتوائیه فلا بد من الاخذ بما دل علی وجوب الوضوء و عدم اجزاء غیر غسل الجنابه عنه و ان کان المبنی هو الشهره الروائیه فلابد من الاخذ باجزاء مطلق الغسل عن الوضوء لان الروایات فی هذا المورد اکثر و اذا لم یکن بینهما ترجیح للزم الاخذ بسائر المرجحات بالترتیب الذی ذکر فی الاصول هذا هو اجمال الکلام و سیاتی تفصیله ان شاء الله فی محله .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۱/۳۱

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله ۲: قد یتعین الارتماسی کما إذا ضاق الوقت عن الترتیبی و قد یتعین الترتیبی کما فی یوم الصوم الواجب و حال الإحرام و کذا إذا کان الماء للغیر و لم یرض بالارتماس فیه . (۱)

اقول : و لایخفی علیک ان فی ظرف الاختیار و عدم المانع ان العبد مخیر فی الاخذ بایهما شاء من الترتیبی و الارتماسی فاذا طرء مانع او عذر علی احدهما فالاخر یکون متعیناً علی المکلف مضافاً الی ان الغسل واجب غیری لما یشترط فیه الطهاره فلزم مراعات ذی المقدمه حین الاتیان بالمقدمه و ان المقدمه لا تتحقق علی وجه یستلزم منه فوت ذیها .

مضافاً الی لزوم النظر بالنهی الوارد فی المقام بان النهی وارد علی نفس الغسل او وارد علی امر اخر الذی یکون الغسل مقدمه له فاذا ضاق الوقت عن الترتیبی فلزم علی المکلف الاتیان بالشرط فوراً لتحقق ما علیه – من الواجب – فی الوقت فاذا اراد الاتیان بالترتیبی للصلوه فقط فهذا الغسل منهی عنه فلایصح التمسک به بعنوان انه مقدمه للصلوه لان الغسل – علی وجه الترتیبی – فی هذه الصوره منهی عنه و المبعد لایمکن ان یکون مقرباً نعم اذا اراد الاتیان به لاجل غایات اخر فلا نهی علی الغسل و یصح الاتیان به مقرباً الی الله تعالی ثم یجوز له الاتیان بالصلوه المشروطه به فعلیه لو ضاق الوقت و لم یمکن للمکلف الاتیان بالترتیبی فوجب علیه الاتیان بالارتماسی حتی یمکن له اداء الصلوه الواجبه فی الوقت و الامر کذلک اذا طرء منع عن الاتیان بالارتماسی کما فی الصوم الواجب او فی حال الاحرام فلا یجوز له الارتماسی نعم فی الصوم المستحب او الواجب فی غیر رمضان اذا کان الوقت موسعاً یجوز له ذلک لان الصوم وان کان یبطل بالغمس فی الماء و لکن الغسل صحیح بلا اشکال و اما الحکم فیما اذا کان الماء للغیر و لم یرض بالارتماس فیه فواضح .

ص: ۱۵۲

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۶، ط. جامعه المدرسین.

(کلام السید فی العروه) مسأله ۳ : یجوز فی الترتیبی أن یغسل کل عضو من أعضائه الثلاثه بنحو الارتماس بل لو ارتمس فی الماء ثلاث مرات مره بقصد غسل الرأس و مره بقصد غسل الأیمن و مره بقصد الأیسر کفی و کذا لو حرک بدنه تحت الماء

ثلاث مرات– أو قصد بالارتماس غسل الرأس– و حرك بدنه تحت الماء بقصد الأيمن و خرج بقصد الأيسر و يجوز غسل واحد من الأعضاء بالارتماس و البقيه بالترتيب بل يجوز غسل بعض كل عضو بالارتماس و بعضه الآخر بإمرار اليد. (۱)

اقول : انه لزم بيان امور لتبيين ما هو الحق فی المسئله :

الاول : ان حقیقه الغسل – کما مرّ مراراً – هو جریان الماء علی المحل .

الثانی : لزوم ایصال الماء الی البشره فی جمیع البدن حتی لایبقی مقدار شعره واحده لم یصل الیها الماء سواء کان ایصال الماء و جریانه فی المحل بنفسه او بامرار الید .

الثالث : ان المهم اذا کان هو ایصال الماء و جریانه فی المحل فلا فرق فیه بین الغسل الترتیبی او الارتماسی لان تحقق کل واحد منهما منجز عن التکلیف و یوجب الطهاره .

الرابع : انه لایکون فی مقدار الصب علی المحل (فی صوره صب الماء) قید بان یکون نفس الصب کاف فی ایصال الماء بنفسه او یکون علی وجه یحتاج الی امرار الید لایصال الماء لو لم یکن نفس الصب کافیاً فی ایصال الماء کما انه اذا کان الصب علی وجه یکون کالارتماس فی تحقق الایصال لکاف فی تحقق الغسل و لذا اذا کان فی الماء و اراد الاتیان بالترتیبی و ارتمس فی الماء و حرّک بدنه لجریان الماء علی البدن لتحقق عنوان الغسل لکفی و علیه ان الارتماس فی الغسل الترتیبی او الترتیب فی حال الارتماس کلاهما طریقان لتحقق المهم الذی هو الملاک لایجاد الطهاره و هو ایصال الماء و جریانه فی المحل .

۱– العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۶، ط. جامعه المدرسین.

و لكن يقال انه يورد على ما ذكرناه اما لاجل عدم الكفايه فى الارتماس حين الاتيان بالغسل الترتيبى لجهه اعتبار صب الما على البدن بمقتضى بعض الروايات و مع الارتماس لايتحقق الصب و اما لتوهم اعتبار احداث الارتماس فى الارتماسى و لذا لايصح الغسل الارتماسى اذا لم يكن فيه احداث .

و اما الجواب عن الاول فنقول اولاً : ان الصب لا خصوصيه فيه بل المهم هو ايصال الماء الى نفس البدن و صب طريق من طرق ذلك المهم كما ان العقل ايضاً حاكم بعدم الخصوصيه فى نفس الصب فاذا امر المولى باتيان الغسل لتحقق الطهاره فالعقل يفهم ان المهم هو تحقق ذلك من دون خصوصيه فى طريق من الطرق .

و ثانياً : ان الصب يمكن ان يكون من باب الفعل المتعارف بين الناس حتى فى مكان كان فيه حوض للارتماس لان بعض الناس لايرغبون الدخول فى حوض يدخل فيه كثير من الناس لاحتمال وجود بعض الامراض الجلديه او المسريه بينهم و لذا يرغبون صب الماء على ابدانهم مراعاه للنظافه و حفظاً عن الامراض الممكن وجودها فى الماء .

و ثالثاً : ان الصب غير مذكور فى بعض الروايات و بذلك يظهر عدم الخصوصيه فى نفس الصب كما فى روايه حَمَّادِ بْنِ عِيسَى عَنْ رِبْعِيٍّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ – علیه الصلوه و السلام – قَالَ یُفِیضُ الْجُنُبُ عَلَی رَأْسِهِ الْمَاءَ ثَلَاثاً لَا یُجْزِیهِ أَقَلُّ مِنْ ذَلِکَ . (۱)

فالتعبير بالافاضه مقام الصب يدل على ما ذكرناه مع ان قوله (ع) لايجزيه لايكون فيه تعبد فى الثلاث بل المتعارف بين الناس عدم الكفايه فى اقل من ذلک .

ص: ۱۵۴

۱- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملى، ج۲، ص۲۳۰، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۴، ط آل البيت.

و کذا فی روایه زُرَارَهَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ - علیه الصلوه و السلام - عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فَقَالَ تَبْدَأُ فَتَغْسِلُ کَفَّیْکَ ثُمَّ تُفْرِغُ بِیَمِینِکَ عَلَی شِمَالِکَ فَتَغْسِلُ فَرْجَکَ وَ مَرَافِقَکَ ثُمَّ تَمَضْمَضْ وَ اسْتَنْشِقْ ثُمَّ تَغْسِلُ جَسَدَکَ مِنْ لَدُنْ قَرْنِکَ إِلَی قَدَمَیْکَ لَیْسَ قَبْلَهُ وَ لَا بَعْدَهُ وُضُوءٌ وَ کُلُّ شَیْ ءٍ أَمْسَسْتَهُ الْمَاءَ فَقَدْ أَنْقَیْتَه . (۱)

و کذا ما عن ِعَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ یَعْنِی ابْنَ أَبِی نَصْرٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَا - علیه الصلوه و السلام - عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فَقَالَ تَغْسِلُ یَدَکَ الْیُمْنَی مِنَ الْمِرْفَقَیْنِ إِلَی أَصَابِعِکَ وَ تَبُولُ إِنْ قَدَرْتَ عَلَی الْبَوْلِ ثُمَّ تُدْخِلُ یَدَکَ فِی الْإِنَاءِ ثُمَّ اغْسِلْ مَا أَصَابَکَ مِنْهُ ثُمَّ أَفِضْ عَلَی رَأْسِکَ وَ جَسَدِکَ وَ لَا وُضُوءَ فِیهِ . (۲)

و کذا ما عن ِعَنْ عَلِیِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِیهِ مُوسَی - علیه الصلوه و السلام - أَنَّهُ سَأَلَهُ عَنِ الرَّجُلِ یُجْنِبُ هَلْ یُجْزِیهِ مِنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ أَنْ یَقُومَ فِی الْمَطَرِ حَتَّی یَغْسِلَ رَأْسَهُ وَ جَسَدَهُ وَ هُوَ یَقْدِرُ عَلَی مَا سِوَی ذَلِکَ فَقَالَ إِنْ کَانَ یَغْسِلُهُ اغْتِسَالَهُ بِالْمَاءِ أَجْزَأَهُ ذَلِکَ . (۳)

فالتعبیر بالصب تاره و بالافاضه ثانیاً و بالامساس ثالثاً و بالجری رابعاً و بالوقوف تحت المطر خامساً یدل علی امر واحد و هو لزوم ایصال الماء الی جمیع البدن و الجری علیه کما فی روایه مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا - علیهما الصلوه و السلام - قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فَقَالَ تَبْدَأُ بِکَفَّیْکَ فَتَغْسِلُهُمَا ثُمَّ تَغْسِلُ فَرْجَکَ ثُمَّ تَصُبُّ عَلَی رَأْسِکَ ثَلَاثاً ثُمَّ تَصُبُّ عَلَی سَائِرِ جَسَدِکَ مَرَّتَیْنِ فَمَا جَرَی عَلَیْهِ الْمَاءُ فَقَدْ طَهُرَ . (۴)

ص: ۱۵۵

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۰، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۵، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۰، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۶، ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۱، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۱۰، ط آل البیت.

۴- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۲۹، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۱، ط آل البیت.

و امـا الجواب عن الایراد الثانی : فقال المحقق الخویی فی بیان الایراد ما هـذا لفظه : قـد مرّ ان ظواهر الاوامر هی طلب الایجاد و الاحداث و الوجود البقائی خارج عن المامور به و معه لایکون تحریک بدنه تحب الماء بدلاً عن الغسل المامور به . (۱)

اقول : انه قـد مرّ ان الغسـل هو جریـان المـاء علی المحـل (کمـا علیه المحقق الخویی ایضاً) و ان صـرف کون الماء مسـلطاً علی المحل لایکفی فی تحقق الغسل بل لزم الاتیان بعمل یوجب جریانه حتی یتحقق ذلک العنوان و اما مفاد الامر هو الاحـداث و ان الوجود البقـائی خـارج عن المـامور به فقـد مرّ الکلام فیه سابقـاً بان مفاد الامر هو طلب الشـئ و فی الاصـطلاح هو طلب الماده بحیث ان لم یکن داخلًا فی ذلک الشئ للزم علیه الدخول و الایجاد و ان کان داخلًا فیه فلزم علیه استمراره بحیث یعرف العرف انه کـان فی مقـام الاتیـان بالمـامور و امتثـال الامر فمن کان فی حال الضـرب او الاکل فامره المولی فی تلک الحال بالضـرب او الاکل فباسـتمراره یعرف العرف انه کان فی مقام الامتثال و لیس المراد انه لزم علیه رفع الید عن الضـرب او الاکل ساعه ثم شرع فیه حتی یتحقق معنی الضـرب و الاکل و لکن فی معنی الغسل فلاجل لزوم جریان الماء فی المحل لایکفی کونه داخلًا فی الماء و استمرار بقائه فیه بل لزم علیه الحرکه و تحریک البدن حتی یتحقق معنی الغسل فما قال به السید هو الصحیح و علیه المختار .

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۶، ص.

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۲/۰۱

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله ۴ : الغسل الارتماسی یتصور علی وجهین أحدهما أن یقصد الغسل بأول جزء دخل فی الماء و هکذا إلی الآخر فیکون حاصلا علی وجه التدریج و الثانی أن یقصد الغسل حین استیعاب الماء تمام بدنه و حینئذ یکون آنیا و کلاهما صحیح و یختلف باعتبار القصد و لو لم یقصد أحد الوجهین صح أیضا و انصرف إلی التدریجی . (۱)

اقول : ان الوارد فی الروایات لکان علی تعبیرین الاول ما عن حَمَّادٍ عَنِ الْحَلَبِیِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ - علیه الصلوه و السلام - یَقُولُ إِذَا ارْتَمَسَ الْجُنُبُ فِی الْمَاءِ ارْتِمَاسَهً وَاحِدَهً أَجْزَأَهُ ذَلِکَ مِنْ غُسْلِهِ . (۲)

و الثانی : ما عن مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ بْنِ الْحُسَیْنِ بِإِسْنَادِهِ عَنْ عُبَیْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِیٍّ الْحَلَبِیِّ قَالَ حَدَّثَنِی مَنْ سَمِعَهُ یَقُولُ إِذَا اغْتَمَسَ الْجُنُبُ فِی الْمَاءِ اغْتِمَاسَهً وَاحِدَهً أَجْزَأَهُ ذَلِکَ مِنْ غُسْلِهِ . (۳)

و قیل ان بینهما خرقهً و هو ان التستر و التغطی بالماء اذا کان کثیراً بان مکث فیه فهو انغماس و اما اذا لم یمکث تحته فهو ارتماس و علی ای حال فهما فی واد واحد فی حصول المطلوب لان التغطی و التستر بالماء لایتحقق الا بعد احاطه الماء تمام البدن بحیث لو بقی منه شئ خارج الماء لم یصدق الارتماس او الانغماس و التغطی و اما اذا کان ارتماس تمام البدن فی الماء علی وجه التدریج بالدقه العقلیه - لان الانسان اذا اراد الارتماس فی الماء لکان دخوله فی الماء علی وجه التدریج - و لکن لو کان ذلک علی وجه یری العرف انه ارتماس واحد بحیث لایری الفصل بین الاعضاء حین الارتماس فهو ایضاً ارتماس عرفاً و شرعاً .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۷، ط. جامعه المدرسین.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص ۲۳۰، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۵ و ۱۲، ط آل البیت.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۳، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۱۵، ط آل البیت.

و قال المحقق الخویی ما هذا لفظه : و من الظاهر ان التغطی و التستر بالماء لایتحقق الا باحاطه الماء تمام البدن بحیث لو بقی منه شئ خارج الماء لم یصدق الانغماس و التغطی و علیه فالارتماس امر وحدانی دفعی لا انه تدریجی اذ لیس هو بمعنی احاطه الماء لیقال انه امر تدریجی الحصول بل معناه التستر و التغطی و هما امران دفعتان . (۱)

اقول : ان الارتماس امر وحدانی دفعی لکان علی نظر العرف من دون دقه ای بالمسامحه العرفیه بان العرف یری ان الانسان ارتمس فی الماء و تغطی الماء علی بدنه و لکن اذا کان التدریج و هو الغمس فی الماء - من الراس الی تمام البدن - علی وجه یری العرف ان البدن وقع فی الماء دفعه واحده من دون فصل بین الاعضاء فهو ایضاً ارتماس دفعی فی نظر العرف فعلیه لاینحصر

الارتماس دفعه واحده حين استيعاب الماء على تمام البدن بل يشمل القسم الاول الذى اشار اليه السيد ايضاً.

و بما ذكرناه يظهر ايضاً الكلام فى الاقوال التى اشار اليها الجواهر فقال فى نقل الاقوال :

احدها : انه استيلاء الماء على جميع اجزاء البدن فى ان واحد حقيقه .

ثانيها : انه غمس الاعضاء متوالياً بحيث يتحد عرفاً فيكون اوله غمس اول جزء من البدن و اخره غمس اخر الاجزاء و هو المنسوب الى المشهور .

ثالثها : انه نفس غمس الاعضاء المتدرج و لو فى انات متعدده بحيث لاتصدق معه الدفعه و هو الذى احتمله كاشف الغطاء و اختاره صاحب الحدائق .

۱- التنقيح فى شرح العروه الوثقى، السيد أبوالقاسم الخوئى - الشيخ ميرزا على الغروى، ج۶، ص۳۹۸.

رابعها : انه التغطيه و الكتمان المقارن لانغماس اخر اجزاء البدن فيكون اوله اول التغطيه المذكوره و اخره انغماس اخر جزء من ذلك التغطيه فيكون تدريجياً لا آنياً و هذا هو الذی اختاره صاحب الجواهر .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۲/۰۵

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله ۵ : یشترط فی کل عضو أن یکون طاهرا حین غسله فلو کان نجسا طهره أولا و لا یکفی غسل واحد لرفع الخبث و الحدث کما مر فی الوضوء و لا یلزم طهاره جمیع الأعضاء قبل الشروع فی الغسل و إن کان أحوط . (۱)

فاقول : ان الحق فی المسئله یظهر بعد رسم امور :

الاول : ان الاوامر الوارده فی باب الغسل من غسل الیدین و الفرج و البدن او غسل الیدین الی المرفقین کلها امور ارشادیه لتطهیر مواضع الغسل قبل الشروع فی الغسل و لذا رأینا عدم الامر بتطهیر بعض هذه المواضع فی بعض الروایات و لو کان الامر بها امراً مولویاً للزم بیان تطهیرها فی جمیع الروایات کما ان غسل الراس و البدن مذکوران فی جمیع الروایات و بذلک یظهر ان الواجب هو الغسل (بالضم) و سایر الامور مقدمات لتحصیل الغسل الصحیح و قد مرّ بیان ذلک فی الابحاث السابقه .

الثانی : ان الماء الذی یستعمل فی الاتیان بالغسل لکان قلیلاً (فی اکثر الموارد) و لذا یعبّر عنه فی اکثر الروایات بالصب علی الصدر او الکتف او الجسد و لو کان فی مواضع الغسل (بالفتح) نجاسه لکان الصب علیها یوجب انتشار النجاسه لا التطهیر و لذا یستلزم استعمال الماء الکثیر لتطهیر المواضع التی تنجست بالملاقاه و الانتشار .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۲۸، ط. جامعه المدرسین.

الثالث : انه فرق بین نجاسه البول و بین نجاسه المنی لان البول لیس فیه جرم فیذهب بسهوله بملاقاه الماء و لکن المنی لاجل کونه لزجاً و ذاجرم یلصق بالبدن سیما اذا مضی مده بعد اصابته للبدن فلا یذهب بالملاقاه و لیس سریع الزوال کالبول بل یحتاج الی عنایه و دلک فتطهیر البدن قبل الشروع فی الغسل اسهل و اولی کما یظهر ذلک بادنی تامل .

الرابع : ان صب الماء علی الموضع النجس لایمکن ان یکون لازاله الخبث و الحدث معاً لان الماء بمحض الملاقاه صار نجساً فلا یمکن رفع الحدث بالماء النجس الا فی صوره واحده و هی صب الماء علی المحل حتی یزیل به الخبث ثم استدامه الصب بعد الازاله لرفع الحدث فهو صب واحد ظاهراً و لکن کان فی الواقع بحکم الصبین او الصبات او الصب علی البدن فی زمانین متصلین ففی زمان الاول کان صب لازاله الخبث و فی الزمان الثانی کان لرفع الحدث و لکن بین الصبین فی زمانین اتصال بدون الانقطاع ففی زمان رفع الخبث لایکون فی البین رفع الحدث و فی زمان رفع الحدث لیس فی البین رفع الخبث فلا یمکن

جمعهما فی زمان واحد.

و اضف الی ذلک انه فی بعض الروایات یکون متعلق الامر فیه هو تطهیر البدن من الخبث و فی بعض الروایات یکون هو غسل الراس و الجسد لرفع الحدث ای الاغتسال و الظاهر من الامر علی السبب ای سبب ازاله الخبث و سبب ازاله الحدث هو عدم التداخل فمقتضی تعدد السبب تعدد المسبب الی الغسل تاره لازاله الخبث و اخری لازاله الحدث - الا فی الموارد التی قد اجاز الشارع الاقدس بتداخل الاسباب فیها .

ص: ۱۶۰

و قد ذهب جماعه الی اشتراط طهاره مجموع البدن قبل الشروع فی الغسل مستدلین باخبار تتضمن الامر بغسل الفرج او الیدین و امثال ذلک قبل صب الماء علی الراس و الجسد بان الظاهر من هذه الروایات هو شرطیه تطهیر البدن قبل الشروع فی الغسل .

اقول : و فیه مالا یخفی لانه قد مرّ آنفاً ان الامر بغسل موضع النجس ارشاد الی تطهیر البدن و لیس الامر فیه مولویاً حتی یکون من الشرائط فی الاتیان بالغسل و لما ذکرناه آنفاً من الوجه من عدم ذکر تطهیر بعض المواضع فی بعض الروایات .

مضافاً الی دلاله حکم بن حکیم من عدم لزوم غسل الرجلین حین الاغتسال ففی صحیحه حَکَم بْنِ حُکَیْم عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه والسلام– فِی حَدِیثِ کَیْفِیَّهِ غُسْلِ الْجَنَابَهِ قَالَ فَإِنْ کُنْتَ فِی مَکَانٍ نَظِیفٍ فَلَا یَضُرُّکَ أَنْ لَا تَغْسِلَ رِجْلَیْکَ وَ إِنْ کُنْتَ فِی مَکَانٍ لَیْسَ بِنَظِیفٍ فَاغْسِلْ رِجْلَیْکَ . (۱)

فمن ذهب الی ان المراد من قوله (ع) لیس بنظیف هو النجاسه کالمحقق الخویی یصح له الاستدلال بهذه الصحیحه علی ردّ القائلین بلزوم تطهیر البدن قبل الاغتسال .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۲/۰۷

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و قال المحقق الحکیم ما هذا لفظه : مجرد العلم بالتکلیف بالغسل غیر کاف فی وجوب الاحتیاط لتردّه بین الاقل و الاکثر و التحقیق فیه الرجوع الی البرائه بل الموجب له هو العلم بالتکلیف و الطهاره التی هو الاثر الحاصل من الغسل کما یقتضیه قوله تعالی : « و ان کنتم جنباً فاطهروا » فیرجع الشک فی المقام الی الشک فی المحصل الذی هو مجری قاعده الاشتغال . (۲) انتهی کلامه .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۴، ابواب الجنابه، باب۲۷، ح۱، ط آل البیت .

۲- مستمسک العروه الوثقی، السید محسن الطباطبائی الحکیم، ج۳، ص۹۸، ناشر: مکتبه آیه‌الله العظمی المرعشی النجفی .

اقول : اما ما ذکره المحقق الحکیم فی اول کلامه بان مجرد التکلیف بالغسل غیر کاف فی وجوب الاحتیاط لتردّه بین الاقل و الاکثر فغیر سدید لان التکلیف لکان بالغسل و الخروج عن الجنابه و اللازم من تحققه هو ایصال الماء الی جمیع مواضع الظاهر من البدن مع بیان ماهیه الظاهر و الباطن (ای بالارجاع الی العرف) فاذا اشتبه علی المکلف موضع لایعلم انه من الظاهر او من الباطن – لای عله کانت – لکان الاشتباه من ناحیه الملکف لا من ناحیه الشارع الاقدس فلیس المورد من موارد الاقل و الاکثر حتی تجری فیه البرائه بل لزم علیه الاحتیاط بعد کون الاشتغال یقینیاً و هذا هو الذی ذکره فی اخر کلامه الشریف من لزوم الاحتیاط و هذا هو الحق فی المقام .

مضافاً الی ان الفرق فی کلامه بین قوله مجرد العلم بالتکلیف بالغسل غیر کاف و بین قوله بل الموجب له هو العلم بالتکلیف بالطهاره التی هو الاثر الحاصل من الغسل ، غیر واضح لان مجرد العلم بالتکلیف یرجع الی العلم بالتکلیف و بالطهاره التی هو الاثر الحاصل من الغسل لان المقصود من التکلیف بالغسل هو تحقق الطهاره التی هو الاثر الحاصل منه .

بقی فی المقام شئ و هو فیما قال به السید بقوله : نعم لو کان ذلک الشئ باطناً و شک فی انه صار ظاهراً ام لا فلسبقه بعدم الوجوب لایجب غسله عملاً بالاستصحاب ، فقال المحقق الحکیم ما هذا لفظه: لکن استصحاب عدم الوجوب لاتثبت حصول الطهاره بغسل ما عداه الا بناءً علی القول بالاصل المثبت و انما الذی یصلح لذلک هو استصحاب حصول الطهاره علی تقدیر غسل ما عداه لکنه من الاستصحاب التعلیقی و حجیته محل اشکال ذکرناه فی محله و اما استصحاب کونه باطناً فلایجری اذا کان الشک بنحو الشبهه المفهومیه کما اشرنا الی ذلک مراراً و اذا کان بنحو الشبهه الموضوعیه فحاله حال استصحاب عدم الوجوب لایجدی فی اثبات الطهاره الا علی القول بالاصل المثبت . (۱) انتهی کلامه .

۱- مستمسک العروه الوثقی، السید محسن الطباطبائی الحکیم، ج۳، ص۹۸، ناشر: مکتبه آیهالله العظمی المرعشی النجفی.

اقول : انه لایحتاج الی هذه النکات و الفروعات بل یصح ان یقال ان هذا الموضع کان سابقاً من الباطن الان یکون کذلک فبالاستصحاب یجد الموضوع بانه من الباطن فیترتب علی هذا الموضوع حکمه بعدم وجوب الغسل لان حکم عدم وجوب الغسل یترتب علی نفس موضوع الباطن الذی له حکم شرعی فی المقام لان العرف بعد اثبات الموضوع بان هذا المورد من الباطن یفهم ان هذا لایجب غسله فاللازم البیّن من ذلک هو وجوب غسل ما عداه فاذا غسل ماعداه یعلم ان الواجب الذی علیه من الغسل قد تحقق فبتحقق ذلک یعلم ایضاً حصول الطهاره و اما الکلام بان الشبهه من المفهومیه او من المصداقیه او من استصحاب التعلیقی او من الاصل المثبت فی صوره دون صوره کلها کلام یوجب بُعد الاذهان العرفیه عن فهم الاحکام الشرعیه .

و لذا لو سئل سائل عن الامام (ع) بانیّ اشک فی مورد بانه من الظاهر او من الباطن للجرح الذی طرء علی بدنه مثلاً فیوجب تغییراً فی ظاهر بدنه فشک فی انه صار من الظاهر ام لا- مع کونه سابقاً من الباطن فهل الامام (ع) حکم علیه ببیان الشبهه المفهومیه او المصداقیه او الاستصحاب التعلیقی او الاصل المثبت فی صوره دون صوره او ان الامام (ع) حکم ببیان قد فهم العامی ما هو التکلیف فقال -صلی الله علیه و آله- انا معاشر الانبیاء امرنا ان نکلم الناس علی قدر عقولهم فهذه النکات الدقیه العلمیه لایسمن و لایغنی من الجوع شیئاً فی افعال المکلفین .

(کلام السید فی العروه) مسأله ۸ : ما مر من أنه لا- یعتبر الموالاه فی الغسل الترتیبی إنما هو فیما عدا غسل المستحاضه و المسلوس و المبطون فإنه یجب فیه المبادره إلیه و إلی الصلاه بعده من جهه خوف خروج الحدث . (۱)

ص: ۱۶۳

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۳۱، ط. جامعه المدرسین.

اقول : ان الموالاه فی نفس الغسل لیست بشرط لعدم اشتراطها فی الروایات الداله علی کیفیه الاتیان بالغسل بل المستفاد من بعض الروایات التصریح بعدم لزوم الموالاه - کما مرّ سابقاً -

منها : ما عَنْ حَمَّادِ بْنِ عِیسَی عَنْ إِبْرَاهِیمَ بْنِ عُمَرَ الْیَمَانِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه والسلام- قَالَ إِنَّ عَلِیّاً -علیه الصلوه والسلام- لَمْ یَرَ بَأْساً أَنْ یَغْسِلَ الْجُنُبُ رَأْسَهُ غُدْوَهً وَ یَغْسِلَ سَائِرَ جَسَدِهِ عِنْدَ الصَّلَاهِ . (۱)

ومنها : ما عَنْ حَرِیزٍ فِی الْوُضُوءِ یَجِفُّ قَالَ قُلْتُ فَإِنْ جَفَّ الْأَوَّلُ قَبْلَ أَنْ أَغْسِلَ الَّذِی یَلِیهِ قَالَ جَفَّ أَوْ لَمْ یَجِفَّ اغْسِلْ مَا بَقِیَ قُلْتُ وَ کَذَلِکَ غُسْلُ الْجَنَابَهِ قَالَ هُوَ بِتِلْکَ الْمَنْزِلَهِ وَ ابْدَأْ بِالرَّأْسِ ثُمَّ أَفِضْ عَلَی سَائِرِ جَسَدِکَ قُلْتُ وَ إِنْ کَانَ بَعْضَ یَوْمٍ قَالَ نَعَمْ . (۲)

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۸، ابواب الجنابه، باب۲۹، ح۳، ط آل البیت محمد بن الحسن (امامی ثقه جلیل) عن محمد بن أحمد بن یحیی بن عمران الاشعری (امامی ثقه جلیل) عن أحمد بن محمد [(هذا العنوان مشترک بین . . . ابن عیسی الاشعری(امامی ثقه جلیل) و . . . ابن خالد البرقی (امامی ثقه جلیل)] عن أبیه (و هذا العنوان مشترک بین محمد بن عیسی بن عبد الله الاشعری -امامی ثقه جلیل علی الظاهر - و محمد بن خالد البرقی - امامی ثقه و ان قال النجاشی انه ضعیف فی الحدیث -)عن عبد الله بن المغیره البجلی (امامی ثقه جلیل من اصحاب الاجماع)عن حریز بن عبد الله السجستانی (امامی ثقه جلیل) . . .

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۷، ابواب الجنابه، باب۲۹، ح۲، ط آل البیت.

و رواه الصدوق فی کتاب مدینه العلم مسنداً عن حریز عن ابی عبد الله -علیه الصلوه والسلام- کما ذکره الشهید فی الذکری .

هـذا مـن جهته و من جهه اخری ان المسـلوس و المبطـون و کـذلک المسـتحاضه لکـانوا فی معرض طرو الحـدث فیجب علیهم مراعـاه اشتراط الطهاره فی الصـلوه - مثلاً - مهما امکن فیجب علیهم الموالاه و المبادره بسـرعه من هـذه الجهه جمعاً بین الاتیان بالغسل و الاتیان بالصلوه مع الطهاره کمن ضاق علیه الوقت و تخرج الصلوه الادائیه عن وقتها اذا لم یرع الموالاه و المبادره.

و بـذلک یظهر انه اذا لم یکن حین الاتیـان بالغسـل فتر او لم تکن بین الغسل و الصـلوه فتره و لکن طرو المانع کان مسـتداماً فی جمیع الوقت و لم یسع له ان یـأتی بالصـلوه مع الطهـاره ففی هـذه الصوره لاـ اثر للموالاه فیصـح له عـدم مراعاتها لعـدم الاثر فی رعایتها بل ان الحدث فی حقهم لا اثر له فی نقض صـلوتهم فالصـلوه مع هذه الشـرائط و دوام طرو الحدث هی الصـلوه الشـرعیه التی امر بها الشارع الاقدس فی حقهم.

و یظهر ایضاً ان حکم المسـلوس و المبطون و المسـتحاضه لیس استثناء عن عدم لزوم مراعاه الموالاه فی الغسل بل انه حکم اخر فی نفسه و الجمع بینهما یقتضـی ما ذکرناه و لاجل ذلک لو کان للمسـلوس او المبطون او المسـتحاضه فتره فی ساعه مخصوصه بحیث یتمکن لهم الاتیان بالصـلوه مع الطهاره فلا یصح لهم عدم مراعاه الموالاه للزوم مراعاه شـرائط الصلوه مهما امکن و لذا ان الموالاه فی حقهم لکانت اضیق دائره من الموالاه المعتبره فی الوضوء لان المراد بها فی باب الوضوء هو التتابع العرفی من الاقدام بـالعضو اللاـحق قبـل ان یجف العضو السـابق و لکن الموالاـه فی المقـام لکـانت اضـیق زماناً فی بعض الصور و لو فرض مراعاه الموالاـه فی الوضوء تحتـاج الی اربع دقـائق و لکن مراعاتهـا فی حق هـذه الافراد تحتاج الی دقیقتین للزم الاقـدام بها فی دقیقتین حتی تکون صلوتهم مع الطهاره .

ص: ۱۶۵

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۲/۱۲

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و اما اذا کان من باب اباحه التصرف فی ماء الحمام فی قبال عوض سواء علم المستاجر بمقدار العوض او لم یعلم مثل ما اذا دخل فی بلد و اراد ان یغتسل من دون عنایه فی مقدار العوض بانه بای مقدار کان لیس بمهم عنده و الحمامی ایضاً قد رضی بالدخول فی حمامه فی قبال العوض عند خروجه و لذا لزم ان یقصد المغتسل اعطاء الثمن و العوض حین الدخول و علیه الاعطاء حین الخروج و لو بنی المغتسل اعطاء الاجره حین الدخول و لکنه لم یعطها عند الخروج فالحمامی لم یکن راضیاً بفعل المغتسل لان رضاه لکان مشروطاً باعطاء العوض و لو کان عالماً بعدم الاعطاء لم یکن راضیاً بالدخول فالتصرف فی الماء یکون حراماً و الغسل باطل و لایخفی ان هذا الحکم لکان فیما اذا اراد عدم الاعطاء حین الاغتسال لعدم امکان قصد التقرب فی هذه الصوره فمع عدم القصد فالغسل باطل لانه امر عبادی یحتاج الی قصد التقرب .

و اما اذا اراد اعطاء الثمن حین الخروج و لذا قصد التقرب حین الاغتسال ثم بدأ له عدم الاعطاء بعد الاغتسال فالصحه فی هذه الصوره تکون کالشرط المتاخر فی صحه العمل و الحکم ببطلان الغسل فی هذه الصوره مشکل لانه حین الاغتسال لکان جمیع شرائط الصحه موجود و انما الاشکال لوقع بعد اتمام العمل و هذا نظیر بیع الفضولی الذی کان مشروطاً برضی المالك بعد تحقق العقد فالعقد قد وقع و لکن انفاذه مشروط بالرضاء .

و الامر کذلك اذا اراد حین الدخول ان یعطی الاجره من المال الحرام فان الحمامی لایرضی الدخول فی هذه الصوره فالغسل باطل ایضاً لعدم امکان التقرب بهذا الاغتسال و بذلك یظهر انه اذا اراد عدم الاعطاء حین الدخول و الاغتسال ثم بدأ له ان یعطی عند الخروج فالغسل ایضاً باطل لانه حین الاغتسال قد نوی عدم الاعطاء فالرضاء من الحمامی غیر موجوده حین الاغتسال فالغسل حین الاتیان به و تحققه فی الخارج لم یکن مقارناً للنیه و لایمکن ان یتمشی منه قصد القربه .

ص: ۱۶۶

و الامر کذلك اذا کان بنائه علی النسیه و الحمامی اراد ان یاخذ الاجره نقداً و لم یرض بالنسبه الحمامی حین اغتسال المغتسل لکان راضیاً به اذا کانت الاجره هو علی وجه النقد و لم بالنسیه لم یکن راضیاً بالاغتسال ففی الواقع یرجع الامر الی ان الحمامی کان راضیاً اذا کانت الاجره نقداً و لم یکن راضیاً اذا کانت الاجره علی وجه النسیه فالغسل محل اشکال حین الاغتسال لعدم مقارنه الرضاء مع الاغتسال .

و الامر کذلك اذا کان بنائهما علی النسیه و لکن المغتسل اراد ان یعطی الاجره من الحرام فقط فالاغتسال باطل لان الحمامی لم یرض بالحرام و فی المقام فروع اخر یأتی فی محله ان شاء الله تعالی .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۲/۱۳

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله ۱۷ :إذا کان ماء الحمام مباحا لکن سخن بالحطب المغصوب لا مانع من الغسل فیه لأن صاحب الحطب یستحق عوض حطبه و لا یصیر شریکا فی الماء و لا صاحب حق فیه . (۱)

اقول : ان الاعراض العارضه علی الجسم او النفس لاتقابل بالمال فی قبال معروضها بل توجب زیاده القیمه فی الجسم او النفس فالصوف المنسوج له قیمه ازید من الصوف غیر المنسوج فالنسج العارض علی الصوف یوجب زیاد القیمه فیه و لا معنی لان یکون الصوف ملکاً لاحد و النسج العارض علیه یکون ملکاً لفرد اخر و کذا فی مورد النفس فلا معنی لان یکون العبد ملکاً لاحد و علمه و کتابته ملکاً لاحد اخر فعلیه اذا کان الماء مسخناً بالحراره فالحراره عارضه علی الماء و یکون الاغتسال بهذا الماء ازید قیمه من الماء البارد سیما فی الشتاء و لکن هذه الحراره لیست ملکاً لاحد فی قبال نفس الماء بل یکون ملکاً لصاحب الماء و لکن اذا تصرف صاحبه فی حطب احد لکان ضامناً للحطب فیجب علیه ان یخرج من ضمان صاحبه فالماء و الحراره الموجوده فیه لکان ملکاً لصاحب الماء .

ص: ۱۶۷

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۳۷، ط. جامعه المدرسین.

و قال بعض من عاصرناه ما هذا لفظه : حتی لو استشکلنا فی الصلوه فی الثوب المصبوغ بالصبغ المغصوب لا وجه للاشکال فی صحه الغسل فیما نحن فیه لان الصبغ مرتبه من وجود الشئ بنظر العرف بخلاف الحراره الحاصله من الحطب المغصوب فی الماء فلا یعد التصرف فی الماء تصرفاً فیما صار سبباً لحرارته .

اقول : ان الصبغ اذا عرض علی الثوب و ان یوجب زیاده القیمه فیه و لکن لیس لنفس الصبغ قیمه فی قبال نفس الثوب بان یکون الثوب بنفسه ملکاً لاحد و الصبغ بنفسه له قیمه اخری و یکون ملکاً لفرد اخر بل الثوب المصبوغ معاً له قیمه ازید من الثوب غیر المصبوغ کالماء المسخن بالحطب المغصوب له قیمه ازید من الماء البارد و لکن صاحب الماء لکان ضامناً لقیمه الحطب المغصوب کما یکون صاحب الثوب ضامناً لقیمه الصبغ المغصوب لان اللون الماخوذ من الصبغ المغصوب لیس له ما بازاء فی الخارج بل انه عرض عارض علی نفس الثوب کالحراره الماخوذه من الحطب المغصوب فلیس لها ما بازاء فی الخارج بل انها عارضه علی نفس الماء .

و بذلک یظهر ان الحکم فیما نحن فیه لیس کالخیط المغصوب فی الثوب المخیط به لان الخیط له ما بازاء فی الخارج و لیس کاللون العارض علی الثوب فلا یصح الصلوه فی الثوب المخیط بالخیط المغصوب و الامر واضح .

(کلام السید فی العروه) مسأله۱۸ : الغسل فی حوض المدرسه لغیر أهله مشکل بل غیر صحیح بل و کذا لأهله إلا إذا علم عموم الوقفیه أو الإباحه . (۱)

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۳۸، ط. جامعه المدرسین.

اقول : انه اذا شک فی ان الوقف من جهه الموقوف علیهم خاص لافراد مخصوصه او انه عام لجمیع الناس و کذا اذا شک فی جهه کیفیه التصرف بان المورد وقف بکیفیه خاصه کالماء فی الحوض للوضوء فقط دون تغسیل الثوب او الظروف او انه لم یکن مقیداً بکیفیه خاصه فیجوز الانتفاع لجمیع الانتفاعات بای کیفیه کانت فیرجع الامر الی وجود الاطلاق و عدمه فی الوقف المعبر عنه بالسعه و الضیق فلو شک فی ان الواقف هل جعل وقفه موسعاً من جهه الموقوف علیهم و من جهه کیفیه التصرف او یکون وقفه مضیقاً من جهه الافراد و الانتفاع فمن البدیهی ان الاخذ بالاطلاق یحتاج الی جریان المقدمات بان الواقف فی مقام انعقاد الوقف هل یکون ناظراً الی جمیع الافراد او جمیع الانتفاعات او یکون نظره افراداً مخصوصه او بکیفیه خاصه فمع الشک فی جریان المقدمات لایصح الاخذ بالاطلاق فلزم الاخذ بالقدر المتیقن فی الافراد و کذا فی الکیفیات الا اذا کان هناک اماره او قرینه علی الاطلاق فی کلا الموردین من جهه الموقوف علیهم او من جهه الانتفاع فیصح الاخذ بالاطلاق فی مورد ثبت فیه فیرجع الکلام الی المنع فی غیر القدر المتیقن الا اذا ثبت عدم المنع .

(کلام السید فی العروه) مسأله۱۹: الماء الذی یسبلونه یشکل الوضوء و الغسل منه إلا مع العلم بعموم الإذن . (۱)

اقول : انه قد ظهر الحکم فی هذه المسئله بما ذکرناه فی المسئله السابقه بان السبیل هل یکون علی وجه الاطلاق واسعه او یکون علی وجه التقیید و الضیق فالشک فی الاطلاق و السعه یرجع الی الشک فی جریان مقدمات الحکمه و عدمه فالاصل هو العدم فی السعه و الاطلاق الا اذا ثبت باماره او قرینه تدل علی السعه .

ص: ۱۶۹

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۳۸، ط. جامعه المدرسین.

(کلام السید فی العروه) مسأله ۲۰: [فی بطلان الغسل بالمئزر الغصبی]

الغسل بالمئزر الغصبی باطل . (۱)

اقول : ان الغسل یتحقق بوصول الماء الی البدن و جریانه فیه و هذا حقیقه مستقله بنفسها غیر مرتبط بالمئزر و التصرف فیه لانه حقیقه اخری نعم اذا کان الغسل متحداً خارجاً مع التصرف فی المئزر کما اذا صب الماء علی المئزر و بواسطه عصره و امثال ذلک یجری الماء علی البدن ففی هذه الصوره یکون الغسل باطلًا نظیر ما ذکرناه سابقاً فی الوضوء من الاناء المغصوب بانه اذا صب الماء علی البدن بواسطه الاناء فهذا التصرف حرام و الوضوء باطل لاجل اتحادهما - ای التصرف فی الاناء و الوضوء فی حرکه واحده - و لکن اذا اخذ الماء من الاناء غرفه غرفه و صب الماء بعدها علی محل الوضوء فالوضوء صحیح و ان کان التصرف فی الاناء حراماً و المقام ایضاً من هذا القبیل بان المئزر و ان کان فی البدن و لکن لایکون واسطه فی الغسل و لایکون صب الماء علی المئزر و بواسطته بلغ الماء الی البدن فلا اشکال فی هذه الصوره فی صحه الغسل و اما اذا کان المئزر واسطه فی وصول الماء الی البدن فلا اشکال ایضاً فی البطلان فالقول بالبطلان علی الاطلاق غیر صحیح .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۲/۱۹

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

الفرع الثالث : انه لو نوی الغسل حال الخروج فان لم یکن الدخول عن علم و لا عمد کالدخول فی الماء نسیاناً او سهواً فی شهر رمضان او فی حال الاحرام فلا اشکال فی صحه الصوم و کذا فی صحه الاحرام و عدم الکفاره و کذا صحه الغسل لعدم الحرمه فی هذه الصوره فی الخروج ، نظیر ذلک کالخروج من الدار المغصوبه اذا کان الدخول بلااختیار ففی هذه الصوره وجب علیه الخروج مع ان المشی فی الدار المغصوبه غیر محرم علیه فیصح التقرب به و المقام من هذا القبیل .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۳۸، ط. جامعه المدرسین.

و اما اذا کان الارتماس بسوء اختیاره فلاجل کون ذلک امراً محرماً علیه فلا اشکال فی بطلان الصوم الواجب او الصوم المعین فی غیر شهر رمضان و کذا تحقق الحرام حال الخروج ایضاً - لان الامتناع بالاختیار لاینافی الاختیار - و اما صحه الغسل حین الخروج فعلی القول بان المضطر الحرام هو حدوث الارتماس و اما بحسب البقاء فلا حرمه فیه لعدم کونه مضطراً - کما علیه المحقق الخویی - فیصح غسله و ان کان الارتماس عن تعمد حراماً و بطل صومه و لکن علی مبنی غیره بان الارتماس بحسب البقاء ایضاً حرام و ان لم یکن مضطراً لانه بالدخول فقد افطر صومه الا ان الاتیان بالمفطر محرم فی شهر رمضان و لو بعد ابطال الصوم (علی القول به).

و لذا اذا افطر بالاکل او بغیره فیحرم علیه الاکل - مثلًا- مره اخری لابعنوان انه مفطر فعلیه لایصح له الغسل ایضاً لانه مع حرمته و

مبغوضیته لایمکن ان یقع مصداقاً للواجب .

و اما فی غیر صوم شهر رمضان فذهب السید الی ان الارتماس من اوله و هو الدخول فی الماء و احاطه الماء علی جمیع بدنه و خروجه عنه کله شئ واحد و هذا الشی الواحد محکوم بالحرمه و مع الحرمه لایمکن ان یکون مصداقاً للواجب و مقرباً الی الله تعالی فلا یصح الدخول و المکث و الخروج فعلیه لکان حال الخروج کحال الدخول او المکث تحت الماء ، انتهی کلامه .

و لکن الالتزام به مشکل و العرف لایراه فعلًا واحداً من اوله الی اخره و الشاهد علی ذلک انه لو ارتمس فی الماء نهاراً و بقی تحته حتی دخل اللیل فلا یبطل صومه لان الارتماس الذی هو شئ واحد من الغمس و المکث و الخروج لم یتحقق فمع عدم تحقق الارتماس لم یبطل صومه و هو کما تری .

و بـذلک یظهر ان الارتماس لیس فعلًا واحداً مرکباً عن ثلاثه اجزاء من الدخول و المکث و الخروج و لذا لو بقی جبراً فی الماء و احاط الماء علی جمیع بـدنه ثم یمکن له الخروج لوجب علیه الخروج فوراً و لو مکث عن اختیار لبطل صومه و ان کان دخوله فی الماء و اول ارتماسه بلا اختیار و لکن علی مبنی السید لا اشکال فی المکث تحت الماء لان عنوان الارتماس مع عدم تحقق جزء منه – و هو الدخول فی الماء – لایتحقق فی حقه .

هـذا کله اذا لم یتب بعد الدخول فی الماء و لکن اذا دخل عصـیاناً فالصوم باطل و لکن اذا تاب قبل ان یخرج فلا یکون الخروج مبعداً و لذا یصح نیه الغسل و صح غسله لاجتماع جمیع شرائط الصحه فی حقه .

اقول : و فی صـحه الغسل اشـکال لان الامتناع بالاختیار لاینافی الاختیار فاذا کان الورود ممنوعاً شـرعاً فخروجه ایضاً تصرف فی الحرام کمن دخل فی الدار الغصبی ثم تاب فمشـیه فی الدار الغصبی حرام و ان تاب فاذا کان الورود فی الماء حراماً فالدخول و المکث و الخروج کلها مبغوض عند الشارع الاقدس فلا یصح الغسل ایضاً .

(کلام السید فی العروه) فصل : فی مستحبات غسل الجنابه . (۱)

اقول : انه لاجل کون هذه الامور – الاتیه– من المسـتحبات لاشـرنا الیها علی وجه الاقتصار و کفایه تبیین الموضوع و حکمه و لا نحتاج الی اکثر من ذلک .

(کلام السید فی العروه) و هی أمور أحدها الاستبراء من المنی بالبول قبل الغسل. (۲)

۱– العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۱، ط. جامعه المدرسین.
۲– العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۱، ط. جامعه المدرسین.

اقول : فی المقام قولان :

احدهما : الوجوب و هو المحکی عن المبسوط و الاستبصار و المراسم و غیرها

و الثانی : الاستحباب و هو المشهور بین المتاخرین و هو مذهب اکثر علمائنا کما عن التذکره .و یستدل علی القول بالوجوب هو اصاله الاشتغال لان الاشتغال بالغسل یقینی و یشک فی دخل الاستبراء بالبول فیه و عدمه فمقتضی الاشتغال الیقینی هو البرائه الیقینیه و هی لاتحصل الا بالاستبراء من المنی بالبول .

و کذا مفاد بعض الاخبار کما فی مصحح ٭أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ یَعْنِی ابْنَ أَبِی نَصْرٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَا -علیه الصلوه و السلام- عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فَقَالَ تَغْسِلُ یَدَکَ الْیُمْنَی مِنَ الْمِرْفَقَیْنِ إِلَی أَصَابِعِکَ وَ تَبُولُ إِنْ قَدَرْتَ عَلَی الْبَوْلِ ثُمَّ تُدْخِلُ یَدَکَ فِی الْإِنَاءِ ثُمَّ اغْسِلْ مَا أَصَابَکَ مِنْهُ ثُمَّ أَفِضْ عَلَی رَأْسِکَ وَ جَسَدِکَ وَ لَا وُضُوءَ فِیهِ . (۱)

و کذا مضمره ٭أَحْمَدَ بْنِ هِلَالٍ قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ اغْتَسَلَ قَبْلَ أَنْ یَبُولَ فَکَتَبَ أَنَّ الْغُسْلَ بَعْدَ الْبَوْلِ إِلَّا أَنْ یَکُونَ نَاسِیاً فَلَا یُعِیدُ مِنْهُ الْغُسْلَ . (۲)

و اما الکلام فی اصاله الاشتغال فنقول اولاً ان البرائه الیقینیه لکانت فرع الاشتغال الیقینی مع ان الاشتغال بوجوب الاستبراء محل منع لان مجری الاحتیاط و هو الاشتغال یکون مورده هو الشک فی وجوبه الغیری من باب احتمال دخله فی الواجب - ای الغسل - و فی المقام ان القائل بوجوب الاستبراء یقول بوجوبه النفسی لامتناع حمله علی الوجوب الغیری للاجماع علی صحه الغسل بدونه فیرجع الامر الی الشک فی الوجوب النفسی و المرجع فیه هو البرائه .

ص: ۱۷۳

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۰، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۶، ط آل البیت محمد بن الحسن بن علی الطوسی (امامی ثقه جلیل) عن الحسین بن السعید الاهوزی (امامی ثقه جلیل) عن أحمد بن محمد بن سعید الاهوزی (امامی ثقه جلیل من اصحاب الاجماع لایروی و لایرسل الا عن ثقه) .

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۵۲، ابواب الجنابه، باب۳۶، ح۱۲، ط آل البیت .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۲/۲۰

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

و ثانیاً : الی ان اللازم من الوجوب النفسی هو تعدد العقاب علی من ترک الغسل براسه عقاب علی ترک الغسل و عقاب علی ترک الاستبراء و هو کما تری .

و ثالثاً : ان الاستبراء لو کان واجباً و له دخل فی ماهیه الغسل للزم ان یذکر فی الروایات التی کانت فی مقام بیان ماهیه الغسل بان الغسل الموجب للطهاره یکون بالاستبراء و غسل الراس و الجسد مع انه لم یذکر فی اکثر الروایات التی تدل علی ماهیه الغسل من غسل الراس و الجسد الا فی هاتین الروایتین .

و رابعاً : ان المذکور فی الروایات قبل الاتیان بالغسل امور من غسل الیدین و غسل المرفقین او غسل الفرج کلها امور ارشادیه لتحقق الغسل علی صحه و سهوله و الاستبراء ایضاً من هذا القبیل فلا دخل له فی الغسل بل المستفاد من الروایه انه ارشاد الی ان الخارج من المجری بعد الغسل لایکون من المنی لتطهیر المجری بالبول .

و خامساً: انه لو کان صرف کونه مذکوراً فی بعض الروایات دلیلًا علی الوجوب للزم القول بوجوب سایر المذکورات ایضاً و هذا مما لایلتزم به احد حتی القائلین بوجوب الاستبراء .

و اما روایه احمد بن هلال فهی مضمره لا اعتبار بها .

و اماروایه البزنطی فهی لاتدل علی الوجوب لان الاستبراء قد ذکر فی جنب غسل الیدین و الاصابع و غسل ما اصابه الاذی و المسلم عند الاصحاب ان الغسل لکان ابتدائه قوله (ع) ثم افض علی راسک و جسدک کما مرّ فی الابحاث السابقه و ایضاً ان المسلم عند الجمیع ان فائده الاستبراء لکان لاخراج بقیه المنی فی المجری و لذا لا یستحب لمن اجنب بالایلاج دون الانزال و لاجل ذلک مفاد الروایتین - من البزنطی و احمد بن هلال - بعد عدم امکان الحمل علی الوجوب النفسی او الغیری یحمل علی الاستحباب.

ص: ۱۷۴

و اضف الی ذلک انه فی بعض الروایات قد رود بیان حکمه البول:

منها : ما رواها فی الجعفریات باسناده عن علی -علیه الصلوه و السلام- قال قال رسول الله -صلی الله علیه وآله- إِذَا جَامَعَ الرَّجُلُ فَلَا یَغْتَسِلْ حَتَّی یَبُولَ مَخَافَهَ أَنْ یَتَرَدَّدَ بَقِیَّهُ الْمَنِیِّ فَیَکُونَ مِنْهُ دَاءٌ لَا دَوَاءَ لَهُ . (۱)

و الروایه مع قطع النظر عن السند لکانت فی مقام بیان الحکمه فی الاستبراء فیرجع الامر الی الاستحباب فی الاقدام به .

و کـذا ما رواها ایضاً فی الجعفریات عن جعفر بن محمد –علیه الصلوه و السـلام– قَالَ وَ کَثِیراً مَا کُنْتُ أَسْمَعُ أَبِی یَقُولُ یُعْجِبُنِی إِذَا أَجْنَبَ الرَّجُلُ أَنْ یَفْصِلَ بَیْنَ غُسْلِهِ بِبَوْلٍ فَإِنَّهُ أَحْرَی أَنْ لَا یَبْقَی مِنْهُ شَیْ ءٌ . (۲)

فهـذه الروایه تـدل علی عله الاسـتبراء و الارشاد الی بیان حکمه الاقـدام به و سـیاتی روایات تـدل علی ان فائـدته تظهر فی البلل المشـتبه کما رواهاِ الْحَلَبِیِّ قَالَ سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام– عَنِ الرَّجُلِ یَغْتَسِلُ ثُمَّ یَجِدُ بَعْدَ ذَلِکَ بَلَلًا وَ قَدْ کَانَ بَالَ قَبْلَ أَنْ یَغْتَسِلَ قَالَ لِیَتَوَضَّأْ وَ إِنْ لَمْ یَکُنْ بَالَ قَبْلَ الْغُسْلِ فَلْیُعِدِ الْغُسْلَ . (۳)

و کذا ما رواها مُحَمَّدٍ یَعْنِی ابْنَ مُسْلِمٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصـلوه و السـلام– عَنِ الرَّجُلِ یَخْرُجُ مِنْ إِحْلِیلِهِ بَعْدَ مَا اغْتَسَلَ شَیْ ءٌ قَالَ یَغْتَسِلُ وَ یُعِیدُ الصَّلَاهَ إِلَّا أَنْ یَکُونَ بَالَ قَبْلَ أَنْ یَغْتَسِلَ فَإِنَّهُ لَا یُعِیدُ غُسْلَهُ . (۴)

۱- مسـتدرک الوسائل، محـدث نوری (المیرزا حسـین النوری الطبرسـی)، ج۱، ص۴۸۵، ابواب الجنـابه، باب۳۷، ح۱، ط آل البیت.

۲- مسـتدرک الوسائل، محـدث نوری (المیرزا حسـین النوری الطبرسـی)، ج۱، ص۴۷۷، ابواب الجنـابه، باب۲۷، ح۲، ط آل البیت .

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص ۲۵۰، ابواب الجنابه، باب۳۶، ح۱، ط آل البیت .

۴- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۵۱، ابواب الجنابه، باب۳۶، ح۶، ط آل البیت .

(کلام السید فی العروه) الثانی غسل الیدین ثلاثا إلی المرفقین أو إلی نصف الذراع أو إلی الزندین من غیر فرق بین الارتماس و الترتیب. (۱)

اقول : ان الاختلاف فی مقدار الغسل لکان لاجل الاختلاف فی مفاد الروایات فانظر الی مفاد بعضها

فعن مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ أَحَدِهِمَا -علیه الصلوه و السلام- قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فَقَالَ تَبْدَأُ بِکَفَّیْکَ فَتَغْسِلُهُمَا . (۲)

و فی صحیح یعقوب بن یقطین عن ابی الحسن -علیه الصلوه و السلام- یبدأ بغسل یدیه الی المرفقین . (۳)

و فی صحیح البزنطی المروی عن قرب الاسناد و تغسل یدک الیمنی من المرفق الی اصابعک . (۴)

و الامر واضح و العله فی هذه الروایات هو امکان توهم النجاسه فی هذه المواضع و لذا لو علم الجنب عدم النجاسه فالظاهر هو سقوط الغسل فیصح الاقدام بالغسل (بالضم).

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۲/۲۲

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) الثالث : المضمضه و الاستنشاق بعد غسل الیدین . (۵)

اقول : انه فی بعض الروایات ما یدل علی الامر بهما

ص: ۱۷۶

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۱، ط. جامعه المدرسین.
۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۲۹، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۱، ط آل البیت .
۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۶، ابواب الجنابه، باب۳۴، ح۱، ط آل البیت.
۴- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۳، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۱۶، ط آل البیت .
۵- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۱، ط. جامعه المدرسین.

کما عَنْ زُرَارَهَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فَقَالَ تَبْدَأُ فَتَغْسِلُ کَفَّیْکَ ثُمَّ تُفْرِغُ بِیَمِینِکَ عَلَی شِمَالِکَ فَتَغْسِلُ فَرْجَکَ وَ مَرَافِقَکَ ثُمَّ تَمَضْمَضْ وَ اسْتَنْشِقْ . (۱)

و فی بعض الروایات ما دل علی النهی عن المضمضه و الاستنشاق معللاً بان الجنابه عارضه علی الظاهر لا علی الباطن .

منها : ما رواهاء عَنْ أَبِی یَحْیَی الْوَاسِطِیِّ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِهِ قَالَ قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- الْجُنُبُ یَتَمَضْمَضُ وَ

يَسْتَنْشِقُ قَالَ لَا إِنَّمَا يُجْنِبُ الظَّاهِرُ . (۲)

و کذا عَنْ أَبِی یَحْیَی الْوَاسِطِیِّ عَمَّنْ حَدَّثَهُ قَالَ قُلْتُ لِأَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- الْجُنُبُ یَتَمَضْمَضُ فَقَالَ لَا إِنَّمَا یُجْنِبُ الظَّاهِرُ وَ لَا یُجْنِبُ الْبَاطِنُ وَ الْفَمُ مِنَ الْبَاطِنِ . (۳)

و لکن هاتین الروایتین مع وضوح الدلاله محل اشکال فی سندهما کما لایخفی

و فی بعض الروایات التصریح بانهما من السنه .

منها : ما رواها عَلِیُّ بْنُ جَعْفَرٍ فِی کِتَابِهِ مِثْلَهُ وَ زَادَ إِلَّا أَنَّهُ یَنْبَغِی لَهُ أَنْ یَتَمَضْمَضَ وَ یَسْتَنْشِقَ . (۴)

و التعبیر بقوله (ع) ینبغی له یدل علی انه من السنه .

و فی روایه عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- قَالَ الْمَضْمَضَهُ وَ الِاسْتِنْشَاقُ مِمَّا سَنَّ رَسُولُ اللَّهِ - صلی الله علیه و آله- . (۵)

ص: ۱۷۷

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۰، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۵، ط آل البیت.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۲۶، ابواب الجنابه، باب۲۴، ح۶، ط آل البیت .

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۲۶، ابواب الجنابه، باب۲۴، ح۷، ط آل البیت .

۴- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۲، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۱۱، ط آل البیت .

۵- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۲۵، ابواب الجنابه، باب۲۴، ح۳، ط آل البیت .

(کلام السید فی العروه) ثلاث مرات و یکفی مره أیضا. (۱)

و الامر فیه سهل لان صرف الوجود فیهما یکفی فی تحقق السنه .

(کلام السید فی العروه) الرابع : أن یکون ماؤه فی الترتیبی بمقدار صاع و هو ستمائه و أربعه عشر مثقالا و ربع مثقال. (۲)

و الامر ایضاً سهل و الملاک تحقق ایصال الماء الی جمیع البدن و مراعاه عدم الاسراف فی استعمال الماء مضافاً الی ان الاغتسال فی زماننا هذا یکون فی الحمامات و مراعاه ذلک المقدار لایمکن نعم ان المراعاه و عدم الاسراف حسن فی کل حال .

(کلام السید فی العروه) الخامس : إمرار الید علی الأعضاء لزیاده الاستظهار . (۳)

و الامر واضح مضافاً الی ان ذلک امر عقلی من لزوم ایصال الماء الی جمیع البدن حتی لایبقی شعره واحده من دون ایصال الماء .

عَنْ عَمَّارِ بْنِ مُوسَی السَّابَاطِیِّ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- عَنِ الْمَرْأَهِ تَغْتَسِلُ وَ قَدِ امْتَشَطَتْ بِقَرَامِلَ وَ لَمْ تَنْقُضْ شَعْرَهَا کَمْ یُجْزِیهَا مِنَ الْمَاءِ قَالَ مِثْلُ الَّذِی یَشْرَبُ شَعْرُهَا وَ هُوَ ثَلَاثُ حَفَنَاتٍ عَلَی رَأْسِهَا وَ حَفْنَتَانِ عَلَی الْیَمِینِ وَ حَفْنَتَانِ عَلَی الْیَسَارِ ثُمَّ تُمِرُّ یَدَهَا عَلَی جَسَدِهَا کُلِّهِ . (۴)

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۲، ط. جامعه المدرسین.
۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۲، ط. جامعه المدرسین.
۳- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۲، ط. جامعه المدرسین.
۴- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۵۷، ابواب الجنابه، باب۳۸، ح۶، ط آل البیت.

و كذا ما عن وَ رَوَاهُ عَلِيُّ بْنُ جَعْفَرٍ فِي كِتَابِهِ. . أَنَّهُ يَنْبَغِي لَهُ أَنْ يَتَمَضْمَضَ وَ يَسْتَنْشِقَ وَ يُمِرَّ يَدَهُ عَلَى مَا نَالَتْ مِنْ جَسَدِهِ . (۱)

و هاتان الروايتان و امثالهما ارشاد الی لزوم ایصال الماء الی جمیع البدن .

(کلام السید فی العروه) السادس : تخلیل الحاجب الغیر المانع لزیاده الاستظهار . (۲)

و الظاهر انه لا دلیل علی تخلیل الحاجب اذا لم یکن مانعاً و الظاهر زیاده الاطمینان لایصال الماء .

(کلام السید فی العروه) السابع : غسل کل من الأعضاء الثلاثه ثلاثا. (۳)

و لایخفی علیک ان المذکور فی الروایات کما مرّ سابقاً هو الصب ثلاثاً للراس او ثلاث اکف و صبین علی کل واحد من الجانبین و اما تغسیل کل من الاعضاء الثلاثه ثلاثاً فالظاهر هو عدم ورود روایه تدل علی ذلک .

(کلام السید فی العروه) الثامن : التسمیه بأن یقول بسم الله و الأولی أن یقول بسم الله الرحمن الرحیم.

التاسع: الدعاء المأثور فی حال الاشتغال و هو اللهم طهر قلبی و تقبل سعیی و اجعل ما عندک خیرا لی اللهم اجعلنی من التوابین و اجعلنی من المتطهرین أو یقول اللهم طهر قلبی و اشرح صدری و أجر علی لسانی مدحتک و الثناء علیک اللهم اجعله لی طهورا و شفاء و نورا إنک علی کل شی ء قدیر و لو قرأ هذا الدعاء بعد الفراغ أیضا کان أولی.

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۲، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۱۱، ط آل البیت.
۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۲، ط. جامعه المدرسین.
۳- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۲، ط. جامعه المدرسین.

العاشر الموالاه . (۱)

و قد مرّ ان الموالاه فی الغسل لیست شرطاً فیصح اتیان غسل الراس غدوه و غسل البدن عند الاتیان بالصلوه و علیه ان الظاهر من کون الموالاه من المستحبات هو الامر بالمسارعه و الاستباق لکل امر خیر و الخروج عن حال الجنابه مع ان تحصیل الطهاره امر مرغوب فیه عند الشارع الاقدس .

و لا یخفی علیک ان العدول عن الترتیبی بعد الاتیان بمقدار منه ثم الاتیان بالارتماسی محل تامل و لایترک الاحتیاط لان الموالاه لا تشترط فی الترتیبی فبمقدار ما اتی به یحسب علیه فرفع الید عما اتی به ثم الاتیان بالارتماس محل تأمل .

و اما العدول عن الارتماس ثم الاتیان بالترتیبی فلا اشکال فیه .

(کلام السید فی العروه) و الابتداء بالأعلی - فی کل من الأعضاء فی الترتیبی. (۲)

و الظاهر انه لا دلیل علی استحباب الابتداء بالاعلی الا فیما ورد سابقاً من صب الماء علی الصدر و الکتفین .

فعن سَمَاعَهَ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- قَالَ إِذَا أَصَابَ الرَّجُلَ جَنَابَهٌ فَأَرَادَ الْغُسْلَ فَلْیُفْرِغْ عَلَی کَفَّیْهِ وَ لْیَغْسِلْهُمَا دُونَ الْمِرْفَقِ ثُمَّ یُدْخِلُ یَدَهُ فِی إِنَائِهِ ثُمَّ یَغْسِلُ فَرْجَهُ ثُمَّ لْیَصُبَّ عَلَی رَأْسِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِلْ ءَ کَفَّیْهِ ثُمَّ یَضْرِبُ بِکَفٍّ مِنْ مَاءٍ عَلَی صَدْرِهِ وَ کَفٍّ بَیْنَ کَتِفَیْهِ ثُمَّ یُفِیضُ الْمَاءَ عَلَی جَسَدِهِ کُلِّه . (۳)

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۲، ط. جامعه المدرسین.

۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۲، ط. جامعه المدرسین.

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۱، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۸، ط آل البیت .

و لکن استفاده الاستحباب من هذه الروایه مشکل لانه قد مرّ منا سابقاً ان الصب علی الصدر و الکتفین لکان لاجل التسریع فی وصول الماء الی جمیع البدن و تحصیل الطهاره بسهوله و اما استفاده الاستحباب محل تامل جداً .

(کلام السید فی العروه) [تتمه أحکام الغسل]

مسأله۱ : یکره الاستعانه بالغیر فی المقدمات القریبه علی ما مر فی الوضوء. (۱)

اقول : و لایخفی علیک انه لم یرد روایه علی کراهه الاستعانه بالغیر فی باب الغسل و انما الوارد لکان فی باب الوضوء .

و من البدیهی ان کراهه الاستعانه من الغیر لکانت فی صوره عدم الضروره لانها فی حال الضروره مما لا اشکال فیه لما رواه عبد الله بن سنان عن ابی عبدالله –علیه الصلوه و السلام– انه کان وجعاً شدید الوجع فاصابته جنابه فی مکان بارد و کانت لیله شدیده الریح بارده فدعوت الغلمه فقلت لهم احملنی فاغسلونی .... ثم صبوّا علی الماء فغسلونی . فقد مرّ الکلام فیه .

و اما فی حال غیر الضروره فالمقدمات البعیده غیر مضره کما هو واضح و اما المقدمات القریبه فالوارد لکان فی باب الوضوء کما استدل مولانا الرضا –علیه الصلوه و السلام– للمأمون بقوله تعالی و لایشرک بعباده ربه احداً بان الوضوء من العباده فلزم اتیانه لله تعالی خالصاً و مستقلاً و لایصح ان یشرک مع الله امراً اخر و قد مرّ منا ایضاً ان صب الماء من الغیر علی مواضع الوضوء یکون من مقدمات الغسل –بالفتح– و لا اشکال فیه و لکن المتوضی حین امرار الید علی المواضع للزم ان یکون مستقلاً و لایستعین من الغیر فی ذلک .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۲، ط. جامعه المدرسین.

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۲/۲۵

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله۲ : الاستبراء بالبول قبل الغسل لیس شرطا فی صحته و إنما فائدته عدم وجوب الغسل إذا خرج منه رطوبه مشتبهه بالمنی فلو لم یستبرء و اغتسل و صلی ثمَّ خرج منه المنی أو الرطوبه المشتبهه لا تبطل صلاته و یجب علیه الغسل لما سیأتی . (۱)

اقول : و قد مرّ الکلام سابقاً من هذا الفصل ان الاستبراء من البول لیس من شرائط صحه الغسل و لذا لم یذکر فی اکثر روایات تدل علی بیان کیفیه الغسل .

و انما فائدته تظهر فی البلل المشتبه بعد الغسل .

مع ان عدم اشتراطه فی الغسل مما لا خلاف فیه کما عن الجواهر کما یظهر من بعض الاصحاب و الاجماع علی ذلک و الروایات علی ذلک مصرحه .

منها : ما فی صحیح قَالَ مُحَمَّدٌ وَ قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ -علیه الصلوه و السلام- مَنِ اغْتَسَلَ وَ هُوَ جُنُبٌ قَبْلَ أَنْ یَبُولَ ثُمَّ وَجَدَ بَلَلًا فَقَدِ انْتَقَضَ غُسْلُهُ وَ إِنْ کَانَ بَالَ ثُمَّ اغْتَسَلَ ثُمَّ وَجَدَ بَلَلًا فَلَیْسَ یُنْقَضُ غُسْلُهُ وَ لَکِنْ عَلَیْهِ الْوُضُوءُ لِأَنَّ الْبَوْلَ لَمْ یَدَعْ شَیْئاً . (۲)

فالمراد من الانتقاض فی کلامه (ع) یدل علی صحه الغسل السابق مع طرو جنابه جدیده فاللازم من ذلک هو وجوب الغسل بعد خروج البلل .

و یظهر ایضاً ان الصلوه التی اتی بها المکلف بعد الغسل و قبل خروج البلل لکانت صحیحه لاجتماع شرائط الصحه فی حقه .

ص: ۱۸۲

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۳، ط. جامعه المدرسین.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۵۱، ابواب الجنابه، باب۳۶، ح۷، ط آل البیت .

و ما فی روایه مُحَمَّدٍ یَعْنِی ابْنَ مُسْلِمٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- عَنِ الرَّجُلِ یَخْرُجُ مِنْ إِحْلِیلِهِ بَعْدَ مَا اغْتَسَلَ شَیْ ءٌ قَالَ یَغْتَسِلُ وَ یُعِیدُ الصَّلَاهَ إِلَّا أَنْ یَکُونَ بَالَ قَبْلَ أَنْ یَغْتَسِلَ فَإِنَّهُ لَا یُعِیدُ غُسْلَهُ . (۱)

اقول : ان من اجنب و یغتسل و صلی بعده ثم یجد بللاً مشتبهه فلا اشکال فی صحه غسله و الصلوه التی اتی بها بعده لان الطهاره الحاصله من الغسل لکانت شرطاً فی صحه صلوته التی وقعت عن طهاره و اما البلل المشتبهه الخارجه من المجری لاجل عدم الاستبراء فقد حکم الامام -علیه الصلوه و السلام- بالغسل لاجل طرو جنابه جدیده علیه و اما قوله (ع) و یعید صلوته فالظاهر منه

هی الصلوه التی اتی بها بعد خروج البلل لا ـ قبله لانه لا وجه لبطلان الصلوه التی اتی بها قبل خروج البلل لانه طاهر و قد اتی بالشرط الذی کان مشروطاً فی الصلوه .

(کلام السید فی العروه) مسأله۳ : إذا اغتسل بعد الجنابه بالإنزال ثمّ خرج منه رطوبه مشتبهه بین البول و المنی فمع عدم الاستبراء قبل الغسل بالبول یحکم علیها بأنها منی فیجب الغسل و مع الاستبراء بالبول و عدم الاستبراء بالخرطات بعده یحکم بأنه بول فیوجب الوضوء و مع عدم الأمرین یجب الاحتیاط بالجمع بین الغسل و الوضوء إن لم یحتمل غیرهما و إن احتمل کونها مذیا مثلا بأن یدور الأمر بین البول و المنی و المذی فلا یجب علیه شی ء و کذا حال الرطوبه الخارجه بدوا من غیر سبق جنابه فإنها مع دورانها بین المنی و البول یجب الاحتیاط بالوضوء و الغسل و مع دورانها بین الثلاثه أو بین کونها منیا أو مذیا أو بولا أو مذیا لا شی ء علیه . (۲)

ص: ۱۸۳

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۵۱، ابواب الجنابه، باب۳۶، ح۶، ط آل البیت.

۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۳، ط. جامعه المدرسین.

و فی المسئله فروع لزم البحث فیها :

الفرع الاول : فیما اذا کانت الجنابه بالانزال و اغتسل ثم خرج منه رطوبه مشتبهه بین البول و المنی مع عدم الاستبراء بالبول قبل الغسل فالمسئله علی انها محکومه بکونها منیاً اجماعیه کما عن الشیخ و الحلی و العلامه و الشهید و المحقق الثانی مع ان الروایات مصرحه فی ذلک الحکم – و قد مرّ بعضها–

منها : ما رواها ٍالْحَلَبِيِّ قَالَ سُئِلَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام– عَنِ الرَّجُلِ يَغْتَسِلُ ثُمَّ يَجِدُ بَعْدَ ذَلِكَ بَلَلًا وَ قَدْ كَانَ بَالَ قَبْلَ أَنْ يَغْتَسِلَ قَالَ لِيَتَوَضَّأْ وَ إِنْ لَمْ يَكُنْ بَالَ قَبْلَ الْغُسْلِ فَلْيُعِدِ الْغُسْلَ . (۱)

و منها : ما رواها ٠مُحَمَّدٍ يَعْنِي ابْنَ مُسْلِمٍ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصلوه و السلام– عَنِ الرَّجُلِ يَخْرُجُ مِنْ إِحْلِيلِهِ بَعْدَ مَا اغْتَسَلَ شَيْ‌ءٌ قَالَ يَغْتَسِلُ وَ يُعِيدُ الصَّلَاةَ إِلَّا أَنْ يَكُونَ بَالَ قَبْلَ أَنْ يَغْتَسِلَ فَإِنَّهُ لَا يُعِيدُ غُسْلَهُ . (۲)

و قد نسب الی الصدوق القول باستحباب الغسل حینئذ تمسکاً بروایه محمد بن علی بن الحسین باسناده روی فی حدیث اخر ِ إِنْ كَانَ قَدْ رَأَى بَلَلًا وَ لَمْ يَكُنْ بَالَ فَلْيَتَوَضَّأْ وَ لَا يَغْتَسِلْ إِنَّمَا ذَلِكَ مِنَ الْحَبَائِلِ . (۳)

حبائل جمع حباله من ماده حَبَلَ بالفارسیه فوران آب مثلاً ـ که از مجری خارج می شود و لذا حبلی بزن آبستن و حامله می گویند که آب از مجری بیرون می آید قبل از ولادت .

ص: ۱۸۴

۱– وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص ۲۵۰، ابواب الجنابه، باب۳۶، ح۱، ط آل البیت.

۲– وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص ۲۵۱، ابواب الجنابه، باب۳۶، ح۶، ط آل البیت.

۳– وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص ۲۵۰، ابواب الجنابه، باب۳۶، ح۲، ط آل البیت.

و لكن الجواب عن الروايه واضح للاشكال فى السند لانها مرسله و الاشكال فى الدلاله لان الحبائل اذا كان كالمذى فلا يتنقض بها الوضوء فلا وجه للوضوء .

و بما ذكرناه ايضاً يظهر ان الغسل واجب على من اغتسل و ترك البول قبل الاغتسال سواء كان تمكن من البول قبله او لم يتمكن لان مفاد الروايات مطلق يشمل كلتا الصورتين بان خروج المنى يوجب اعاده الغسل مطلقا و لا دليل فى الروايات على التفصيل بين التمكن و عدمه .

و بما ذكرناه يظهر ان اعاده الغسل فى صوره الاغتسال و عدم البول قبله لكان فيما اذا اشتبه الرطوبه بين كونها منياً او بولاً مثلاً - و لكن اذا علم ان الرطوبه لا تكون منياً بل دار امرها بين كونها بولاً و مذياً فلا وجه فى هذه الصوره لاعاده الغسل لان وجوب الغسل لكان فيما اذا علم او احتمل كون الخارج منياً فلاجل احتمال طرو جنابه جديده لزم عليها الغسل فمع عدم احتمال كون الرطوبه منياً فلا وجه للغسل كما لا يخفى .

و فى المقام روايات تدل على عدم وجوب الغسل اذا لم يبل قبله نسياناً كروايه أَحْمَدَ بْنِ هِلَالٍ قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ اغْتَسَلَ قَبْلَ أَنْ يَبُولَ فَكَتَبَ أَنَّ الْغُسْلَ بَعْدَ الْبَوْلِ إِلَّا أَنْ يَكُونَ نَاسِياً فَلَا يُعِيدُ مِنْهُ الْغُسْلَ . (۱)

و منها : ما عن عَنْ زَيْدٍ الشَّحَّام عَنْ أَبِى عَبْدِ اللَّهِ -عليه الصلوه و السلام- قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ أَجْنَبَ ثُمَّ اغْتَسَلَ قَبْلَ أَنْ يَبُولَ ثُمَّ رَأَى شَيْئاً قَالَ لَا يُعِيدُ الْغُسْلَ لَيْسَ ذَلِكَ الَّذِى رَأَى شَيْئاً . (۲)

۱- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملى، ج۲، ص۲۵۲، ابواب الجنابه، باب۳۶، ح۱۲، ط آل البيت.

۲- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملى، ج۲، ص۲۵۳، ابواب الجنابه، باب۳۶، ح۱۴، ط آل البيت.

و لـذا وقع التعـارض بين ما دلّ على وجوب الغسل و بين ما دل على عـدم وجوبه و لكن الـذى يسـهل الامر ان ما دل على عـدم وجوب الغسل لكان معرضاً عنه عند الاصحاب .

احكام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۲/۲۶

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احكام الغسل، الجنابه، الطهاره

الفرع الثانى : انه استبراء بالبول مع عدم استبرائه بالخرطات بعده فيحكم بانه بول فيوجب الوضوء .

اقول : انه اذا اسـتبرء بـالبول فلاـ اشـكال فى ان المنى اذا كـان باقياً فى المجرى لخرج بالبول فالرطوبه الخارجه لم تكن منياً قطعاً فحينئذ اذا خرجت بللاً مشتبهه بين البول و غيره للزم عليه الوضوء لانه اذا اتى بالخرطات لخرج من المجرى ما بقى من البول فمع عدم الاتيان بها فالظاهر ان الخارج هو البول فلزم عليه الوضوء لان احتمال كونها منياً قد ارتفع بالبول .

الفرع الثـالث : انه اسـتبرء بـالبول مع اسـتبراء بالخرطات بعـده فخرجت منه بللاً يحكم انه مـذى فلا يجب الغسل و لا يجب اعاده الوضوء .

و الامر فيه سهل لانه مع استبرائه بالبول فلا يمكن ان يكون الخارج منياً و مع استبرائه بالخرطات فلا يمكن ان يكون الخارج بولاً فاذا انتفى الامران فلا وجه للغسل و لا للوضوء فيصح له الاتيان بما يشترط فيه الطهاره .

الفرع الرابع : قال السيد و مع عدم الامرين يجب الاحتياط بالجمع بين الغسل و الوضوء ان لم يحتمل غيرهما .

فاقول : ان المراد من عدم الامرين هو عدم الاسـتبراء بالبول و عدم الاسـتبراء بالخرطات – لكن خرجت منه بللاً مشتبهه بين البول و المنى –

ففى هـذه الصوره دار الامر بين البول و المنى كما هو مفروض المسـئله – فالعلم الاجمالى دار مـداره الى هذين الامرين لا ثالث لهمـا فمـع تنجز العلم الاجمـالى للزم الجمع بمـا تيقن بـالخروج عن الحـدث فيجب عليه الاتيـان بالغسـل و الوضوء لاـنه ان كـان الخـارج منياً فالغسـل يوجب رفع الحـدث الاـكبر و ان كان الخارج بولاً فالوضوء يوجب رفع الحـدث الاصـغر و لـذا يجب عليه الاتيان بالوضوء و الغسل حتى يعلم بالخروج عن الحدث .

ص: ۱۸۶

و قال المحقق الخويى ما هـذا لفظه : و المتعين فى هـذه الصوره هو الجمع بين الغسل و الوضوء للعلم الاجمالى بوجوب احدهما و معارضه استصـحاب عـدم خروج البول و استصـحاب عدم خروج المنى و مع تساقطهما لابد من الجمع بينهما بقاعده الاشـتغال حتى يقطع بالفراغ . (۱)

و فیه ان الاستصحاب غیر جار فی المقام لان القضیه المتیقنه لکان مفادها مفاد لیس التامه - لانه لیس فی البین رطوبه - و مفاد القضیه المشکوکه - مفاد لیس الناقصه - لان الرطوبه موجوده و لکن یحکم علمها بعدم کونها بولاً او منیاً - فلاجل عدم وحده الموضوع لایجری الاستصحاب فی کلا الطرفین .

الفرع الخامس: انه بعد الانزال رای بللاً مشتبهه بین البول و المنی و المذی مثلاً فلابد من فرض المسئله انه بعد الانزال لم یستبرأ بالبول و لم یکن فی البین خرطات لانه مع الاستبراء بالبول فلا وجه لکون الخارج منیاً و مع الاستبراء بالخرطات فلا یکون الخارج بولاً فالعلم الاجمالی دار مداره بین ثلاثه امور المنی و البول و المذی مثلاً فقال السید انه لایجب علیه شئ .

اقول : انه لابد ان یفرض انه قد مضی مدهً بعد الانزال بحیث لایبقی له علم بان الخارج منی قطعاً ثم یجد بللاً و خرجت منه رطوبه فاشتبه الامر علیه بین المنی و البول و المذی -مثلاً- ففی هذه الصوره لایکون العلم الاجمالی نافذاً فی حقه لان احد اطراف العلم الاجمالی - و هو امکان کون الرطوبه مذیاً - لکان مما لا اثر له فی الحدث مثل ما اذا خرج احد طرفی العلم الاجمالی عن الابتلاء فالعلم الاجمالی فی بقیه الاطراف لایکون منجراً فی حقه و الاستصحاب فی کلا الاحتمالین - من المنی و البول - جار فی حقه بلا تعارض و اما فی المذی فلا یجری الاستصحاب لعدم الاثر فیه و اللازم من جریان الاستصحاب هو عدم کون الرطوبه بولاً و لا منیاً فیصح الاتیان بما یشترط فیه الطهاره من دون لزوم الغسل او الوضوء فیما اذا کان مسبوقاً بالطهاره لان خروج الرطوبه لایوجب نقض طهارته .

۱- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۱۴.

الفرع السادس : فیما اذا دار الامر بین المنی و المذی او بین البول و المذی فلاجل عدم الاثر فی المذی و عدم تعارض الاستصحاب فی مقابله سواء کان المحتمل منیاً او بولاً فلا شئ علیه لانه یرجع الامر الی ان مورد المذی خارج عن الابتلاء و العلم الاجمالی الذی دار مداره بین المنی و المذی او بین البول و المذی لایوجب تنجزاً و احتیاطاً علی المکلف و لذا لو کان سابقاً متطهراً یصح التمسک به و الاتیان بما یشترط فیه الطهاره من دون لزوم تجدید الطهاره .

الفرع السابع : قول السید فی حال الرطوبه الخارجه بدواً من غیر سبق جنابه فانها مع دورانها بین المنی و البول یجب الاحتیاط بالوضوء و الغسل و ان ما قال به السید هو الصحیح و علیه المختار و قد مرّ وجهه فی المسائل السابقه لان الامر اذا دار بین المنی و البول فتحقق الحدث مسلم فان کان الخارج فی الواقع هو المنی فالوضوء لایکون رافعاً للحدث الاکبر و ان کان الخارج فی الواقع هو البول فالغسل لایکون رافعاً للحدث الاصغر فمع دوران العلم الاجمالی بین البول و المنی فالحدث مسلم و العلم الاجمالی منجر فی المقام و الاشتغال الیقینی یقتضی البرائه الیقینیه فلا مناص الا الجمع بین الغسل و الوضوء .

و لایخفی علیک ان ما ذکر من الاحتیاط فی دوران الامر بین المنی و البول فالعلم الاجمالی منجر علیه فلزم علیه الاحتیاط بالجمع بین الغسل و الوضوء لکان فیما اذا کانت حالته السابقه هی الطهاره لانه مع دوران الامر بین المنی و البول فقد انتقضت طهارته السابقه قطعاً فلزم تحصیل الطهاره بما یقطع لخروج الحدث و لکن اذا کانت حالته السابقه الجنابه او الحدث الاصغر و الرطوبه الخارجه مشتبهه بین البول و المنی فیصح الاخذ بالحاله السابقه و جریانها فی الحال لان العلم الاجمالی و دورانه بین المنی و البول لکان فیما اذا کانت حالته السابقه هی الطهاره و لکن مع العلم بکیفیه الحدث السابق یصح استصحابه فی المقام فیقال – مثلاً– انه کان جنباً الان یکون کذلک .

فبالاستصحاب قد تحقق الموضوع فيصح الاخذ به ثم ترتب الحكم عليه .

مع ان ذلک الاستصحاب -ای استصحاب الحاله السابقه - لایکون له معارض فینحل العلم الاجمالی بالعلم التفصیلی و الشک البدوی فیصح البرائه فی الشک البدوی و لزوم الاخذ بالاستصحاب و تعیین الموضوع و الاخذ بالحکم الجاری علیه .

(کلام السید فی العروه) مسأله ۴: إذا خرجت منه رطوبه مشتبهه بعد الغسل و شک فی أنه استبرأ بالبول أم لا بنی علی عدمه فیجب علیه الغسل و الأحوط ضم الوضوء أیضا. (۱)

اقول : انه اذا اجنب الرجل بالانزال و لم یستبرء بالبول بعده ثم اغتسل فرای رطوبه مشتبهه ففی هذه الصوره لزم علیه اعاده الغسل لان الانزال مسلم و خروج الرطوبه المشتبهه ایضاً مسلمه و الشک فی الاستبراء لکان مجری استصحاب عدمه فمع الاستصحاب یثبت الموضوع الذی ذکر فی الروایات بانه اغتسل و لم یبل فعلیه وجب علیه الغسل .

و اما الاحتیاط الذی ذکره السید فی اخر کلامه من ضمّ الوضوء الی الغسل فیمکن ان یقال ان الدلیل علی وجوب الغسل عند خروج الرطوبه المشتبهه قبل الغسل لکان فی صوره العلم بعدم الاستبراء لا فی صوره الشک فیه و لذا یکون المقام مجری قاعده العلم الاجمالی من احتمال کون الرطوبه منیاً او بولاً و لذا صحّ الاتیان بالوضوء بعد الغسل و لکن قد مرّ آنفاً من صحه جریان استصحاب عدم الاستبراء فبذلک یحرز الموضوع لوجوب الغسل فلا وجه للاحتیاط الا من باب ان الاحتیاط حسن فی کل حال .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۲/۲۷

ص: ۱۸۹

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۵، ط. جامعه المدرسین.

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السید فی العروه) مسأله۵ : لا فرق فی جریان حکم الرطوبه المشتبهه بین أن یکون الاشتباه بعد الفحص و الاختبار أو لأجل عدم إمکان الاختبار من جهه العمی أو الظلمه أو نحو ذلک . (۱)

اقول : ان المصرح فی الروایات هو البلل المشتبهه فهذا العنوان مطلق یشمل ما اذا لم یتمکن من الفحص و ما اذا تمکن منه و لکن لم یحرز له الموضوع فحکم الامام -علیه الصلوه و السلام- بانه منی اذا لم یبل و انه بول اذا بال و لم یأت بالخرطات فانظر الی الروایه .

عَنْ حَمَّادٍ عَنِ الْحَلَبِیِّ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- قَالَ سُئِلَ عَنِ الرَّجُلِ یَغْتَسِلُ ثُمَّ یَجِدُ بَعْدَ ذَلِکَ بَلَلًا وَ قَدْ کَانَ بَالَ قَبْلَ أَنْ یَغْتَسِلَ قَالَ إِنْ کَانَ بَالَ قَبْلَ أَنْ یَغْتَسِلَ فَلَا یُعِیدُ الْغُسْلَ . (۲)

و کذا إِنْ کَانَ قَدْ رَأَى بَلَلًا وَ لَمْ یَکُنْ بَالَ فَلْیَتَوَضَّأْ وَ لَا یَغْتَسِلْ إِنَّمَا ذَلِکَ مِنَ الْحَبَائِلِ. (۳)

و فی غیر هذین الوجهین مع عدم وجود الحاله السابقه لکان المقام مجری العلم الاجمالی فلزم الاحتیاط بالجمع بین الغسل و الوضوء .

بقی فی المسئله شئ و هو ان مفاد الروایات کما مرّ هو صوره الاشتباه و لکن اذا یمکن لاحد الفحص و تعیین الموضوع فلا مانع له ان یاخذ بفحصه و اختیاره و العمل علی طبقه فبذلک یظهر ان الفحص لا یجب علیه و لکن اذا تفحص فلا مانع من الاخذ بفحصه و اختباره لان العلم فی کل مورد اذا تحقق فلزم علی العالم الاخذ بعلمه لانه هو الحجه بینه و بین الله تعالی .

ص: ۱۹۰

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۶، ط. جامعه المدرسین.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۵۱، ابواب الجنابه، باب۳۶، ح۵، ط آل البیت .

۳- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۵۰، ابواب الجنابه، باب۳۶، ح۲، ط آل البیت.

(کلام السید فی العروه) مسأله۶ : الرطوبه المشتبهه الخارجه من المرأه لا حکم لها و إن کانت قبل استبرائها فیحکم علیها بعدم الناقضیه و عدم النجاسه إلا إذا علم أنها إما بول أو منی . (۱)

اقول : ان الروایات التی مرّ بیانها سابقاً لکان مفادها هو الرجل اذا اجنب فخرجت منه رطوبه مشتبهه و الامام -علیه الصلوه و السلام- حکم بانها منی اذا لم یبل قبل الغسل و انها بول اذا بال و لم یأت بالخرطات فهذه الروایه لاتشمل المرأه و السرّ فی ذلک کله ان مجری خروج المنی و مجری خروج البول فی الرجل واحد و لاجل ذلک اذا بال فقد خرجت بقیه المنی الموجوده فی المجری و اذا بال ثم لم یأت بالخرطات فقد خرجت بقیه البول الموجوده فی المجری و لکن مجری البول غیر مجری المنی

فی المراه و لـذا لو بالت بعد الجنابه لم یکن بولها موجباً لخروج المنی عن مجراه و لاجل ذلک کانت الروایات ناظره الی الرجل فعلیـه لـو خرجـت من مجری المنی فی المرأه رطـوبه مشـتبهه لاـیحکم علیهـا بـالمنی للشـک فیه المـوجب للشـک فی نجاسـتها الموجب للشک فی ناقضیتها لان الاصل هو عدم کونها منیاً و الاصل عدم کونها نجاسه و لا ناقضاً .

نعم اذا علم بـان الخـارج منی او بول – من مجراه– للزم علیهـا ترتب الحکم بعـد تحقق الموضوع کمـا ان الروایه ایضاً تـدل علی ذلک .

فعَنْ سُـلَیْمَانَ بْنِ خَالِدٍ عَنْ أَبِی عَبْدِ اللَّهِ –علیه الصـلوه و السلام– قَالَ سَأَلْتُهُ عَنْ رَجُلٍ أَجْنَبَ فَاغْتَسَلَ قَبْلَ أَنْ یَبُولَ فَخَرَجَ مِنْهُ شَیْ ءٌ قَالَ یُعِیدُ الْغُسْلَ قُلْتُ فَالْمَرْأَهُ یَخْرُجُ مِنْهَا (شَـیْ ءٌ) بَعْدَ الْغُسْلِ قَالَ لَا تُعِیدُ قُلْتُ فَمَا الْفَرْقُ بَیْنَهُمَا قَالَ لِأَنَّ مَا یَخْرُجُ مِنَ الْمَرْأَهِ إِنَّمَا هُوَ مِنْ مَاءِ الرَّجُلِ . (۲)

۱– العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۶، ط. جامعه المدرسین.

۲– وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۰۱، ابواب الجنابه، باب۱۳، ح۱، ط آل البیت .

و قال صاحب الوسائل ما هذا لفظه : اقول المراد انه مع الاشتباه انما یحکم بکونه من منّی الرجل او ان منّی المراه یستقر فی الرحم غالباً و قلّما یخرج من الفرج فیحکم بکون الخارج من ماء الرجل بناءً علی الاغلب . (۱) انتهی کلامه

فعن عُمَرَ بْنِ یَزِیدَ قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ -علیه الصلوه و السلام- عَنِ الرَّجُلِ یَضَعُ ذَکَرَهُ عَلَی فَرْجِ الْمَرْأَهِ فَیُمْنِی عَلَیْهَا غُسْلٌ قَالَ إِنْ أَصَابَهَا مِنَ الْمَاءِ شَیْ ءٌ فَلْتَغْسِلْهُ لَیْسَ عَلَیْهَا غُسْلٌ إِلَّا أَنْ یُدْخِلَهُ . (۲)

و اطلاق هذا الکلام یشمل صوره الاشتباه ایضاً بان الخارج منها محکوم لعدم انتقاضه الطهاره و لکن اذا علم بان الخارج هو ماء الرجل فلا اشکال فی نجاسته و لزوم تطهیر الموضع من دون ایجاب غسل علی المراه .

(کلام السید فی العروه) مسأله۷ :لا فرق فی ناقضیه الرطوبه المشتبهه الخارجه قبل البول بین أن یکون مستبرئا بالخرطات أم لا و ربما یقال إذا لم یمکنه البول تقوم الخرطات مقامه و هو ضعیف . (۳)

اقول: ان المستفاد من الروایات السابقه هو ان الرجل اذا اغتسل من جنابته قبل ان یبول ثم رای رطوبه مشتبهه للزم علیه اعاده الغسل و لکن اذا بال ثم رای الرطوبه فلا-یحکم علیه باعاده الغسل فهذا الحکم هو الحاکم من دون تفصیل بین ان یقدر علی البول ام لم یقدر بل الحکم منوط بتحقق البول قبل الاغتسال او عدم التحقق سواء قدر علی البول ام لا فمع عدم الدلیل علی التفصیل و لو فی روایه ضعیفه فالروایات الآمره بان الخارج قبل البول یحکم علیه بانه منی هو الحاکم .

ص: ۱۹۲

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۰۲، ابواب الجنابه، باب۱۳، ح۲، ط آل البیت ذیل الروایه ۲.

۲- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۰۲، ابواب الجنابه، باب۱۳، ح۴، ط آل البیت.

۳- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۶، ط. جامعه المدرسین.

و اما الکلام فی روایه البزنطی قَالَ سَأَلْتُ أَبَا الْحَسَنِ الرِّضَا -علیه الصلوه و السلام- عَنْ غُسْلِ الْجَنَابَهِ فَقَالَ تَغْسِلُ یَدَکَ الْیُمْنَی مِنَ الْمِرْفَقَیْنِ إِلَی أَصَابِعِکَ وَ تَبُولُ إِنْ قَدَرْتَ عَلَی الْبَوْلِ ثُمَّ تُدْخِلُ یَدَکَ فِی الْإِنَاءِ ثُمَّ اغْسِلْ مَا أَصَابَکَ مِنْهُ ثُمَّ أَفِضْ عَلَی رَأْسِکَ وَ جَسَدِکَ وَ لَا وُضُوءَ فِیهِ . (۱)

ففیه اولاً : ان القید -ای البول عند القدره علیه- لم یذکر فی روایات الباب الا فی هذه الروایه و لو کان اللازم هو البول عند القدره للزم ذکره فی بعض تلک الروایات .

و ثانیاً : لو کان البول شرطاً فی صحه الغسل لما یصح ان یقال تبول ان قدرت علیه بل لزم ان یقال تبول قبل الغسل من دون تقیید بالقدره و عدمها .

و ثالثاً : ان المستفاد من الروایه هو صحه الغسل من دون تحقق البول لان من لم یقدر علی البول لکان غسله صحیحاً .

و رابعاً : انه قد مرّ فی بعض الروایات السابقه ان فائده البول قبل الغسل هو عدم اعاده الغسل فی الرطوبه المشتبهه .

و اما الکلام فی اقامه الخرطات مقام البول کماعن المقنعه و المراسم و السرائر و التذکره و البیان و الدورس و الذکری و جامع المقاصد و عن ظاهر المبسوط قیام الاستبراء بالخرطات مقام البول فلا یجب الغسل للرطوبه المشتبهه الا مع انتفاء البول و الخرطات معاً .

و الوجه فی ذلک کما فی الذکری ان المستفاد من بعض النصوص هو وجوب الغسل مع عدم البول - للرطوبه المشتبهه- و ایضاً ان المستفاد من بعض النصوص الاخر هو عدم الغسل عند عدم البول و لایستقیم ذلک الا مع قیام الخرطات مقام البول فاذا اغتسل من دون البول و الخرطات لوجب علیه الغسل للرطوبه المشتبهه . انتهی کلامه .

۱- وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، ج۲، ص۲۴۷، ابواب الجنابه، باب۳۴، ح۳، ط آل البیت .

و لکن فیه ان هـذا الجمع تبرعی لانه لایکون له شاهـد جمع فی الروایات مع ان المصـرح فی الروایات ان الاسـتبراء بالبول یکون لخروج بقیه المنی الموجوده فی المجری و ان الاسـتبراء بالخرطـات یکون لخروج بقیه البول الموجوده فی المجری فلکـل واحد من الاسـتبراء بالبول و الخرطات شأن و موضوع براسه و فائده مستقله و اما قیام الخرطات مقام البول لاستبراء المنی فلا دلیل علیه .

مضافاً الی احتمال التعبد فی کلا الاستبرائین فمعه لکان قیام الخرطات مقام الاستبراء بالبول محل منع جدا.

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۲/۲۸

Your browser does not support the audio tag.

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

(کلام السـید فی العروه) مسأله۸ : إذا أحـدث بالأصـغر فی أثنـاء غسل الجنابه الأقوی عـدم بطلانه نعم یجب علیه الوضوء بعـده لکن الأحوط إعاده الغسل بعد إتمامه و الوضوءبعده . (۱)

اقول : انه اذا احدث الجنب بالحدث الاصغر فی اثناء غسل الجنابه فالاقوال فی المسئله ثلاثه :

القول الاول : و هو محکی عن المرتضی و المحقق و هذا مما اختاره السید و هو عدم بطلان الغسل فیصح له اتمام الغسل و لکن یجب علیه الوضوء بعده اذا اراد الاتیان بما یشترط فیه الطهاره .

القول الثـانی : عـدم بطلان الغسل و صـحه اتمامه و لایجب الوضوء بعـده فان الحـدث الاصـغر لایضـر بالغسل و هـذا مما اختاره جماعه منهم المحقق الثانی .

القول الثـالث : بطلاـن الغسل بالحـدث الاصـغر و یجب علیه الاستیناف فلا حاجه بعـده بالوضوء و هـذا مما ذهب الیه الشـیخ فی النهـایه و المبسوط و الصـدوق فی من لایحضـره الفقیه و العلاـمه فی منتهی المطلب و نهایه الاحکام و الشـهید فی غایه المراد و نسبه بعضهم الی المشهور .

ص: ۱۹۴

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۷، ط. جامعه المدرسین.

و قد یسـتدل للقول الاول : اولاً : ان لم یرد دلیل علی کون الحدث الاصـغر ناقضاً للغسل لان الاخبار الوارده فی کیفیه الغسل مع کونها فی مقام البیان لم یکن فیها ما یدل علی اعتبار عدم حدوث الحدث فی اثنائه فعدم الدلیل دلیل علی العدم .

و ثانیاً : ان منشاء الشک فی بطلان الغسل هو الشک فی مانعیه الحـدث الاصـغر او ناقضـیته له فاذا کان الامر کذلک فالشک فی المانعیه او الناقضیه یکون مجرد اصاله البرائه .

و قد يقال ان الحدث الاصغر بعد اتمام الغسل موجب لبطلانه فكيف لايبطل الغسل اذا وقع فى اثنائه .

و لكن الجواب عنه واضح لان الحدث لايبطل الغسل بحيث يجب على الملكف اعادته بل يمنع عن الدخول فى الصلوه بدون الوضوء فالعله فى وجوب الوضوء هى مادل على ان الحدث ناقض للطهاره فلزم الايتان بالوضوء عند اراده الاتيان بما يشترط فيه الطهاره .

و ثالثاً : ان الروايات التى تدل على بيان كيفيه الغسل و بيان ما يعتبر فيه لم يكن فيها ما يدل على فساد الغسل بطرو الحدث فى اثنائه فيصح الاخذ بالاطلاق المقامى و صحه ان يقال ان الحدث لو كان مبطلاً للغسل للزم على الشارع الاقدس البيان و لولاه للزم عليه القبول لقبح العقاب بلا بيان مضافاً الى ان المستفاد من الروايات ان الحدث موجب للوضوء لان الطهاره الحاصله من الوضوء شرط للصلوه سواء تحقق قبل الغسل او بعده او فى اثنائه و لكن خرج بالنص الحدث الذى وقع قبل الجنابه لان المنصوص فى الروايات ان غسل الجنابه لايكون معه وضوء لا قبله و لا بعده .

و اما الوجه للقول الثانى : و هو عدم بطلان الغسل مع عدم وجوب الوضوء فوجهه ان المطلقات التى تدل على ان البول موجب للوضوء قد قيدّت بان غسل الجنابه ليس قبله او بعده وضوء . فاذا حكمنا بعدم بطلان الغسل فلا وجه للوضوء مع الحكم بصحته .

ص: ١٩٥

و قد يستدل ايضاً باطلاق مادل علی ان : کل شئ امسسته فقد انقيته. (1) و کذا قوله (ع) فما جری عليه الماء فقد اجزأه . (2)
فاطلاق هاتين الروايتين يدل علی ان الغسل صحيح بمجرد جريان الماء علی البدن سواء حصل الحدث الاصغر فی اثنائه ام لا .

و ايضاً يستدل لهذا القول باستصحاب صحه الغسل بعد طرو الحدث الاصغر .

و اما الجواب عن الدليل الاول بان المطلقات التی تدل علی ان البول يوجب الوضوء قد قيّدت بغسل الجنابه و لکن ما دل علی ان غسل الجنابه ليس قبله و لا بعده وضوء لکان فی المورد الذی لم يطرء عليه حدث فی الاثناء و الاخذ باطلاق الروايه يحتاج الی جريان المقدمات و لکن جريانها محل منع کما لايخفی.

و اما الجواب عن الروايتين فواضح لانهما کانتا فی مقام بيان کفايه مجرد الجريان و الامساس فی صحه الغسل لا فی مقام بيان امر اخر من لزوم الوضوء او عدمه فی صوره طرو الحدث الاصغر .

و اما الجواب عن الاستصحاب :

فاقول : ان صحه الغسل مع طرو الحدث صحيح و ان الحدث الاصغر يوجب بطلان الغسل فلا دليل عليه -الا ما سنذکر فی بيان القول الثالث- و لکن الکلام لکان فی ان الحدث الاصغر يوجب الوضوء بعد الغسل ام لا فما ذکر فی بيان القول الاول يحکم بوجوب الوضوء مع صحه الغسل .

احکام الغسل، الجنابه، الطهاره ۹۵/۰۲/۲۹

.Your browser does not support the audio tag

موضوع : احکام الغسل، الجنابه، الطهاره

ص: ۱۹۶

۱- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملی، ج۲، ص۲۳۰، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۵، ط آل البيت .
۲- وسائل الشيعه، شيخ حر عاملی، ج۲، ص۲۲۹، ابواب الجنابه، باب۲۶، ح۲، ط آل البيت .

و اما القول الثالث : فقال المحقق الخويی ما هذا لفظه : فمدرکه ان حدوث الحدث فی اثناء الغسل يبطله يجعله کالعدم و معه لا مناص من استينافه من غير حاجه الی ضمّ الوضوء اليه و هذا القول هو الاقوی .

و الوجه فيه قوله تعالی : اذا قمتم الی الصلوه فاغسلوا وجوهکم و ايديکم الی المرافق .... و ان کنتم جنباً فاطهروا . (1)

حيث دل علی ان المکلف الذی قام الی الصلوه من النوم او مطلق الحدث علی قسمين جنب او غير جنب و وظيفه الجنب الاغتسال و وظيفه غير الجنب الوضوء و حيث ان المکلف فی مفروض المسئله جنب لعدم تمام غسله و من هنا لايسوغ له المحرمات فی حق الجنب و قد قام من الحدث فوظيفته الغسل و لا مناص من ان يشرع فيه من الابتداء و لان ظاهر الامر بالغسل

اعاده بتمامه لا اتمامه و هـذا معنی کون الحدث ناقضاً للغسل فی الاعضاء السابقه و معه لایجب علیه الوضوء ایضاً لانه وظیفه غیر الجنب و وظیفه الجنب الاغتسال . (۲)

اقول : ان الایه الشریفه لکانت فی مقام التشریع بان من ابتلی بالحدث الاصغر اذا اراد الاتیان بالصلوه لوجب علیه الوضوء و اذا ابتلی بالحدث الاکبر لوجب علیه الغسل و لاجل کونها فی مقام التشریع لیس لها اطلاق حتی تشمل جمیع المصادیق کمن ابتلی بالحدث الاکبر و اراد الاتیان بالغسل و لکن حین الاتیان به ابتلی بالحدث الاصغر ایضاً فهذه الایه الشریفه ساکته عن بیان الحکم فی هذه الصوره .

ص: ۱۹۷

۱- سوره مائده / آیه ۶.

۲- التنقیح فی شرح العروه الوثقی، السید أبوالقاسم الخوئی - الشیخ میرزا علی الغروی، ج۷، ص۲۱ و ۲۲.

فلا یقال ان الاتیان بالغسل فی الحدث الاکبر لکان کافیاً عن الاتیان بالوضوء لانه لا وضوء له لا قبله و لا بعده .

لان الجواب عنه واضح لان مفروض النص لکان فی تحقق الحدث الاصغر قبل الاتیان بالغسل لا حین الاتیان به .

و لذا من ابتلی بالحدث الاصغر حین الاتیان بالغسل و اراد القیام الی الصلوه لیس له علم بتحقق الطهاره المشروطه فی الصلوه مع ان الاشتغال الیقینی یقتضی البرائه الیقینیه فلزم علیه الوضوء حتی یعلم بتحقق الطهاره و یقطع بالبرائه .

و بما ذکرناه یظهر ایضاً ما فی کلامه بان ظاهر الامر بالغسل ایجاده بتمامه لا اتمامه .

لانه اولاً : ان من ابتلی بالحدث الاصغر حین الاتیان بالحدث الاکبر و اتم غسله لقد حکم العرف بانه اتی بالغسل الواجب علیه و لایری عروض الحدث الاصغر نقضاً للغسل .

و ثانیاً : ان الظاهر من الامر بالغسل هو الاتیان به فمن اتمّه فقد اتی بالغسل الواجب علیه و لیس فی مفاد الآیه الشریفه نقض الغسل و لزوم الاتیان به استینافاً.

و ثالثاً : لیس فی الایه الشریفه ما یدل علی الاتیان بتمامه لا الاتیان باتمامه .

و رابعاً : ان الایه الشریفه لکانت فی مقام التشریع – کما مرّ – و لا نظر فیها الا الاتیان بالغسل من دون نظر الی سائر المصادیق .

و خامساً : ان المسلم فی نظر المحقق الخویی –کما یظهر ذلک من کلامه – ان الحدث الاصغر یکون ناقضاً للغسل فاذا طرء حین الاغتسال یوجب بطلانه فلزم علی المکلف الاستیناف و لکن ان ذلک غیر مسلم بل یکون اول الکلام فقد جعل المحقق المدعی دلیلاً فی المسئله .

و سادساً : ان الایه الشریفه کما کانت ساکته عن لزوم الموالاه و عدمه و عن ابتداء الغسل بالاعلی الی الاسفل و عدمه و عن کیفیه الغسل من الترتیبی و الارتماسی و عن جواز العدول من احدهما الی الاخر فهکذا کانت ساکته عن حکم طرو الحدث الاصغر حین الاتیان بالغسل من نقصه و عدمه فلا یصح الاستدلال بالایه الشریفه عن نقض الغسل و لزوم الاستیناف عند طرو الحدث الاصغر.

و سابعاً : قوله ان حدوث الحدث فی اثناء الغسل یبطله و یجعله کالعدم .

و فیه ما لایخفی لان بطلان الغسل بالحدث الاصغر و صیرورته کالعدم لکان اول الکلام لانه لو کان ذلک مسلماً فلا بحث فیه بین الاعلام و لکن لاجل عدم صحه هذا الکلام او عدم اثباته ذهب بعض الاعلام الی صحه الغسل کما فی القولین الاولین .

و ثامناً : لان هذا الامور احکام تعبدیه و لیس للعقل سبیل الیها فاصل الغسل بعد الجنابه امر تعبدی و کیفیه الغسل ایضاً امر تعبدی و حکم ابطال الغسل او عدمه ایضاً حکم تعبدی فان ورد نص علی ذلک للزم اتباعه و لولاه فلا یصح القول ببطلانه .

(کلام السید فی العروه) لکن الأحوط إعاده الغسل بعد إتمامه و الوضوء بعده أو الاستیناف و الوضوء بعده. (۱)

اقول : انه قد مرّ الکلام ان المستفاد من الروایات ان طرو الحدث الاصغر حین الاتیان بالغسل لایوجب نقضاً فیه و ما دل علی ان الجنابه لیس معها وضوء لا قبله و لا بعده لکان فیما اذا لم یطرء علی غسلها حدث اصغر و لکن طرء الحدث الاصغر فتلک الروایات لا تدل علی عدم لزوم الوضوء عند الاتیان بما یشترط فیه الطهاره فیرجع الامر الی ان الغسل یوجب رفع الحدث الاکبر و ان البول -ای الحدث الاصغر- یستلزم الاتیان بالوضوء لان ما دل علی لزوم الوضوء فقد خرج عنه مورد واحد و هو الغسل بالجنابه التی لم یطرء حین الاتیان به او بعده حدث اصغر فعلیه لزم الاتیان بالوضوء قطعاً لا احتیاطاً فلایلزم اعاده الغسل او استینافه .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۷، ط. جامعه المدرسین.

(کلام السید فی العروه) و کذا إذا أحدث فی سائر الأغسال . (۱)

اقول : انه اذا قلنا باحتیاج سائر الاغسال الی الوضوء فلا اشکال فی وجوب الوضوء علی کل حال سواء وقع الحدث قبل الغسل او حینه او بعده لانه لیس غسل انقی من غسل الجنابه لانه قد مرّ ان عدم الوضوء قبل الغسل و لا بعده لکان فی غسل الجنابه فقط دون سائر الاغسال و اذا کان شأن غسل الجنابه هکذا ففی غیره لکان اولی و اظهر .

و اما بالنسبه الی نفس الغسل فالکلام فی اتمامه او استینافه او الاتمام ثم الاستیناف لکان مثل الذی مرّ ذکره فی غسل الجنابه و ان قلنا باتمام الغسل کما علیه المختار فی غسل الجنابه نقول به فی سائر الاغسال ایضاً غایه الامر لزم ضمّ الوضوء الیه .

(کلام السید فی العروه) و لا فرق بین أن یکون الغسل ترتیبا أو ارتماسیا- إذا کان علی وجه التدریج و أما إذا کان علی وجه الآنیه فلا یتصور فیه حدوث الحدث فی أثنائه . (۲)

و الامر واضح لان طرو الحدث الاصغر للزم ان یکون فی ظرف امکانه ای ما یمکن ان یقع فی اثناء الغسل فعیله یمکن تحقق الحدث فی الغسل الترتیبی کما اذا غسل الراس و الرقبه ثم احدث بالحدث الاصغر قبل ان یأتی بغسل الجسد و الامر کذلک فی الغسل الارتماسی الذی یتحقق بالتدریج کمن نوی الغسل الارتماسی فادخل رجله فی الماء فحین الغمس فی الماء وقع عنه حدث اصغر و علی ای حال ان اللازم هو ظرف امکان تحققه و اما اذا کان الارتماس علی وجه غیر التدریج و قد سمی ذلک بالغسل علی وجه الانیه ففی آن واحد الذی یتحقق الغسل فلیس له اثناء حتی یتحقق فیه الحدث الاصغر لان تحقق الغسل لکان فی ان واحد فلایسع له الزمان ان تقع فی اثنائه حدث اصغر نعم یمکن المقارنه بین الآن الذی یتحقق الغسل الارتماسی و بین الحدث الاصغر فی ذلک الان بان یتحقق فی ان واحد امران من تحقق الغسل و تحقق الحدث لان امکان تحقق الامرین فی ان واحد بحسب الزمان امر ممکن معقول کالنظر الی الاجنبیه حین الاتیان بالصلوه او کالصلوه فی الدار المغصوبه علی فرض جواز الاجتماع بین تحقق الصلوه المامور بها و تحقق الغصب فی آن واحد .

۱- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۸، ط. جامعه المدرسین.

۲- العروه الوثقی، یزدی، سید محمد کاظم بن عبد العظیم طباطبائی، ج ۱، ص۵۴۸، ط. جامعه المدرسین.

الحمد لله رب العالمین

و تم المباحث فی سنه ۱۱ شعبان المعظم ۱۴۳۷

۲۹ اردیبهشت ۱۳۹۵

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹